Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XV
A
32
NAPOLI

XL
A
32

P. OVIDII NASONIS
TRISTIUM
LIBRI V.

cum Notis perpetuis

JOHANNIS MIN-ELLII,

Adjuncto indice copioſiſſimo rerum & verborum, cùm in textu tùm in notis memorabilium.

BIBLIOTECA NAZIONALE V. E. III NAPOLI

HAGÆ-COMITIS.
Typis GERARDI RAMMAZINI.
M. DC. LXXXIV.

TYPOGRAPHUS
LECTORI.

MAluiſſemus, *Lector candidiſſime*, ut ipſe *Min-ellius* hunc libellum edidiſſet, quando ornatior & copioſior prodiiſſet; ſed cum is fato jam functus ſit ſuo, paucis ad te præfari neceſſe habeo. Non multis harum notarum laudabimus utilitatem, cum eam abunde quiſque expertus ſit, qui alias ejuſdemque generis in *Salluſtium*, *Terentium* belgicè interpretatum, *Talæi Retoricam*, *Virgilium*, *Horatium*, *Florum*, *Valerium Maximum* &c. oculis neque invidis, neque negligentibus perluſtravit. Id tantum, *Lector*, memineris velim, non doctis nec exercitatis has ſcribi, ſed adoleſcentibus, qui ad ſerena doctrinæ tem-

pla iter affectant. Neque adeo minorem laudem *Min-ellius* meretur, qui adoleſcentiæ facem prætulit, cujus lumine etiam pueris pateſcunt Latini Scriptores, quam ii, qui longos quandoque & obſcuros in vulgus commentarios protrudunt, unde nihil doctiores diſcunt, nihil intelligunt adoleſcentuli. Nolim tamen hoc eo animo à me dictum quiſquam exiſtumet, quaſi magnos viros, quorum præclaras in Claſſicos autores animadverſiones habemus, & bene longos commentarios, parvi pendam (de ineptis enim & ſuffenis quibuſdam fumigerulis duntaxat loquutus ſum) cum eorum præclara merita nemo me majoris unquam fecerit.

Verum enimvero, ut eorum egregia opera, ſicut & illorum, qui criticen exercent, magna Reipublicæ literariæ commoda afferat, ita non ſpernendi illi ſunt, quin potius lau-

dem

dem merentur maximam, qui docilem juventutem, ſed minus verſatam in veterum Scriptorum & imprimis Poëtarum, qui utile dulci miſcent, adyta manu deducunt; intricatiores conſtructiones eruendo, & minus obvia, quæ tyronibus remoram objicere poſſunt, explicando, atque hoc quidem pacto ad majora iſta quaſi præparant. Inter hos *Min-ellius* noſter nomen profeſſus eſt ſuum, ac eum honorem ſibi putavit maximum Adoleſcentum commodis maxime inſervire.

Quam pulcre id præſtiterit, de eo veſtrum judicium, veſtra exiſtimatio valebit, imo jam valuit, *Ornatiſſimi Adoleſcentes*, qui adeo cupide ejus libellos expetiviſtis, ut ipſe adhuc vivus de eo, noſque gaudere potuerimus. Nec dubitamus, *Lector*, quin idem obtinebit judicium circa has *Ovidii Triſtia* notas, quod circa alias obtinuit, Eas jam publico donamus,

addito indice copioſiſſimo, qui Dictionarii inſtar Poëtici eſſe poterit: & ſi placere cognoverimus, operam dabimus, ut aliæ ejuſdem quas moriens multas in varios autores reliquit, diſcentium commodo, quam primum poterit, noſtris typis deſcriptæ in lucem prodeant. Non diutius te detinebo, *Lector*; ſed addita veriſſima *Demoſthenis* ſententia ſtatim dimittam: *Sicut* inquit Magnus ille Orator, *infimas navigii ac domicilii partes firmiſſimas eſſe oportet, utpote quibus cæteræ innituntur, ita adoleſcentium animi firmis fundamentis, honeſtis ſcilicet artibus & ſcientiis fulciendi ſunt, ut tandem in bonam frugem aſſurgant.* Vale *Lector*, & mortuo *Min-ellio* non minus quam viventi fave. Quod ſupereſt humaniſſime Lector brevi & ſpectatum Salluſtium, tum Ciceronis Epiſtolas ad familiares iſtius viri doctiſſimi Notis illuſtratus. Ita tibi faveat Deus Opt: Max: & adſpiret ſtudiis & laboribus tuis uberrime.

A R-

ARGUMENTUM
LIBRORUM

Quos Author noſter de Triſtibus, *indigitavit & quo tempore ſinguli ſcripti videantur.*

QUi ingenioſiſſimum hunc noſtrum Poëtam eo nomine reprehenderunt, quod librum hunc *de Triſtibus* inſcripſerit, pervulgato librariorum mendo decepti ſunt. *Triſtia* enim; non de *Triſtibus* vera eſt inſcriptio, ut & libri antiqui, & Grammaticorum ſcripta teſtantur. Neque multo aliter Simonides, qui inter alia ſcripta, quorum ſoli prope tituli hodie ſuperſunt, θρήνους reliquit. Inſcriptionis autem ratio manifeſta eſt: nihil enim hic aliud, quam de ſuo exilio, ejuſque incommodis conqueritur: id quod facit mira varietate, ac inimitabili felicitate, & quod maxime admirandum, ſumma ſuavitate in mediis fortunæ ærumnis: Opus diſtinxit quinque in libros, eoſque in quaſdam epiſtolas, ſecundo excepto, in quo tantum una eſt ad Cæſarem Augu-

ſtum epiſtola. Diſſimulavit vero in aliis nomina illorum ad quos ſcripſit, ne ſi nomina poſuiſſet, eis apud Auguſtum, aut ejus amicos noceret. Atque aliud nihil differt hoc opus a libris *de Ponto*, niſi quod Poëta hîc Amicorum nomina poſuit, illic non poſuit.

Cur autem Naſo, annum agens ætatis quinquageſimum, vel (ut alii) quinquageſimum ſecundum, ab Auguſto Cæſare in Pontum relegatus ſit, non ita facile dixerimus, cum & ipſe multis in locis quodam carmine involucro diverſam interpretibus conjecturam afferat. Satis tamen conſtat duas füiſſe cauſas, quarum alteram ubique fatetur, alteram vero ne Auguſtum magis offendat, ſemper ſubticet. Sic enim ait *II. Triſtium*:

Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error:
Alterius facti cauſa ſilenda mihi.

Perſæpe igitur libros de Arte Amandi ſe compoſuiſſe dolet, quod propterea Auguſto odio eſſe cœperit: & aliquid vidiſſe per errorem, ut ob id in Scythiam propulſus fuerit. Sic ait *II de Ponto.*

Neve roges, quæ ſit ſtultam quam ſcripſimus artem:
Innocuas nobis hæc vetat eſſe manus.
Et quid præterea peccavi, quærere noli,
Vt pateat ſola culpa ſub arte mea.

Et

Et paulo poſt.

Naſo parum prudens, artem dum ſcribit amandi,
Doctrinæ pretium triſte magiſter habet.

Hoc idem ait *III ad Amorem*, & *IV ad Carum*, Item *I Triſtium*.

Cur aliquid vidi, cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita cauſa mihi eſt?
Inſcius Actæon vidit ſine veſte Dianam,
Præda fuit canibus non minus ille ſuis.

Hinc patet Ovidium quidem ob *Artem Amandi* ab Auguſto eſſe preſſum; ſed non ob ſolam, cum aliud etiam fuerit magiſque odioſum, quod eloqui non audebat. Hoc quale fuerit, licet ex antiquo nullo autore indubitatò colligitur, tamen ſatis veriſimiliter multi conjectant. Hi dicunt Ovidium cum ex improviſo ad Auguſtum veniſſet, vidiſſe Patrem Auguſtum cum propria filia, Julia nomine, rem habentem. Hinc Cæſar irritatus in Scythiam Ovidium relegavit, & cum veram ſuæ offenſionis cauſam indicare non vellet, illam prætexit, quod minus pudice de Arte Amandi ſcripſiſſet. Ovidius itaque in Pontum relegatus, ſeptem ibi annis vixit, uti ex ſcriptis ejus conjecturam hanc facimus.

Intra tres priores ea, de quibus jam agimus, *Triſtia* ſcripſit: reliquis autem annis, illa, quæ *de Ponto* inſcribuntur: nam *Triſt. Lib. III. Eleg. XII.* ſic ait:

gora jam Zephyri minuunt annoque peracto
Tardior antiquis viſa recedit hyems.

Quibus verbis indicat ſe jam annum in Ponto egiſſe, iſtamque exactam hyemem multo longiorem ſibi eſſe viſam quam præteritas, quibus Romæ vixerat. Mox *Eleg. VI. Lib. IV*:

Vt patria careo bis frugibus area trita eſt:
Diſſiluit nudo preſſa bis uva pede.

Hinc *Eleg.* XI. *Lib. V*:

Vt ſumus in Ponto ter frigore conſtitit Iſter:
Facta eſt Euxini dura ter unda maris.

Atque hæc in libris Triſtium. In iis autem quos de Ponto appellavit *Lib. I. Eleg. I.* ait:

Hic me pugnantem cum frigore, cumque ſagittis;
Cumque meo fato quarta fatigat hyems.

Vide *eodem Lib. El. III.* Hoc autem anno Tiberii triumphus de Dalmatis & Illyriis actus eſt, cujus ipſe meminit, *Eleg. I. & II. Lib. II. item III. Eleg. IV:* & Suetonius in Tiberio, qui illum proximo ante obitum Auguſti anno actum indicat. Poſt hæc *Lib. I. Eleg. VI.* ait:

In Scythia nobis quinquennis Olympias acta eſt,
Jam tempus luſtri tranſit in alterius.

Quo anno & Auguſtum obiiſſe, & Maximum item, quem ipſe inter potiſſimos amicos celebrat, eadem Eleg. indicat hiſce verbis:

Certus eras pro me, Fabiæ laus Maxime gentis,
Numen ad Auguſtum ſupplice voce loqui.
Occidis ante preces, cauſamque ego, Maxime, mortis,
Nec fueram tanti me reor eſſe tuæ.

Hinc *Eleg.* X *ejúſdem libri:*

Hæc mihi in Euxino bis tertia ducitur æſtas
Littore, pellitos inter agenda Getas.

Sic & *Eleg. XII.* Neque temporum ulteriorum meminit, niſi quatenus de conſulatu Pompeii Flacci mentionem facit, qui octavo exilii ipſius anno futurus erat, cui ipſe ſub principium ſeptimi, dum fratris Græcini conſulatum celebrat, quaſi divinans animo ſe ad id tempus ſuperſtitem non fore, anticipando gratulatur, Quare cum hæc poſtrema illius hyems fuerit, cujus numerum recenſeat, ſexta quidem, quam in Ponto egit, ſeptima autem poſtquam relegatus fuit, (nam primam in itinere tranſegit) deinde cum eorum nullam faciat mentionem, quæ poſterioribus hiſce annis contra Cattos & Cheruſcos a Germanico geſta ſunt, quæ taciturus non fuiſſet, ſi vixiſſet, quandoquidem de triumpho a Germanico agendo aliquoties velut vaticinando meminerit eidemque Faſtorum libros, dum in exilio ageret, inſcripſerit: ſatis firmiter hinc concludere licet, illum proximo poſt ſextam hanc hyemem anno, id eſt, intra ſeptimum aut omnino circa principium octavi deceſſiſſe.

Con-

Conſentit cum hac ſententia Euſebius numero MM XXXIII. ad quem locum tamen Scaliger notat eum nono demum exilii anno in vivis eſſe deſiiſſe. Sepultus eſt circa oppidum Tomos: ubi quidam ejus epitaphium inventum nugantur, quod & auſi ſunt Ovidianis operibus adjungere. Perperam ſane, ſi quid intelligimus; nam ab homine Barbaro & ævi ſequioris confictum dubitat nemo, qui bonos autores unquam legit.

Vitam Ovidii ſi quis noſſe deſideret, præter varios neotericos ſcriptores, ipſum Ovidium adeat *Lib. IV. Triſt: Eleg.* X. ubi adeo fuſè & dilucidè deſcribit, ut vix opus ſit aliunde plura arceſſere.

ANGELI POLITANI
ELEGIA DE EXILIO
ET
MORTE OVIDII.

ET jacet Euxinis vates Romanus in oris:
Romanum vatem barbara terra tegit.
Terra tegit vatem, teneros qui luſit amores,
Barbara: quam gelidis alluit Iſter aquis.
Nec te Roma pudet, quæ tanto immitis alumno,
Pectora habes ipſis barbariora Getis?
Ecquid, Iö Muſæ, Scythicis in finibus ægro
Tædia qui morbi demeret, ullus erat?

Ecquis

Ecquis frigidulos qui lecto imponeret artus,
Aut qui dulciloquo falleret ore diem?
Aut qui tentaret ſalientis tempora venæ;
Aut fomenta manu qui properata daret?
Conderet aut oculos media jam morte natantes,
Aut legeret ſummam qui pius ore animam?
Nullus erat: nullus. veteres, tu dura, ſodales
Heu procul à Ponto, Martia Roma, tenes!
Nullus erat. procul ah conjux, parvique nepotes:
Nec fuerat profugum nata ſequuta patrem.
Scilicet immanes Beſſi flavique Coralli,
Aut vos pelliti ſaxea corda Getæ,
Scilicet horribili dederit ſolamina vultu
Sarmata, ab epoto ſæpe vehendus equo?
Sarmata, cui rigidam demiſſo in lumine frontem
Mota pruinoſo tempora crine ſonant.
Sed tamen & Beſſi exſtinctum, & flevere Coralli,
Sarmataque; & durus contudit ora Getes.
Extinctum & montes flebant, & ſylvæ, feræque,
Et fleſſe in mediis dicitur Iſter aquis.
Quin etiam pigro concretum frigore Pontum
Nereidum lacrymis intepuiſſe ferunt.
Accurrere leves Paphia cum matre volucres,
Arſuroque faces ſuppoſuere rogo.
Quem ſimul abſumſit rapida violentia flammæ,
Relliquias tecto compoſuere cado.
Impoſitumque brevi ſignarunt carmine ſaxum:
Qui jacet, hic teneri doctor amoris erat.
Ipſa locum late ſancto Cytherea liquore
Irrorat nivea terque quaterque manu.
Vos quoque Pierides vati libaſtis ademto
Carmina, ſed noſtro non referenda ſono.

DE

DE EODEM CARMEN

JULII CÆSARIS SCALIGERI.

Loquitur ipſe Ovidius ad Auguſtum.

AMe utinam inciperes vetus eſſe, cruente; nec atras
Per cædes faceres ad mea fata gradum.
Si mea te movit tetricum laſciva juventus,
Tu juvenem damnas perditus: exſul abi.
Impia flagitiis ſqualent penetralia diris:
Damnati ſuperant nomina fœda rei.
Non te divinum ingenium, non candida tangunt
Pectora, non Clario lingua ſecunda deo.
Lactea mollivit veteres mea vena poëtas;
Et rerum docuit pondera certa novos.
Cum te laudarem tunc ſum mentitus: ob unum hoc
Exilii fuerat debita pœna mihi.

P. OVIDII NASONIS
*TRISTIUM
LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

* Inſcripſit hoſce *Triſtium* libros Ovidius à materiâ, quam continent; conqueritur enim in iis potiſſimum de ſuo exilio, & ejus incommodis ac miſeriâ.

[1] *Parve* ([2] *nec invideo*) [3] *ſine me* [4] *liber ibis in* [5] *urbem:*
Hei mihi, quòd [6] *domino non licet ire tuo!*
Vade, ſed [7] *incultus:* [8] *qualem decet* [9] *exulis eſſe,*
Infelix [10] *habitum temporis hujus habe.*
[11] *Nec te purpureo* [12] *velent* [13] *vaccinia ſucco:*
[14] *Non eſt conveniens luctibus ille color.*
Nec [15] *titulus* [16] *minio, nec* [17] *cedro charta notetur:*
Candida nec nigrâ [18] *cornua fronte geras.*

1 Per aptiſſimam Proſopopœjam exul & infelix Poëta librum ſuum admonet, ut è Scythiâ ad urbem Romam profecturus, eo habitu accedat, quo exules utuntur: mandatque, quid velit reſponderi ſciſcitantibus, quid ipſe agat: ſimulque docet, quomodo ſe excuſet, ſi fortè carmina hæc ingenio ejus minora videbuntur. Poſtremò jubet, ut Palatium evitet, undè fulmen emiſſum in ſe fuiſſe commemorat. 2 Non obſiſto. 3 Mittam te Romam, ubi mihi venire non licet. 4 Primum hujus operis librum ſignificat. Dicitur autem *liber* à *libris*, i. corticibus arborum, in quibus ante uſum chartæ ſcribebatur. 5 Romam. Sola Roma *Urbs* dicebatur, reliquæ civitates *oppida*. Vide quæ nos ad Florum. p. 6. 6 Ποιητῇ, mihi qui dominus tuus ſum. Sic l. 3. El. 1. *Erubui domino cultior eſſe meo.* 7 Inornatus. 8 Ordo eſt: *O infelix, habe habitum hujus, temporis talem, qualem decet habitum exulis eſſe.* 9 Librum ab exule conſcriptum. 10 Cultum, qualem meum hoc exilii tempus expoſcit, ſc. lugubrem habitum. 11 Nec purpureo amictu induaris. 12 Tegant, tingant. 13 Violæ purpurei coloris. 14 Color ille purpureus, in triumphis adhiberi ſolitus, non convenit dolori. 15 Principium, index libri. *Titulus* enim propriè eſt index cujuſcunque libri, qui Græcè ἔλεγχος dicitur. Unde in ſtatuis ſive picturis *titulum* dicimus litteras, quæ vel artificis, vel ejus, cujus ſtatua ſive imago eſt, nomen demonſtrant, vel tempus, quo factum eſt, declarant. Item *titulus* libri dicitur, qui vel qualitatem operis, vel nomen auctoris, vel numerum librorum oſtendit. Dictus autem *titulus* eſt à *tuendo*, quaſi *tutulus*, quòd *tueatur* factum auctoris; &, ſi quis alterius opus eſſe contendat, veri opificis indicet nomen. 16 Rubro colore, Belgis *Vermillioen.* 17. Succo ſeu oleo cedrino, ut ævum ferre poſſent; nam Cedrus arbor nunquam cariem ſentit, & illita ſucco illius, immunia ſunt à tineis. Unde & *Cedro digna loqui*, eſt perpetuâ memoriâ & immortalitate digna loqui. 18 Extremas chartæ partes, quæ extra volumen inſtar cornuum eminent.

19 Qui citò frangi ac teri poteſt. 20 Initium & finis. 21 Lævigentur. 22 Rationem reddit, cur nolit librum poliri pumice: ut ſi videatur incultus & impexus, ut illi qui hirſuti & ſparſis capillis ſunt. 23 Felicium poëmata, & felicia ſive læta, non triſtia continentia. 24 Hæc ornamenta

Nec 19 fragili 20 geminæ 21 poliantur pumice frontes,
22 Hirſutus ſparſis ut videare comis.
23 Felices ornent 24 hæc inſtrumenta 23 libellos:
25 Fortunæ memorem te decet eſſe meæ.
Ne-ve 26 liturarum pudeat: qui viderit illas,
De lacrymis factas ſentiat eſſe meis.
Vade liber, verbiſque meis loca grata ſaluta:
27 Contingam certè, quo licet, illa pede.
Si quis, 28 ut in populo noſtri non immemor illo,
Si quis, qui, quid agam fortè requiret, erit:
29 Vivere me dices, 30 ſalvum tamen eſſe negabis:
Id quoque quòd vivam, munus habere 31 Dei
32 Atque ita te tacitus, 33 quærenti plura legendum,
Ne, quæ non opus eſt, fortè loquare, dabis.
34 Protinus admonitus 35 repetet mea 36 crimina lector:
37 Et peragar populi 38 publicus ore reus.
Tu cave defendas, quamvis 39 mordebere dictis:
40 Cauſa patrocinio non bona major erit.
Invenies 41 aliquem, qui me 42 ſuſpiret ademptum,
Carmina 43 nec ſiccis perlegat iſta genis:

prædicta, ſc. Vaccinia, Minium. Cedrus, &c. 25 Exilii mei, ſtatus, & conditionis perditiſſimæ. 26 Macularum. Sic alibi: *Quaſcunque aſpicies, lacrymæ fecere* lituras. Dicuntur *lituræ* à verbo *libro*. i. leviter induco, quaſi lineam duco. Undè *lituram* dicimus eam, quæ ſuperinducto atramento aut alio liquore ſcripturam aliquam picturam-ve delet. 27 Ordo eſt: Si mihi *Contingam certè illa loca eo pede, quo licet*. i. carmine meo. Q.d. Si mihi Romam adire non licebit, certè accedam ad eam libris meis; quo ſolo modo poſſum. 28 Ut ſolet in magnâ multitudine aliquis eſſe non immemor. 29 Illi dices, me vivere, &c. 30 Soſpitem. 31 Auguſti Cæſaris, qui in terris erat, quod Iupiter in cœlo, & cui divini quoque oblati ſunt honores: hic, cùm potuiſſet Ovidium occidere, id tamen non egit. 32 Ordo eſt: *Atque ita tu tacitus dabis te legendum quærenti plura, ne fortè loquare ea, quæ non eſt opus* loqui. Innuit autem tres de Arte amandi libros. 33 Alicui plura interroganti. 34 Cùm te viderit, occurram ipſi. Rationem reddit, cur nolit de ſe legendo ullam mentionem fieri. 35 In memoriam revocabit meas criminationes, & cauſas, ob quas me damnavit & relegavit Auguſtus. Scripſiſſe amatoria, & neſcio quid vidiſſe, duo ſunt Ovidii peccata. 36 Al. *mea carmina* i. meos libros amatorios. 37 Et non tantum à Cæſare, ſed etiam ab omnibus accuſabor & condemnabor, pœnâque aliâ à populo afficiar. *Agere* enim *reum*, eſt reum accuſare, reum facere, inter reos referre; *peragere reum*, eſt reum ad condemnationem perſequi. 38 Ut qui in Rempublicam commiſerim. 39 Maledictis & calumniis proſcinderis. Ter. *Invidere omnes mihi*, mordere *clanculum*. 40 Iniqua cauſa fiet pejor ac odioſor defenſione tuâ i. non poterit defendi, cùm ſit non bona. 41 Eos certè, ad quos ſcribit libros de Ponto, quorum erga ſe fidem laudat. 42 Doleat. 43 Manantibus lachrymis, i. qui triſtia mea lachrymando perleget. Contra *ſicca genæ* dicuntur, cùm nullæ profluunt lachrymæ.

Et tacitus ſecum, nequis 44 malus audiat, optet:
Sit mea 45 lenito Cæſare, 46 pœna levis.
Nos quoque, 47 quiſquis erit, 48 ne ſit miſer ipſe, precamur,
Placatos 49 miſeris qui volet eſſe 50 Deos.
51 Quæque volet, rata ſint: ablataque principis ira,
Sedibus in patriis det mihi poſſe mori.
52 Ut peragas mandata, liber, culpabere forſan:
53 Ingeniique minor laude ferere mei.
54 Iudicis officium eſt, ut 55 res, ita 56 tempora rerum
Quærere: 57 quæſito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo 58 deducta ſereno:
59 Nubila ſunt 60 ſubitis tempora 61 noſtra malis.
Carmina 62 ſeceſſum ſcribentis & 63 otia quærunt:
Me mare, me venti. me 64 fera jactat hyems.
65 Carminibus metus omnis abeſt: 66 ego perditus, enſem
Hæſurum 67 jugulo jam puto jamque meo.
68 Hæc quoque, quæ facio, judex mirabitur æquus,
Scriptaque cum veniâ qualiacunque leget.
69 Da mihi Mæoniden, & tot circumſpice 70 caſus:
Ingenium tantis 71 excidet omne malis.

44 Malevolus, mihi inimicus, adverſarius & invidus. 45 Placato Auguſto. 46 Levius exilium. Al. *pœna minor.* 47 Qui vices meas dolet. 48 Ut me ſit felicior. Bona optanti, bona viciſſim optanda ſunt. 49 Al. *miſero.* 50 Principes. 51 Et ſiant ea, quæ ille optat, ut *ſit mea lenito Cæſare, pœna levis.*

52 Dùm ea, quæ tibi jam mando, efficis. Carmen excuſat Poeta, oſtendens, ſe in luctu non poſſe optimos verſus facere. 53 Et fortaſſe diceris minimè reſpondere viribus mei ingenii, ſed eſſe eo minor. 54 Critici, qui de libris judicium ferre, vult. Digreſſio, quâ ſua carmina, quæ nullâ animi tranquillitate, nulloque ſatis commodo loco ſcripta eſſe ait, excuſat. Eâdem utitur excuſatione pl 3. El. ult. *Æquus erit ſcriptis, quamvis cognoverit eſſe Exilium tempus, barbariemque locum.* 55 Cauſas, controverſias, negotia, in quorum quæſtione quæritur locus, tempus, modus, occaſio. 56 Quâ temporis occaſione quid conſcriptum ſit. 57 Qui conſiderat te in exilio ſcriptum, non te minorem ingenio meo dicet, omnique reprehenſione carebis. 58 Compoſita hilari ac quietâ mente inſtar ſereni cœli, non obductâ curarum nube. Tranſlatio à lanâ, quæ in tenuitatem deducitur. 59 Obſcura, & ideò triſtia. 60 Inexſpectatis. 61 Quibus hæc ſcribimus. 62 Solitudinem. 63 Mentis quietem, vacationem à labore. 64 Aſperæ tempeſtates hyemales: creditur enim hunc librum in itinere ſcripſiſſe. 65 Carmina omni metu vacare debent. 66 Ego infelix ſingulis momentis me interfectum iri exiſtimo: Scythæ enim aſſiduè nos infeſtant. 67 Colli parti interiori. 68 Judex qui præjudicio non occupatus eſt, mirabitur quoque hos verſus, quos jam compono; & ignoſcet ſcriptis, ſint illa qualiacunque ſint. 69 Fac me parem Homero. *Mæonides* dictus à *Mæoniâ*, Aſiæ minoris regione. 70 Exilium, mare, procellas, metus mortis. 71 Deficiet, de ſtatu ſuo convelletur.

Denique [72] *ſecurus famæ, liber, ire memento,*
[73] *Nec tibi ſit lecto diſplicuiſſe pudor.*
[74] *Non ita ſe nobis præbet fortuna ſecundam,*
Ut tibi ſit ratio laudis habenda tuæ.
[75] *Donec eram ſoſpes,* [76] *tituli tangebar amore,*
[77] *Quærendique mihi nominis ardor erat.*
[78] *Carmina nunc ſi non,* [79] *ſtudiumque, quod obfuit, odi,*
Sit ſatis: ingenio ſic fuga parta meo.
I tamen, & pro me tu, cui licet, aſpice Romam:
[80] *Dii facerent, poſſem nunc meus eſſe liber!*
[81] *Nec te, quòd venias magnam peregrinus in urbem,*
Ignotum populo poſſe venire puta.
[82] *Ut* [83] *titulo careas, ipſo noſcere* [84] *colore:*
Diſſimulare velis, te liquet eſſe meum.
[85] *Clam tamen intrato, ne te mea* [86] *carmina lædant:*
[87] *Non ſunt, ut quondam plena favoris erant.*
Si quis erit, qui te, quòd ſis [88] *meus, eſſe legendum*
Non putet, è [89] *gremio rejiciatque ſuo;*
Inſpice, dic, titulum: [90] *non ſum præceptor Amoris:*
Quas meruit pœnas, [91] *jam dedit illud opus.*
Forſitan exſpectes, an in [92] *alta palatia miſſum,*
Scandere te jubeam, Cæſareamque domum.
Ignoſcant [93] *Auguſta mihi loca,* [94] *Diique locorum:*
[95] *Venit in hoc illâ fulmen ab arce* [96] *caput.*

72 Sine curâ comparandæ laudis, & contemptor nominis & celebritatis famam ne tuere. 73 Nec pudeat te non cuivis probari. 74 Cauſam adducit, cur liber non debeat erubeſcere, ſi diſpliceuerit. 75 Quamdiu non eram affectus hac inſigni clade exilii. 76 Famæ ac laudis, quæ titulis amplificatur. 77 Comparandæ famæ cupiditas. Sic l. 5. el. 11. *Nominis & famæ quondam fulgore trahebar, Dùm tulit antennas aura ſecunda meas.* 78 Sit ſatis, quód non prorſus odi carmina & ſtudium, quod mihi nocuit; quandoquidem ſtudio tali ingenioſiſque meis verſibus hoc mihi ipſi exilium peperi. 79 Artem amandi, cujus caufá relegatus fuit ab Auguſto. 80 Feſtivè ſe in librum ſuum verti optat. 81 Neque exiſtima, te me autorem diſſimulare poſſe. 82 Quamvis. 83 Triſtium & Ovidii. Quo tamen non carebat, etſi is minio notatus non erat. 84 Nigro & lugubri habitu, & verſibus, quibus conſcriptus es. 85 Occultè, quia nobis offenſa eſt civitas. 86 Libri amorum. 87 Cum fortunâ meâ favor ille quoque mutatus. 88 Ovidii, qui amatoria conſcribere ſoleo. 89 Manibus ſuis. 90 Non doceo artem amandi. 91 Relegato autore. 92 Illic enim habitavit Auguſtus Cæſar, *Palatium* fuit unus ex ſeptem urbis Romæ montibus, à *palando* i. errando dictum, quód ibi *palare* i. errare pecudes ſoleant, Sæpiùs ſumitur pro domo imperatoriâ regiâ. 93 Loca illa magnifica, quæ habitat Auguſtus. 94 Apollo Palatinus, Dianà, Jupiter. Iuno, Minerva, &c. etiam ipſe Auguſtus, qui vivens divinos iperuit honores. 95 Cauſam adfert, cur non jubeat librum in palatium aſcendere. Q. d. Ira Cæſaris atque omne mihi infortunium à Palatino colle venit. Sic l. 3. el. 4. *Sævum prælustri fulmen ab arce venit.* 96 Me, Synecdoche.

[97] *Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis*
Numina : ſed timeo, qui nocuêre, [98] Deos.
[99] *Terretur [1] minimo pennæ ſtridore columba,*
Unguibus, accipiter, [2] ſaucia facta tuis :
Nec procul à ſtabulis audet diſcedere, ſi qua
[3] *Excuſſa eſt [4] avidi dentibus agna lupi.*
[5] *Vitaret cœlum Phaëton, ſi viveret; &, quos*
Optârat ſtulte, [6] tangere nollet equos.
Me quoque, quæ ſenſi, fateor [7] Jovis arma timere :
Me reor [8] infeſto, cùm [9] tonat, igne peti.
[10] *Quicunque [11] Argolicâ de claſſe [12] Capharea fugit,*
Semper ab Euboïcis [13] vela retorquet aquis.
Et [14] mea cymba ſemel vaſtâ percuſſa procellâ,
[15] *Illum, quo læſa eſt, horret adire locum.*
Ergo [16] cave, liber, & timidâ circumſpice mente,
Et ſatis à [17] mediâ ſit tibi plebe legi.
[18] *Dùm petit infirmis nimiùm ſublimia pennis*
[19] *Icarus, [20] Icarias nomine fecit aquas.*
Difficile eſt tamen, hic [21] remis utaris, an aurâ,
Dicere : conſilium [22] reſque locuſque dabunt.
[23] *Si poteris [24] vacuo tradi, ſi cuncta videbis*
[25] *Mitia : ſi vires fregerit ira ſuas.*
Si quis erit, qui te dubitantem, & adire timentem

97 Laudat Auguſtum tanquam mitem ac placabilem, quippe qui & hoſtibus pepercerit. 98 Deum Auguſtum. Enallage numeri. 99 Columbæ & agnæ exemplo probat, cur Auguſtum omnium hominum mitiſſimum, ſibi timendum ducat. 1 Minimo alicujus avis volatu. 2 Erepta. læſa tamen unguibus aquilæ, cuius ſpecies accipiter, Sic l. 3. & El. 2. de Ponto: *Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales, Audet in humanos feſſa venire ſinus.* 3. Agitata & læſa. 4 Inſatiabilis. 5 Ne rurſus adiret mortis periculum. 6 Nollet Solis patris currum aſcendere : de quo Met. 2. Fab. 1. 7 Auguſti iram. 8 Fulmine & ſupplicio. 9 Minatur, iraſcitur. 10 Græci quoque, qui ſemel tempeſtatem evaſerunt apud montem Capharea, ſemper loca illa devitant. Quibus exemplis colligit, ſe quoque loca, undè fulmine proſtratus eſt, fugere ſtatuiſſe. 11 Græcâ : Græciæ enim metropolis *Argos* eſt. 12 Montem Eubææ, cui Nauplius, Palamedis pater, redeuntibus Græcis à Trojâ ; ac naufragio laborantibus, facem impoſuit, ut filii necem ulciſceretur : qui credentes ignes indicare portum tutiſſimum, inter aſperrimos ſcopulos naufragium fecêre. Undè alibi : *Argolicæ cuperent fugiſſe Capharea puppes, Teque ſenex luctus ignibus ulte tuos.* 13 Ne iterum naufragium faciat. 14 Comparat ſtatum & fortunam ſuam naviculæ, facile ſubmergi. 15 Cæſarem ſc. 16 Ne illum adeas. 17 Mediocri turbâ. 18 Habet hæc pars concluſionem & amplificationem ab exemplo Icari de vitandâ temeritate. 19 Dædali filius. Vide Met. 8. Fab. 3. 20 Mare Icarium. 21 Lenius an patientiùs agas, an inſtes & urgeas. Solâ aurâ & velis naves procedunt tardiùs ; velis & remis celeriùs. 22 Circumſtantiæ. 23 Addit ſigna, quibus cognoſcat accedendi opportunitatem, & precatur ad hoc felix tempus. 24 Auguſto otioſo, & mihi non irato. 25 Placata.

[26] Tradat, & [27] antè tamen pauca loquatur, adi.
[28] Luce bonâ, dominoque tuo felicior ipſo,
Pervenias illùc, & [29] mala noſtra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus [30] Achilleo tollere more poteſt.
Tantùm ne noceas, dùm vis prodeſſe, videto :
[31] Nam ſpes eſt animi noſtra timore minor.
Quæque quieſcebat, ne mota [32] reſæviat ira,
Et pœnæ tu ſis [33] altera cauſa, cave.
Cùm tamen in noſtrum fueris [34] penetrale receptus,
Contigeriſque tuam [35] ſcrinia parva domum :
Aſpicies illic poſitos ex ordine [36] fratres,
[37] Quos ſtudium cunctos evigilavit idem.
[38] Cætera turba palam titulos oſtendit apertos,
Et ſua detectâ nomina fronte gerit.
[39] Tres procul [40] obſcurâ latitantes parte videbis :
Hi quoque, quod [41] nemo neſcit, amare docent.
[42] Hos tu vel fugias : vel, ſi ſatis [43] oris habebis,
[44] Oedipodas facito, Telegonasque voces.
[45] Deque tribus moneo, [46] ſi qua eſt tibi cura parentis,

26 Det Auguſto. 27 Priùs te commendet ad gratiam tibi conciliandam. 28 Ordo eſt : *Pervenias illùc luce bonâ* i. felici die, *& felicior ipſo tuo domino.* Nam ſupra dixit : *Hei mihi, quòd domino non licet ire tuo !* 29 Exilium meum imminuas. 30 Ut fecit Achilles, qui Telephum, à ſe haſtâ percuſſum, eâdem ſanavit. Unde ait l. 1. de Rem. Am. *Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hoſti, Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.* 31 Nam major eſt timor, quàm ſpes placandi Cæſaris : *Vel*, magis timeo malum aliquod, quam ſperem Auguſtum leniri poſſe. 32 Cùm me iterùm verſus componere videt. 33 Secunda. Prima enim cauſa fuit ex libris artis amatoriæ. 34 Cubiculum, intima domus meæ. 35 Arculas, ubi mea eſt bibliotheca. Horat. *Ne me Criſpini ſcrinia lippi Compilaſſe putes.* 36 Libros ab uno eodemque autore conſcriptos, atque inter ſe ſimiles, ut fratres ab eodem patre progenitos. Unde *Scriptor* dicitur *pater*, ſumptâ Methaphorâ ab homine, qui filios gignit ; ut infra : *Deque tribus moneo, ſi qua eſt tibi cura* parentis. Et alibi : *Orba parente ſuo quicunque volumina cernis.* Quare alibi libros appellat *viſcera.* 37 Quos ego idem ſtudendo & vigilando compoſui. 38 Reliqua librorum copia i. reliquorum librorum fronti nomina inſcripta ſunt. 39 Libros de Arte amandi. 40 Intimo angulo. 41 Omnes ſciunt. 42 Nihil ſit tibi cum illis negotii. 43 Audaciæ : *vel*, ſi audiant te patienti aure. 44 Similes Oedipo ac Telegoni, ac per hoc parricidas, qui patri & auctori ſuo Ovidio exilium pararunt, quod mihi mortis inſtar eſt. Fuit autem *Oedipus* Laji & Jocaſtæ filius, quibus ab Apolline reſponſum datum, Oedipum patrem interfecturum, quare interfici illum curavit : ſed ille expoſitus eſt, poſteaque ignotum patrem in viâ interemit, matremque uxorem duxit. Fuit *Telegon* Vlyſſis ex Circe filius, qui, cùm jam adoleviſſet, videndi patris cupidus, Ithacam profectus eſt : cùmque è miniſtris paternis incognitus aditu prohiberetur, aliquot ex iis interfecit. Ad quem tumultum excitus Vlyſſes, cùm & ipſe jam ſenior ſuis opem ferret, à filio ſuo ignotus eſt occiſus. 45 De tribus libris de Arte amandi. 46 Si pater Ovidius tibi curæ & cordi eſt, & illum offendere vereris, ejuſque ſeditum amas.

Ne quenquam, 47 *quamvis ipſe nocebit, ames.*
Sunt quoque 48 *mutatæ ter' quinque volumina formæ,*
Nuper 49 *ab exequiis carmina rapta meis.*
His mando dicas, 50 *inter mutata referri*
Fortunæ vultum corpora poſſe meæ.
Namque ea diſſimilis ſubitò eſt effecta priori:
51 *Flendaque nunc,* 52 *aliquo tempore læta fuit.*
Plura quidem 53 *mandare tibi, ſi quæris, habebam:*
Sed vereor 54 *tardæ cauſa fuiſſe moræ.*
Et 55 *ſi, quæ ſubeunt, tecum, liber, omnia ferres,*
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via eſt: propera: nobis habitabitur 56 *orbis*
Ultimus, 57 *à terrâ terra remota meâ.*

47 Quamvis aliquis ex tribus libris tradet amandi præcepta. 48 Metamorphoſeon quindecim libri. 49 Ab exilio meo, quod inſtar exequiarum erat: quo conſternatus Poëta, tanto operi poſtremam manum imponere non potuit. Undè infra El. 6. dicit: *Quoque magis faveas, non ſunt hæc edita ab illo, Sed quaſi de domini funere rapta ſui.* 50 Ordo eſt: *Vultum fortunæ meæ*, anteà lætæ, *poſſe referri inter corpora mutata* i. me poſſe numerari inter cæteras ejus operis transformationes. 51 Flebilis. 52 Olim: dixit enim, *Flendaque nunc.* 53 Mandanda. 54 Timeo ne te detineam. 55 Si omnia, quæ mihi in mentem veniunt, tecum ferres, magnum profectò onus ei, qui te ferendum capiet, impoſiturus eras. 56 Scythia, quæ ultima pars eſt imperii Romani, ubi exulabat Poëta. 57 Ab urbe Româ, vel à Sulmone patria.

ELEGIA II.

1 **D***Ii* 2 *maris & cœli, (* 3 *quid enim niſi vota ſuperſunt?)*
Solvere 4 *quaſſatæ parcite* 5 *membra ratis.*
6 *Ne-ve, precor, magni ſubſcribite Cæſaris iræ:*
Sæpe premente 7 *Deo, fert Deus alter opem.*
8 *Mulciber* 9 *in Trojam,* 10 *pro Trojâ ſtabat Apollo:*

1 Neptune, Glauce, Palæmon, Phorce. In exilium proficiſcens Poëta, jubente Auguſto, deprehenſusque in medio mari, fluctibuſque pænè eum obruentibus, Deos precatur, ut ipſi ſaltem ignoſcant, nec cum Cæſare eum funditus perdant. Probatque multis exemplis poſſe eos id facere. Deſcribit deinde tempeſtatem: tùm Deos precatur, ut ſe incolumem ad Tomitas perducant. 2 Utrumque enim turbatum erat. Sic infra: *Prò ſuperi, virideſque Dei, quibus æquora curæ, Utraque jam veſtras ſiſtite turba minas.* 3 Procellâ omnia vincente. 4 Tempeſtate jactatæ ac concuſſæ. 5 Compagines. 6 Vel ne aſſentiamini, vos velle etiam me perſequi poſt Cæſarem. i. ne me obruatis, ſequendo iram Cæſaris. 7 Uno Deo. 8 Vulcanus, ignis Deus, à *mulcendo* ſic dictus, quod ignis omnia *mulceat* i. molliat, vincat ac domet. Macrob. Sat. l. 6. c. 5. 9 Erat contra Trojanos. 10 Pro partibus Trojæ, cujus conditor erat. i. Apollo favebat Trojanis. Hinc etiam Paridis ſagittam in Achillis eam corporis partem, quæ vulnerabilis eſſet, direxit.

[11] *Æqua Venus Teucris, Pallas* [12] *iniqua fuit.*
Oderat [13] *Æneam* [14] *propior* [15] *Saturnia Turno:*
[16] *Ille tamen* [17] *Veneris numine tutus erat.*
[18] *Sæpè ferox* [19] *cautum* [20] *petiit Neptunus Vlyſſem:*
Eripuit [21] *patruo ſæpè Minerva ſuo.*
[22] *Et nobis aliquod* ([23] *quamvis diſtamus ab illis*)
Quis vetat irato numen [24] *adeſſe* [25] *Deo?*
Verba miſer fruſtrà [26] *non proficientia perdo:*
Ipſa [27] *graves ſpargunt ora loquentis aquæ:*
[28] *Terribiliſque Notus jactat mea dicta, preceſque*
Ad quos mittuntur non ſinit ire Deos.
Ergo iidem venti, [29] *ne cauſâ lædar in unâ,*
[30] *Velaque neſcio quò votaque noſtra ferunt.*
Æe miſerum, quanti [31] *montes volvuntur aquarum!*
Jam jam tacturos [32] *ſidera ſumma putes.*
Quantæ [33] *diducto* [34] *ſubſidunt æquore valles!*
Jam jam tacturas [35] *Tartara nigra putes.*
Quocunque aſpicio, [36] *nihil eſt niſi* [37] *pontus & æther:*
Fluctibus [38] *hic tumidus, nubibus* [39] *ille minax.*

11 Favens Trojanis, ob judicium Paridis. 12 Irata. 13 Veneris & Anchiſæ filium, ducem Trojanum. 14 Magis propitia. 15 Iuno Saturni filia. 16 Æneas. 17 Præſidio matris ſuæ. 18 Neptunus iratus, quod Vlyſſes prius Palamedem nepotem inſontem occidiſſet, deinde Polyphemum filium occæcaſſet, decem annos per mare illum inſecutus eſt, cui ſemper adiuit Pallas. 19 Verſutum, callidum. 20 Vitam Vlyſſi adimere conatus eſt. 21 Neptuno Jovis fratri, cujus erat filia Pallas: ex Jovis enim cerebro ſine matre procreata dicitur, ſapientia & bonarum artium Dea. Dictam autem *Minervam* quidam exiſtimant à *minando*; quaſi vim minetur: ſolet enim ſimulacrum ejus fingi ægide & haſtâ formidabile: unde & Pallas Græcis dicitur, ἀπὸ τοῦ πάλλειν. i. à *vibrando*, quòd haſtam tenens, eam veluti vibrare videatur. 22 Ordo eſt: *Et quis vetat, aliquod numen adeſſe nobis irato Deo.* 23 Licet non ſim comparandus heroïbus illis. 24 Favere, auxiliari. 25 Cæſare Auguſto: quem Deum nominat, ut infra: *Placato poßim non miſer eſſe Deo.* 25 Quia tempeſtas non ceſſat. 27 Inimicæ aquæ precantia ora conſpergunt. 28 Ventus ſæviſſimus. 29 Ne ſolo puniar exilio, ſed pluribus modis. 30 Venti iidem disjiciunt & navem, & preces meas. 31 Fluctus montium inſtar. Hyperbole. Sic el. 3. Monte nec inferior *prora puppique recurva ſaſilit, & pictos verberat unda Deos.* Et el. 10. Inque modum tumuli *concava ſurgit aqua.* Sic & Virg. 1. Æn. *Inſequitur tumulo præruptus* aquæ mons: Et, *Fluctuſque* ad ſidera *tollit.* 32 Cœlum. 33 Hiatus inter fluctus ſe diducentes. 34 Magis magiſque profundæ apparent valles. 35 Imum fundum, quia Tartaris nihil inferius eſt. 36 Nullibi terram proſpicio. 37 Mare. *Pontus* autem proprie illud mare appellatur, quod à palude Mæotidis uſque in Tenedum protenditur: per quem (*Pontum*) mare ipſum per excellentiam, ſicuti per *Poëtam* Homerum intelligimus. 38 Pontus fluctibus attollitur. 39 Ille aër inductis nubibus pluviam & tempeſtatem minatur.

Til-

Inter [40] utrumque fremunt [41] immani murmure venti,
Neſcit, [42] cui domino pareat, unda maris.
[43] *Nam modò [44] purpureo [45] vires capit [46] Eurus ab ortu:*
Nunc [47] Zephyrus [48] ſero veſpere miſſus adeſt:
Nunc [49] gelidus [50] ſiccâ Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus [51] adverſâ prælia fronte [52] gerit.
[53] *Rector in incerto eſt: nec [54] quid fugiat-ve petat-ve,*
Invenit: [55] ambiguis [56] ars ſtupet ipſa malis.
Scilicet occidimus: nec ſpes eſt ulla ſalutis:
Dùmque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet [57] hanc animam fluctus, fruſtraque precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
[58] *At pia nil aliud quam me dolet exule conjux:*
[59] *Hoc unum noſtri ſcitque gemitque mali.*
Neſcit in immenſo jactari corpora ponto:
Neſcit agi ventis: neſcit [60] adeſſe necem.
O bene, quòd non ſum mecum [61] conſcendere paſſus:
[62] *Ne mihi mors miſero bis patienda foret.*

40 Pontum & aerem. 41 Magno ſono ac ſtrepitu. Al. *turbine.* i. ventorum volubilitate, nec ſine fragore. 42 Cui vento, à quo, tanquam domino regitur. 43 Quatuor Cardinales ſeu Principes ventos deſcribit, qui à quatuor mundicardinibus, Oriente, Occidente, Meridie, & Septentrione ſpirant, nempe Eurus. Zephyrus, Auſter & Boreas: quos Manilius hiſce verſibus complexus eſt: *Aſper ab axe ruit Boreas: furit Eurus ab ortu: auſter amat medium ſolem, Zephyruſque cadentem.* 44 Ab oriente rutilo, propter auroræ colorem purpureum, & plena roſarum atria. 45 Violentius ſpirat. 46 Ab oriente ſole. Hic enim ſpirat ab ortu æquinoctiali. 47 Euro contrarius eſt *Zephyrus*, ſic dictus, quòd ſatis vitam adferat: Latinè *Favonius* à *favendo* ſive *fovendo*, dicitur. 48 Ab occidente flans. 49 Frigidus Aquilo: ſic dictus ἀπὸ τῆς βοῆς. i. *boatu*, eò quòd violenti & ſonori flatus. *Aquilo* dicitur, à vehementiſſimo volatu inſtar aquilæ. 50 Sævit ac furit, ſicut Bacchæ agunt, à ſicco Septentrione; venti enim a Septentrione ſpirantes ſicciores ſunt, quam à Meridie: *vel*, quia nunquam occidunt urſæ, nec in mare deſcendunt. *Arctos* autem Græce urſam ſignificat, quæ in Septentrione exiſtens Polo nomen dedit. Nam Jupiter Caliſtorem, Lycaones filiam, à Junone in urſam mutatam, unà cum Arcade filio in ſidera retulit, & ad Polum collocavit, qui ab ea *Arcticus* fuit denominatus. 51 E regione & ex adverſo Boreæ occurrens, ſiquidem à meridie flat. 52 Contendit cum eo de imperio. 53 Navis magiſter, gubernator. 54 Quem ventum vitet, aut quem locum petat. 55 Ventis illis adverſis & inter ſe pugnantibus; reddunt enim navis magiſtrum dubium, quid agendum ſit. 56 Ipſa navigandi peritia 57 Vitam meam. i. pereundum eſt mihi in his fluctibus. 58 Dolori eſt piæ meæ uxori, quòd in exilium mittor. 59 Hoc ſolum meum exilium, nam me tempeſtate jactari neſcit. 60 Me in mortis periculo eſſe. 61 Navem: volebat enim uxor exilii Poetæ comes eſſe. 62 Ne mors mihi geminâ morte gravior ſit; *vel*, ne illa quæ pars mea eſt, quoque moriatur.

At [63] *nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,*
Dimidiâ certe parte ſuperſtes ero.
Hei mihi, [64] *quàm celeri micuerunt nubila flammâ!*
[65] *Quantus ab ætherio perſonat* [66] *axe* [65] *fragor!*
[67] *Nec leviùs laterum tabulæ feriuntur ab undis,*
Quam [68] *grave baliſtæ mœnia pulſat onus.*
Qui venit hic fluctus, fluctus ſupereminet omnes:
[69] *Poſterior nono eſt, undecimoque prior.*
Non lethum timeo, [70] *genus eſt miſerabile lethi:*
Demite naufragium, mors mihi munus erit.
[71] *Eſt aliquid, fatoque ſuo, ferroque cadentem*
In ſolitâ [72] *moriens ponere corpus humo:*
Et [73] *mandare ſuis aliqua, & ſperare ſepulcrum:*
Et non æquoreis piſcibus eſſe cibum.
Fingite me dignum [74] *tali nece,* [75] *non ego ſolus*
Hic vehor: [76] *immeritos cur mea pœna trahit!*
[77] *Pro* [78] *ſuperi,* [79] *virideſque Dei, quibus æquora curæ,*
[80] *Utraque jam veſtras ſiſtite* [80] *turba* [81] *minas:*

63 Quamvis naufragio mihi vita adimitur, incolumi meâ uxore, quæ dimidia pars eſt mei, vivere quidem mihi videbor. 64 Quam celeriter coruſcavit! 65 Quantum tonitru. 66 Toto cœlo habenti polos ſeu axes. Pars pro toto. Virg. Axem *humero torquet.* i. cœlum ſuſtinet. *Axis* enim propriè, eſt linea recta per centrum terræ traducta, quæ eſt totius mundi diameter. i. medium dimetiens, circum quam volvitur atque convertitur mundus. Axis autem extremitates *Poli mundi* appellantur, à πολέω. i. *verto*, quia circum hos rota mundi machina circumvolvitur. *Axis* etiam eſt lignum illud teres, circa quod rota currus vertitur. Nonnunquam pro toto curru ponitur. 67 Et tabulæ navis quæ ſunt in lateribus non minore impetu, æquè valida vi quaſſantur. 68 Gravia pondera & ſaxa, quæ vibrantur à baliſtis. Erat *baliſta* genus tormenti, quâ veteres in jaciendis ſaxis, dùm oppida oppugnarent, utebantur. Sen. *Nec torta clauſas fregerat ſaxa gravi* Baliſta *portas.* 69 Fluctum intelligit, quem Poëtæ *decimum* ſive *decumanum* appellant, qui maximus eſſe ſolet. A veteribus enim *decumana* maxima ſunt dicta: ut, *porta decumana.* i. maxima: *ovum decumanum*, quòd ovum decimum majus naſcatur: niſi quis malit ad hoc referre, quòd denarius numerus aliquo modo ſit extremus: & quicquid ſupra hunc additur, fiat per iterationem ſubindè præcedentium. 70 Naufragium. 71 Ordo eſt: *Eſt aliquid*, hominem *cadentem & ſuo fato, & ferro ponere corpus moriens in ſolitâ humo.* i. alicujus momenti eſt & non tantoperè dolendum, ſi quis morte ſuâ ſive naturali obeat, & gladio in bello interfici, dummodò in terrâ hominibus propriâ ſive in natali, ſolo, ubi natus, educatus ſit, & vitam omnem vixerit, apud ſuos, non in aquâ, cadaver ponatur. 72 Morientis hominis. 73 Injungere agenda: quod faciunt morituri. 74 Ut peream naufragio. 75 Parcendum eſt cæteris, qui mecum ſunt in eâdem navi, Et eſt Pathos à comitibus, quòd inſontes unà pereant. 76 Cur comites mei pœnæ meæ participes erunt? 77 Reperitur hîc imploratio, & argumentatur à ſententiâ Cæſaris, tanquam à pari: atque ideò prædicat ibi ejus potentiam. 78 Cæleſtes, quibus in ventos poteſtas 79 Dii maris, quibus & color maris affingitur. 80 Et cæli & maris Dii. 81 Tonitrua, fulmina ſunt minæ cœleſtium: venti & fluctus immenſi marinorum: orat ergo cœlum ſerenum, & pelagus quietum.

Quam-

Quamque dedit vitam mitiſſima Cæſaris ira,
Hanc ſinite infelix in loca [82] *miſſa feram.*
Si quoniam merui pœnam, me perdere vultis:
[83] *Culpa mea eſt ipſo judice morte minor.*
Mittere me Stygias ſi jam voluiſſet [84] *ad undas*
Cæſar, [85] *in hoc veſtrâ non eguiſſet ope.*
Eſt illi noſtri [86] *non invidioſa* [87] *cruoris*
Copia; [88] *quodque dedit, cùm volet, ipſe feret.*
[89] *Vos modò, quos certè nullo, puto, crimine læſi,*
[90] *Contenti noſtris Dii, precor, eſte malis.*
[91] *Nec tamen,* [92] *ut cuncti miſerum ſervare velitis,*
Quod periit, ſalvum jam caput eſſe poteſt.
[93] *Ut mare ſubſidat, ventiſque* [94] *ferentibus utar:*
[95] *Ut mihi parcatis, non minùs exul ero.*
[96] *Non ego divitias avidus ſine fine parandi*
Latum [97] *mutandis mercibus æquor* [98] *aro:*
[99] *Nec peto, quas quondam petii ſtudioſus,* [1] *Athenas:*
[2] *Oppida non Aſiæ, non mihi viſa priùs:*
Non ut [3] *Alexandri claram delatus in urbem,*
[4] *Delicias videam, Nile* [5] *jocoſe, tuas:*

82 In Scythiam. Al. *juſ. a.* 83 Crimen meum, vel Auguſto judice, non eſt tantum, ut morte plectendus ſim. 84 Ad inferos. Illi enim dicuntur *mitti ad undas Stygias*, qui intereunt. 85 Non deerant Romæ gladii, carnifices, &c. Atque inſuper habet per ſe vitæ neciſque poteſtatem. 86 Non odioſa Auguſto, non conciliatura illi invidiam. Q. d. Poteſt me Cæſar interficere, cùm libet, quæ res nullam illi concitabit invidiam propter mea crimina: *vel*, non invidet mihi vitam. 87 Mortis meæ poteſtas, quæ penes Cæſarem eſt. 88 Vitam, quam mihi conceſſit Auguſtus, ipſe adimet, auferet. 89 Iterum jam precationem repetit, & addit correctionem patheticam, nequaquam ſe ita liberari poſſe exilio. 90 Nihil addite malis ab Auguſto illatis. 91 Ordo eſt: *Nec tamen caput, quod periit, jam poteſt eſſe ſalvum.* 91 Quamvis vos omnes velitis me in tutum locum perducere, mihique ſalutem adferre. 92 Quamvis mare non ſæviat & tumeſcat ventis ponentibus, placidumque fiat. 93 Secundis & portantibus me in Scythiam. Al. *faventibus.* 94 Quamvis mihi ignoſcatis, & faciatis ne peream naufragio, tamen non ob eam cauſam effugiam quin ſim exul. i. tamen remanebo exul, quod mihi erit tanquam mors altera. 95 Argumentatur Poëta à ſuâ innocentiâ, cum rejicit navigationem ſuam ad neceſſitatem, liberans eam à cupiditate, per antitheton, & affectu, à loco patriæ. Q. d. Non ad lucra, non ad curioſitatem, non ad voluptates; ſed ad exilium, quò mittor, opto placidam tempeſtatem. Πάθος. 96 Ut merces meas mutem. Solent enim mercatores merces mercibus mutare. 98 Navigo. Virg. *Vobis parta quies, nullum maris æquor* arandum. 99 Nec Athenas eo ſtudendi gratiâ, ut olim. 1 Civitatem Græciæ inter Macedoniam & Achajam. Hanc Cecrops primus condidit, unde *Cecropia* dicta eſt: poſteà, *athenæ* à Minervâ, quam Græci Ἀθήναν appellant. Fuit hæc civitas omnium bonarum artium inventrix, Philoſophorum & Oratorum mater, & Poëtarum alumna. 2 Nec jam peto Aſiam, ut primò oppida illius videam. 3 Alexandriam, quam in Ægypto conditam de ſuo nomine Alexander Magnus appellavit. Vide Curt. l. 4. & Juſt. l. 11. 4 Tuos jocos. 5 Propter copiam cùm aliarum rerum, tùm variorum animalium, adeoque ipſarum deliciarum, quas ſuppeditat, ſive quod ibi multa jocoſa perpetrantur.

[6] Quod facile eſt, opto ventos ([7] quis credere poſſet?)
[8] Sarmatis eſt tellus, quam mea vela petunt.
[9] Obligat, ut [10] tangam [11] ſævi [12] fera littora Ponti:
Quodque ſit à patriâ tam fuga tarda queror.
Neſcio quo videam poſitos ut in orbe [13] Tomitas,
[14] Exilii facio per mea vota viam.
[15] Si me diligitis, tantos compeſcite fluctus:
[16] Pronaque ſint noſtræ numina veſtra rati:
Seu [17] magis odiſtis, [18] juſſæ me advertite terræ:
[19] Supplicii pars eſt in regione mori.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea corpora venti:
[20] Auſonios fines [21] cur mea vela vident?
Noluit [21] hoc Cæſar: quid, quem [22] fugat ille, tenetis?
[23] Aſpiciat vultus Pontica terra meos.
[24] Et jubet, [25] & merui: nec, quæ damnaverit ille
Crimina, defendi faſ-ve pium-ve puto.
Si tamen [26] acta Deos nunquam mortalia [27] fallunt:
A [28] culpâ facinus ſcitis abeſſe meâ.
[29] Immò ita ſi ſcitis: ſi me meus abſtulit [30] error:
[31] Stultaque mens nobis, non [32] ſcelerata, fuit:
[33] Quòd licet ex minimis, domui ſi favimus illi:
[34] Si ſatis Auguſti publica juſſa mihi:

6 Quod facile mihi concedi poſſet. 7 Sc. optare quempiam ventos, quibus deferatur in terram incultam, ut ibi miſerè vivat, res ſupra fidem. 8 *Sarmatia*, regio eſt, cujus pars ſita eſt in Europâ, pars verò in Aſiâ. 9 Injunctum eſt. 10 Incolam. 11 Maris Ponticia lævâ parte. Ingrediente enim Poëtâ mare Ponticum, à lævâ erat Tomos, quam petebat. 12 Propter gentes crudeles illic habitantes. 13 Ut vivam quod reliquum eſt vitæ inter Tomitas. *Tomos* urbs fuit in Getico littore: ſic dicta, quia illic Medea fratrem trucidavit. 14 Opto ac peto mihi viam dari ad exilium. 15 Repetit implorationem, & vehementi oratione alloquitur ventos, ac jubet ſe abripi à conſpectu Italiæ in locum exilii. 16 Propitia. 17 Quàm Auguſtus. 18 Deferte me in Scythiam. 19 Satis ſupplicii erit, ſi in Sarmatiâ moriar, mihi ab Auguſto conceſſâ, licet naufragio ereptus. 20 Italiæ littora, cujus partem Auſones incolebant. 21 Cur è navi velificâ Italiam proſpicere poſſumus? 21 Ut Italiam viderem, & hic hærerem. 22 Relegat, in exilium ejicit. 23 Aſpiciat vultus meus terram vicinam Ponto: Hypallage. 24 Et vult me proficiſci in exilium. 25 Sequitur agnitio & confeſſio culpæ, cum ejus extenuatione, & animi ſui propenſione & benevolentiâ erga Cæſarem ejuſque familiam. 26 Facta hominum. 27 Decipiunt, latent. 28 A meo ſcelere. 29 Ordo eſt: *Imò, ô Divi, ita parcite, ſi ita ſcitis*, ſc. facinus abeſſe à mea culpâ, *& ſi meus error abſtulit me*, &c. 30 Poëta peccatum ſuum errorem fuiſſe fatetur, non ſcelus; & per imprudentiam id commiſiſſe, cujus causâ poſtea eum Auguſtus relegavit. Sic el. 3. *Cæleſtique viro, quis me deceperit error, Dicite.* Sunt qui exiſtimant, eum ideò relegatum fuiſſe, quòd imprudens Auguſtum viderit cum filiâ Juliâ inceſtum committentem. 31 Imprudens & improvida. 32 Sceleri obnoxia. 33 Licet fuerim è minimis, qui familiæ Cæſaris Auguſti faverim. 34 Si Auguſti juſſis, mittentis me in exilium, perinde ac publicis, quam primum parui.

[35] *Hoc duce ſi dixi felicia ſæcula,* [36] *proque*
Cæſare thura, piis [37] *Cæſaribuſque dedi:*
[38] *Si fuit hic animus nobis,* [39] *ita parcite, Divi:*
[40] *Sin minùs: alta cadens obruat unda caput.*
[41] *Fallor, an incipiunt* [42] *gravidæ evaneſcere nubes?*
Victaque mutati [43] *frangitur ira maris?*
[44] *Non caſu vos, ſed ſub conditione vocati,*
[45] *Fallere quos non eſt, hanc mihi fertis opem.*

35 Si dixi ipſa ſæcula felicia, quæ ſub hoc imperatore peragerent. 36 Cæſari & in illius ſalutem. 37 Tiberio, ejuſque filiis Germanico & Druſo. 38 Si mens noſtra fuit talis in Auguſtum, ut faverem illi; 39 Subjungit poſtremam precationis repetitionem. 40 Si non ſc. *fuit talis animus in Cæſarem.* 41 Claudit Elegiam ſignificatione læti auxilii: 42 Nubes minitantes tempeſtatem. Dicitur *nubes* à *nubendo.* i. tegendo cœlum. 43 Repellitur. 44 Non fortuito, ô Dii, hæc langueſcit tempeſtas, ſed ea conditione, qua vos oravi, ut ſi fui in Cæſarem ejuſque familiam animo benevolentiſſimo. 45 Quos non poſſum fallere.

ELEGIA III.

[1] *Cùm* [2] *ſubit illius triſtiſſima noctis* [3] *imago,*
Quæ mihi [4] *ſupremum tempus in* [5] *urbe fuit:*
Cùm [6] *repeto noctem, quâ* [7] *tot mihi cara reliqui;*
Labitur ex oculis tunc quoque [8] *gutta meis.*
[9] *Jam propè* [10] *lux aderat, quâ me diſcedere Cæſar*
[11] *Finibus extremæ juſſerat Auſoniæ.*
Nec [12] *mens, nec* [13] *ſpatium fuerat ſatis* [14] *apta parandi;*
[15] *Torpuerant longâ pectora noſtra morâ.*
[16] *Non mihi ſervorum, comites non cura legendi,*

1 Miſerabiliter exponit Poëta conſternationem illam, quâ affectus eſt, poſtquam juſſit eum Cæſar in exilium abire. quidque eâ nocte etiam egerit, quæ fuit illi in urbe noviſſima, declarat. Miſerabiliùs deinde uxoris, & domeſticorum lachrymas deſcribit. Denique dicit, ſe cœpiſſe navigare: & in mari Jonio ſæviſſimam tempeſtatem coortam, quâ territi etiam nautæ ſalutem deſperabant. 2 In mentem venit. 3 Memoria. 4 Ultimum. 5 Roma. 6 Recordor. 7 Patriam, meam uxorem, domum, amicos, urbem, &c. 8 Lachrymæ. 9 Narratio, quâ ſingillatim recenſere omnia incipit, quæ ſibi extremo ſuæ in urbe profectionis tempore contigerint. 10 Dies. 11 Limitibus ultimæ Italiæ. 12 Quæ conſternata malis, quid ageret, ignorabat. 13 Tempus. 14 Præparandi mihi neceſſaria. Ea autem intelligit, quæ ſtatim ſubjungit. 15 Senſu privata erant. 16 Ordo eſt: *Cura ſervorum non fuit mihi, & cura legendi comites non fuit, & cura veſtis, & opis aptæ.* i. auxilii exuli convenientis, *non fuit mihi profugo.*

Non aptæ profugo veſtis, opiſ-ve fuit.
Non aliter [17] *ſtupui,* [18] *quàm qui jovis ignibus ictus*
Vivit, & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.
Ut tamen hanc [19] *animi nubem dolor ipſe* [20] *removit,*
[21] *Et tandem ſenſus convaluère mei;*
Alloquor extremùm mæſtos abiturus amicos,
Qui modò de multis [22] *unus & alter erant.*
Uxor amans flentem flens acriùs ipſa [23] *tenebat,*
[24] *Imbre per indignas uſque cadente genas.*
[25] *Nata procul* [26] *Libycis aberat diviſa ſub oris,*
[27] *Nec poterat* [28] *fati certior eſſe mei.*
Quocunque aſpiceres, luctus gemituſque ſonabant,
[29] *Formaque non taciti funeris intùs erat.*
Femina, virque meo, pueri quoque [30] *funere mærent:*
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti;
[31] *Hæc facies Trojæ, cùm caperetur, erat.*
[32] *Jamque quieſcebant voces hominumque canumque,*
[33] *Lunaque* [34] *nocturnos* [35] *alta regebat equos.*
[36] *Hanc ego* [37] *ſuſpiciens, &* [38] *adhuc* [39] *Capitolia cernens,*
[40] *Quæ noſtro* [41] *fruſtrà* [42] *juncta fuêre lari:*

17 Fui attonitus. 18 Quam qui fulmine tactus ſtupet, & neſcis an vivat. 19 Conſternationem, triſtitiam, quæ animo, ut nubes cœlo, conſpectum adimebat. Quemadmodum enim nubes cœli ſerenitatem fædat: ita triſtitia & animi lucem & oris hilaritatem maculat. 20 Diſcuſſit, repulit. 21 Et ubi tandem ſenſus mei reſtituti ſunt i. me collegi, animuſque rediit. 22 Pauci. cùm multi fuiſſent. Unde El. 4. *Vix duo, tres-ve mihi de tot ſupereſtis amici: Cætera fortunæ, non mea turba fuit.* Inter eos, qui in amicitiæ officio manſerant, Carum, Celſum & Maximum enumerat, El. 5. 23 Amplectebatur me flentem. 24 Lacrymis largis imbris inſtar fluentibus aſſiduè per genas ejus, quæ tanto fletu irrigari non debuerunt; quoniam illa, ut ſic ſe lachrymis maceraret, non erat merita. 25 Filia Perilla, quæ virum in Africâ ſecuta fuerat. 26 In Libya, Africæ regione. 27 Propter magnam loci diſtantiam. 28 Exilii, mihi per fata immiſſi. 29 Et ſpecies quædam funeris, in quo non ſunt taciti, ſed magni gemitus (quales in funere amici alicujus eſſe ſolent) erat domi meæ. 30 Exilio meo, quod inſtar funeris erat. 31 Talis luctus, qualis domi meæ erat, i. ita Trojani, captâ urbe, lamentabantur, ut tùm domi meæ. 32 Noctis periphraſis. 33 Luna lucebat. 34 Qui nocte currunt. 35 Elevata ſupra Horizontem. 36 Lunam. 37 Surſùm aſpiciens. Virg. *Et faſtigia* ſuſpicit *urbis.* 38 Al. *adhæc.* i. inſuper. 39 Aſpiciens collem Capitolinum: ſic dictum, quòd in eo, cùm fundamenta foderentur ædis Jovis, *caput* humanum inventum fuerit. 40 Capitolia. 41 Quia nobis non profuerunt, cùm præſentia numinum, ea inhabitantium, vicinos quoque tueri debuiſſet. 42 Fuêre contingua noſtræ domui. *Lares* propriè ſunt Dii domeſtici, qui colebantur domi, focuſque illis ſacer erat. Quoniam autem *lares* ſive *Penates* etiam privatorum domibus præeſſe credebantur, factum eſt, ut utrumque verbum pro domibus uſurpetur. Hinc fit *Lararium.* i. ſacrarium domeſticum, in quo Lares & Dii peculiares adorabantur.

[43] *Numina* [43] *vicinis habitantia* [44] *ſedibus*, [45] *inquam*,
[46] *Jamque oculis nunquam templa videnda meis:*
Diique relinquendi, [47] *quos* [47] *urbs habet* [48] *alta* [49] *Quirini:*
[50] *Eſte ſalutati tempus in omne mihi.*
Et [51] *quamquam ſerò* [52] *clypeum poſt vulnera ſumo;*
Attamen [53] *hanc* [54] *odiis exonerate* [53] *fugam:*
[55] *Cœleſtique viro*, [56] *quis me deceperit* [56] *error*,
Dicite: pro [57] *culpâ ne* [58] *ſcelus eſſe putet.*
Ut, quæ [59] *ſentitis*, [59] *pœna quoque ſentiat auctor:*
[60] *Placcato poſſim non miſer eſſe Deo.*
Hac prece adoravi ſuperos ego: [61] *pluribus uxor*,
Singultu [62] *medios impediente ſonos.*
Illa etiam ante [63] *Lares* [64] *paſſis proſtrata capillis*,
Contigit [65] *extinctos ore tremente* [65] *focos:*
Multaque in [66] *adverſos* [67] *effudit verba Penates*,
Pro [68] *deplorato non valitura viro.*
Jamque moræ ſpatium nox [69] *præcipitata negabat:*
[70] *Verſaque* [71] *ab axe poli* [72] *Parrhaſis* [73] *Arctos erat.*
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore,
Ultima ſed [74] *juſſæ nox erat illa fugæ.*

43 Jupiter Capitoline, Juno, Minerva, &c.
44 Templis vicinis ædibus. Valedicit ergo Diis & loco.
45 Dico.
46 Præſagit fore, ut Romam nunquam reviſurus ſit. Sic infra: At *mihi perpetuò patriâ tellure carendum eſt, Ni fuerit læſi mollior ira Dei.*
47 Omnes quos Roma colit,
48 Roma in ſeptem montibus poſita. Sic Virg. I. Æn. *Albantque patres, atque* altæ *mœnia* Romæ.

49 A Quirino. i. Romulo condita. *Quirinus* dictus eſt Romulus, quod haſtam ferre ſolitus erat: à quo Romani *Quirites* appellati. 50 Valete in æternum. 51 Licet ſerò ſapiam, & ante vulnera ſeu ante damnationem vos precari debuiſſem, ut eſſetis mihi propitii, ne in hanc inciderem miſeriam. 52 Præſidium veſtrum ac tutelam. 53 Hoc exilium. 54 Facite, ne poſt diſceſſum meum Auguſto & aliis odio ſim. 55 Auguſto, cui jam cœleſtes honores exhibentur. 56 Qualis imprudentia. 57 Errore: nam ſcelus odium; culpa meretur veniam. 58 Quod ego commiſi. 59 Intelligitis, ſcitis de me, ſc. me per imprudentiam erraſſe. 59 Auguſtus mei autor exilii. i. qui me relegavit. 60 Auguſto lenito poſſim eſſe non miſer. i. poſſim revocari. 61 Precibus 62 Media & imperfecta verba. 63 Deos domeſticos. 64 Sparſis circum caput: ut mos precantium erat. 65 Altaria jam non ardentia. 66 Adverſarios nobis. 67 Quia nihil profecit, adverſis & averſis Penatibus. 68 Cujus cauſa jam deplorata & miſeranda erat. Eſt enim *deploratum* idem quod deſperatum, cui medicina fieri nulla poteſt. 69 In exitum tendens. præceps elapſa, auroræ vicina. Et eſt notatio imminentis diluculi. 70 In orientem ſpectabat: Auroram deſignat, quâ Plauſtrum cœleſte in orientem vertitur 71 Ab ejus rotis: & ſic oſtendit, mediam noctem elapſam. 72 Arcadica fuit enim Caliſto filia Lycaonis, regis Arcadiæ ſive Parrhaſiæ. 73 Urſa major, quæ *Arctos* Græcis, Latinè *Urſa* appellatur. 74 Quâ urbe & Italia juſſus eram excedere.

Ab

*Ah quoties aliquo dixi properante, Quid * urges,*
Vel, [75] quò feſtines ire, vel [76] undè, vide.
Ah quoties certam me ſum mentitus habere
*Horam, propoſitæ quæ foret apta * viæ!*
[77] *Ter limen tetigi: ter ſum revocatus: & ipſe*
[78] *Indulgens animo pes mihi tardus erat.*
Sæpè [79] valedicto, rurſus ſum multa locutus,
Et quaſi diſcedens oſcula [80] ſumma dedi.
Sæpè eadem mandata dedi, [81] meque ipſe fefelli,
Reſpiciens oculis [82] pignora cara meis.
[83] *Denique quid propero? [84] Scythia eſt, quò mitti-*
timur, inquam: (ra eſt.
[85] *Roma relinquenda eſt: [86] utraque [87] juſta mo-*
Uxor in æternum [88] vivo mihi viva negatur:
Et [89] domus, & fidæ [90] dulcia membra domus:
Quoſque ego dilexi [91] fraterno more ſodales:
O mihi [92] Theſeâ pectora junctâ fide!
Dum licet, [93] amplectar: nunquam fortaſſe licebit
Ampliùs: [94] in lucro eſt, quæ datur hora, mihi.
Nec mora; ſermonis verba [95] imperfecta relinquo,
Amplectens [96] animo proxima quæque meo.
Dùm loquor, & flemus; cælo nitidiſſimus alto
Stella [97] gravis nobis [98] Lucifer ortus erat.
[99] *Dividor haud aliter, quàm ſi mea membra relin-*
quam:
Et [1] pars abrumpi corpore viſa ſuo eſt.
Sic doluit [2] Priamus tunc, cùm in [3] contraria ver-
ſus,

* Feſtinas? 75 In extremum orbem. 76 A patriâ: in locum teterrimum à jucundiſſimo: neutrâ ergo de cauſâ feſtinandum. * Itineri. 77 Ter diſcedebam, & ter retroceſſi. Adeò ſiniſtrum omen putabant veteres limen offendere, cùm domum ingrederentur, domo-ve egrederentur, ut id, quòd tùm facturi erant, proſpere ſibi contingere non poſſe crederent.

78 Pes nolens diſcedere, ut mihi morem gereret, erat lentus ad diſcedendum. 79 Amicis meis. 80 Summa & ultima. 81 Quia ignorabam, me ſæpius eadem mandata meis dediſſe. 82 Uxorem, & amicos omnes. 83 Sc. *dixi.* 84 Regio ad Septentrionem ſita, hodiè *Moſcovia Tartariaque* dicta, deſerta vaſtaque regio. 85 Terrarum caput. 86 Ne Scythiam petam & Romam relinquam. 87 Nam *Quid melius Româ? Scythico quid frigore pejus?* l. 1. de Pont. El. 5. 88 Quod tantum poſt mortem accidere ſolet. 89 Familia. 90 Amici, domeſtici, ſervi, divitiæ: hæc enim omnia ſunt membra domus. 91 Ac ſi fratres mei fuiſſent. 92 Amore fideli, qualis fuit Theſei in Pirithoum, qui cum illo inferos adibat. 93 Vos. 94 Videor nunc tempus illud lucrari, quo vobiſcum moror: nam fortaſſe non ampliùs licebit. 95 Nondum finita. 96 Animo meo chariſſima. 97 Moleſta nobis, propter meam in exilium eo die profectionem. 98 *Phoſphorus.* i. lucem ferens dicitur, cùm antegreditur Solem; cùm ſubſequitur *Heſperus.* 99 Separor à meis 1 Membrum amputari. 2 Filius Laomedontis. Trojæ rex ultimus. 3 In contrariam & damnoſam ſententiam tractus vel mutatus. Sinoni enim crediderat, ſi equus ille in urbem tractus fuiſſet, *Ultrò Aſiam magno Pelopeïa ad mœnia bello Venturam*: ſed res in contraria ceſſit: nam eo equo capta eſt Troja.

4 *Ultores*

[4] Ultores habuit proditionis equos.
[5] Tunc verò exoritur clamor, gemituſque meorum :
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.
Tunc verò conjux humeris abeuntis inhærens,
Miſcuit hæc lacrymis triſtia dicta meis :
Non potes [6] avelli : ſimul hinc, ſimul ibimus, inquit !
Te ſequar, & conjux exulis exul ero.
[7] Et mihi facta via eſt : & me capit [8] ultima tellus :
Accedam [9] profugæ ſarcina parva rati.
Te jubet è patriâ diſcedere [10] Cæſaris ira :
[11] Me pietas : pietas hæc mihi [12] Cæſar erit.
[13] Talia tentabat, [14] ſic & tentaverat antè :
[15] Vixque dedit victas utilitate manus.
[16] Egredior ([17] ſive illud erat ſine funere [18] ferri)
[19] Squallidus immiſſis [20] hirta per ora comis.
Illa dolore amens [21] tenebris narratur obortis
[22] Semianimis mediâ procubuiſſe domo.
[23] Utque reſurrexit, [24] fœdatis pulvere turpi
Crinibus, & [25] gelidâ membra levavit humo ;
Se modò, [26] deſertos modò deploraſſe Penates,
Nomen & erepti ſæpè vocaſſe viri :
Nec gemuiſſe minùs, quam ſi [27] natæ-ve, meum-ve
Vidiſſet [28] ſtructos corpus habere rogos :

4 Equus ligneus, qui prodidit Trojanos Græcis, in ſe continebat Græcos latentes in ejus cavernis, ulturos Paridem, qui Helenam proditione rapuerat. Nonnulli hunc locum ſic legunt, *Sic doluit Metius tunc, cùm in contrario verſos ultores habuit proditionis equos*, ut cum ſuperiori cohæreat ſenſus, & agatur de Metio Suffetio, juſſu Tulli Hoſtilii quadrigis diſtracto. Hiſtoria nota eſt ex Livio & Floro. 5 Me diſcedente. 6 Abſtrahi à me. 7 Quam tu ingredieris terrâ marique viam, & ego poſſum ingredi, & perferre omnia, quæ occurrent, incommoda. 8 Scythica & Septentrionalis regio, quæ eſt ultima imperio Romano. 9 Quæ te profugum vehet. 10. Auguſtus iratus. 11 Amor in te meus jubet me è patriâ diſcedere. 12 Cæſaris vice erit, ut cogat me tecum ire in exilium, ſicut te Cæſar cogit. Q. d. ego volens abibo, non imperio Cæſaris. 13 Mecum proficiſci. 14 Quod & antè fecerat. 15 Cùm oſtendiſſem adventum, ejus fore mihi inutilem, ægrè mihi ceſſit, dimovitque manus à collo meo in utilitatem ſuam & meam. *Dare* enim *manus victas*, eſt ſe victum fateri. 16 Domo. 17 Sive meus ille diſceſſus erat potiùs elatio quædam vivi hominis citra ullam mortem & funus. 18 Efferri, portari ad ſepulturam. 19 Incomptus, ut verè triſtem decebat. 20 Per faciem barbatam : in luctu enim capillum & barbam non tondebant. 21 Exanimatio vel animi defectio ſignificatur. Sic Plaut. Tenebræ oboriuntur, *genua media ſuccidunt*. Idem dicit de Laodamiâ ; quæ propter viri, in bellum Trojanum, in quo periturum eum audierat, profecti dolorem exanimata erat : *Lux quoque tecum abiit*, tenebris *exſanguis* obortis, *Succiduo dicor procubuiſſe genu*. 22 Tanquam ſemimortuus. 23 Et poſtquam. 24 Deturpatis: quod extremæ triſtitiæ ſignum erat. 25 Nudâ, frigidâ humo, non è toro. 26 Et dicitur defleviſſe domum viro deſertam. 27 Filiæ Perillæ. 28 Lignis impoſitum eſſe, ut combureretur : ſolebant enim cadavera mortuorum cremari. *Rogus* autem eſt ſtrues lignorum ad cremanda cadavera.

29 Ne ſentiret tantos dolores mei exilii : quam rem ſola mors præſtat.
30 Si meum conferatur.
31 Et mihi exuli ſemper & aſſiduè opem feras, vel rebus quibuſdam neceſſariis ſubmittendis, vel ſupplicando pro me.
32 Ut ab eâ ſepararer exilio.
33 Tingebatur. i. occidebat.
34 Arctophylax cuſtos Caliſtonis

Et voluiſſe mori, & moriendo [29] ponere ſenſus :
[30] Reſpectuque tamen non periiſſe [30] mei.
Vivat, [31] & abſentem ([32] quoniam ſic fata tulerunt)
Vivat, & auxilio ſublevet uſque ſuo.
[33] Tingitur Oceano [34] cuſtos Erymanthidos Urſæ,
[35] Æquoreaſque ſuo ſidere turbat aquas :
Nos tamen [36] Jonium non noſtrâ [37] findimus [36] æquor
Sponte, ſed audaces cogimur eſſe [38] metu.
Me miſerum, quantis [39] nigreſcunt æquora ventis,
Erutaque eximis fervet arena vadis !
Monte nec inferior [40] proræ [41] puppique recurvæ
Inſilit, & [42] pictos verberat unda Deos.
[43] Pinea texta ſonant : pulſi [44] ſtridore [45] rudentes ;
[46] Aggemit & noſtris ipſa [47] carina malis.
Navita confeſſus [48] gelidum pallore timorem,
Jam [49] ſequitur [50] victus, non regit arte, ratem.
[51] Utque parum validus [52] non proficientia [53] rector
Cervicis [54] rigidæ fræna remittit equo :
Sic non quò voluit, ſed quò rapit impetus undæ,
[55] Aurigam video vela dediſſe rati.
Quòd niſi [56] mutatas emiſerit [57] Æolus auras,
In loca jam nobis [58] non adeunda ferar.

Arcadiæ in urſam mutatæ. *Erymanthis* autem ab *Erymantho*, Arcadiæ monte, appellatur. Oſtendit ergo Poëta, Arctophylacis occaſu ſe in mari Ionio cœpiſſe navigare. Occidit verò Arctophylax 3. Nonas Martii. Vide Faſt. 3. 35 Et occaſu ſuo tempeſtatem ciet. 36 Jonium mare, quod dicitur ea pars maris Mediterranei, quæ ſupra fauces maris Adriatici inter Siciliam & Cretam extenditur. 37 Ab aratro tractum, quo telluri infunditur ſulcus. 38 Cæſaris, qui nos navigare facit. 39 Tecto nubibus cœlo, & erutâ è fundo arenâ. 40 Anteriori parti ſive fronti navis. 41 Poſteriori parti navis. 42 In puppi. 43 Tabulæ è pinu, quibus contexta ſeu compacta erat navis ; *vel*, navis è trabibus pineis facta. Sic. Faſt. 1. Pinea *non ſano ter pede* texta ferit. Et Met. 14. *Fert ecce avidas in* pinea *Turnus* Texta *faces.* 44 Sic El. 10. *Nunc quoque contenti* ſtrident *Aquilone rudentes.* 45 Funes nautici majores. 46 Videtur meâ cauſâ gemere. 47 Navis. Pars pro toto : *carina* enim propriè, eſt ima pars navis. 48 Qui frigidos homines reddit. 49 Quò venti vocant. 50 Al. *victam*. 51 Et quemadmodum qui non poteſt infrenem equum regere, habenas dimittit : ſic nauta vela reliquit, quæ regere non poterat. 52 Non regentia equum. 53 Vector. 54 Regi flectique neſciæ. 55 Gubernatorem. 56 Ventos priores mutatos. Nam ſecundis ventis aliquot dies navigaverat Româ uſque in mare Jonium : ubi poſteà Arctophilacis occaſu coortâ tempeſtate, ventis contrariis referebatur in Italiam. 57 Ventorum rex, Jovis filius & Segeſtæ, Hippotæ Trojani filiæ : à quo dicitur *Hippotades.* 58 In Italiam, quam adire mihi nefas.

Nam procul [59] Illyricis [60] lævâ de parte relictis,
[61] Interdicta mihi cernitur Italia.
Deſinat in vetitas, quæſo, [62] contendere terras,
Et mecum magno pareat aura [63] Deo.
Dùm loquor, & cupio pariter, timeoque [64] repelli,
Increpuit quantis viribus unda latus!
Parcite cærulei vos ſaltem [65] numina ponti,
Inſeſtumque mihi ſit ſatis eſſe [66] Iovem.
Vos animam ſævæ feſſam [67] ſubducite morti,
[68] Si modò, qui periit, non periiſſe poteſt.

59 Populis Illyriæ regionis hodie *Slavonia* dictæ. 60 Læva enim hæc regio erat naviganti Ovidio. 61 Vetita. 62 Me deducere. 63 Auguſto: voluit enim me in Scythiam proficiſci & in Italiam non redire. 64 Ab Italiâ. 65 Dii maris. 66 Auguſtum. 67 Naufragio liberate. 68 Si modò ego tanquam mortuus, relegatus ad Sarmatas, poſſum non periiſſe. i. perditus ſervari poſſum.

ELEGIA IV.

[1] O Mihi [2] poſt ullos nunquam memorande Sodales,
O [3] cui præcipuè ſors mea viſa ſua eſt.
[4] Attonitum qui me (memini) cariſſime primus
Auſus es alloquio [5] ſuſtinuiſſe tuo:
Qui mihi conſilium vivendi [6] mite dediſti:
[7] Cùm foret in miſero pectore mortis amor.
Scis benè cui dicam, [8] poſitis pro nomine ſignis,
Officium nec te [9] fallit, amice, tuum.
[10] Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis:
[11] Perpetuuſque animi debitor hujus ero.
Spiritus & [12] vacuas priùs hic tenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret [13] oſſa rogo:

1 Amici fidem laudat Poëta, quòd etiam in adverſis eum nunquam deſeruerit: quam rem raros admodùm ex tam multis fatetur ſibi præſtitiſſe. Simul eum hortatur, ut in priſtino amore perſeveret, nec Auguſtum timeat: ſiquidem tali eum amore delectari poſſe, argumentis probat. Denique fatetur, ſe plura mala Vlyſſe perpeſſum fuiſſe in exilio ſuo. Ille enim aliquando in patriam rediit: ſibi verò nullam relictam eſſe ſpem reditus dicit, ni fortaſsè Auguſti ira lenita fuerit. 2 Ante alios omnes amicos primo loco referende. Sic de Pont. l. 4. *O mihi non dubios inter memorande ſodales.* 3 Quem infortunium meum, ac ſi tuum fuiſſet, tetigit. 4 Perculſum denuntiatione exilii. 5 Conſolari. 6 Placidum. 7 Cùm me ipſum interficere cuperem. 8 Veretur Poëta amici nomen exprimere propter Auguſtum. 9 Latet. i. ſcis te mihi hoc officium præſtitiſſe, ne me occiderem: quo potes cognoſcere, te à me in præſentiâ ſignificari. 10 Hæc mihi intima ſemper erunt in corde, ut medulla ima in corpore eſt. 11 Quoad vixero, animam ſeu vitam meam abs te ſervatam tibi debebo. 12 Mutabitur in tenuem aera. i. priùs moriar. 13 Corpus poſt mortem comburendum.

[14] Quàm ſubeant animo meritorum oblivia noſtri,
Et [15] longâ pietas excidat iſta [15] die.
Dii tibi ſint [16] faciles, & [17] opis nullius egentem,
Fortunam præſtent, diſſimilemque meæ.
Si tamen hæc navis [18] vento ferretur [19] amico,
Ignoraretur forſitan [20] iſta fides.
[21] Theſea Pirithous non tam ſenſiſſet amicum,
Si non [22] infernas vivus adiſſet [22] aquas.
Ut foret exemplum veri [23] Phocæus amoris,
Fecerunt [24] Furiæ, triſtis Oreſta, tuæ.
Si non [25] Euryalus [26] Rutulos cecidiſſet in hoſtes,
[27] Hyrtacidæ Niſi [28] gloria nulla foret.
[29] Scilicet ut fulvum [30] ſpectatur in ignibus aurum:
Tempore ſic [31] duro eſt inſpicienda fides.
[32] Dùm juvat, & vultu ridet fortuna ſereno,
[33] Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At [34] ſimul intonuit, [35] fugiunt: nec noſcitur [36] ulli,
[37] Agminibus comitum qui modò cinctus erat.
Atque hæc [38] exemplis quondam collecta priorum,
[39] Nunc mihi ſunt propriis cognita vera malis.
Vix duo treſ-ve mihi de tot ſupereſtis amici:

14 Quam oblivíſcar pietatem tuam. 15 Longo tempore. 16 Propitii, faventes. 17 Et faciant, ut nullius auxilio egeas. 18 Hæc mea fortuna. 19 Favore & felicitate. i. ſi tamen omnia mihi fauſta contingerent. Metaphora. 20 Tuus in me amor. 21 Ægei, regis Athenarum, filium, Athenienſium principem. Probat fidem explorari rebus adverſis. 22 Stygiam paludem tartara circumfluentem. Fingunt enim Poëtæ, ad rapiendam Proſerpinam inferos adiiſſe Theſeum ac Pirithoum. Unde Charon apud Virg. Æn. 6. dicit: *Nec verò Alciden me ſum lætatus, euntem Accepiſſe lacu, nec Theſea, Pirithoumque.* 23 Pylades, Phoci filius, qui cum Oreſte, Agamemnonis filio, poſt matrem interfectam à Furiis vexato, juxta oraculum cum vitæ periculo ad Colchos profectus eſt. Pont. 3. El. 2. 24 Furor tuus, quo agitabaris ob matrem Clytemneſtram interfectam. 25 Trojanus fuit arctiſſimo amicitiæ vinculo cum Niſo conjunctus: qui noctu Rutulorum caſtra unâ ingreſſi, magnam hoſtium ſtragem ediderunt. Verùm cùm, inſtante jam die, ſeſe recipere conarentur, in hoſtium equitatum inciderunt, à quo circumventum Euryalum cùm Niſus eripere non poſſet, certiſſimæ ſeſe morti maluit objicere, quam amicum deſerere. Virg. Æ. 9. v. 168. & ſeq. 26 In manus Rutulorum veniſſet. 27 Hyrtaci filii. 28 Incognita virtus eſſet. 29 Sicut aurum igni, ſic amici fides in rebus adverſis probatur, juxta illud Ennii: *Amicus certus in re incerta cernitur.* 30 Cognoſcitur, perſpicitur, probatur. Cic. *Non igitur ex ſingulis vocibus Philoſophi* ſpectandi ſunt, probandi: unde & *ſpectatores pecuniæ* dicuntur, qui valorem ejus explorant. 31 Infelici. 32 Dùm fortuna alicui favet. i, dum res ſecundæ ſunt. Sic infra El. 8. *Donec eris felix, multos numerabis amicos. Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.* 33 Illæſas, conſtantes, integras, nullo adhuc caſu & detrimento imminutas. 34 Simulac cœpit fortuna alicui adverſari. Metaphora. 35 Amici ab eo diſcedunt. 36 Ab ullo. 37 Multitudine aſſentatorum, quæ agmen efficere potuiſſet. 38 Olim animadverſa aliorum exemplis. 39 Nunc ipſemet in me expertus ſum.

[40] *Cætera fortunæ, non mea, turba fuit.*
[41] *Quò magis ô pauci rebus ſuccurrite* [42] *lapſis,*
Et date [43] *naufragio littora tuta meo.*
[44] *Ne-ve metu* [45] *falſo nimiùm trepidate timentes,*
Hac offendatur ne [46] *pietate Deus.*
[47] *Sæpè fidem* [48] *adverſis etiam laudavit in armis,*
Inque [49] *ſuis amat* [50] *hanc Cæſar; in hoſte* [51] *probat.*
Cauſa mea eſt [52] *melior, qui non* [53] *contraria fovi*
Arma; ſed hanc merui [54] *ſimplicitate fugam.*
[55] *Invigiles igitur noſtris pro caſibus oro;*
Diminui ſi [56] *quà* [57] *numinis ira poteſt.*
Scire [59] *meos caſus ſi quis deſiderat omnes,*
[60] *Plus, quàm quod fieri res ſinit ipſa, petit.*
Tot mala ſum paſſus, [61] *quot in æthere ſidera lucent,*
Parvaque quot ſiccus [62] *corpora pulvis habet.*
Multaque [63] *credibili tulimus majora, ratamque,*
Quamvis acciderint, [64] *non habitura fidem.*
[65] *Pars etiam mecum quædam moriatur oportet:*
[66] *Meque velim poſſit diſſimulante tegi.*
Si vox [67] *infragilis, pectus mihi* [68] *firmius ære,*
Pluraque cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen id circò [69] *complecterer omnia verbis;*
[70] *Materiâ vires exſuperante meas.*
Pro duce [71] *Neritio docti* [72] *mala noſtra Poëtæ*
Scribite: [73] *Neritio nam mala plura tuli.*

40 Reliqui fortunam ſecuti ſunt, non mihi fuerunt veri amici. 41 Eò magis, ô vos duo treſve amici, qui ex tot mihi ſuperfuiſtis, juvare me afflictum. 42. *Allaſis.* 43 Malis meis quietem. i. eſtote mihi naufrago portus, benevolentiam Auguſti reconciliando. 44. Ordo eſt: *Vel vos nimiùm timentes falſo metu, ne Deus offendatur hac pietate, ne trepidate.* 45 Inani, non vero: quia falſo timetis Auguſtum in hac re. 46 Quòd amico ſuccurratis. 47 Exemplis probat, non eſſe ab amicis timendum Auguſtum. Siquidem in prælio illos etiam laudavit, qui hoſtibus fidem inviolatam præſtitêre. Eſt autem argumentum à Minori ad Majus. 48 Hoſtium. 49 Gentibus ſibi ſubjectis. 50 Fidem. 51 Laudat in hoſte, ſi quem ex hoſtibus fidum ſuis cognovit. 52 Quàm hoſtium. 53 Conjurationem contra Auguſtum ſuſtinui, favi. Lege Suet. in Aug. 54 Imprudentiâ. 55 Da vigilem operam mihi exſuli, in eam curam ſedulus incumbe. 56 Aliqua ratione. 57 Auguſti. 59 Omnia mea infortunia moleſtiaſque. 60. Impoſſibilia petit. 61 Id eſt infinita. 62. Arenulas. 63 Majora, quàm credi poſſit. i. incredibilia. 64 Quibus quis fidem non adhibebit. 65 Majorum meorum. Q. d. Pleraque etiam ex meis malis ne quidem unquam patefient: atque utinam ea ita poſſem occultare, ut non proferrentur. Dixerat enim, ſe tuliſſe innumera & incredibilia. Quæ autem hæc ſint mala, non apetit. 66 Velim ut poſſit celari pars hæc, quæ mecum morietur, me tacente. 67 Non fragilis, ſed dura & indefatigabilis, quæ ſermone minime poſſit infringi. 68 Ut ferre poſſet labores ſtudii. 69 Mala mea omnia poſſem exprimere & conſcribere. 70 Malorum meorum copiâ. 71 Ulyſſe, à *Nerito* Ithacæ, patriæ Ulyſſis, monte. 72 Errores noſtros: De erroribus

[74] Ille brevi [75] ſpatio [76] multis erravit in annis
[77] Inter Dulichias Iliacaſque domos :
[78] Nos freta [79] ſideribus totis diſtantia [80] menſos
Detulit in [81] Geticos Cæſaris ira ſinus.
Ille habuit [82] fidamque manum, ſocioſque fideles :
Me profugum comites deſeruêre mei.
Ille ſuam lætus patriam [83] victorque petebat :
A patriâ fugi [84] victus & exul ego.
Nec mihi [85] Dulichium domus eſt, [85] Ithace-ve [85] Same-ve,
[86] Pœna quibus non eſt grandis abeſſe locis :
[87] Sed quæ de [88] ſeptem totum circumſpicit orbem
Montibus, imperii Roma Deûmque locus.
Illi corpus erat durum, patienſque laborum ;
[89] Invalidæ vires, [90] ingenuæque mihi.
Ille erat aſſiduè [91] ſævis agitatus in armis :
Aſſuetus [92] ſtudiis mollibus ipſe fui.
Me [93] Deus oppreſsit nullo mala noſtra [94] levante :
[95] Bellatrix illi [95] Diva ferebat opem.
Cùmque minor Jove ſit [96] tumidis qui regnat in undis :
Illum Neptuni, me [97] Jovis ira premit.
Adde, [98] quod illius pars maxima ficta laborum eſt :
Ponitur in noſtris fabula nulla malis.
Denique [99] quæſitos tetigit tamen ille [99] Penates :

74 Vlyſſes. Sequitur comparatio demonſtrativa malorum Ovidii cum Vlyſſis malis : in quâ venuſtè contraria contrariis refert Poëta. 75 Loco. 76 Vlyſſes decem annos erravit, & eo tempore varias calamitates accepit. 77 Inter Dulichiũ Inſulam vicinam Ithacæ, & Trojam. 78 Me Ovidium. 79 Sita ſub alio climate. 80 Emenſos. i. poſtquam ego emenſus ſum ſeu nave trajeci. 81 Getarum maria. i. in terras barbarorum, non in patriam ad charam Penelopen & filium Telemachum, ut ille, delatus ſum. 82 Fidele auxilium. 83 Quia Troja jam erat devicta. 84 Condemnatus. 85 Inſulæ maris Ægæi, imperium Vlyſſis. Dicitur autem *Same* vel *Samos* : 86 Non eſt magnus dolor neque moleſtia abeſſe Dulichio, & Ithacâ, & Samo : quia ſunt loca non tantæ celebritatis, quantæ eſt Roma : à quâ abeſſe ſummam capio moleſtiam, & vitam ipſam inſtar mortis mihi eſſe duco. 87 Ordo eſt : *Sed Roma, locus imperii* i. ſedes Imperatorum, vel, locus ad imperandum idoneus, ut pote in medio Italiæ ſitus, *& Deorum* i. principum, Deorum inſtar, *quæ circumſpicit totam orbem de ſeptem montibus, eſt mihi domus.* 88 Roma enim ſita erat in ſeptem montibus; quorum nomina hæc ſunt : Mons Palatinus, Capitolinus, Querinalis, Cælius, Eſquilinus, Viminalis & Aventinus. 89 Non aſſuetæ laboribus. 90 Quales ſunt ingenuorum. Al *ingeniumque.* 91 Vexatus, educatus in prælio Trojano. 92 Studiis Poëticis, & ab omni ſtrepitu abhorrentibus. 93 Auguſtus. Aliam rationem ſubjungit, quâ dicit. ſe plura mala expertum fuiſſe Ulyſſe. 94 Leviora reddente. 95 Dea Minerva, quæ Ulyſſis comes fuit : quoniam ille in rebus omnibus utebatur prudentiâ, cujus Dea Pallas eſt. 96 Id eſt Neptunus, Deus maris. 97 Auguſti odium : qui his temporibus eſt mihi ſummus Jupiter. 98 Quòd multa falſa de illo referantur. 99 Patriam, quam multos annos errabundus quæſivit.

Quæque [100] *diu petiit, contigit* [101] *arva tamen.*
[102] *At mihi perpetuò patriâ tellure carendum eſt,*
[103] *Ni fuerit* [104] *læſi mollior ira* [104] *Dei.*

100 Decem annos. 101 Ithacam patriam. 102 Verùm ego in perpetuum exilium mittor. 103 Niſi Auguſtus à me offenſus capiatur miſericordiâ mei. 104 Offenſi Auguſti.

ELEGIA V.

[1] *NEc tantum* [2] *Clario* [3] *Lyde dilecta* [2] *Poëtæ,*
Nec tantum [4] *Coo* [5] *Battis amata ſuo eſt:*
[6] *Pectoribus quantùm tu noſtris uxor inhæres,*
Digna [7] *minùs miſero,* [8] *non meliore, viro.*
[9] *Te mea ſuppoſitâ veluti trabe fulta ruina eſt:*
Si quid adhùc ego ſum, [10] *muneris omne tui eſt:*
Tu facis, [11] *ut ſpolium non ſim, nec nuder ab illis,*
[12] *Naufragii tabulas qui petiêre mei.*
Utque rapax, [13] *ſtimulante fame, cupiduſque cruoris*
[14] *Incuſtoditum captat* [15] *ovile lupus:*
Aut ut [16] *edax vultur* [17] *corpus circumſpicit, ecquod*
[18] *Sub nullâ poſitum cernere poſſit humo;*
[19] *Sic mea neſcio quis malè fidus* [20] *rebus acerbis*
In bona venturus, ſi paterêre, [21] *fuit.*
[22] *Hunc tua* [23] *per fortes virtus* [24] *ſubmovit amicos:*
[25] *Nulla quibus reddi gratia digna poteſt.*

1 Uxoris fidem, & induſtriam laudat Poëta: quòd, cùm nonnulli avidiſſimè inhiarent ejus opibus, ipſa ingenio, & amicorum præſidio integra omnia ſervaverit. Undè Poëta verecundè tantum pollicetur, eam fore ſuis carminibus immortalem. 2 Antimacho, Colophonio patriâ. Fuerunt enim vicina inter ſe Colophon & Claros. 3 Amica Callimachi, quam ardentiſſimè amavit. 4 Philetæ. 5 Battida amavit Philetas Cous. 6 Quantum, ô uxor, te amo. 7 Feliciori marito. 8 Sum enim ex antiquiſſimâ & nobiliſſimâ Naſonum familiâ, ex quâ innumerabiles equites prodierunt: ſum Poëta ſummo ingenio, & eruditione præſtanti: quo conjuge ante hanc meam calamitatem te jactare ſolebas. Vide El. 3. l. 4. *Tempus ubi eſt illud.* &c. & l. 2. *Illâ noſtra die,* &c. 9 Ordo eſt: *Mea ruina eſt fulta, te ſuppoſitâ, veluti trabe.* Accipiendum eſt de poſſeſſionibus, in quas involabant homines alienorum cupidi, quarum fructibus in exilio ipſe vivebat. 10 Id tibi acceptum ferre debeo. 11 Ut non ſpolier. 12 Qui reliquum fortunarum mearum mihi adimere voluerunt, quod in calamitate illâ mihi à Cæſare relictum erat; non ſecus te ſi naufrago partes disjectæ navis adimere vellent. 13 Illum ad rapinam impellente. 14 Sinè canum aut paſtoris cuſtodiâ. 15 Ovium ſtabulum. 16 Omnia concoquens. 17 Cadaver. 18 Inſepultum: nam ex ſolis cadaveribus ſibi eſcam quærit. 19 Eodem modo perfidi involaſſent in poſſeſſiones ac fortunas meas, niſi prohibuiſſes. 20 Huic meo exilio. 21 Fuiſſet. 22 Perfidum. 23 Auxilio conſtantium amicorum. 24 Repulit, removit. 25 Itaque quàm verum eſt, me miſerum eſſe, tam verum eſt, me verum dicere.

Ergo quàm miſero, tam vero teſte [26] *probaris,*
[27] *Hic aliquod pondus ſi modò teſtis habet:*
Nec [28] *probitate tuâ prior eſt aut* [29] *Hectoris uxor,*
[30] *Aut comes* [31] *exſtincto Laodamia viro.*
Tu ſi [32] *Mæonium vatem ſortita fuiſſes,*
[33] *Penelopes* [34] *eſſet fama ſecunda tuæ.*
[35] *Sive tibi hoc debes,* [36] *nullo pia facta magiſtro,*
[37] *Cumque novâ* [38] *mores ſunt tibi luce dati.*
[39] *Femina ſeu princeps, omnes tibi culta per annos,*
Te docet exemplum conjugis eſſe bonæ:
[40] *Aſſimilemque ſui longâ aſſuetudine fecit:*
[41] *Grandia ſi parvis aſſimilare licet.*
Hei mihi, non magnas quòd habent mea carmina [42] *vires,*
Noſtraque ſunt meritis [43] *ora minora tuis!*
Si quid & in nobis [44] *vivi fuit antè vigoris,*
[45] *Exſtinctum longis excidit omne malis:*
Prima locum [46] *ſanctas Heroïdas inter haberes:*
Prima [47] *bonis animi conſpicerêre tui.*
Quantumcunque tamen [48] *præconia noſtra valebunt,*
Carminibus vives [49] *tempus in omne meis.*

26 Proba, bona & ſincera judicaris. 27 Si modò huic teſti, ut pote in exilium miſſo, credendum eſt. 28 Amore tuo in maritum. 29 Andromache, quæ maritum ſuum Hectora, Trojanorum principem, ardentiſſimè amavit. 30 Aut Laodamia, quæ amplexata fuit mortuum maritum Proteſilaum. 31 Occiſo ſive mortuo Proteſilao. 32 Poëtam Homerum laudum tuarum præconem habuiſſes. 33 Uxoris Ulyſſis. 34 Eſſet fama tua prior, Penelopes verò ſecunda. i. Penelope tuæ famæ tuique nominis celebritati concederet. 35 Sive ſoli tibi acceptum ferre debes, & natura te hoc docuit, quòd marito fidem ſerves. 36 A nullo pietatem docta. 37 Unà cum die tuo natali. i. cùm naſcereris. 38 Sanctiſſima inſtituta. 39 Seu Liviæ, Auguſti uxoris, quam præcipuâ fide coluiſti, exemplo didiciſti, ut tu eſſes exemplum bonæ conjugis. 40 Similes in te mores excitavit perpetuâ conſuetudine. 41 Si illi te licet comparare. 42 Elegantias & operationem ad virtutem tuam exprimendam. 43 Verba. i. & quòd merita tua ore meo & verbis exprimere nequeam. 44 Floridi. 45 Suffocatum eſt exſilio meo. Metaphora á luminibus. 46 Inter claras mulieres. celebres viragines, quas, ut ſanctas, colere debemus. 47 Tuâ virtute eſſes præ omnibus conſpicua, quæ maximam laudem meretur. 48 Laudes tuæ carminibus noſtris decantatæ. 49 Semper.

ELEGIA VI.

[1] SI quis habes [2] noſtris ſimiles in imagine [2] vultus,
Deme meis hederas, [3] Bacchica ſerta, comis.
Iſta decent lætos felicia [4] ſigna Poëtas:
[5] Temporibus non eſt apta corona meis.
[6] Hæc tibi diſſimula, ſentis tamen, omnia dici,
[7] In digito qui me ferſque referſque tuo:
[8] Effigiemque meam fulvo complexus in auro,
Cara [9] relegati, quæ potes, ora vides.
Quæ quoties ſpectas, [10] ſubeat tibi dicere ſaltem,
Quàm procul à nobis Naſo ſodalis abeſt!
Grata tua eſt pietas: ſed carmina [11] major imago
Sunt mea, quæ mando [12] qualiacunque legas:
[13] Carmina mutatas [14] hominum dicentia formas,
[15] Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego [16] diſcedens, ſicut [17] bona multa [18] meorum,
Ipſe meâ [19] poſui mœſtus [19] in igne manu.
Utque cremaſſe ſuum [20] fertur ſub [21] ſtipite [22] natum

1 Amicum admonet Poëta, ut auro faciem ſuam inſculptam intuens, ejus exſilii recordetur, dematque illi coronam ex hederâ: ſiquidem hujuſmodi inſignia conveniunt felicibus Poëtis. Mandat tamen inſculptæ imaginis loco legatur opus Metamorphoſeos, In quindecim libros digeſtum: quos quamvis ipſe in exſilium proficiſcens, in ignem conjecerit, tamen eoſdem pluribus exemplis conſcriptos exſtare intelligit. Poſtremò ſex verſus mandat conſcribi in primâ libri fronte: quo lector admoneatur, illud opus inemendatum ſubitâ ejus conſternatione circumferri. 2 Faciem meæ ſimilem in effigie gemmæ ſive annulo inſculptâ. 3 Coronas hederæ, quæ eſt Baccho ſacra. Quare velit Poëta è ſuo capite coronam demi, cauſa eſt ſequenti verſu. Coronabantur autem Poëtæ coronâ ex hederâ, tanquam Baccho ſacri, quòd Bacchantium more inſanirent, vinoſique eſſent. Propert. *Ennius hirſutâ cingat ſua dicta coronâ. M. foliâ* ex hederâ *porrige, Bacche, tuâ.* Et Virg. *Paſtores* hederâ *creſcentem ornate Poëtam.* 4 Serta ex hederâ ex quibus Poëtæ cognoſcebantur. 5 Infelici tempori, quo exſulo, *vel*, capiti meo. Pars pro toto. 6 Ne oſtende hæc omnia dici tibi, ne Auguſtum offendas, intelligis tamen me tibi hæc dicere. 7 Qui fers & repræſentas ſive extrahis annulum, in quo eſt gemma habens vultus meos inſculptos. Vide Macrob. Sat. l. 7. c. 13. 8 Faciem meam. 9 Amici exſulis. 10 In mentem veniat. 11 Magis ingenium meum exprimunt, quàm aurum illud faciem. 12 Sive bona, ſive mala, ſive grata, ſive ingrata ſint. 13 Metamorphoſin ſive opus Metamorphoſeos i. Tranſmutationis. 14 Corporum: nam non tantùm homines, ſed & alia mutata ſcribit. 15 Quam Metamorphoſin infelix exilium domini imperfectum reliquit, abrupit, ne ſumma illi manus imponeretur. Non enim Poëta illud opus potuit corrigere. 16 Roma. 17 Poëmata, opera. 18 Operum meorum. 19 Combuſſi. 20 Dicitur. 21 Torre, in quo fata Meleagri erant, ſc. ut tamdiu Meleager viveret, quàm ſtipes ſupereſſet. 22 Filium ſuum Meleagrum: quod fecit in vindictam fratrum ſuorum, à Meleagro interfectorum. Vide Met. 8. Fab. 4.

[23] Theſtias, [24] & melior matre fuiſſe ſoror [25].
Sic ego non meritos mecum [25] peritura libellos
Impoſui [26] rapidis [27] viſcera noſtra [26] rogis.
Vel quòd [28] eram Muſas, ut crimina noſtra, peroſus:
29 Vel quòd adhùc creſcens, & [30] rude carmen erat.
31 Quæ quoniam non ſunt penitùs ſublata, ſed exſtant,
32 Pluribus exemplis ſcripta fuiſſe reor.
Nunc precor ut [33] vivant, [34] & non ignava [35] legentem:
34 Otia delectent, [36] admoneantque mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab ullo,
Neſciat his [37] ſummam ſi quis abeſſe [37] manum.
Ablatum [38] mediis opus eſt [38] incudibus illud;
Defuit & ſcriptis ultima [39] lima meis.
Et * veniam pro laude peto: [40] laudatus abundè,
Non faſtiditus ſi tibi, lector, ero.
41 Hos quoque ſex verſus, in primâ fronte libelli,
Si præponendos eſſe putabis, habe:
42 Orba parente ſuo quicunque [43] volumina cernis,
44 His ſaltem veſtrâ detur in [45] urbe locus.
Quòque magis [46] faveas, non hæc ſunt edita ab illo,
Sed 47 quaſi de domini funere rapta ſui.

23 Althea Theſtii filia. 24 Et fratres, à Meleagro occiſos, enixiùs amaſſe, quàm filium. Sic & Met. 8. *Pugnat materque ſororque. Et diverſa trahunt unum duo nomina pectus. Incipit eſſe tamen melior germana parente.* 25 Cùm proficiſcerer in exſilium. 26 Flammæ omnia rapienti & & conſumenti. 27 Libros noſtros, quos ego, ut liberos, procrearam. 28 Verſus, quorum primæ auctores Muſæ, odio proſequebar ut qui nobis crimen conflaverunt, *vel*, propter quos in crimen vocati ſumus, ſc. ob libros de Arte amandi. 29 Aliam rationem addit, cur opus Metamorphoſeos igni cremaverit. 30 Inemendatum, nec perpolitum. 31 Quoniam Metamorphoſeos opus, cum comburerem, eo non planè interiit. 32 Arbitror plura volumina exſcripta fuiſſe ex meo exemplari. 33 Exſtent, permaneant ac legantur. 34 Studia literarum & ſcriptorum meorum non ignaviam præferentia. 35 Opus Metamorphoſeos. 36 Et reducant vel meam eruditionem, vel meum exilium illi in memoriam. 37 Ultimam curam, ultimum finem. 38 Nondùm abſoluto & perfecto opere. i. dum adhuc cuderetur, dum eſſet in incude. Eſt à fabris ferrariis ſumpta Metaphora. Nam *incude mediis opus ablatum* dicitur, cum pars perfecta, pars imperfecta relinquitur. *Incus* enim propriè inſtrumentum ferreum eſt, ſuper quod fabri ferrum cudunt. 39 Emendatio ac perpolitio. *Lima* propriè, eſt inſtrumentum fabrile, quo ferrum, aut aliquid aliud terendo expolitur. * Non peto ex hujuſmodi opere laudem, ſed ut erroribus ignoſcas. 40 Satis mihi id erit laudis, ſi tibi faſtidio non ero. 41 Habe hos ſex verſus, ſi præponendos Metamorphoſeos initio tibi ita videatur. 42 Privata patre & autore operis, qui in exilium miſſus eſt. 43 Libros à *volvendo* dictos, quòd olim in libris arborum i. corticibus ſcribebant, & libellos illos, quò ferrent commodiùs, complicabant. Eſt enim proprie *volumen* pars codicis. 44 Quod autori non contigit. 45 Româ. 46 Operi. 47 Quaſi de morte & exilio Poëtæ.

Quicquid in his igitur vitii 48 rude carmen habebit,
Emendaturus, ſi 49 licuiſſet, eram.

48 Impoſitum. 49 Per tempus & occaſionem.

ELEGIA VII.

1 *IN 2 caput * alta ſuum 3 labentur ab æquore retrò*
Flumina, 4 converſis Solque recurret equis.
Terra feret ſtellas: cœlum 5 findetur aratro:
Unda dabit flammas, & dabit ignis aquas:
Omnia 6 naturæ 7 præpoſtera legibus ibunt,
8 Parſque ſuum mundi nulla tenebit iter.
Omnia jam fient, fieri quæ poſſe negabam:
Et nihil eſt, 9 de quo non ſit habenda fides.
10 Hæc ego vaticinor, quia ſum 11 deceptus ab illo,
Laturum miſero quem mihi rebar opem.
12 Tanta-ne te fallax cepêre oblivia noſtri?
13 Afflictumque fuit tantus adire timor?
Ut neque 14 reſpiceres, nec ſolarêre 15 jacentem
Dure, nec 16 exſequias proſequerêre meas?
Illud amicitiæ 17 ſanctum ac venerabile nomen
18 Re tibi pro vili, ſub pedibuſque jacet.
19 Quid fuit, 20 ingenti proſtratum mole ſodalem
Viſere? & alloquii 21 parte 22 levare tui?
Inque meos, ſi non lacrymas dimittere, caſus,
Pauca tamen 23 ficto verba dolore loqui?
Idque quod ignoti faciunt, valedicere ſaltem,

1 Queritur Poëta eum, qui cum diu familiariter vixerat, ſubitâ Poëtæ cõſternatione, & exilii ruinâ fidem mutaſſe. Mox tamen illum admonet, ut in fide permaneat, quò ejus officium laudare queat.
2 Fontem ſuum, undè erumpunt in mare. Horat. *Nunc ad aquæ lene caput ſacræ.* * Profunda. 3 Retrò fluent á mari, in quod defluunt. Inductio eſt ex iis, quæ fieri nequeunt. 4 Sol etiam ab occaſu in orientem curſum diriget, quod contra naturam eſt. 5 Arabitur. 6 Quas natura ipſa conſtituit. 7 Contraria, & alio modo quàm debetur. 8 Ordo eſt: *Et nulla pars mundi tenebit ſuum iter* i. elementa, cœlum ſuo loco non manebunt, nec tenebunt curſum ordinemque à natura deſtinatum. 9 Cui non ſit fides adhibenda, omnia poſſe evenire. 10 Leges naturæ ituras eſſe præpoſterè, ego iſta futura prædico. 11 Derelictus. 12 Ita-ne, ô impoſtor, mei oblitus es? 13 Cum ego affligerer. 14 Adjuvares me. Ter. *Age me in tuis ſecundis* reſpice. 15 Quem durus caſus afflixerat. 16 Me ex urbe in exilium proficiſcentem, tanquam ſi ad ſepulchrum efferrer. *Exſequiæ* enim ſunt funebre officium. Crebrò Poëta abitum ſuum in exilium cum funere & exſequiis comparat. 17 Quod apud omnes ſanctum habitum fuit. 18 Nullo apud te in honore, ac nullius pretii eſt. 19 Quantulum fuiſſet? 20 Magnitudine calamitatum oppreſſum, & qui ſe erigere non poterat, tanquam ingenti mole proſtratus fuiſſet. 21 Ut ſignificet, quamvis modicum & breve ſolatium ſibi ab eo denegatum. 22 Conſolari, dolorem imminuere. 23 Si verè non potuiſſes ſilere.

Et [24] vocem populi, [25] publicaque ora ſequi?
[26] Denique [27] lugubres vultus, [28] nunquamque videndos
Cernere [29] ſupremo, dum licuitque die?
Dicendunque [30] ſemel toto non amplius ævo
[31] Accipere, & parili reddere voce, Vale?
[32] At fecêre alii nullo mihi fœdere juncti,
Et lacrymas [34] animi ſigna dedêre ſui.
[35] Quid, [36] niſi convictu cauſiſque valentibus eſſes
Temporis & longi junctus amore mihi?
Quid, niſi tot [37] luſus, & tot mea [38] ſeria noſſes?
Tot noſſem luſus, ſeriaque ipſe tua?
Quid ſi duntaxat Romæ mihi cognitus eſſes?
[39] Aſcitus toties in genus omne joci?
[40] Cuncta-ne in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cuncta-ne [41] Lethæis merſa feruntur aquis?
[42] Non ego te genitum [42] placidâ reor [43] urbe Quirini,
Urbe [44] meo quæ jam non adeunda pede eſt:
Sed ſcopulis [44] Ponti, quos hæc habet ora, [45] ſiniſtri,
[46] Inque feris Scythiæ Sarmaticiſque jugis:
Et tua ſunt ſilicis circum [47] præcordia venæ,
[48] Et rigidum ferri ſemina pectus habet:
Quæque tibi tenero quondam [49] ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera [50] tigris erat.

24 Supremum vale conclamare. 25 Omnium ſermones. 26 Sc. *quid fuit?* 27 Meos vultus luctu deformes. 28 Et quos non ampliùs videres. 29 Ultimo 30 Ne, ſæpiùs agendo, id tibi moleſtiam pareret. 31 Valedicere, & valedici? 32 Argumentum à minori, quòd alieni præſtiterint hæc officia. 33 Amicitiæ vinculo obſtricti. 34 Doloris, quo in animo propter meum ex urbe diſceſſum afficiebantur. 35 Sc. facturus fuiſſes? Additur amplificatio à circumſtantiâ perſonæ. 36 Niſi fuiſſes mihi intimus amicus, quòd unâ viximus, magniſque cauſis, quæ amicitiam reddebant arctiorem. 37 Jocos. 38 Seriò dicta ac facta. 39 Adjunctus, evocatus à me. 40 An omnia parvi pendis, & levia tibi æſtimata ſunt, ut quæ ventis diſſipantur? Sic alibi: *Irrita cum velis verba tulêre Noti.* 41 Oblita ſunt tibi? *Lethe* fluvius eſt apud inferos, ἀπὸ τῆς λήθης. i. *ab oblivione* ſic dictus quòd, cujus aquam ſi quis guſtaſſet, mox rerum omnium præteritarum *obliviſceretur.* 42 Amplificatio â genere, ſeu origine, ſive educatione & naturâ, per antitheton. Similis locus eſt apud Virg. 4. Æn. *Nec tibi Diva parens, generis nec Dardanus autor Perfide: ſed duris genuit te cautibus horrens Caucaſus, Hyrcanæ-ve admorunt ulcera tigres.* 43 Româ, à Quirino. i. Romulo conditâ, in quâ homines non ſævi, ſed mites naſcuntur. 44 In quam venire mihi non licet. 45 Siniſtræ partis maris Pontici. Et ſic hominem aſperum & immitem notat. 46 Et in montibus Scythiæ & Sarmatiæ, quæ ſunt deſertiſſimæ regiones. 47 Partes præjacentes cordi, involucra cordis. 48 Et duriſſimum & inſenſibile tibi pectus eſt. Sic propè l. 3. El. 11. *Natus es è ſcopulis, nutritus lacte ferino. Et dicam ſilices pectus habere tuum.* 49 Sugenda. 50 Fœmina aliqua crudeliſſima, ut ſunt tigres.

[51] *Aut mala noſtra minùs, quam non aliena putaſ-*
ſes,
Duritiæque mihi non agerere reus.
Sed [52] *quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,*
[53] *Ut careant numeris tempora prima ſuis.*
Effice, [54] *peccati ne ſim memor hujus,* [55] *& illo*
Officium ut laudem, quo queror, ore tuum.

51 Aut non putaſſes noſtra mala minus, quam aliena. i. non minùs curaſſes, non minoris feciſſes, quàm aliena, atque ita non accuſareris à me crudelitatis, quòd mala noſtra non ſentires. 52 Quandoquidem hæc etiam adduntur cæteris meis malis atque infortuniis per fata mihi immiſſis, ideóque inevitabilibus. Adhortatio eſt ad mutandum animum, redeundum in viam. 53 Ut ſuperiora, tempora quibus amicitia noſtra erat arctiſſima, careant ſuo ordine, ut mihi in amore non reſpondeas, ut anteà. 54 Hujus oblivionis amicitiæ. 55 Ordo eſt: *Et effice, ut ego laudem officium tuum illo ore, quo queror,* ſc de te.

ELEGIA VIII.

[1] *DEtur inoffenſæ vitæ tibi tangere metam*
Qui legis hoc nobis non inimicus [2] *opus.*
Atque [3] *utinam pro te poſſent mea vota valere,*
Quæ pro me duros non tetigêre Deos!
Donec eris felix multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint [5] *nubila,* [6] *ſolus eris.*
Aſpicis [7] *ut veniant ad* [8] *candida tecta columbæ?*
Accipiat nullas [9] *ſordida turris aves?*
Horrea [10] *formicæ tendunt ad inania nunquam:*
Nullus ad amiſſas ibi amicus opes.
[11] *Utque comes radios per Solis euntibus umbra,*
Cùm latet [12] *hic* [13] *preſſus nubibus,* [14] *illa fugit;*
Mobile ſic ſequitur Fortunæ [15] *lumina vulgus:*
[16] *Quæ ſimul inductâ nube teguntur, abit.*

1 Queritur Poeta, vulgum ſequi fortunam, & ſecundis tantum rebus adeſſe amico, at in adverſis eum ſolum relinquere: quod quidem re ſibi cognitum eſſe docet. Siquidem, antequam relegaretur ab Auguſto, multos habuit amicos: at poſtquam ſubitâ ruinâ corruit, neminem invenit, in cujus præſidio acquieſceret, cùm multis per Cæſaris modeſtiam id præſtare licuiſſet: quandoquidem hoſtilis erga amicum amor ab eo etiam probatur. Dicit ergo: Concedatur tibi, ô lector non inimice à Diis attingere finem vitæ ſine ullâ offenſione aut malo. 2 Carmen, elegiam, vel librum. 3 Utinam mea vota exaudirentur. 4 Auguſtum inimicum & inclementem aliosque Deos ad miſericordiam non moverunt. 5 Nube aliquâ. i. malo, triſtitiâ tecta. 6 Deſertus ab omnibus, notus nemini. 7 Quomodo. 8 Quibus ſecundas amicorum res deſignat. 9 Immunda. i. fortuna amici nubila & adverſa. i. ut infelicem nulli amici ſequantur. 10 Quarum tota vita in corradendo frumento conſiſtit. 11 Ordo eſt: *Et ut umbra eſt euntibus per radios ſolis comes.* 12 Sol. 13 Tectus. i. cum Sol nubibus obſcuratur. 14 Illa umbra diſcedit, nec apparet. 15 Felicitatem. 16 Simulac fortunæ favor hominem deſerit, eum quoque vulgus relinquit.

[17] *Hæc, precor, [18] ut poßint ſemper tibi falſa videri.*
Sunt tamen [19] eventu vera fatenda meo.
[20] *Dum ſtetimus, [21] turbæ quantum ſatis eſſet, habebat*
Nota quidem, ſed non ambitioſa, domus.
At [22] ſimul impulſa eſt; omnes [23] timuêre ruinam,
[24] *Cautaque [25] communi terga dedêre fugæ.*
Sæva, nec admiror, metuunt ſi [26] fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæque ſolent.
Sed tamen [27] in duris remanentem rebus amicum
[28] *Quamlibet inviſo Cæſar in hoſte [29] probat.*
[30] *Nec ſolet iraſci (neque enim moderatior alter)*
Cùm quis in adverſis, ſi quid amavit, amat.
De comite Argolico poſtquam cognovit Oreſtem,
Narratur [31] Pyladen ipſe probaſſe Thoas.
Quæ fuit [32] Actoridæ cum magno ſemper Achille,
Laudari ſolita eſt [33] Hectoris ore fides.
Quòd pius ad [34] manes Theſeus comes iret [35] amico;
[36] *Tartareum dicunt indoluiſſe [36] Deum.*
Euryali Niſique fide tibi, [37] Turne, relatâ,
[38] *Credibile eſt lacrymis immaduiſſe genas.*
[39] *Eſt etiam miſeris pietas, & in hoſte probatur:*
Hei mihi, quam paucos hæc mea dicta movent!

17 Quod vulgus ſequatur fortunam. 18 Ut nunquam tuo exemplo vera cognoſcas. 19 Meo exemplo: quia re ipſâ cognovi id ita eſſe: vidi enim me ab amicis ferè omnibus deſertum. 20 Dùm mihi fortuna arriſit. *Cadere* & *jacère* dicimur in adverſis: *ſtare* in ſecundis. 21 Ordo eſt: *Domus quidem nota, ſed non ambitioſa, habebat tantum turbæ quantum ſatis eſſet.* 22 Simulac eſt dejecta ab Auguſto. i. ſimulac in exſilium miſſus ſum. 23 Ne ruina mea illos quoque obrueret. 24 Sibi caventia. i. periculum fugientia. 25 Quam omnes capiebant. 26 Calamitatem. 27 In adverſis non recedentem. 28 Licet hoſtem valdè odio habeat. 29 Approbat, laudat. 30 Laudat Auguſtum à clementiâ. Sic l. 1. El. 3. *Sed piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox. Quique dolet, quoties cogitur eſſe ferox. Qui vincit ſemper, victis ut parcere poßit. Clauſit & æternâ civica bella ſerâ. Multa metu pœnæ, pœnâ qui pauca coërcet, Et jacit invitâ fulmina rara manu.* 31 De Pylade. i. poſtquam Oreſtem noſſet Thoas, Pylademque Græcum comitem, fidem illius laudavit. Oreſtes enim cupiens à ſe furias removere ex morte matris conceptas, oraculum conſuluit: cui reſpondit, ut ad templum Dianæ in Tauricam regionem proficiſceretur: quò cùm perveniſſet Oreſtes, comite & duce itineris Pylade, Thoas rex de more eum mactare volebat. Cæterum ignorabat, uter eſſet Oreſtes. Pylades Oreſtem ſe eſſe reſpondit, ut pro illo necaretur Oreſtes autem, ita ut erat, Oreſtem ſe eſſe perſeverabat, quorum fidem ita Thoas probavit, ut Oreſti ignoſceret. Rem aliter & pleniùs refert Ovid. l. 3. de Pont. El. 2. 32 Patroclo, Actoris filio, qui indutus armis Achillis, Hectori reſiſtebat, quem & Hector laudavit. Hom. I. l. 17. 33 Ore inimici. Summa ac ſolida eſt laus, cùm quis ab hoſte laudatur. 34 Umbras, animas defunctorum. 35 Pirithoo. 36 Plutonem, cujus uxorem rapturi erant. 37 Qui Rutulorum rex erat. 38 Veriſimile. 39 Solent etiam homines in miſeros eſſe pii, quæ pietas etiam in hoſtibus laudatur.

[40] Hic ſtatus, hæc rerum nunc eſt fortuna mearum,
Debeat ut lacrymis nullus adeſſe modus.
At mea ſunt, [41] proprio quamvis mœſtiſſima [41] caſu,
Pectora profectu facta ſerena tuo.
Hoc tibi [43] venturum jam tum, cariſſime, vidi,
[44] Ferret adhuc iſtam cùm minùs aura ratem.
[45] Sive aliquid morum, ſeu vitæ labe carentis
Eſt pretium, nemo pluris habendus erit.
Sive [46] per ingenuas aliquis caput extulit artes,
[47] Qualibet eloquio fit [48] bona cauſa tuo.
His ego commotus, dixi tibi protinus ipſi,
[49] Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
[50] Hæc mihi non ovium [51] fibræ, [52] tonitrus-ve ſiniſtri,
[53] Lingua-ve [54] ſervatæ [55] penna-ve dixit avis.
Augurium ratio eſt & conjectura futuri,
[56] Hac divinavi, notitiamque [57] tuli.

40 Hic rerum mearum ſtatus eſt, ut eas lachrymis ſatis perſequi non poſſim. 41 Relegatione meâ. 42 Tuis ſucceſſibus factæ ſunt læta & exhilarata. 43 Eventurum. 44 Cùm favor minùs amplecteretur te ipſum & ingenium. i. cùm favor tuus mihi adhuc minùs adeſſet., vel cùm neque ego tam miſer, neque tu tàm clarus eſſes. 45 Ordo eſt: *Nemo erat habendus pluris.* i. præponendus eris omnibus, & nemo te pluris faciendus, *ſive pretium morum, ſive pretium vitæ carentis labe eſt aliquid.* i. ſi cujuſquam mores, & vita carens crimine, aliquid valent, & alicujus ſunt pretii. 46 Per diſciplinas liberales, & ſtudia eloquentiæ, & per artes ingenuis dignas. 47 Vel Demonſtrativa, quâ laudamus aut vituperamus, idque vel perſonam vel factum; vel Deliberativa, quâ aliquid ſuadetur, aut diſſuadetur; vel Iudicialis, quâ accuſamus aut defendimus. *Cauſa* enim per ſimilititudinem dicitur omnis actio, quam in Senatu, ſive in foro, & apud judices populum-ve habemus: undè *cauſa* ſæpies pro lite ac controverſiâ accipitur. 48 Honeſta tuo patrocinio. 49 Grandis materia & ſpectaculum exſpectat tuas dotes. i. & moribus & eloquentiâ dixi te fore virum clariſſimum, & ſic dotes iſtæ aliquando magno theatro ſpectabuntur. Propriè *ſcena* eſt tabernaculum ex frondibus inumbrationis cauſâ factum: ἀπὸ τῆς σκιᾶς. i. *ab umbrâ.* 50 Non divinavi hæc tanquam haruſpex ex animalium extis. Romani enim haruſpices, pecoribus immolatis, inſpiciebant jecora: & ſi erant livida & vitioſa, alia immolabant, dubitantes utrum morbo, an pabuli vitio læſa eſſent. Cùm pluribus experti erant, & probaverant integram, & ſolidam naturam jecorum, tunc litatum ritè exiſtimabant: ſin ſecus, minimè litari poſſe dicebant. 51 *Fibræ* ſunt omnium extremitates rerum: undè jecoris & cordis, & cujuslibet viſceris extremæ partes appellantur *fibræ*. Virg. *nec* fibris *requies datur ulla renatis*: quin & minutæ radîces arborum herbarumque dicuntur *fibræ*. Virg. *& amaris intyba* fibris. 52 Qui felices exiſtimabantur: quoniam ſiniſtrâ parte mundi ortus eſt: tum quæ nobis ſiniſtra ſunt, ea ſuperis dextrâ demitti creduntur. Vide Æn. 2. v. 692. 53 Vel Oſcines. i. aves voce augurium dantes, vel præpetes i. aves volatu augurium dantes. Captabantur enim auſpicia duobus modis, aut volatu, aut garritu: quarum quædam *oſcines*, quædam *præpetes* dicebantur. 54 Obſervatæ captato augurio, vel ex voce illius, vel ex volatu. 55 Ratio eorum, quæ videbam in te, eſt conjectura de te & augurium. 56 Hac conjecturâ de te prædixi virtutes tuas. 57 Abſtuli, conſecutus ſum.

58 Conjectura de te. 59 Gaudeo felicitate tua. 60 Apparuiſſe. 61 At utinam noſtrum ingenium, Poëticæ artis peritum, fuiſſet obſcurum, ut nunquam carmina compoſuiſſem.

[58] Quæ quoniam vera eſt, totâ mihi mente, tibique
[59] Gratulor, ingenium [60] non latuiſſe tuum.
[61] At noſtrum tenebris utinam latuiſſet in imis!
[62] Expediit ſtudiis [63] lumen abeſſe meis.
Utque tibi proſunt [64] artes, facunde, [64] ſevera;
[65] Diſſimiles illis ſic nocuêre mihi.
Vita tamen tibi nota mea eſt: ſcis [66] artibus illis
[67] Auctoris mores abſtinuiſſe ſui.
Scis [68] vetus hoc juveni luſum mihi carmen, & iſtos
Ut non [69] laudandos, ſic tamen eſſe [70] jocos.
Ergo ut defendi nullo mea poſſe [71] colore,
[72] Sic excuſari [73] crimina poſſe puto.
[74] Quà potes, excuſa, nec amici deſere cauſam:
[75] Quo pede cœpiſti, ſic benè ſemper eas.

62 Utile fuiſſet. Ter. *Vobis* expedit *eſſe bonas.* 63 Famam & gloriam. 64 Philoſophia, vel ingenuæ artes & ſtudia eloquentiæ, quæ graviora ſunt arte Poëticâ, in quâ ineſt major voluptas. 65 Faciles artes. ſc. Poëſis, quæ non eſt ars ſevera. 66 Amatoriis. i. libris de Arte amandi. 67 Me non fuiſſe talem, qualia ſcripta mea. Eodem modo excuſat ſe. l. 2. *Crede mihi, diſtant mores à carmine noſtro: Vita verecunda eſt, Muſa jocoſa mea.* Sic & Catul. *Nam caſtum decet eſſe pium Poëtam Ipſum, verſiculos nihil neceſſe eſt.* 68 Dudum à me conſcriptum. Deſignat ſe juvenem amatoria ſcripſiſſe joco magis, quam ſeriò. 69 Fronti ſeveræ. 70 Non ſcelera. 71 Prætextu, ſpecie, eloquentiâ. 72 Non tamen neceſſe eſt me ob illa ita puniri. 73 Quorum cauſâ in exilium miſſus ſum. 74 In quantum. 75 Ut cœpiſti, ſic perge.

ELEGIA IX.

1 Habeo ego navem. Laudat navem Ovidius, quam in ſinu Corinthiaco accepit, & recitat ejus commoda. Deinde interpoſitâ quâdam precatione, ad Deos pro felici navigatione ex Corintho in exilii locum, deſcribit reliquam ſuam profectionem. 2 Sive à flavis capillis, ſive à glaucis oculis. 3 Minervæ ſimulacrum navis inſigne & tutela. Solebant enim in navibus Dii pingi, ut Minerva, Apollo, & alii, in quorum tutelâ navem eſſe volebant. 4 A galeâ Minervæ pictâ in puppi. 5 Navis. 6 Flaccidis velis ob exiguum ventum, celeriter tamen navigat. 7 Et remigio apta eſt. 8 Naves, quæ prope eam ſunt. 9 Prævertit, ſuperat curſu etiam longè antè egreſſas naves. 10 Al. *quâlibet arte*, i. vel remo, vel velo. 11 Reſiſtit fluctibus. 12 Longo tempore. 13 Rimas agens interiùs madeſcit.

[1] Eſt mihi, ſitque precor, [2] flavæ [3] tutela Minervæ
Navis, & [4] à pictâ caſſide nomen [5] habet.
Sive opus eſt velis; [6] minimam benè currit ad auram:
Sive opus eſt remo; [7] remige carpit iter.
Nec [8] comites volucri contenta eſt vincere curſu:
[9] Occupat egreſſas [10] quamlibet antè rates.
Et [11] patitur fluctus, fertque aſſilentia [12] longè
Æquora, nec ſævis victa [13] madeſcit aquis.

Illa

Illa [14] *Corinthiacis primùm mihi cognita* [15] *Cenchreis,*
[16] *Fida manet trepidæ duxque comeſque fugæ.*
Perque [17] *tot eventus,* [18] *& iniquis concita ventis*
Æquora, [19] *Palladio numine tuta fugit.*
Nunc quoque tuta precor vaſti ſecet [20] *oſtia Ponti,*
Quaſque petit, [21] *Getici littoris intret aquas.*
[22] *Quæ* [23] *ſimul* [24] *Æoliæ* [25] *mare me deduxit in Helles,*
[26] *Et longum* [27] *tenui limite fecit iter;*
[28] *Fleximus in lævum curſus, & ab Hectoris urbe*
Venimus in portus, Imbria terra, tuos.
Inde [30] *levi vento* [31] *Zerinthia littora nactis,*
[32] *Threïciam tetigit* [33] *feſſa carina* [32] *Samon.*
[34] *Saltus ab hac terrâ brevis eſt* [35] *Abdera petenti:*
[36] *Hac*[37] *dominum* [36] *tenus eſt* [38] *illa ſecuta ſuum.*
[39] *Nam mihi Biſtonios placuit pede carpere campos;*
[40] *Helleſpontiacas illa* [41] *reliquit aquas:*
[42] *Dardaniamque* [43] *petit* [44] *auctoris nomen habentem,*
[45] *Et te* [46] *ruricolâ Lampſace tuta Deo.*
[47] *Quàque per* [48] *anguſtas* [49] *malè vectæ virginis undas*
Seſton Abydenâ ſeparat urbe fretum.

14 Cùm apud Cenchreas, extremitatem ſinus Corinthiaci, eſſem, primò eam cognovi. 15 Al. *terris.* 16 Fideliter me & tutò vehit, & comitatur. 17 Varios caſus. 18 Et per maria fluctibus ſævitiâ ventorum adverſorum concitatis tumida. i. per atroces tempeſtates. 19 Auxilio Minervæ, ſub cujus tutelâ eſt. 20 Ingreſſus Ponti Euxini. 21 Pontum alluentem Getas. 22 Navis mea. 23 Simulac. 24 Ab *Æolo* avo, patre Athamantis. 25 In Helleſpontum, ab *Helle*, nepte Æoli, Athamantis regis & Nepheles filiâ, quæ in illud cecidit, appellatum. 26 Et poſtquam Helleſponti longitudinem ſuperavimus, *vel*, curſum ex Cenchreis uſque in Helleſpontum. 27 Anguſto & non apparenti ſulco & viâ: aut propter aquam, quæ tenuis eſt. 28 Ex Helleſponto in Propontidis ſiniſtram partem navigationem fleximus. 29 Trojâ. Al. *Herculis urbe.* i. Heracleâ. 30 Leni. 31 Thraciæ littora, â *Zerintho*, urbe Thraciæ. 32 Samothraciam inſulam in mari Ægæo Thraciæ adjacentem. 33 Cùm nos feſſi eſſemus. 34 Trajectio. 35 Urbem Thraciæ, è regione Samothraciæ ſitam. 36 Hactenùs, uſquè in Samothraciam. 37 Me. Q. d. ego terram ingreſſus dereliqui tum navem. 38 Navis, in quâ ego eram. 39 Nam viſum eſt mihi pedibus iter facere per Thraciam. 40 Eam màris partem, quæ citra fauces eſt. 41 Al. *relegit.* i. illa navis repetivit aquas, tranſeundo in dextrum latus, & petendo Dardaniam in ipſis faucibus ſitam. 42 Urbem in littore Helleſponti ſitam. 43 Petiit. 44 Nomen Dardani, Jovis filii, qui eam condidit. 45 O incola Lampſaci. Q. d. Lampſacum etiam pervenit ab urbe Dardaniâ. 46 Priapo, qui vir fuit ex Lampſaco urbe Helleſponti, hortorum Deo, quique in hortis colitur. 47 Helleſpontum, cui Helle virgo nomen impoſuit. 48 Illic enim Aſiæ & Europæ diſtantia ſeptem ſtadiorum eſt. 49 Helles quæ non pervecta fuit trans Helleſpontum. 50 In Europâ enim Seſtos urbs, in Aſiâ Abydos fuit. In medio utriuſque urbis Helleſpontus fuit.

Indè Propontiacis hærentem [51] *Cyzicon oris,*
Cycicon [52] *Æmoniæ nobile gentis opus:*
[53] *Quàque tenent Ponti Byzantia littora* [54] *fauces,*
Hic locus eſt [55] *gemini janua vaſta maris.*
[56] *Hæc, precor, evincat, propulſaque* [57] *fortibus Auſtris*
Tranſeat [58] *inſtabiles ſtrenua Cyaneas,*
[59] *Thyniacoſque ſinus, & ab his per* [60] *Apollinis urbem*
Alta ſub [61] *Anchiali mœnia* [62] *findat iter.*
[63] *Indè Meſembriacos portus, &* [64] *Odeſſon, & arces:*
Prætereat [65] *dictas nomine, Bacche, tuo:*
[66] *Et quos Alcathoi memorant à mœnibus ortos,*
[67] *Sedibus bis profugos conſtituiſſe* [68] *Lares.*
A quibus adveniat [69] *Miletida* [70] *ſoſpes ad urbem,*
Offenſi quò me compulit ira [71] *Dei.*
[72] *Hæc ſi contigerint, meritæ* [73] *cadet agna Minervæ:*
[74] *Non facit ad noſtras hoſtia major opes.*
Vos quoque [75] *Tyndaridæ, quos hæc colit* [76] *inſula, fratres,*

51 Urbem juxta Propontidem ſitam in Aſia: quæ (ut Florus ſcribit, 3-4.15.) fuit *nobilis civitas arce, mænibus, portu, turribuſque marmoreis, Aſiaticæ plagæ littora illuſtravit.* Lege Plin. 5. 32. & 36, 15. Tac. 4. 96, 3. 52 Theſſalæ. i. Theſſalorum opus, quod pater Cyzici Æneus Theſſalus natione fuit. 53 A Cyzico veni ad Boſphorum Thracium, faucium inſtar coarctatum, in littore occidentali habentem Byzantium ſive Conſtantinopolin. 54 Introitus. 55 Propontidis & maris Euxini: inter quæ maria ſunt fauces, quæ *Thracius Boſphorus* appellantur. 56 Precor, ut hæc mea navis propulſa ventis ſeparet hæc loca, & feliciter tranſeat Cyaneas inſulas. 57 Al. *flantibus*: nam Pontum ingredientibus favet Auſter, egredientibus verò Aquilo. 58 Fluctitantes & inter ſe concurrentes, jamque hic jamque illic apparentes: erant autem loca illa vadoſa, ut reciproco æſtu maris jam tecta eſſent, jam plura apparerent. 59 *Thynnias* oppidum fuit ad ſiniſtram Ponti inter Cyaneas & Apolloniam. 60 Apolloniam, Africæ urbem, in littore Getico ſitam. 61 *Anchialos* caſtellum fuit ab Apolloniatis conditum. Fuit autem in orâ Getici littoris. 62 Findat navis mea mare. 63 Ab Anchialo navis mea tranſeat in portum Meſembriacum. *Meſembri,* enim Megarenſium fuit colonia. 64 Mileſiorum coloniam. 65 Dionyſiopolin. 66 Et tranſeat populos ſitos ſub mœnibus Alcathoæ, arcis Megarenſium, ab *Alcathoo,* Pelopis filio, dictæ. 67 Hoc loco. 68 Domicilia Lares continentia. 69 Tomon, locum exilij Ovidiani. Ex hoc carmine liquet, Ovidium hanc ſuam navem rurſus conſcendiſſe. Quorſum enim optaret, ut ſoſpes Tomos contingeret? 70 Salvus. 71 Auguſti. Si illud evenerit, Minervæ, quæ ob beneficia id merita fuit, agnam immolabo. 73 Immolabitur, mactabitur. Virg. 1. Æn. *Multa tibi antè aras noſtrâ cadet hoſtia dextrâ.* 74 Vacca quidem Minervæ immolari ſolita fuit. Met. 4. *Ara Iovis media eſt, mactatur vacca Minervæ, Alipedi vitulus, taurus tibi ſumme Deorum.* Et Met. 12. *Feſta dies aderat, quâ Cycni victor Achilles Pallada mactatæ placabat ſanguine* vaccæ: ideòque Poëta ſe ipſum corrigens, ſubdit non eſſe virium atque opum ſuarum, eam pecuniæ vim, quâ vacca ematur, poſſe ſolvere, quandoquidem jam exſulabat. 75 Caſtor & Pollux, nepotes Tyndari, à nautis invocari ſoliti, 76 Samothraciâ.

Mite,

Mite, precor, [77] *duplici numen adeſte viæ.*
Altera namque parat [78] *Symplegadas ire per* [79] *altas:*
Scindere [80] *Biſtonias* [81] *altera puppis aquas.*
Vos facite, ut ventos, loca cùm diverſa petamus,
[82] *Illa ſuos habeat, nec minùs iſta ſuos.*

77 Utrique itineri, per mare, per terram. 78 Per Cyaneas inſulas. 79 Al- *arctas*. i.

modico intervallo inter ſe diſtantes. 80 Navis mea. Si de unâ navi intelligatur, Metaphoricè hæc accipi poſſunt, ut *puppis altera* pro curſu, ſerie, itinere terreſtri ponatur. 81 Thraciam, à lacu *Biſtonio* dictam. 82 Utraque navis propitium ventum habeat, licet non eundem curſum teneant.

ELEGIA X.

[1] *Littera quæcunque eſt* [2] *toto tibi lecta* [2] *libello,*
Eſt mihi [3] *ſollicitæ tempore* [4] *facta* [5] *viæ.*
Aut [6] *hæc me, gelido* [7] *tremerem cùm menſe Decembri,*
Scribentem mediis [8] *Adria vidit aquis:*
Aut, poſtquam [9] *bimarem curſu ſuperavimus* [10] *Iſthmon,*
[11] *Alteraque eſt noſtræ ſumpta* [11] *carina* [12] *fugæ.*
Quòd facerem verſus inter [13] *fera murmura Ponti,*
[14] *Cycladas Ægeas obſtupuiſſe puto.*
Ipſe ego nunc miror, tantis animique mariſque
[15] *Fluctibus, ingenium non* [16] *cecidiſſe meum.*
Seu [17] *ſtupor huic* [18] *ſtudio, ſive eſt inſania nomen:*
[19] *Omnis ab hac curâ mens relevata mea eſt.*
Sæpè ego [20] *nimboſis dubius jactabar ab Hædis:*
Sæpè minax [21] *Steropes ſidere Pontus erat,*

1 Quodcunque carmen. Excuſat ſe Ovidius, ſi quid fortè in ejus carmine minùs elegans fuerit: culpamque hujus rei omnem rejicit in tempeſtatem & fluctus, quibus ſtrepentibus, ſe hæc ſcripſiſſe narrat.

2 Toto hoc primo Triſtium libro. 3 Sollicitudinis plenæ, non quietæ. 4 Compoſita. 5 Quâ Româ Tomon navigavi. 6 Litterarum. Al. *hanc*, ſc. *litteram*. 7 Frigerem. 8 Mare Adriaticum, hodie *Golfo di Venetia*: ita appellatum ab *Adriâ* urbe Illyrico mari proximâ. 9 Anguſtiam illam terræ, quâ Peloponneſus jungitur continenti, quæ utrimque mari Ægæo & Jonio alluitur. 10 Trajecimus. 11 Nova navis. 12 Mihi in exſilium proficiſcenti. 13 Tempeſtates. 14 Inſulas in mari Ægæo duodecim, *in cyclon*. i. in orbem circum Delum ſitas. 15 Inconſtantiâ. 16 Exſtinctum eſſe. 17 Alienatio ſenſuum. Q. d. Sive Poëſis ſtupidos homines facit, ut non ſentiant occurrentia, ſive inſanos: certè mens mea eſt alienata & ſtupet, ut nihil niſi hoc curem. 18 Poëtico. 19 Litteræ enim ſolatio ſunt in adverſis. 20 Nimbos & pluvias procreantibus. hi enim in ortu & occaſu tempeſtatem pluviamque gignunt. 21 Pleiadibus. Fuit autem *Sterope* una ex ſeptem Pleiadibus, quæ fuêre filiæ Pleiones & Atlantis.

[22] Fuſcabatque diem [23] cuſtos Erymanthidos Urſæ,
Aut Hyadas ſævis auxerat Auſter aquis.
Sæpè [25] maris pars intus erat: tamen ipſe [26] trementi
Carmina ducebam qualiacunque manu.
Nunc quoque [27] contenti ſtrident Aquilone [27] rudentes,
[28] Inque modum tumuli concava ſurgit aqua.
Ipſe gubernator [29] tollens ad ſidera palmas,
Expoſcit votis, [30] immemor artis, opem.
Quocunque aſpexi, nihil eſt niſi mortis imago:
[31] Quam dubiâ timeo mente, timenſque precor.
[32] Attigero portum, [33] portu terrebor ab ipſo:
Plus habet infeſtâ [34] terra timoris aquâ.
Nam [35] ſimul inſidiis hominum pelagique laboro,
Et faciunt geminos enſis & unda metus.
[36] Ille meo, vereor, ne ſperet [37] ſanguine prædam:
[38] Hæc [39] titulum noſtræ mortis habere volit.
[40] Barbara pars læva eſt avidæ [41] ſubſtructa rapinæ,
Quam cruor & cædes, bellaque ſemper habent.
Cùmque ſit hybernis agitatum fluctibus [42] æquor,
Pectora ſunt ipſo [43] turbidiora mari.
Quò magis his debes ignoſcere [44] candide lector,
[45] Si ſpe ſint, ut ſunt, inferiora tuâ.
Non hæc in noſtris, ut quondam, ſcribimus hortis:
Nec conſuete meum lectule corpus habes.
Jactor in indomito [45] brumali luce [46] profundo:
Ipſaque cæruleis charta [47] feritur aquis
Improba pugnat hyems, [48] indignaturque, quòd auſim
Scribere, ſe [49] rigidas incutiente [50] minas.
[50] Vincat hyems hominem: [51] ſed eodem tempore quæſo,
Ipſe [52] modum ſtatuam carminis, [53] illa ſui.

22 Obducto cælo nubibus nigreſcebant omnia.
23 Arctophylax.
24 Stellas in fronte tauri, à *pluendo* dictas: ὕειν enim eſt *pluere*.
25 In navi aqua erat.
26 Præ metu.
27 Funes navis extenſi.
28 Et undæ attolluntur ut tumuli, facientes concavos hiatus.
29 Supplex Deos orans.
30 Non memor, opem ab arte petendam eſſe,
31 Neſcio an vitam ſperare auſim, & precari debeam, an mortem timere.

32 Si pervenero in portum aliquem littoris Thraciæ. 33 Fortè vadoſo. 34 Utpote barbara, & peregrinos occidere ſolita. 35 Simul timeo maris procellas, & Thraciæ littoris inſidias. 36 Enſis. i. interfector. 37 Meâ morte. 38 Unda. 39 Gloriam ex morte meâ. 40 Thracia ad lævam Ponti ſita. 41 Structa ad rapinam. Al. *ſubmiſſa*. i. dedita. 42 Pontus. 43 Inquietiora. 44 Sincere. 45 Si carmina non ſint tam polita, ut ſperaveras, ſi exſpectationi tuæ non reſpondeant. 45 Hybernis diebus. i. hyeme, cùm dies breviores, & tempeſtates graviores ſunt. 46 Mari. 47 Conſpergitur maris fluctibus, dùm hæc ſcribo. 48 Et ægrè ferre videtur. 49 Procellas aſperas & naufragium facientes. 50 Cogit me hyems à ſcribendi operâ deſiſtere. 51 Sed hyemen precor, ut pariter deſiſtamus. 52 Finem componendi carmina. 53 Illa hyems ſtatuat modum ſui. i. deſinat ſævire.

P. OVIDII NASONIS
TRISTIUM
LIBER SECUNDUS.
AD AUGUSTUM CÆSAREM.

[1] *QUid mihi vobiſcum eſt, infelix cura,* [2] *libelli,*
[3] *Ingenio perii qui miſer ipſe meo?*
Cur [4] *modò damnatas repeto* [5] *mea crimina* [4] *Muſas?*
An ſemel eſt [6] *pœnam commeruiſſe parum?*
Carmina fecerunt, ut me cognoſcere vellent
Omine [7] *non fauſto* [8] *fœmina virque, mea.*
[9] *Carmina fecerunt, ut me moreſque* [10] *notaret*
[11] *Jam pridem inviſâ Cæſar ab Arte meos.*
[12] *Deme mihi ſtudium, vitæ quoque crimina demes:*
[13] *Acceptum refero verſibus,* [14] *eſſe nocens.*
Hoc [15] *pretium curæ* [16] *vigilatorumque laborum*
Cepimus: ingenio eſt pœna reperta meo.

1 Una eſt Elegia hujus lib. i. & ſcripta ad Auguſtum Cæſarem, quem precatur Ovidius, ut, ſi non reditum velit, mitius tamen ac tutius exilium concedat: dicitque ſe tentare, ſi fortè carmina, quæ illi anteà nocuêre, nunc poſſint ſalutem reddere: quemadmodum Achillis haſta, quæ Telephum & vulneravit, & ſanavit. Prolixè ergo Poëta placare Cæſarem offenſum conatur: enumeratque Poëta alios quam plurimos, qui nunquam ullâ clade affecti ſunt, quamvis mordacia aut turpia poëmata ediderint. 2 O libelli, quæ eſtis cura quæ me infelicem fecit, cur vos iterum tracto? Apoſtrophe eſt ad libellos. 3 Nam propter præcepta artis amatoriæ in exilium ſum miſſus. 4 Carmina mea, quorum autores Muſæ ſunt, paulò antè ab Auguſto & ideò á me damnata. Metonymia efficientis. 5 Quæ mihi criminis loco fuêre. 6 In exilium miſſum eſſe. 7 Quod mihi infeliciter ceſſit. 8 Nam docui & viros & fœminas amare, in libris de Arte amandi. 9 Duas ob cauſas Auguſtum odioſum ſibi reddidit Poëta altera, quòd libros de Arte amandi edidit; altera, quòd eum in re turpi atque obſcœnâ inſcius deprehendit. Undè l. 4. Triſt. El. 4. *Inſcia quòd crimen viderunt lumina, plector: Peccatumque oculos eſt habuiſſe meum.* 10 Notam & ſtigma inureret; *vel*, diſceret, noſceret. 11 Ab arte amandi, quam jam dudùm, cùm adoleſcens eſſem, odio habuit. 12 Adime mihi laſciviam ſcriptorum meorum, nullum crimen morum in me hærebit. Idem etiam Mart. *Laſciva eſt nobis pagina, vita proba.* 13 Fateor me à verſibus accepiſſe, imputo verſibus. Nam *refero acceptum* idem eſt quod fateor me accepiſſe. Per ſimilitudinem ſignificat, fateri nos aliquod beneficium ab altero accepiſſe. Cic. *Vitam* acceptam refert *clementiæ tuæ.* 14 Me eſſe nocentem. i. obnoxium culpæ. Græciſmus eſt vel Antiptoſis. Sic. Lucan. l. 9. *Tutumque putavit,* jam bonus eſſe ſocer. i, jam bonum eſſe ſocerum. Et Catul. *Phaſelus ille, quem videtis hoſpites, Ait fuiſſe navium* celerrimus. 15 Præmium: quòd ſc. pœnam ingenio meo reperi. 16 Verſuum vigilando & laborando compoſitorum.

Si Saperem, [17] *doctas odiſſem jure* [17] *ſorores,*
Numina [18] *cultori pernicioſa ſuo.*
At nunc (tanta meo comes eſt inſania [19] *morbo)*
Saxa [20] *meum refero rurſus ad* [21] *icta pedem.*
Scilicet ut victus repetit [22] *gladiator* [23] *arenam,*
Et redit in [24] *tumidas* [25] *naufraga puppis aquas,*
Forſitan, ut quondam [27] *Teuthrantia regna tenenti,*
Sic mihi [27] *res eadem vulnus opemque feret:*
Muſaque quæ [28] *movit, motam quoque leniet* [28] *iram:*
Exorant magnos carmina ſæpè Deos.
Ipſe quoque [29] *Auſonias Cæſar* [29] *matreſque nuruſque*
Carmina [30] *turrigeræ dicere juſſit* [31] *Opi.*
Juſſerat & Phœbo [32] *dici; quo tempore* [32] *ludos*
Fecit, quos ætas aſpicit una ſemel.
His precor [34] *exemplis tua nunc, mitiſſime Cæſar,*
Fiat [35] *ab ingenio mollior ira meo.*
[36] *Illa quidem juſta eſt: nec me* [37] *meruiſſe negabo:*
[38] *Non adeò noſtro fugit ab ore pudor.*
Sed, niſi peccaſſem, quid tu [39] *concedere poſſes?*
[40] *Materiam veniæ ſors tibi noſtra dedit,*
Si, quoties peccant homines, ſua fulmina mittat

17 Muſas. Jovis & Mnemoſynes filias, quæ novem ſorores finguntur, quarum nomina hæc ſunt Clio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Terpſichore, Erato, Polymnia, Urania, Calliope. Hiſce nomina proprio cuique munere indita fuerunt. 18 Mihi Ovidio, qui eas coluiac ſectatus ſum.

19 Poeſi, quæ nocuit mihi. 20 Al. *memor.* i. ſciens volenſque repero, quæ nocuêre mihi. 21 Pede percuſſa: vel *icta.* i. ictus. 22 Qui gladijs pugnat. *Gladiatores* dicuntur generaliter omnes, qui gladijs pugnant, etiam diſcendi gratiâ, antequàm in ludum producantur. 23 Locum, in quo pugnavit. Interdum enim *Arena* ponitur pro loco, in quo pugnabant gladiatores, quòd locus ille *arenâ* ſoleret eſſe conſperſus, ne vel pugnantes fœdarentur cruore occiſorum, vel cruor ſparſus ſpectantibus eſſet horrori, præſertim in gladiatorum dimicatione. Hinc, *in arenam deſcendere,* Belgis *Campen.* Hinc *Arenarij* dicti ſunt gladiatores. 24 Procelloſas. 25 Navis quæ naufragium fecit. 26 Telepho regenti regna Myſiæ, quæ tenuit rex Teuthrantus: qui virili ſtirpe carens, Argiopen filiam Telepho deſpondit, eumque reliquit regni ſucceſſorem. 27 Eadem carmina mea, ſive idem Auguſtus. 28 Iraſci fecit Auguſtum. 29 Latinas feminas. 30 Coronam turritam gerenti. *Ops* enim eſt terra, cui ſuppoſitæ ſunt civitates, quas inſignitas turribus conſtat. 31 Filiæ Cœli ex Veſtâ, uxore Saturni: quæ *Ops* dicta putatur, quòd terræ *ope* vita hominum ſuſtentetur. Hujus Deæ ædes in Capitolio fuit. Huic autem Deæ ſacrificari, & carmina cantari à matronis juſſit Auguſtus, ut Dea redderet mortalibus vitæ alimenta. Sub eo enim famem ſitimque in Italiâ fuiſſe Plinius auctor eſt. 32 Carmina. 33 Ludos ſæculares inſtituit, qui fiebant poſt centum annos: quia ſæculum in centum annos extendi exiſtimabant. *Ludi* ſunt publica ſpectacula, quæ vel placandæ Deorum iræ, vel pro ſalute populi, vel gratiæ populi demerendæ cauſâ ſunt edita: & tum *Ludi* ferè in numero plurali uſurpantur. 34 Quæ ipſe dediſti. 35 Contra me virum ingenioſum, ad carmina ſcribenda aptum. i. molleſcat tuus quoque animus carminibus meis, quæ nunc ad te ſupplex conſcribo, quandoquidem & Dij carmine leniuntur. 36 Ita. 37 Iram tuam & pœnam. 38 Non adeò impudens ſum. 39 Condonare. 40 Peccatum meum tibi factum eſt materia & occaſio exercendæ clementiæ.

Juppi-

Juppiter, exiguo tempore [41] *inermis erit.*
Nunc[42] *ubi detonuit, ſtrepituque exterruit orbem,*
[43] *Purum diſcuſſis aëra reddit* [44] *aquis.*
Jure igitur genitorque Deûm [45] *rectorque vocatur:*
Jure capax mundus nil Jove [46] *majus habet.*
Tu quoque, cùm patriæ rector dicare, paterque,
Utere more [47] *Dei* [48] *nomen habentis idem.*
[49] *Idque facis: nec te quiſquam moderatiùs alter*
Imperii potuit [50] *fræna tenere ſui.*
[51] *Tu veniam* [52] *Partho ſuperato ſæpè dediſti,*
[53] *Non conceſſurus quam tibi victor erat.*
Divitiis etiam multos & honoribus auctos
Vidi, [54] *qui tulerant in caput arma tuum:*
[55] *Quæque dies bellum, belli tibi ſuſtulit iram,*
[56] *Parſque ſimul templis* [57] *utraque* [58] *dona tulit.*
Utque tuus gaudet miles, quòd vicerit hoſtem,
[59] *Sic, cur ſe victum gaudeat, hoſtis habet.*
[60] *Cauſa mea eſt* [61] *melior, qui nec* [62] *contraria dicor*
[62] *Arma, nec hoſtiles eſſe ſecutus* [63] *opes.*
Per mare, per terras, per [64] *tertia numina juro,*
Per te præſentem conſpicuumque Deum,
Hunc animum faviſſe tibi, Vir maxime, neque,
[65] *Quâ ſolâ potui, mente* [66] *fuiſſe tuum.*
Optavi [67] *peteres cœleſtia ſidera tarde,*
Parſque fui turbæ [68] *parva precantis idem.*

41 Poſtquam omnia fulmina conſumpſerit. 42 Poſtquam Jupiter tonare deſiit. 43 Poſt pluviam ſolet Jupiter ſerenitatem terris inducere. 44 Nubibus aquâ conſtantibus. 45 Quia triſtia lætis temperat. 46 Superius. 47 Jovis, poſt tonitrua ſerenitatem inducentis: ex quo latenter reditum precatur.

48 Patris. Al. *numen*. i. eandem divinitatem: quam tu quoque habes. 49 Et tu moderatè regnas. 50 Moderamina. 51 Argumentatur à Majori ad Minus. 52 Parthis. i. Aſiæ populis, infenſiſſimis Romanorum hoſtibus, 53 Quam veniam Parthi tibi non dediſſent, ſi te viciſſent. 54 Qui vitam tuam ſæpè inſidiis petiverant. 55 Eodem die, quo conjuratio in te patuit, conjuratis veniam placatus dediſti. 56 Conjurati templis Deorum dona obtulêre ob placatum Imperatorem; tu verò ob mortis periculum, quod evaſiſti. 57 Tam victrix, quàm victa. 58 Victimas & gratiarum actiones. 59 Sic hoſtis tuus cognoſcit ſe victum juſtâ de cauſâ, atque victoriâ tuâ tuam expertus eſt miſericordiam. 60 Q. d. Si hoſtibus ignoſcis, & mihi debes ignoſcere, qui minùs peccavi. 61 Quam hoſtium & conjuratorum. 62 Bella tibi adverſa. 63 Potentiam, imperium. 64 Cœlum. Sic l. 3. Amor. El. 8. *Quid tibi cum pelago? terrâ contenta fuiſſes: Cur non & cælum, tertia regna, petis? Tertia* autem *numina* dixit, quia univerſus mundus tripartitò inter tres fratres diviſus eſt. Jovi ſorte obtigit cœlum, Neptuno mare, Plutoni terra. Undè illud: *Iupiter aſtra, fretum Neptunus, Tartara Pluto, Regna paterna tenent tres tria, quiſque ſuum.* 65 Cùm corpore & armis non valerem. 66 Tibi deditum fuiſſe. 67 Serò morereris, & in cœlum ires. Hoc eſt quod ait Met. 15. *Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior ævo, Quâ caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto, Accedat cælo.* Sic Horat. *Serus in cælum redeas, diuque Lætus interſis populo Quirini.* 68 Non reputanda, cùm alii me majores eſſent.

69 Pro tua incolumitate. 70 Cùm publicè pro ſalute principis vota & ſupplicationes indicta eſſent. 71 De Arte amandi. 72 Noſtras criminationes, ut ſuprà: *Cur modò damnatus repeto*, mea crimina, *Muſas*: nam librorum deArte amandi cauſâ me in exilium ejeciſti. 73 Metamorphoſin. 74 Imperfectum, Lib. 1. v. 259. 75 Transformata.

Et pia thura dedi [69] pro te: cumque omnibus unus
Ipſe quoque adjuvi [70] publica vota meis.
Quid referam [71] libros, illos quoq; [72] crimina noſtra,
Mille locis plenos nominis eſſe tui?
Inſpice [73] majus opus, quod adhuc [74] ſine fine reliqui,
In non credendos corpora [75] verſa modos;
Invenies veſtri [76] præconia nominis illic:
Invenies [77] animi pignora multa mei.
Non tua carminibus [78] major fit gloria, nec [79] quo,
Ut major fiat, creſcere poſſit, habet.
[80] Fama Jovi ſupereſt: tamen [81] hunc ſua facta referri,
Et, ſe materiam carminis eſſe, [82] juvat.
Cùmque [83] Gigantei memorantur prœlia belli,
Credibile eſt lætum laudibus eſſe ſuis.
Te celebrant [84] alii, [85] quanto decet ore, tuaſque
Ingenio laudes [86] uberiore canunt.
Sed tamen, [87] ut fuſo [88] taurorum ſanguine centum,
Sic [89] capitur minimo thuris honore Deus.
Ab ferus, & nobis [90] nimiùm crudeliter hoſtis,
[91] Delicias legit qui tibi cunque meas!
Carmina ne noſtris ſic te venerantia libris
Judicio poſſint [92] candidiore legi.
Eſſe ſed iratus quis te mihi poſſet [93] amicus?
Vix tunc ipſe mihi [94] non inimicus eram.
[95] Cùm cœpit quaſſata domus ſubſidere, partes
In proclinatas [96] omne recumbit [96] onus:

76 Laudes tuas. Laudat enim in Metamorphoſi, & potiſſimum l. 15. Fab. ult. Julium Cæſarem & Auguſtum. 77 Teſtimonia affectus erga te mei. 78 Cùm jam infinita ſit. 79 Quâ ratione. 80 Jupiter ita eſt celebratus, ut de laudibus illi ſupereſit potiùs, quàm deſit. 81 Jovem. 82 Delectat. 83 Belli ſuſcepti contra Gigantes, & præcipuè contra Titanum, ejuſque filios, Titanus enim, Cœli filius, uxorem habuit Terram, ex quâ plures ſuſcepit filios, cum quibus adverſùs Jovem, Deoſque reliquos pugnavit, eique cœlum conantes eripere, montes montibus impoſuêre: ſed tandem à Diis cœſi & fulmine interfecti ſunt. Lege Met. 1. Fab. 5. 84 Virgilius imprimis. 85 Quantum tu ipſe meritus es, *vel*, quanto dignum eſt verborum pondere & magnificentiâ. 86 Abundantiore, majore. 87 In ſacrificiis effuſo. 88 Hecatomben intelligit: erat enim ſacrificium centum boum, á numero victimarum dictum: ἑκατὸν enim *centum* ſignificat, βοῦς *bos*. 89 Delectatur. 90 Crudeliſſimus. 91 Quicunque libros Amorum, vel amatoria mea præcepta tibi prælegit. 92 Deſecato ab omnibus præjudiciis, 93 Quia omnes facta tua laudant. 94 Amicus. 95 Hac ſimilitudine declarat, quantopere, offenſo Auguſto, omnes offenderit, & commune odium ſcriptis ſuis invenerit. Similitudo ſumta eſt à domo, terræ motu, vel alio caſu concuſſâ, quâ enim ea ſubſidet & pendet, in eam partem totum onus inclinatur. Per *quaſſatam domum* ſe ipſum deſignat. 96 Tota moles domus. Intelligit odium cunctorum, quod contraxit carminis laſciviâ.

97 *Cuncta-*

[97] Cunctaque [98] fortunâ rimam faciente dehiſcunt :
[99] Ipſa ſuo [1] quædam pondere tracta ruunt.
Ergo hominum quæſitum odium mihi carmine : [2] quaque
Debuit, eſt vultus turba ſecuta tuos.
At (memini) vitamque meam, moreſque [3] probabas
Illo quem dederas, prætereuntis equo.
[4] Quod ſi non [5] prodeſt, [6] & honeſti gloria nulla
Redditur ; [7] at nullum crimen adeptus eram.
Nec male [8] commiſſa eſt nobis [9] fortuna reorum,
Liſque [10] decem decies inſpicienda viris.
[11] Res quoque privatas ſtatui ſinè [12] crimine judex:
[13] Deque meâ faſſa eſt pars quoque victa fide.
Me miſerum potui, ſi non [14] extrema nocerent,
[15] Judicio [16] tutus [17] non ſemel eſſe tuo.
[18] Ultima me perdunt : imoque ſub æquore [19] mergit
[20] Incolumem toties [21] una procella [20] ratem.

97 Omnes domus partes aperiuntur. 98 Per hoc denotat Auguſti potentiam. 99 Ordo eſt : *Ipſa.* i. ipſæ partes domus, *ruunt* i. cadunt, *ſuo pondere*: per hoc Ovidii crimen intellige. 1 Quædam tracta. i. depreſſa cadunt : proprio pondere, nec poſſunt ſtare. Per hoc ſe odio etiam amicorum exſulare profitetur. 2 Quod debuit turba iram tuam approbavit. 3 Approbabas eo, quòd me, ut Cenſor, equo donaveras. i. cum me equitem feciſſes, quibus ſolenne erat equo prætervehi à templo Martis ad ædem Caſtoris, in honorem apparitionis Caſtorum, ejuſque victoriæ, quæ ad lacum Regillum parta eſt. Dionyſ. l. 6. 4 Me equitem eſſe. 5 Ad purgationem & teſtimonium integritatis meæ. 6 Et honeſta mea facta non compenſantur, & nullo beneficio abs te affectus ſui ob vitam, aut equeſtrem dignitatem bene anteactam. 7 Saltem placet, quòd me nullo crimine notaveris. 8 Credita judicio meo : qui rectè judicavi. 9 Sors eorum, qui centumvirali judicio ſubjiciebantur. 10 A Centumviris. i. nec malè centumviratus mihi concreditus eſt. Nam his duobus verſibus deſignat Poëta ſe Centumvirum fuiſſe. In eo enim judicio cauſæ teſtamentariæ, & hæreditariæ, criminaleſque etiam audiebantur. *Centumviri* autem à numero virorum dicebantur. Nam cùm Romæ eſſent quinque & triginta tribus, terni ex ſingulis tribubus eligebantur ad judicandum : & licet quinque ſupra centum fuerint, tamen ut faciliùs nominarentur, *centumviri* ſunt dicti. Eorum verò judicium *centumviralis haſta* nominabatur : quòd poſitâ in ſuo foro haſtâ, Centumviri judicabant. 11 Minores ſive leviores cauſas, & privata judicia civis ad civem, perſonæ ad perſonam, utpote qui Triumvir fuerat. Publica enim judicia ſunt, in quibus agitur de proditionibus in patriam, ambitu, & accuſatione repetundarum. 12 Scelere, aut cujuſquam criminatione. 13 Ordo eſt : *Et pars victa.* i. victi judicio meo, *faſſa eſt quoque de fide meâ.* i. meam in judicando fidem & integritatem prædicarunt. 14 Ultimum judicium de me tuum, quo relegatus ſum. 15 Quia me virum bonum eſſe judicabas. 16 Abſolutus. 17 Sæpius : quia in multis caſibus tibi juſtitia mea fuit cognita. 18 Ultimum de me judicium tuum: i. relegatio. 19 Obruit, opprimit. 20 Me vivum. 21 Unica atque extrema illa ira tua. Similitudo à navigantibus ſumpta.

Nec mihi [22] *pars nocuit de gurgite parva : ſed omnes*
Preſsêre hos fluctus , Oceanuſque caput.
[23] *Cur aliquid vidi ? cur noxia lumina feci ?*
Cur [24] *imprudenti* [25] *cognita culpa mihi eſt ?*
[26] *Inſcius Actæon vidit ſinè veſte Dianam :*
Præda fuit canibus nec minùs ille ſuis.
[27] *Scilicet in ſuperis etiam fortuna luenda eſt ,*
Nec veniam, læſo numine, caſus habet.
[28] *Illâ noſtra die , quâ me malus abſtulit error ,*
Parva quidem periit, ſed ſine [29] *labe domus.*
Sic quoque parva tamen, [30] *patrio dicatur ut ævo*
Clara: nec [31] *ullius nobilitate minor.*
Et neque divitiis , nec paupertate [32] *notanda eſt :*
[33] *Unde* [34] *ſit in neutrum conſpiciendus eques.*
Sit quoque noſtra domus vel [35] *cenſu parva, vel* [36] *ortu ,*
[37] *Ingenio certè non latet illa meo.*
[38] *Quo videar quamvis* [39] *nimiùm juveniliter uſus :*
Grande tamen toto nomen ab ore fero.
Turbaque doctorum Naſonem novit , & audet
Non faſtiditis annumerare viris.

22 Nec parva maris pars. i. parva Auguſti indignatio, aut ſolus Auguſtus, ſed alii quoque ; ejus cauſâ me oppreſſerunt. Perſtat adhûc in ſimilitudine. 23 Hic clarè ſignificat Ovidius , quòd non tam propter opus de Arte amandi conſcriptum ſit relegatus , quàm quod viderit , & quidem caſu , quod Auguſtus voluerit eſſe occultiſſimum : ſunt qui putent eum vidiſſe Auguſti inceſtum cum filiâ Juliâ , de quo Suet. Calig. c. 23. 24 Mihi ignoranti & non inquirenti quæ ab Auguſto fierent. 25 Res , cujus cognitio mihi culpæ ducitur : *vel* , culpa non mea , ſed Cæſaris. 26 Ut Actæon vidit Dianam , non datâ operâ , & tamen punitus eſt ; ſic ego fortè aliquid vidi , cujus fero pœnam. Actæon , Ariſtri & Autonoës filius , longâ fatigatus venatione , ut æſtum vitaret , in vallem Gargaphien pervenit , ubi erat limpidiſſimus fons : in quo cùm fortè Dianam ſe lavantem offendiſſet , ab eâ mutatus eſt in cervum , ne rem cuiquam narrare poſſet , ac tandem etiam à canibus ſuis dilaceratus eſt. Ovid. Met. 3. Fab. 3. 27 Dii eos puniunt , qui etiam caſû contra eos peccant. Peccamus enim aut errore , aut ſcelere : errorem *fortunam* & *caſum* Ovidius appellat. *Fortuna* à *ferendo* dicta eſt , quòd temerè & ſinè ratione *feratur*. Eſt autem *fortuna* accidentium rerum ſubitus atque inopinatus eventus. Ariſtoteles diſtinguit inter *fortunam* & *caſum* , quòd *fortuna* ſit aſſignanda in rebus , quæ fiunt per deliberationem , ut eſt inventio theſauri à fodiente terram , *caſus* verò oriatur à rebus naturalibus , ſeu ab agente rationis & deliberationis experte: ut , cùm tegula , decidens tecto , prætereuntem vulnerat. 28 Illâ die periit noſtra domus , &c. 29 Culpâ , crimine. 30 A patrio ævo. i. ut patris mei temporibus celebris dici poſſit familia noſtra. 31 Domus. 32 Clara. 33 Ex quâ domo. 34 In neutram partem : ut aut nimis amplas poſſideas divitias , aut nimiæ paupertati obnoxia : ex quo indicat ſe mediocres divitias poſſediſſe. 35 Fortunis. Equeſtris cenſus erat quadringenta ſeſtertia. 36 Origine. 37 Q. d. Etſi à Regibus , Conſulibus , aut ſimilis fortunæ parentibus originem non traho , nec divitiis maximis abundo , tamen eſt mihi Poëticum ingenium , quod per totum orbem celebratur. 38 Ingenio. 39 Quòd ſcribendo juvenilia & amatoria Auguſtum offendi.

Corruit hæc igitur Muſis [40] *accepta,* [41] *ſub uno,*
Sed non exiguo crimine lapſa domus.
Atque ea ſic lapſa eſt, ut ſurgere, ſi modò laſi
[42] *Ematuruerit Cæſaris ira, queat.*
[43] *Cujus* [44] *in eventu pœnæ clementia tanta eſt,*
Ut fuerit [45] *noſtro lenior ira metu.*
Vita data eſt, [46] *citraque necem tua conſtitit ira,*
O Princeps parcè viribus uſe tuis.
Inſuper accedunt, te non adimente, paternæ,
(Tanquam vita parum muneris eſſet) [47] *opes.*
Nec mea decreto damnaſti facta Senatus,
Nec mea [48] *ſelecto judice juſſa fuga eſt.*
[49] *Triſtibus invectus verbis (ita Principe dignum)*
Ultus es [50] *offenſas, ut decet, ipſe tuas.*
Adde, quòd edictum quamvis immite, minaxque,
Attamen in pœnæ [51] *nomine lene fuit.*
Quippe [52] *relegatus, non exul dicor in illo,*
[53] *Partaque fortunæ ſunt ibi verba meæ.*
Nulla quidem ſano gravior [54] *mentiſque potenti*
Pœna eſt, quàm [55] *tanto diſplicuiſſe viro.*
Sed ſolet interdùm fieri placabile numen:
[56] *Nube ſolet pulſâ* [57] *candidus ire dies.*
[58] *Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,*
Quæ fuerat ſævo fulmine tacta Jovis.
Ipſe licet ſperare vetes, ſperabimus: atque
[59] *Hoc unum fieri, te prohibente, poteſt:*
Spes mihi magna ſubit, cùm [60] *te,* [61] *mitiſſime Cæſar,*
Spes mihi, reſpicio cùm mea [62] *facta, cadit.*

40 Grata. 41 Sub unâ criminatione, ſed non parvâ: Cæſarem offenderam. 42 Matura facta fuerit, & lenita. 43 Auguſti. 44 Quæ cum evenit, & executioni mandata eſt, tam clementer tractata fuit. 45 Quàm timebam. i. ut graviorem pœnam metuerem. 46 Sinè nece, & animadverſione in vitam & fortunas. 47 Patrimonium mihi à patre relictum. mihi permittitur.

48 Al. *ſecreto.* i. à judice, cui ſecreto damnationem meam injungere potuiſſes. 49 Triſtitiam ſignificantibus, quòd ea commiſiſſem, quibus pœna luenda eſſet. 50 Crimina, quæ te offenderant. 51 Inſcriptione & titulo. 52 *Relegare* eſt, in inſulam aliquem, vel in alium locum mittere. Differtque *exilium à relegatione*, quòd *exilium* ſit perpetuum, *relegatio* fiat ad tempus. 53 Et decretum tuum de infelicitate meâ paucis ibi exponitur. 54 Generoſæ & ſanæ menti. 55 Auguſto. 56 Depulſâ irâ, lenitas redire ſolet. Metaphora. Sic Tib. *Venit poſt multos una ſerena dies.* 57 Serenus. 58 Maximus ulmorum decor vites erant, quæ iis addebantur, ne pronæ jacerent atque maximum infortunium portendebant, ſi quid fulmine tactum erat. Dicit ergo, vidi quæ anteà irâ Deorum tacta erant, omnibus modis reſtituta. 59 Sperando in tuam clementiam te non lædimus. 60 Sc. *reſpicio.* 61 Quippe qui omnibus ignoſcere ſoleas. 62 Quia pœnam meritus ſum.

Ac veluti ventis [63] *agitantibus æquora,* [64] *non eſt*
Æqualis rabies continuuſque furor;
Sed modò [65] *ſubſidunt, intermiſſiquè ſileſcunt,*
[66] *Vimque putes illos depoſuiſſe ſuam;*
Sic abeunt, redeuntque mei, [67] *variantque timores,*
[68] *Et ſpem placandi dantque negantque tui.*
[69] *Per Superos igitur, qui dant tibi* [70] *longa, dabuntque*
Tempora, [71] *Romanum ſi modò nomen amant;*
Per patriam, quæ te [72] *tuta & ſecura parente eſt;*
Cujus & in [73] *populo pars ego nuper eram:*
Sic tibi, quem ſemper factis animoque mereris,
[74] *Reddatur* [75] *gratæ debitus* [75] *urbis honor:*
[76] *Livia ſic tecum* [77] *ſociales impleat annos,*
Quæ, niſi te, nullo conjuge digna fuit.
[78] *Quæ ſi non eſſet,* [79] *cælebs te vita deceret,*
Nullaque, cui poſſes eſſe maritus, erat.
[80] *Soſpite ſic te ſit* [81] *natus quoque ſoſpes, & olim*
[82] *Imperium regat hoc cum ſeniore ſenex:*
[83] *Ut faciuntque, tui ſidus juvenile nepotes,*
Per tua, perque tui facta parentis eant.
Sic aſſueta tuis ſemper [84] *Victoria caſtris,*
Nunc quoque ſe præſtet, [85] *notaque ſigna petat.*
[86] *Auſoniumque Ducem ſolitis circumvolet alis,*

63 Commoventibus. 64 Non ſemper eadem tempeſtatis vis eſt. 65 Tranquilli ſunt. 66 Furorem tempeſtatis. 67 Nunc enim hoc, nunc illud timeo. 68 Nunc ſpero, nunc deſpero. 69 Sc. oro; aut hæc verba cohærent cum verbo *Reddatur*, & ſimilibus, quæ ſequuntur. Precatur autem Poëta Auguſto perpetuum ſucceſſum & felicitatem in bonore, & in matrimonio. 70 Annos circiter ſeptuaginta. 71 Imperium Romanum. 72 Sub Auguſto enim pax erat, & templum Jani clauſum. Faſt. 1. v. 43. 73 Romano. 74 Colat te urbs Romana honore, quem mereris factis & ſapientiâ tuâ, atque ita rectori optimo gratam ſeſe demonſtret. 75 Romæ tibi gratæ. 76 Liviam Druſillam intelligit, quam Auguſtus, repudiatâ Scriboniâ, duxit uxorem. 77 Conjugales. 78 Niſi Livia exiſteret, nulla uxor te digna eſſet, ita ut cælebs manere debuiſſes. 79 Sinè uxore. 80 Incolumi. 81 Tiberius, quem in filium Auguſtus adoptavit. 82 Ut ille ſenex te ſeniorem ſuſtentet in imperio. 83 Ordo eſt: *Et tui nepotes*: ſc. Druſus & Germanicus (nam Cajus & Lucius Cæſares erant mortui. Agrippa exul) *ſidus juvenile*. i. inſiſtant tuis & Julii Cæſaris veſtigiis, & veſtra facta imitentur. 84 Victoria Dea ſemper in caſtris tuis ſit. Hæc depingebatur virginis alatæ habitu, vultu liberali & blando, capite lauro coronato, manu dexterâ protenſâ ramulum lauri oſtentante, humeris alatis: undè ab Horatio *velox* appellatur, propter alas, cum quibus pingi ſolebat: Ovid. Met. 8. *diuque Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis*. Statuebatur illa in templis, in domibus privatis, in Circo, in Senatu, & in caſtris, ut ex hoc loco patet. 85 Addit tibi. 86 Romanum principem, vel Tiberium intelligit, vel Druſum, Auguſti privignos.

Penat

Ponat & in nitidâ [86] laurea ſerta comâ.
[87] *Per quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas,*
[88] *Auſpicium cui das grande, Deoſque tuos:*
[89] *Dimidioque tui præſens es, & aſpicis urbem:*
Dimidio procul es, ſævaque bella geris.
[90] *Hic tibi ſic redeat ſuperato victor ab hoſte,*
Inque [91] coronatis fulgeat altus equis:
[92] *Parce precor: [93] fulmenque tuum ſera tela [94] recondeʒ*
Heu nimiùm miſero cognita tela mihi!
Parce Pater Patriæ: [95] nec nominis immemor hujus
[96] *Olim placandi ſpem mihi tolle tui.*
Nec precor, ut redeam: quamvis majora petitis
Credibile eſt magnos ſæpe dediſſe Deos.
[96] *Mitius exilium ſi das, [97] propiúſque roganti;*
Pars erit è pœnâ magna levata meâ.
[98] *Ultima perpetior, medios [99] projectus in hoſtes:*
Nec quiſquam [1] patriâ longiùs exul abeſt,
Solus [2] ad egreſſus miſſus ſeptemplicis Iſtri,
[3] *Parrhaſiæ gelido virginis [4] axe premor.*
[5] *Jazyges, & [6] Colchi, [7] Metereaque turba, [8] Getæque,*

86 Victoriam, cujus ſignum laurus triumphantibus dabatur. Imperator enim ac milites triumphantes laureati urbem ingrediebantur. 87 Cujus ductu, auſpiciis. Reſpicit ad Germanicam expeditionem, quam Druſus, Tiberii frater, & Auguſti privignus, ſuſcepit Auguſti auſpiciis. Flor. l. 4. c. 12.

88 Favorem Deorum tuorum. Veteres nihil ſinè auſpiciis & auguriis inceptabant. Indè *bonis* vel *malis auſpiciis* quid geri, & *auſpicatò* vel *inauſpicatò*. i. feliciter vel infeliciter. Pugnavit itaque Druſus non ſuis, verum Auguſti auſpiciis. i. felicitate illius adjutus & faventibus Diis, qui faverent ipſi Cæſari 89 Ipſe præſens es, & gubernas rem Romæ, & per legatos tuos procul bella geris. 90 Druſus. 91 Coronâ laureâ ornatis. i. triumphet. Equi verò, qui triumphalem currum trahebant, quatuor erant, iique albi. Undè alibi: *Ergo fuit illa dies quâ tu pulcherrime rerum, Quatuor in niveis aureus ibis equis.* 92 Petit iræ tantùm remiſſionem, & exilii mitigationem. 93 Iram tuam, quâ omnia proſternis, ut Jupiter fulmine. 94 Deſine mihi infenſus eſſe. 95 Senſus eſt: nec immemor. i. & memor hujus nominis, ut mitis, tanquam pater, eſſe debeas, nec tolle ſpem mihi olim tui placandi: ut particula negandi bis repetatur. 96 Poſthac, aliquando. 96 Ut Tomi non cogar exſulare. 97 Et ſi concedis mihi roganti locum exilii Româ propiorem. 98 Maxima, acerbiſſima mala. Sequitur exaggeratio malorum præſentis exilii: quod nemo alius magis procul ab Auguſto ſit relegatus, & inter barbariſſimos populos verſetur. 99 Miſſus. 1 Româ. Sic paulo poſt: *Ulterior nulli, quàm mihi terra data eſt.* 2 Ad oſtia Iſtri fluvii, alias *Danubii* dicti, qui in Ponticum mare ſex fluminibus erumpit; ſeptimum enim paludibus hauritur. 3 Calliſtus eſt Arcadia: quæ in urſam mutata à Jove, in Septentrione collocata fuit. Vide Met. 2. Fab. 5. 6. Faſt. 2. 4 Polo Arctico. 5 Populi fuêre Scytharum, qui campos & plana tenuerunt. 6 Populi fuere ad dexterum latus Ponti. Caucaſo monti adhærentes: qui Medeam fugientem perſecuti, cùm illam apprehendere non potuiſſent, circa Tomum conſederunt. 7 Metereæ urbis, ſupra Thyram fluvium poſitæ, incolæ. 8 Populi in Scythiâ Europæâ, qui ad Pontum in orientem vergunt.

9 *Da-*

[9] Danubii mediis [10] vix prohibentur aquis,
Cùmque alii [11] cauſâ tibi ſint graviore fugati:
[12] Ulterior nulli, quàm mihi, terra data eſt.
Longius hac nihil eſt, [13] niſi tantum frigus & hoſtis:
[14] Et maris aſtricto quæ coït unda gelu.
[15] Hactenùs [16] Euxini pars eſt [17] Romana ſiniſtri:
[18] Proxima [19] Baſternæ, [20] Sauromatæque tenent.
[21] Hæc eſt Auſonio ſub jure [22] noviſſima, vixque
Hæret in imperii margine terra tui.
[23] Undè precor [24] ſupplex, [25] ut nos in tuta releges:
[26] Ne ſit cum patriâ pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes, quos [27] non benè ſummovet Iſter:
Ne-ve [28] tuus poſſim civis ab hoſte capi.
[29] Fas prohibet [30] Latio quemquam de ſanguine natum
[31] Cæſaribus ſalvis [32] barbara vincla pati.
[33] Perdiderint cùm me duo crimina, [34] carmen, & [35] error;
[36] Alterius facti culpa [37] ſilenda mihi eſt.
[38] Nam tanti non ſum, renovem ut [39] tua vulnera, Cæſar.

9 Diſterminantibus urbem Tomon à nationibus ſupradictis.
10 Quin invadant nos.
11 Majori delicto à te relegati ſint.
12 Ulteriùs in Septentrionem.
13 Fuêre enim urbes illæ in Septentrionali regione, ideòque inhabitabiles.
14 Et Mare congelatum.
15 Uſque ad Danubium: quem dicit eſſe terminum Romani imperii. 16 Pontici maris: qui eſt à ſiniſtrâ navigantibus ad Cimmerium Boſphorum. 17 Ditionis Romanæ. 18 Loca Iſtro vicina occupant. 19 Schythiæ populi, vel ad mare Septentrionale, vel ad Iſtrum flumen ſiti. 20 Populi Septentrionales, qui & *Sarmatæ* dicuntur: quorum alii Aſiatici ſunt, alii Europæi, Tanai fluvio diſcreti. 21 Hæc terra, ad quam relegatus ſum, eſt extremus terrarum populi Romani terminus. 22 Ultima. *Noviſſimus* enim idem eſt quod ultimus, poſtremus: quia, quæ recenter fiunt, ultimum locum habent. 23 Repetit petitionem, & addit cauſas, quæ ſunt affines præcedenti exaggerationi exilii. 24 *Supplex* dicitur is, qui alteri demiſſè & humiliter ſupplicat, ad pedes ejus ſeſe proſternens, aut genua flectens. 25 Ut exilio mihi des loca, ubi hoſtis non timetur. 26 Ne, amiſſâ patriâ, perdam etiam pacem. 27 Non tutò arcet. 28 Civis Romanus. 29 Æquitas non permittit vincire civem Romanum. 30 Romano. 31 Salvo imperio. 32 *Barbari* appellantur à Græcis omnes gentes exteræ: à Romanis vero omnes, ſi Græcos exceperis. Sed propriè *barbarus* eſt alicui, cujus linguam non intelligit. Undè infrà: *Barbarus hic ego ſum, quia non intelligor ulli.* 33 Quandoquidem cauſa exilii mei fuerunt. Quæ ſequuntur, ſunt partim velut occupatio, partim repoſitio de ſequente excuſatione operis de Arte amandi. Poterat enim objici ad præcedens argumentum petitionis. Tecum res aliter ſeſe habet, Auguſtum bifariam offendiſti. Confitetur hoc Poëta, & de eo, quod viderit, nihil ſe ampliùs dicturum eſſe, ad alterum ſe reſponſurum ſcribit. 34 Præcepta amatoria. 35 Imprudentia ac caſus. 36 Erroris. 37 Tacenda. 38 Nam reſtitutio mea tanti non eſt æſtimanda. Plaut. *Pluris eſt teſtis oculatus unus, quàm auriti decem.* 39 Tuos dolores.

Quem nimio plus eſt [40] *indoluiſſe ſemel.*

[41] *Altera pars supereſt: quâ turpi* [42] *crimine, lectus,*

[43] *Arguor obſcœni doctor adulterii.*

Fas ergo eſt [44] *aliquâ* [45] *cæleſtia pectora falli:*

Et ſunt [46] *notitiâ multa minora tuâ.*

Utque Deos, cœlumque ſimul ſublime [47] *tuenti,*

Non vacat exiguis rebus adeſſe Jovi;

Ex te [48] *pendentem ſic dùm circumſpicis* [48] *orbem,*

[49] *Effugiunt curas inferiora tuas.*

[59] *Scilicet* [60] *imperii Princeps* [61] *ſtatione relictâ,*

[62] *Imparibus legeres carmina facta modis.*

Non [63] *ea te moles Romani nominis urget,*

Inque tuis humeris [64] *tam leve fertur onus:*

[65] *Luſibus ut poſſis advertere numen* [65] *ineptis,*

[66] *Excutiaſque oculis otia noſtra tuis*

Nunc tibi [67] *Pannonia eſt, nunc* [68] *Illyris ora domanda:*

[69] *Rhætica nunc præbent,* [70] *Thraciaque arma metum.*

Nunc petit [71] *Armenius pacem: nunc* [72] *porrigit arcus (manu.*

[73] *Parthus* [74] *eques, timidâ captaque* [75] *ſigna*

40 Semeliis dolore affectum fuiſſe.
41 Reſtat, ut purgem me de carmine amatorio.
42 Criminatione.
43 Accuſor.
44 Aliquâ ratione & modo.
45 Tuum pectus, ô Auguſte, qui inter cœlites referri dignus es, & referendus eris.
46 Non digna, ut â te cognoſcantur.
47 Regenti.
48 Imperium terrarum in te inclinatum.

49 Tu non curas hæc minora orbe ipſo & negas, ut fuêre mea carmina de Arte amatoriâ, quoniam mens tua majoribus occupatur. 59 Ironia. 60 Poſtquam curam imperii, ut miles ſtationem, reliquiſſes. 61 *Statio* de quovis loco dicitur, ubi ſtatur: eſt etiam lòcus in littore ſinuoſus, in quo naves ad tempus poſſunt conſiſtere, minùs tamen tutò, quàm in portu. Virg. *Et* ſtatio *malè fida carinis. Stationes*, item dicuntur loca, in quibus milites conſederunt; item locum, vigilibus ad excubias agendas aſſignatum, *ſtationem* vocamus. 62 Elegiaca carmina: intelligit enim libros de Arte amandi, qui Elegiaco carmine conſcripti ſunt. Eodem modo l. 3. El. 1. *alternum, verſum* dixit: *Clauda quòd* alterno *ſubſidant carmina* verſu, *Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.* 63 Ea rerum magnitudo. i. imperium non moleſtum tibi eſt. 64 Onus quod re ipſa grave, ſed tibi leve eſt. Metaphora. 65 Ineptis poëmatibus nugiſque inſiſtere. 66 Et perleges verſus in otio compoſitos. 67 Regio Iſtro contermina, hodiè *Slavonia* dicta: ea ab Auguſto domita eſt. Flor. l. 4. c. 12. 68 *Illyrii* ſunt populi, qui *ſub Alpibus agunt, imaſque valles earum, ac quadam quaſi clauſtra cuſtodiunt, abruptis torrentibus impliciti, in hos expeditionem ipſe Auguſtus ſumpſit.* Flor. ibid. 69 *Rhæti* populi ſunt Alpes incolentes, ad Italiam uſque pertingentes. 70 *Thraces* ſunt Septentrionales Germaniæ populi, ad pontum Euxinum ſiti. 71 *Armenii* Aſiæ populi ſunt. 72 Supplex arma ſua tibi porrigit. 73 Populus Aſiæ, de quo Flor. l. 3. c. 11. & l. 4. c. 9. 10. 74 Quare Parthus *eques* dicatur, docet Juſtin. l. 41. *Equis omni tempore vectantur: illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt: ſuper illos ire, conſiſtere, mercari, colloqui.* Et paulo antè: *Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus: ſæpè etiam fugam ſimulant, ut incautiores adverſus vulnera inſequentes habeant.* 75 Remittit ſigna militaria, quæ M. Craſſo & Antonio ademerat.

Nunc

Nunc te [76] *prole tuâ* [77] *juvenem Germania ſentit,*
[78] *Bellaque pro magno Cæſare Cæſar agit.*
[79] *Denique ut in tanto, quantum non extitit unquam,*
Corpore, [80] *pars nulla eſt, quæ labet imperii.* (rum,
[81] *Urbs quoque te ,* [82] *& legum laſſat tutela tua-*
Et morum, [83] *ſimiles quos cupis eſſe tuis.*
[84] *Nec tibi contingunt , quæ gentibus otia præſtas ,*
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Miror in hoc igitur [85] *tantarum pondere rerum*
[86] *Unquam te noſtros evolviſſe jocos.*
At ſi (quod mallem) [87] *vacuus fortaße fuiſſes ,*
Nullum legiſſes crimen [88] *in arte meâ.*
Illa quidem fateor [89] *frontis non eſſe ſeveræ*
Scripta, nec à [90] *tanto Principe digna* [91] *legi :*
Non tamen idcircò [92] *legum contraria jußis*
Sunt ea, [93] *Romanas erudiuntque nurus.*
Ne-ve [94] *quibus ſcribam poßis dubitare, libellus*
Quatuor hos verſus [95] *è tribus unus habet :*
Eſte procul [96] *vittæ tenues,* [97] *inſigne pudoris ,*

96 Druſo privigno tuo , quem legatum in Germaniam miſit. 77 Auguſtus quidem ſenex erat : ſed juvenis Druſus. 78 Druſus bella gerit pro Auguſto. Appellat autem Druſum Cæſarem , non quòd aliquando Cæſar fuerit , ſed quòd è familiâ Cæſaris eſſet. 79 Ordo eſt: *Denique nulla pars imperii eſt , quæ labet , ut.* i. ſicut, *in tanto corpore*, ſc. imperii, *quanquam non exſtitit unquam*: nam nunquam imperium Romanum majus fuit, quàm feliciſſimo Auguſti tēpore. 80 Nulla provincia malè regitur. 81 *Urbem Auguſtus neque pro majeſtate imperii ornatam, & inundationibus incendiiſque obnoxiam excoluit adeò, ut jure ſit gloriatus , marmoream ſe relinquere , quam lateritiam accepiſſet* : autor Suet. Aug. c. 28. & ſeqq. 82 Et novæ leges fatigant te : nam *leges retractavit Auguſtus, & quaſdam ex integro ſanxit, ut ſumptuariam & de adulteriis, & de pudicitiâ, de ambitu, de maritandis ordinibus.* Suet. Aug. c. 34. & ſeqq. 83 Quos mores in ſubditis tibi ſimiles eſſe vis. Auguſtus enim *impetratis à Senatu decem adjutoribus, unumquemque equitum rationem vitæ reddere coëgit.* Suet. Aug. c. 39. 84 Non licet tibi eſſe otioſo : ſemper enim es occupationibus maximis diſtrictus. 85 In tanto imperio.. 86 Te unquam ſcripta mea perlegiſſe : nam libri olim non erant per folia compacti, ut apud nos, ſed in formam Cylindri convoluti; unde & *volumina* dicta, quæ, qui legere volebat , evolvere debebat. Hic *evolviſſe* eſt quinque ſyllabarum per Diæreſin. 87 Curarum. 88 In Arte amandi. 89 Non convenire ſevero & gravi homini, *vel* magnificentiam ullam in primâ paginâ præ ſe ferentia. 90 Monarchâ. 91 Lectu. 92 Vetita legibus. 93 Docent amare caſtas fœminas. 94 In quarum utilitatem tradam ea præcepta amatoria. 95 Unus è tribus illis libris de Arte amandi compoſitis. ſc. primus liber, ſub cujus principium eſt Tetraſtichon, quod hic citat Poëta. 96 *Vitta* tegimen ſive ornamentum capitis erat muliebre, quo mulieres capillos colligabant, Ovid. *Vitta coërcebat poſitos ſinè lege capillos.* Eratque olim propria honeſtarum matronarum, virginum, & Veſtalium, quæ etiam dicebantur tæniæ. Per *vittas* ergo intelligit virgines & innuptas. Hæ *vittæ* in multiplici uſu fuêre, neque muliebri mundo annumeratæ ſolùm : nam primùm ſacerdotes erant *vittati*, & Poëtæ, & ad ultimum ſupplicium ducendi , & templa ipſa, aræque Deorum, victimæ, & naves è portu exituræ, aut poſt longam navigationem regreſſuræ, faces nuptiales, ludorum præmia. Certè matronarum, & virginum innuptarum hoc propriè geſtamen erat : diſcretæ iis matronæ à meretricibus. 97 Nota & ſignum. Dicuntur enim *inſignia*, quæ in veſtibus, vexillis , & hujuſmodi inſignita ſunt : aut ipſæ veſtes, vexilla, & alia quæ fiunt , aut feruntur , ita ab aliis diſcreta, ut noſci poſſint cujus ſint.

Quæ-

Quæque tegis medios [98] *inſtita longa pedes.*
Nil niſi [99] *legitimum,* [1] *conceſſaque furta canemus:*
Inque meo nullum carmine [2] *crimen erit:*
Ecquid ab hac omnes [3] *rigidas ſummovimus* [4] *arte,*
Quas [5] *ſtola* [6] *contingi vittaque ſumta vetat?*
At matrona poteſt [7] *alienis artibus uti,*
Quodque [8] *trahat, quamvis non* [9] *doceatur, habet.*
[9] *Nil igitur matrona legat,* [10] *quia carmine ab* [11] *omni*
[12] *Ad delinquendum doctior eſſe poteſt.*
Quodcunque attigerit, (ſi qua eſt ſtudioſa [13] *ſiniſtri)*
[14] *Ad vitium mores inſtruet indè ſuos.*
[15] *Sumſerit annales, (nihil eſt* [16] *hirſutius illis)*
[17] *Facta ſit undè parens Ilia, nempe leget.*
[18] *Sumſerit Æneadem,* [19] *genitrix ubi prima requiret,*
[20] *Æneadum genitrix undè ſit alma Venus.*
Perſequar inferiùs (modò ſi licet ordine ferri)
Poſſe nocere animis carminis omne genus.

98 Limbus infimus veſtis matronalis, quæ pro nuptâ vel matronâ ſumitur. 99 Per leges licitum. 1 Concubitus lege permiſſos. 2 Docendo inconceſſa. 3 Severas, honeſtas matronas. 4 Amandi. 5 Honeſtarum mulierum veſtis, quæ demiſſa erat ad imos uſque pedes: ſic dicta ἀπὸ τοῦ στέλλομαι i. *induo*. Hac matronæ Romanæ utebantur, ſicut viri tunicâ. 6 Violari. 7 Non à me conſcriptis, quibus corrumpi poſſit: *vel*, ſcripta aliena ab amore, ad amorem transferre poteſt. 8 Sequatur, aut in malam partem, & ad amores trahat. 9 Amare. 10 Nullum ſcriptorum genus. 11 De quacunque materiâ conſcripto. 12 Ad peccandum. i. quoniam nullum eſt ſcriptum, in quo non ſit aliquid, quod non poſſit in deteriorem partem & vitium interpretari. 13 Pravitatis. i. ſi ſtudet res in ſiniſtram & malam partem accipere: *vel*, ſi qua eſt proclivis ad deteriora. 14 Peccatorum materiam ſibi indè comparabit. 15 Si ſumpſerit libros geſta pop. Rom. continentes, obſervato cujuſcunque anni ordine. i. hiſtorias Romanas. 16 Severius, horridius, minùs conveniens cum amatoriis luſibus: nam rerum geſtarum memoriam continent, non voluptuoſa & laſciva. *Hirſuti* autem. i. piloſi, ſeveri videntur. Juvenal. *Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ Promittunt atrocem animum.* 17 Quomodo Ilia ſeu Rhea Sylvia, gravida è Marte, geminos, Romulum & Remum, pepererit. Fuit enim *Ilia* Numitoris, Albanorum regis, filia, quam Amulius, pulſo jam Numitore fratre, & interfecto ejus filio Lauſo. Virginem Veſtalem fecit, ut ſub ſpecie honoris ſpem partus ei adimeret. Verùm cùm illa aquam è Tiberi ad obeunda ſacra peteret, in ripâ fluminis obdormivit, & in ſomnis ſibi viſa eſt à Marte comprimi, & ſic geminos concepit: quos cùm peperiſſet, exponi juſſit, matremque Iliam vivam apud Tiberim fluvium defodi. Hiſtoriam habes apud Liv. 1. Flor. 1: 1. & Plut. Rom. Ovid. Faſt. 3. 18 Si ſumpſerit divinum Virgilii opus. i. Æneida. 19 Ordo eſt: *Studioſa ſiniſtri requiret prima*. i. primùm, *ubi*. i. in quo loco, *alma Venus ſit facta genitrix*, ſc. *Æneæ*. i. ubi Venus Æneam pepererit: quod Virg. docet Æn. 1. v. 621. 20 Romanorum mater undè ducat originem, ſc. è mari ſanguinolento, ab abſciſſo virili membro Saturni. Undè Auſon. *Orta ſalo, ſuſcepta ſolo, patre edita cælo, Æneadum genitrix hic habito alma Venus*: vel, *undè*. i. ex quo ſuſceperit Æneam: eò ſc. alludens, quòd & Æneas ex adulterio Veneris & Anchiſæ natus fuerit.

Non tamen [21] *idcirco* [22] *crimen liber omnis* [22] *habebit;*
Nil prodeſt, quod non lædere poſſit idem.
[23] *Igne quid utilius? ſi quis tamen* [24] *urere tecta*
Cœperit, [25] *audaces inſtruit igne manus.*
Eripit interdùm, modò dat medicina ſalutem:
[26] *Quæque juvet, monſtrat, quæque ſit herba nocens.*
Et latro, & [27] *cautus præcingitur enſe viator,*
[28] *Ille ſed inſidias,* [29] *hic ſibi portat opem.*
[30] *Diſcitur, innocuas ut agat facundia cauſas:*
[31] *Protegit hæc ſontes, immeritoſque premit.*
[32] *Sic igitur carmen,* [33] *rectâ ſi mente legatur,*
Conſtabit nulli poſſe nocere meum.
Et quiddam vitii [34] *quicunque* [35] *hinc concipit,* [36] *errat,*
Et nimiùm ſcriptis [37] *abrogat ille meis.*
Ut tamen hoc [38] *fatear,* [39] *ludi quoque* [40] *ſemina præbent*
Nequitiæ: [41] *tolli tota* [42] *theatra jube.*
[43] *Peccandi cauſam quàm multi ſæpè dederunt,*
[44] *Martia cùm durum ſternit arena ſolum!*
Tollatur [45] *Circus:* [46] *non tuta licentia Circi eſt:*
Hic ſedet ignoto juncta puella viro.

21 Hac de cauſâ, quòd in ſcriptis ſit aliquid, quod poſſit animis nocere.
22 Criminari poterit.
23 Sinè quo vivere non poſſumus: undè aqua & ignis exulibus interdicitur. Faſt. 3. v. 395.
24 Incendere.
25 Sceleſtas.
26 Et monſtrat ſalutares & noxias herbas.
27 Callidus, prudens.
28 Latro.
29 Viator. Ille enim reſpicit prius & remotius; *hic* verò poſterius & propius. 30 Rhetorica diſcitur, ut bonas & juſtas cauſas tractet & defendat: undè Oratorem volunt eſſe virum bonum. 31 Tamen defendit aliquando noxios, & opprimit ſive accuſat innoxios. 32 Eodem modo; ut Ignis, Medicina, Gladius, Rhetorica nihil noxii in ſe habent, benè uſa; ſic quoque Carmen meum, &c. 33 Sincerâ. 34 Quicunque exiſtimat hoc, quod carmen etiam poſſit nocere. 35 Ex carmine meo. 36 Fallitur. 37 Detrahit, demit de illis vehementer, facit deſpicabilia. A legibus ſumpta Metaphora. Eſt enim propriè *abrogare*, legem perlatam prorſus tollere. 38 Addam. 39 Qui in honorem Deorum fieri ſolent. 40 Principia laſciviæ, amoris. 41 Ironia. Ergo quia ludi habent ſemina laſciviæ, removendi ſunt, & loca, ubi fiunt ac ſpectantur? Q. d. minimè. 42 Loca magnifica, in ornamentum & ſpectacula conſtructa: à θεᾶσθαι. i. *ſpectare*. 43 Ludi etiam gladiatorii fuère cauſa, ut multæ peccarent. 44 Cùm arena, ubi pugnam gladiatores inibant, cujus Deus eſt Mars, ſternit durum ſolum: quia ludi gladiatorii exhibebantur in foro arena conſtrato. Intelligi etiam poteſt campus Martius, qui amoris ſæpè cauſa fuit. Horat. Od. 9. l. 1. 45 Locus muris ſeptus, in quo equi pugileſque exercebantur: in cujus ſummitate carceres erant, undè equi, curribus juncti ad curſum movebantur, & cùm ad ſummum deveniſſent, revolvebantur, donec ad priorem metam devenirent. In circuitu verò ſpectacula ædificabantur, è quibus proſpectare patres atque equites poſſent. 46 In Circo quoque poteſt inveniri peccandi materia.

[47] *Cùm quædam ſpatientur in hac, ut amator eodem*
Conveniat, quare porticus ulla patet?
Quis locus eſt templis [48] *auguſtior? hæc quoque* [49] *vitet,*
[50] *In culpam ſi qua eſt ingenioſa ſuam.*
[51] *Cùm ſtetit Jovis æde;* *Jovis* [52] *ſuccurret in æde,*
Quam multas [53] *matres fecerit ille Deus.*
[54] *Proxima adoranti Junonis templa ſubibit,*
[55] *Pellicibus multis indoluiſſe Deam.*
[56] *Pallade conſpectâ,* [57] *natum de crimine virgo*
[58] *Suſtulerit quare quæret Erichthonium.*
Venerit in magni templum, [59] *tua numina,* [60] *Martis:*
Stat [61] *Venus ultori juncta viro ante* [62] *fores.*
[63] *Iſidis æde ſedens cur* [64] *hanc* [65] *Saturnia, quæret,*
Egerit [66] *Jonio,* [67] *Boſphorioque mari.*

47 Cum puellæ ideo deambulent in porticu, ut accedat ad illam amator, cur porticus ædificantur, & cuivis intrare licet? Q. d. (ironicè tamen) Porticus, quòd eò veniant amatores, non debent patêre. Et ſic probat, porticus quoque habere, quod poſſit nocere. *Porticus* olim Romæ erigebantur ad inambulationes & umbras. 48 Sanctior, magnificentior, & remotior ab amoribus? 49 Quia materiam peccandi præbebunt. 50 Ad peccandum illic cum amatoribus. *Ingenioſus* eſt, qui naturalem vim ad aliquid agendum accommodatam habet. 51 Cùm venerit in ædem. i. templum Jovis Capitolini. 52 In mentem veniet, cogitabit. 53 Gravidas ſeu prægnantes fecerit., ſc. Danaën, Acriſii filiam, quæ Perſea peperit, Ledam, Calliſtonem, Electram, Semelen, Alcmenam, &c. 54 Cùm fœmina ingenioſa in ſuam culpam intrabit templa Junonis, quæ juncta ſunt templo Jovis in monte Capitolino, ſuccurret illi adoranti Deam Junonem indoluiſſe multis meretricibus, quibuſcum Jupiter rem habuit. 55 *Pellex* eſt meretrix cum alterius marito rem habens. 56 Viſâ Palladis effigie ſeu ſtatuâ. 57 Natum de lite Erichthonio nomen impoſitum, ἀπὸ τῆς ἔριδος καὶ χθονὸς. i. *ex lite atque humo*. Nam cùm Jupiter, renuente Minervâ, Vulcano conjugium illius ſpopondiſſet, Vulcanus virginem vi aggreſſus eſt, & inter luctandum ſemen effudit in terram a hinc puer ille natus. Vide Ovid. Met. 2. v. 554. Servium in 3. Georg. v. 113. 58 Educarit, ſervandum dederit filiabus Cecropis. 59 Quem tu præcipuè colis.. 60 Ulteris, ab ulciſcendo dicti. *Huic templum in foro ſuo maximum & ſumptuoſiſſimum cùm opere, tùm artificio, Auguſtus exſtruxit, bello Philippico, quod patris ſui ulciſcendi cauſâ ſuſceperat.* Suet. Magnificentiam ejus celebrat Ovid. Faſt. 5. v. 276. Dictus eſt *Mars* (ut Varroni placet) quod *maribus* in bello præeſt. Hunc Romani ſummo cultu venerati ſunt, quòd exiſtimarent ipſum patrem Romuli fuiſſe. 61 Quia juncti erant in adulterio. Met. 4. Fab. 5. Q. d. ſuccurret adulterium Martis cum Venere. 62 Templi januam. Intelligit autem ædem Veneris genitricis junctam Martis templo. 63 In templo Deæ Ægyptiacæ, quod fuit proximum ei campo, qui erat conjunctus campo Martio. Hujus Deæ ſacra celebrantur quotannis, decem continuis diebus. Fuit autem *Iſis* Inachi fluminis filia, *Io* priùs dicta, de quâ Met. 1. Fab. 10. 64 Iſidem. 65 Juno Saturni filia. 66 Per mare Jonium & Boſphorum, quod ſc. ea cum Jove concubuerat. Jo enim ab ipſo Jove ante Junonis adventum converſa eſt in vaccam, cui Juno œſtrum immiſit, quo tote orbe fatigata, tandem in Ægyptum venit, & illic in Iſidem converſa eſt. *Ionium mare* eſt pars maris Mediterranei inter Cretam & Siciliam, dicta ab *Io*. 67 Per Boſphorum Thracium, quaſi βοὸς πόρος,

[68] In Venerem Anchiſes, in Lunam [69] Latmius heros,
In Cererem [70] Jaſius, qui referatur, erit.
[71] Omnia [72] perverſas poſſunt corrumpere mentes:
[73] Stant tamen illa ſuis omnia tuta locis.
[74] At procul [75] à ſcriptâ ſolis meretricibus Arte,
[76] Summovet [77] ingenuas pagina prima manus.
Quæcunque [78] erumpit, [79] quà non ſinit ire ſacerdos:
Protinùs hæc [80] vetiti criminis acta rea eſt.
Non tamen eſt facinus verſus [81] evolvere [82] molles:
Multa licet caſtæ [83] non facienda legant.
Sæpè [84] ſupercilii [85] nudas matrona [84] ſeveri,
Et [86] Veneris ſtantes ad genus omne videt,
[87] Corpora Veſtales oculi meretricia cernunt:
Nec [88] domino pœnæ res ea cauſa fuit.
[89] At quare [90] in noſtrâ nimia eſt laſcivia Muſâ?
Cur-ve meus cuiquam ſuadet amare liber?
Nil niſi peccatum, maniſeſtaque culpa fatenda eſt:
Pœnitet ingenii, [91] judiciique mei.

68 Anchiſes erit, qui referatur in Venerem, ſc. cogitationibus matronæ, ubi Veneris imaginem aſpexerit in templo ejus. i. ſuccurret etiam Anchiſen è Venere ſuſtuliſſe Æneam. 69 Endymion, à *Latmio*, monte Cariæ, ſic dictus: cum quo rem habuiſſe Lunam ferunt, illumque illic multo tempore conſopitum. Quod ideò fingitur, quia primus Lunæ curſum invenit. 70 Jovis & Electræ filius, fraterque Dardani, cum quo Ceres concubuit. 71 Illa omnia. 72 Pravas. 73 Non tamen diruuntur ideo templa, ſed tutò poſſunt frequentari. Conſiſtit ergo hic totus locus in hac argumentatione conditionali: Si mea carmina merentur pœnam, merentur etiam alia quælibet, merentur ludi, porticus, templa, cùm hæc omnia turpitudini occaſionem præbere poſſunt: Sed hæc non merentur: Ergo nec mea carmina. 74 Repotit hic obiter excuſationem, quòd non matronis illa ſcripſerit, ſed meretricibus. 75 Ab Arte amandi, quam ſolis meretricibus ſcripſimus, rejectis virginibus & matronis. 76 Arcet. 77 Pudicas. 78 Intrat. 79 Per quem locum. ſc. in adyta, ſolis Sacerdotibus pervia. 80 Rea criminis illiciti agi poteſt: Sic quoque, ſi quæ caſta mea ſcripta legit, ulteriùs progreſſa eſt, quàm licet; ideòque illa, non ego culpandus. 81 Perlegere. 82 Laſcivos. 83 Non imitanda. 84 Severæ gravitatis. 85 Sc. *meretrices*: quæ nudæ Floralia magnâ licentiâ celebrabant: de quibus Faſt. 5. 86 In omnem formàm Veneris ſtantes vel in ludis, vel in proſtibulis Q. d. meretrices utuntur omni genero concubitus, & tamen nudæ à matronis ſæpè ſpectantur, dùm nudæ celebrant Floralia. 87 Virginibus Veſtalibus, quæ Veſtæ ſacra curant, quas maximè caſtas eſſe decet, licet ſpectare meretrices impunè: virgines enim Veſtales ſtuprum paſſæ, & in adulterio deprehenſæ, vivæ terrâ obruebantur. 88 Pontifici Maximo, qui in Veſtales animadvertebat, ſi inceſtum commiſiſſent: vel, *domino*. i. lenoni, qui nudas illas à conſpectu Veſtalium ſubmovere debuiſſet. 89 Sequuntur duæ objectiones cum ſuis dilutionibus. Prior eſt generalis, cur ſit nimium laſcivus. Reſpondet, vellem nec ingenium nec judicium ad hanc rem mihi fuiſſet. 90 In noſtris carminibus. 91 Quòd judicaverim, id genus operis ſcribendum.

[92] Cur non [93] Argolicis potiùs quæ concidit armis,
[94] Vexata eſt [95] iterùm carmine Troja meo?
Cur tacui [96] Thebas? & [97] mutua vulnera fratrum?
[98] Et ſeptem portas [99] ſub duce quamque ſuo?
[1] Non mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et [2] pius eſt [3] patriæ facta referre labor.
Denique cùm meritis impleveris omnia, Cæſar,
[4] Pars mihi de multis una canenda fuit.
Utque [5] trahunt oculos radiantia lumina Solis:
Traxiſſent animum ſic tua facta meum.
[6] Arguor immeritò: [7] tenuis mihi campus aratur:
[8] Illud erat magnæ fertilitatis opus.
[9] Non ideo debet pelago ſe credere, ſi qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forſan & hoc dubitem, [10] numeris levioribus aptus
Sim ſatis, in [11] parvos ſufficiamque modos:
At ſi me jubeas [12] domitos Jovis igne gigantes
Dicere, conantem debilitabit [13] onus.
[14] Divitis ingenii eſt, [15] immania Cæſaris acta
Condere, [16] materiâ ne ſuperetur opus.
Et tamen [17] auſus eram: ſed [18] detrectare videbar;
[19] Quodque nefas, damno viribus eſſe tuis.

92 Cur non Trojana bella conſcripſit? Altera objectio, quæ naſcitur ex præcedente. Quare non tractaſti graves materias ac ſerias? Ac tum varias materias deſcribit, quibus ſe laudem comparare potuiſſe dicit, ſi in his potiùs, quàm in præceptis amatoriis laborare voluiſſet. 93 Græcis, à primar & civitate *Argo*.

94 Repetendo ejus caſum & ruinam. 95 Quia tot de Trojâ ſcripſere. 96 Bella urbis Thebarum, ſitæ in Bæotiâ: de quibus Papinius Statius Heroico carmine cecinit. & operi titulum *Thebaides* indidit. Hac de re conqueritur etiam Am. l. 3. El. 12. *Cùm Thebæ, cùm Troia foret, cùm Cæſaris acta, Ingenium movit ſola Corinna meum.* 97 Eteoclis & Polynicis mortem. 98 Thebæ ab autoribus *Heptaphylæ* ſunt nominatæ, quia ſeptem portis amoliebantur. 99 Septem enim reges contra Eteoclem pro Polynice conſpirarunt, ſc. Adraſtus Argivorum rex, Amphiaraus, Hippomedon, Capaneus, Tydeus, Parthenopæus, & Polynices, pro quo bellum geſtum eſt Adraſti ductu & auſpiciis. In oppugnatione autem Thebarum horum ducum unuſquiſque portam ſibi oppugnandam ſumpſerant. 1 Poteram etiam bella Romana conſcripſiſſe. 2 Amans patriæ. 3 Sulmonis. 4 Una pars meritorum. i. factorum tuorum, quæ multa ſunt, canenda à me fuit. 5 Faciunt oculos ad ſe converti. 6 Reprehendor immeritò, quòd bellum Thebanum, & reliqua, vel Auguſti geſta non ſcripſerim. 7 Levis materia à me tractatur, Juv. *Cur tamen hoc libens potiùs decurrere* campo. 8 Vel bellum Thebanum, vel Trojanum, vel mors Eteoclis & Polynicis, vel Auguſti geſta, erat uberis ingenii & magni laboris. 9 Alleg. Non magna tentare debet, qui minima perferre poteſt. 10 Rebus tenuioribus, tenuiori materiâ. 11 Verſus de levi materiâ tractantes. 12 Bellum Giganteum. 13 Operis difficultas, ſtili gravitas. 14 Facundi. 15 Conſcribere maxima Cæſaris facta. 16 Ne major ſit materia, quàm opus & carmen. Nam *facta dictis exæquanda ſunt.* Sal. 17 Auſus fuiſſem ſcribere tua geſta. 18 Recuſare, quia ingenium non erat aptum materiæ. Al. *detrectare.* i. imminuere & detrahere aliquid gloriæ vel laudi. 19 Ordo eſt: *Et videbar eſſe damno viribus tuis, quod* ſc. erat *nefas.* i. ne tenuiter ſcribendo imminuerem ingentia facta tua, quod fas non eſt.

[68] In Venerem Anchiſes, in Lunam [69] Latmius heros,
In Cererem [70] Jaſius, qui referatur, erit.
[71] Omnia [72] perverſas poſſunt corrumpere mentes:
[73] Stant tamen illa ſuis omnia tuta locis.
[74] At procul [75] à ſcriptâ ſolis meretricibus Arte,
[76] Summovet [77] ingenuas pagina prima manus.
Quæcunque [78] erumpit, [79] quâ non ſinit ire ſacerdos:
Protinùs hæc [80] vetiti criminis acta rea eſt.
Non tamen eſt facinus verſus [81] evolvere [82] molles:
Multa licet caſtæ [83] non facienda legant.
Sæpè [84] ſupercilii [85] nudas matrona [84] ſeveri,
Et [86] Veneris ſtantes ad genus omne videt.
[87] Corpora Veſtales oculi meretricia cernunt:
Nec [88] domino pœnæ res ea cauſa fuit.
[89] At quare [90] in noſtrâ nimia eſt laſcivia Muſâ?
Cur-ve meus cuiquam ſuadet amare liber?
Nil niſi peccatum, manifeſtaque culpa fatenda eſt:
Pœnitet ingenii, [91] judiciique mei.

68 Anchiſes erit, qui referatur in Venerem, ſc. cogitationibus matronæ, ubi Veneris imaginem aſpexerit in templo ejus. i. ſuccurret etiam Anchiſen è Venere ſuſtuliſſe Æneam. 69 Endymion, à *Latmio*, monte Cariæ, ſic dictus: cum quo rem habuiſſe Lunam ferunt, illumque illic multo tempore conſopitum. Quod ideò fingitur, quia primus Lunæ curſum invenit. 70 Jovis & Electræ filius, fraterque Dardani, cum quo Ceres concubuit. 71 Illa omnia. 72 Pravas. 73 Non tamen diruuntur ideo templa, ſed turò poſſunt frequentari. Conſiſtit ergo hic totus locus in hac argumentatione conditionali: Si mea carmina merentur pœnam, merentur etiam alia quælibet, merentur ludi, porticus, templa, cùm hæc omnia turpitudini occaſionem præbere poſſunt: Sed hæc non merentur: Ergo nec mea carmina. 74 Repetit hic obiter excuſationem, quòd non matronis illa ſcripſerit, ſed meretricibus. 75 Ab Arte amandi, quam ſolis meretricibus ſcripſimus, rejectis virginibus & matronis. 76 Arcet. 77 Pudicas. 78 Intrat. 79 Per quem locum. ſc. in adyta, ſolis Sacerdotibus pervia. 80 Rea criminis illiciti agi poteſt: Sic quoque, ſi quæ caſta mea ſcripta legit, ulteriùs progreſſa eſt, quàm licet; ideòque illa, non ego culpandus. 81 Perlegere. 82 Laſcivos. 83 Non imitanda. 84 Severæ gravitatis. 85 Sc. *meretrices*: quæ nudæ Floralia magnâ licentiâ celebrabant: de quibus Faſt. 5. 86 In omnem formàm Veneris ſtantes vel in ludis, vel in proſtibulis Q. d. meretrices utuntur omni genere concubitus, & tamen nudæ à matronis ſæpè ſpectantur, dùm nudæ celebrant Floralia. 87 Virginibus Veſtalibus, quæ Veſtæ ſacra curant, quas maximè caſtas eſſe decet, licet ſpectare meretrices impunè: virgines enim Veſtales ſtuprum paſſæ, & in adulterio deprehenſæ, vivæ terrâ obruebantur. 88 Pontifici Maximo, qui in Veſtales animadvertebat, ſi inceſtum commiſiſſent: vel, *domino*. i. lenoni, qui nudas illas à conſpectu Veſtalium ſubmovere debuiſſet. 89 Sequuntur duæ objectiones cum ſuis dilutionibus. Prior eſt generalis, cur ſit nimium laſcivus. Reſpondet, vellem nec ingenium nec judicium ad hanc rem mihi fuiſſet. 90 In noſtris carminibus. 91 Quòd judicaverim, id genus operis ſcribendum.

92 *Cur*

[92] Cur non [93] Argolicis potiùs quæ concidit armis,
[94] Vexata eſt [95] iterùm carmine Troja meo?
Cur tacui [96] Thebas? & [97] mutua vulnera fratrum?
[98] Et ſeptem portas [99] ſub duce quamque ſuo?
[1] Non mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et [2] pius eſt [3] patriæ facta referre labor.
Denique cùm meritis impleveris omnia, Cæſar,
[4] Pars mihi de multis una canenda fuit.
Utque [5] trahunt oculos radiantia lumina Solis:
Traxiſſent animum ſic tua facta meum.
[6] Arguor immeritò: [7] tenuis mihi campus aratur:
[8] Illud erat magnæ fertilitatis opus.
[9] Non ideo debet pelago ſe credere, ſi qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forſan & hoc dubitem, [10] numeris levioribus aptus
Sim ſatis, in [11] parvos ſufficiamque modos:
At ſi me jubeas [12] domitos Jovis igne gigantes
Dicere, conantem debilitabit [13] onus.
[14] Divitis ingenii eſt, [15] immania Cæſaris acta
Condere, [16] materiâ ne ſuperetur opus.
Et tamen [17] auſus eram: ſed [18] detrectare videbar;
[19] Quodque nefas, damno viribus eſſe tuis.

92 Cur non Trojana bella conſcripſe. Altera objectio, quæ naſcitur ex præcedente. Quare non tractaſti graves materias ac ſerias? Actum varias materias deſcribit, quibus ſe laudem comparare potuiſſe dicit, ſi in his potiùs, quàm in præceptis amatoriis laborare voluiſſet. 93 Græcis, à primar & civitate *Argo*.

94 Repetendo ejus caſum & ruinam. 95 Quia tot de Trojâ ſcripſere. 96 Bella urbis Thebarum, ſitæ in Bæotiâ: de quibus Papinius Statius Heroico carmine cecinit. & operi titulum *Thebaides* indidit. Hac de re conqueritur etiam Am. l. 3. El. 12. *Cùm Thebæ, cùm Troia foret, cùm Cæſaris acta, Ingenium movit ſola Corinna meum.* 97 Eteoclis & Polynicis mortem. 98 Thebæ ab autoribus *Hepthaphylæ* ſunt nominatæ, quia ſeptem portis amoliebantur. 99 Septem enim reges contra Eteoclem pro Polynice conſpirarunt. ſc. Adraſtus Argivorum rex, Amphiaraus, Hippomedon, Capaneus, Tydeus, Parthenopæus, & Polynices, pro quo bellum geſtum eſt Adraſti ductu & auſpiciis. In oppugnatione autem Thebarum horum ducum unusquiſque portam ſibi oppugnandam ſumpſerant. 1 Poteram etiam bella Romana conſcripſiſſe. 2 Amans patriæ. 3 Sulmonis. 4 Una pars meritorum. i. factorum tuorum, quæ multa ſunt, canenda à me fuit. 5 Faciunt oculos ad ſe converti. 6 Reprehendor immeritò, quòd bellum Thebanum, & reliqua, vel Auguſti geſta non ſcripſerim. 7 Levis materia à me tractatur, Juv. *Cur tamen hoc libent potiùs decurrere campo.* 8 Vel bellum Thebanum, vel Trojanum, vel mors Eteoclis & Polynicis, vel Auguſti geſta, erat uberis ingenii & magni laboris. 9 Alleg. Non magna tentare debet, qui minima perferre poteſt. 10 Rebus tenuioribus, tenuiori materiâ. 11 Verſus de levi materiâ tractantes. 12 Bellum Giganteum. 13 Operis difficultas, ſtili gravitas. 14 Facundi. 15 Conſcribere maxima Cæſaris facta. 16 Ne major ſit materia, quàm opus & carmen. Nam *facta dictis exæquanda ſunt*. Sal. 17 Auſus fuiſſem ſcribere tua geſta. 18 Recuſare, quia ingenium non erat aptum materiæ. Al. *detrectare*. i. imminuere & detrahere aliquid gloriæ vel laudi. 19 Ordo eſt: *Et videbar eſſe damno viribus tuis, quod* ſc. erat *nefas*. i. ne tenuiter ſcribendo imminuerem ingentia facta tua, quod fas non eſt.

Ad

Ad leve rurſus opus, [20] *juvenilia carmina, veni :*
Et [21] *falſo movi pectus amore meum.*
Non equidem [22] *vellem :* [23] *ſed me mea fata trahebant,*
Inque meas [24] *pœnas ingenioſus eram.*
Heu mihi cur [25] *didici ? cur me docuêre parentes ?*
[26] *Litteraque eſt oculos ulla morata meos ?*
Hæc tibi me inviſum laſcivia fecit, ob Artes,
Quas ratus es [27] *vetitos* [28] *ſollicitare toros.*
Sed neque me nuptæ didicerunt [29] *furta* [30] *magiſtro:*
[31] *Quodque parùm novit, nemo docere poteſt.*
Sic ego [32] *delicias, & mollia carmina feci :*
[33] *Strinxerit ut nomen fabula nulla meum :*
Nec quiſquam eſt adeò [34] *mediâ de plebe maritus,*
[35] *Ut dubius* [36] *vitio ſit pater ille meo.*
Crede mihi, [37] *diſtant mores à carmine noſtro :*
Vita verecunda eſt, [38] *Muſa jocoſa mea.*
Magnaque pars [39] *mendax operum eſt, & ficta meorum,*
[40] *Plus ſibi permiſit* [41] *compoſitore ſuo.*
[42] *Nec liber indicium eſt animi, ſed honeſta voluntas,*
Plurima [43] *mulcendis auribus apta refert.*
[44] *Acciùs eſſet atrox,* [45] *conviva Terentius eſſet,*

20 Juvenum luſus tractantia. i. ad amatoria tractanda relapſus ſum, animum meum exercui. 21 Sollicitavi ad ſcribendum meam mentem ſimulando me eſſe, aut fuiſſe amore captum. 22 Hoc eſſe factum. 23 Sed Diis ita viſum fuit, ut ſcriberem laſcivas res, & ob eam cauſam poſteà relegarer.

24 Ut componerem ob quæ punirer. 25 Poëſin. 26 Et cur ullum tempus conſumpſi in ſtudio litteraturæ? 27 Caſtas matronas, nuptarum concubitus. *Torus* propriè eſt lectus, ab *intortis herbis* ita vocatus. Virg. *Indè toro pater Æneas ſic orſus ab alto.* 28 Allicere, attentare. 29 Adulteria, quæ furtim committuntur. Tib. *celari vult ſua furta Venus.* 30 Earum magiſtro. 31 Q. d. non potui docere adulteria, quandoquidem ea ignoro, nec nuptam ullam violavi. 32 Amatorias. i. jocos, oblectamenta. *Deliciæ* propriè dicuntur, quæ maximè nobis ſunt voluptati: à *deliciendo*. i. alliciendo nos ad voluptatem. 33 Ut nulla fabula de amoribus meis narrata, læſerit famam meam ac gloriam. Sic ſub finem hujus libri: *Non ego mordaci diſtrinxi carmine quenquam, Nec meus ullius crimina verſus habet.* 34 Non ſolùm non de patritiis, ſed etiam non de mediâ plebe. 35 Ut ob adulterium uxoris dubitaretur, nùm ille filii pater eſſet. 36 Præceptis meis. 37 Differunt. 38 Verſus mei ſunt laſcivi. 39 Narrans non veros amores. 40 Plus ſibi conceſſit laſciviæ. 41 Me Ovidio, qui ea compoſui. 42 Addit per occupationem, quòd animi non debeant cognoſci ex libris, cùm in his multa ſcribantur oblectandarum aurium cauſa parùm caſtè, aut licentiùs, manente honeſtâ voluntate. 43 Ut legentium aures delectarer. 44 Sic ut libri, ſic & Auctores eſſent, Accius eſſet crudelis, quia Tragædias ſcripſit. Exemplis probat, Poëtas non verſu, ſed vitâ probandos. 45 Qui ſæpè de conviviis agit. Deſcribit enim in Andriâ convivium à quibuſdam adoleſcentibus celebratum fuiſſe; deſcribit etiam parcam Simonis cœnam, & piſculos emptos obolo.

Eſſent [46] pugnaces qui fera bella [47] canunt.
Denique compoſui [48] teneros non ſolus [48] amores:
Compoſito pœnas ſolus amore dedi.
[49] *Quid niſi [50] cum multo Venerem confundere vino*
Præcepit [51] Lyrici [52] Teïa Muſa ſenis?
[53] *Leſbia quid docuit Sappho, niſi amare puellas?*
Tuta tamen Sappho, tutus & [54] ille fuit.
Nec tibi [55] Battiade nocuit, quòd ſæpè legenti
[56] *Delicias verſu faſſus es ipſe tuas.*
[57] *Fabula jucundi nulla eſt ſinè amore [58] Menandri:*
Et ſolet [59] hic pueris [60] virginibuſque legi.
[61] *Ilias ipſa quid eſt, niſi turpis [62] adultera, de quâ*
Inter [63] amatorem pugna [64] virumque fuit?
[65] *Quid priùs eſt illic flammâ Chryſeïdos? aut quæ*
Fecerit iratos [66] rapta puella duces?
Aut quid [67] Odyſſea eſt, niſi [68] femina propter amorem,
*Dùm [69] vir abeſt, multis una petita * viris?*

46 Bellicoſi. 47 Conſcribunt. *Canere* propriè eſt voce modulari. Hinc *canere* Poëtæ dicuntur, quoniam verſus cantando pronuntiare conſueverunt. Virg. *Arma virumque cano.* 48 Laſcivos verſus amatorios. 49 Incipit eos commemorare Poëtas, qui de amoribus libros compoſuêre. 50 Dare operam amori, multo vino priùs exhauſto. Undè alibi Anacreonta *vinoſum* appellat. 51 Anacreontis Poëtæ lyrici. 52 Anacreontis carmen: is enim *Teon* patriam habuit, Joniæ oppidum, ab Athamante conditum: quem Valerius & Plinius acino uvæ paſſæ ſuffocatum ſcribunt. 53 Poëtria, à *Leſbo* inſulâ: vide heroïd. Ep. 15. Scripſit Elegias, libros lyricos novem, epigrammata, Jambos & nænias: carmen invenit, quod à ſe *Sapphicum* denominavit. Hujus autem poëmata laſciva erant. Ovid. l. 3. de Arte: *Nota ſit & Sappho: quid enim laſcivius illâ?* 54 Anacreon ob carminis laſciviam nulla pœnâ affectus eſt. 55 Callimache, à *Batto* generis ſui auctore. Compoſuit verſus de inſulis, poëmata omni genere carminum: Lyden puellam amavit, de quâ etiam Elegias ſcripſit. 56 Amores tuos. 57 Comœdia. *Fabula* propriè eſt ſermo & confabulatio: item res ad utilitatem ſive delectationem hominum conficta, ut ſunt Poëtarum fabulæ ac comœdiæ. 58 Comici Græci: qui optimè affectus expreſſit, atque omnem vitæ imaginem. Scripſit comœdias centum & octo. A Menandro quatuor fabulas tranſtulit Terentius, Andriam, Eunuchum, Heautontimorumenon, & Adelphos. 59 Menander. 60 Innuptis. 61 Homeri opus de Ilio. Dicta enim eſt *Ilias* ab eo, quòd bellum contineat apud *Ilium* inter Græcos & Trojanos ob raptum Helenæ geſtum. Quoniam verò hoc in opere nullum mali genus non recenſetur, factum eſt, ut *Ilias malorum* pro omni genere calamitatum accipiatur. 62 Helena. 63 Paridem. 64 Menelaum. 65 Quid in principio ſtatim Iliados deſcribitur? Certè Agamemnonis amor erga Chryſeïda. 66 Briſeïs Achilli erepta ab Agamemnone: cujus rei cauſâ ortæ ſunt inter eos inimicitiæ. Vide Heroïd, Ep. 3. 67 Alterum Homeri poema, Ulyſſis ex Trojano bello in patriam reditum, quotque ille labores errando pertulerit, atque ut reverſus ultus fuerit inimicos, oſtendens. 68 Penelope Ulyſſis uxor. Vide Heroïd. Ep. 1. 69 Errat Ulyſſes poſt Trojæ excidium. * Al. *procis*?

Quis niſi [70] *Mæonides* [71] *Venerem Martemque ligatos*
Narrat [72] *in obſcœno corpora prenſa toro?*
Undè, niſi indicio magni ſciremus Homeri,
[73] *Hoſpitis igne duas incaluiſſe Deas?*
Omne genus ſcripti [74] *gravitate* [75] *Tragœdia vincit:*
[76] *Hæc quoque materiam ſemper amoris habet.*
[77] *Nam quid in* [78] *Hippolyto, niſi* [79] *ſævæ flamma novercæ?*
[80] *Nobilis eſt* [81] *Canace* [82] *fratris amore ſui.*
Quid? non [83] *Tantalides* [84] *agitante Cupidine currus*
[85] *Piſæam* [86] *Phrygiis vexit* [87] *eburnus equis?*
[88] *Tingeret ut* [89] *ferrum natorum ſanguine* [90] *mater,*
Concitus [91] *à læſo fecit amore dolor.*
[92] *Fecit amor ſubitas volucres cum pellice Regem,*

70 Homerus. 71 Veneris & Martis adulterium ſignificat, quos Vulcanus tenuiſſimis retibus deprehendit, atque omnium Deorum oculis ſpectandos ſubjecit. Vide Homer. Odyſſ. 8. v. 267. Ovid. Met. 4. Fab. 5. & l. 2. de Arte. 72 In lecto ubi obſcœnum adulterium commiſſum fuit. 73 Calypſo & Circen captas fuiſſe amore Ulyſſis. Vide Odyſſ. 5. 10. 11. & 12. 74 Graves enim res in Tragœdiis tractantur, propter reges & magnæ auctoritatis perſonas in illis introductas. 75 *Tragœdiam* dictam volunt ἀπὸ τȣ̃ τράγȣ καὶ τῆς ᾠδῆς. i. *ab Hirco & cantu*: quia olim Tragicis autoribus τϱάγος. i. *Hircus* præmium cantus proponebatur, qui Liberalibus feſtis Libero patri ob hocipſum immolabatur, quia vitem depaſcit. Undè Horat. *Carmine qui Tragico vilem certavit ob Hircum.* 76 Continet etiam ſemper amores. 77 Enumerat Tragœdias omnes, à priſcis illis auctoribus ſcriptas: in quibus amores contineri oſtendit. 78 De quo poſteà Seneca Tragœdiam ſcripſit, quem conſule, & Heroïd. Ep. 4. 79 Phædræ crudelis: quæ fuit cauſa mortis Hippolyti, cùm ille noluiſſet turpi ejus petitioni aſſentiri. 80 Clara. *Nobilis* dicitur quaſi *noſcibilis*. i. dignus, cujus nomen omnibus cognitum ſit. 81 Canace ex fratre Macareo filium peperit: quo ſcelere comperto, ſe ipſam juſſu patris interfecit. Macareus verò in templum Appollinis Delphici confugit. Vide Heroïd. Ep. 11. 82 Macarei. 83 Pelops Tantali filius. 84 Amore impellente currus. 85 Hippodamiam, natam Piſæ, quæ civitas eſt Arcadiæ. Fabula hæc eſt. Oenomaus, filius Martis & Æginæ, ſæpiùs interpellatus de conjugio filiæ Hippodamiæ, reſpondit ſe illi daturum, qui curſu equorum illum vinceret; ita ut, cùm procus currere cœpiſſet, Oenomaus arietem Jovi ſacrificaret. Peracto ſacro ipſe currum conſcendit, & velocitate equorum, vento genitorum, omnes aſſecutos haſtâ transfixit. Tandem Pelops, Tantali filius, ex Peloponneſo veniens, corrupto aurigâ Myrtilo, victor evaſit. Vide Serv. ad v. 7. Georg. 3. 86 Pſillâ & Harpinâ, quos equos Pelops, è Phrygiâ veniens, ſecum duxit. 87 Quia Tantalus ejus pater volens Deorum tentare divinitatem, eis invitatis filium ſuum epulandum appoſuit, à quo omnes Dii abſtinuerunt, exceptâ Cerere, quæ brachium ejus conſumſit. Poſteà Dii, petente Tantalo, cùm voluiſſent ejus filium revocare ab inferis, Ceres ei eburneum brachium reſtituit. 88 Medeæ Tragœdiam intelligit: quæ irata, quòd Jaſon, ſe expulsâ, Creuſam duxiſſet uxorem, in ultionem patris filios jugulavit. 89 Gladium. 90 Medea. Vide Senecam. 91 Ab amore Medeæ ab Jaſone violato. 92 Terei Tragœdiam intelligit. Vide Met. 6. Fab. 8. Ordo eſt: *Amor fecit regem*, ſc. Tereum, *cum pellice*. i. Philomelâ, *ſubitas volucres*. i. aves.

93 *Quæ-*

[93] Quæque ſuum luget nunc quoque mater Ityn:
[94] Si non Aëropen [95] frater ſceleratus amaſſet,
[96] Averſos Solis non legeremus equos.
Impia nec [97] tragicos tetigiſſet [98] Scylla [97] cothurnos,
[99] Ni patrium crinem deſecuiſſet amor.
[1] Qui legis Electram, & [2] egentem mentis Oreſtem,
[3] Ægiſthi crimen [4] Thyndarydoſque legis
Nam quid de [5] tetrico referam [6] domitore [7] Chimæræ?
[8] Quem [9] letho fallax hoſpita pænè dedit?
Quid loquar [10] Hermionem? quid te Schœneia virgo?

93 Prognem ſignificat, Terei regis uxorem, quæ Ityn filium occidit, & patri comedendum appoſuit propter ſororem Philomelam violatam: poſteà mutata fuit in luſciniam. 94 Atrei Tragœdiam intelligit. Aërope enim, Atrei uxor, cum Thyeſte concubuit: quod ægrè ferens Atreus, liberos ei epulandos appoſuit quæ Sol, ne pollueretur, aufugit. 95 Thyeſtes Atrei frater. Vide Senecæ Thyeſt. 96 Ne infandum illud epulum viderent: cùm nox medio die oboriebatur. 97 Tragicum ſtilum, tragicam materiam. *Cothurni* propriè erant calcei Tragicorum altiores, ut ita perſonati altiores apparerent, pro rerum majeſtate. 98 Filia Niſi, Regis Megarenſium, quæ Minoïs paterni hoſtis amore capta, ut illum ſibi beneficio aliquo demereret, patrem purpureo capillo, in quo ſitum erat regni totius fatum, ſpoliavit, eumque hoſti obtulit, tanquam futuri conjugii dotem. Verum cùm ſe à Minoë ſperni videret, doloris impatientiâ in Cirim avem mutata eſt. Ovid. Met. 1. Fab. 1. 99 Niſi amore reſecaſſet purpureum patris Niſi crinem. 1 Electram Tragœdiam innuit, à Sophocle & Euripide compoſitam. Ibi inducitur Electra, Agamemnonis filia, Oreſtis ſoror, quæ illum è manibus Clytemneſtræ matris & Ægiſthi vitrici liberavit, occultavitque apud Strophium Phocenſem. Ipſa urnam, ſimulatis fraternis oſſibus, detulit deflens. Oreſtes ab Argivis adjutus, matrem Ægiſthumque occidit. Vide Vel. Paterc. l. 1. 2 Inſanum factum. 3 Ægiſthi adulterium cum Clytemneſtrâ; *vel*, Agamemnonis mortem, quem Ægiſthus & Clytemneſtra interfecerant, cùm à bello Trojano rediiſſet. 4 Et Clytemneſtræ filiæ Tyndari ex Lædâ, uxoriſque Agamemnonis, quæ cum Ægiſtho, Thyeſtis filio, dum bello Trojano maritus interfuit, adulterium commiſit. 5 Aſpero, ſevero. Cic. *Promiſſum potiùs non faciendum, quàm* tetrum *facinus admittendum fuit.* 6 Bellerophonte, Glauci filio, qui, ſtupri accuſatus, miſſus eſt ad Chimæram & Amazones occidendum: cùm victor rediiſſet, probatâque innocentiâ accepit uxorem filiam regis Lyciæ, cum dimidiâ regni parte. Vide Hom. Il. 6. v. 155. Ovid. Met. 9. 7 *Chimæra* mons eſt Lyciæ, continuis diebus ac noctibus flagrans: ignem ejus accendi aquâ, extingui verò terrâ aut fœno plures prodiderunt. In cacumine leones habet; in medio autem, ubi paſcuis abundat, capras; *in* imo ſerpentes. Hinc datus eſt fabulæ locus, Chimæram monſtrum eſſe, quod flammas evomat, caput leonis habeat, ventrem capræ, & caudam draconis. Lucret. *Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimæra.* Et quoniam Bellerophon montem hunc habitabilem fecit, Chimæram fingitur occidiſſe. 8 Bellerophontem. 9 Schenobæa, falſo illum accuſans, fermè interfecit. 10 Menelai & Helenæ filiam, quæ Oreſti, Agamemnonis filio, deſponſata fuit. Sed cùm Ægiſthus cum Clytemneſtrâ, Agamemnonis uxore, concumberet, & Electræ ſororis induſtriâ (ut diximus) ejus manus evaſiſſet Oreſtes, conceſſit illam Ægiſthus Pyrrho Achillis filio, qui poſtea ab Oreſte interfectus eſt. Lege Heroïd. Ep. 8.

11 Atalanta, Schœnei, regis Scyri inſulæ, filia. Vide Met. 10. Fab. 11. 12 Ab Agamemnone Mycenarû rege.

11 Teque 12 Mycenæo 13 Phœbas amata duci?
Quid 14 Danaën? 15 Danaëſque nurus, 16 matremque Lyæi?
17 Alcmenam, 18 & noctes, quæ coïere, duas?
Quid 19 generum Peliæ? quid 20 Theſea? quid-ve 21 Pelaſgum,
Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Hùc 22 Iole, 23 Pyrrhique parens, hùc 24 Herculis uxor:

13 Caſſandra, Phœbi ſacerdos, Priami regis filia: quam poſt Trojæ excidium Agamemnon Mycenas captivam duxit, captus ejus amore. Sen. Agamem. 14 Acriſius, Argivorum Rex, unicam habens filiam Danaën, ſe periturum manu ejus, qui ex filiâ naſceretur: undè filiam turri incluſit. Jupiter in aureum imbrem mutatus, in puellæ gremium decidit, prægnanſque facta eſt. Quod pater intelligens, arcæ incluſam in mare projici juſſit. Illa in Italiam delàta, inventa à piſcatore cum Perſeo, quem enixa fuerat & oblatâ regi, ab eo uxor accipitur: cum quâ etiam Ardeam condidit. 15 Andromedam, Perſei, Danaës filii, uxorem: quæ cauſa fuit ejus tumultus & cladis; quâ Cephenes, Aſiæ Minoris populi, interierunt, à Perſeo in nuptiis Andromedæ occiſi, partim in ſaxa converſi. Vidè Met. 5. Fab. 18. 16 Semelen, Bacchi matrem Cadmî, Thebarum regis, filiam, ex quâ Jupiter Bacchum genuit. Lege Met. 3 Fab. 3. Appellatur autem Bacchus *Lyæus* ἀπὸ τοῦ λύειν τὰ μέλη τῶν μεθυσκομένων. i. *ab eo, quòd ebriorum membra* vel *curas ſolvat.* 17 Electrionis filiam: quæ eâ lege Amphitrioni nupſerat, ut fratris ſui occiſi mortem ulciſceretur. Hic igitur cùm adverſus Teleboas, Ætoliæ populos, pro Thebanis in expeditionem profectus eſſet. Jupiter ſub ſpecie Amphytrionis Alcmenam compreſſit, ex eâque Herculem genuit. Al. *Hæmonaque. Hæmon* fuit juvenis Thebanus, qui Antigonem, Oedipi & Jocaſtæ filiam, tantoperè amavit, ut, cùm eam Creontis juſſu occiſam intelligeret, eò quòd Polynicem fratrem humaſſet, ſe ipſum gladio transfodit. 18 Jovem enim ferunt ex duabus noctibus unam feciſſe, ut Herculem conciperet. i. Herculis natales. Jovis & Alcmenæ filii. Vide Plaut. Amphit. Plerique tamen ſentiunt, tres noctes in unam coïſſe. Undè Soſia apud Plautum ita loquitur in Amphit. *Neque ego hac nocte longiorem me vidiſſe cenſeo.* 19 Admetum, qui Alceſtem, Peliæ filiam natu majorem, deſpondente Jaſone, poſt Peliam Medeæ fraude peremptum, uxorem duxit. Deſignat autem hîc Ovidius Alceſtidis Tragœdiam, quam Euripedes ſcripſit. Alceſten autem amavit Apollo: quare novem annis Admeti pavit armenta. 20 Theſei Tragœdiam, in quâ deſcribitur Helenæ raptus, ejuſque opera, quam Pirithoo præſtitit ad rapiendam Proſerpinam, raptuſque Phædræ & Ariadnes, Phædræ turpis amor erga privignum Hippolytum, & accuſatio: in quibus ſcriptis Poëta contendit amores contineri. De his conſule Heroïd. Ep. 21 Proteſilaum Theſſalum, Iphicli filium, Laodamiæ maritum, quem ex cunctis Græcis primum è navi in Terram Trojanorum deſcendentem, vir Dardanus interfecit: cujus mors magnum uxori deſiderium reliquit. Nam cùm Laodamia maritum in bello cecidiſſe intellexiſſet, optavit ut ejus umbram videret: quâ re conceſſâ, non deſerens eam, in amplexibus ejus interiit. Vide Heroïd. Ep. 13. 22 Euryti, Oechaliæ, ab Hercule amata: quam cùm pater Eurytus, jam victus, ei tradere recuſaſſet, licet certaminis legè debitam, ira accenſus Hercules Eurytum interfecit, urbeque direptâ Jolen abduxit, poſteaque Hylo filio ſuo uxorem tradidit: Ovid. Met. 6. 23 Deidamia, Pyrrhi mater, Lycomedis Scyri inſulæ Regis, filia, apud quem Thetis Achillem ſub muliebri veſte celavit: quoniam à Proteo audiverat, illum periturum eſſe in bello Trojano. Ex eâ Pyrrhum peperit Acchilles, cujus amor continebatur in Tragœdiâ Achillis. 24 Megara, quam Creon, Rex Thebarum, cognitâ Herculis virtute, illi uxorem dedit. Per *Herculis* autem *uxorem* Poëta Herculis Tragœdiam intelligit, in quâ continebantur ejus geſta & mores: ut Omphales, Lydiæ reginæ, apud quam nebat; Dejaniræ, quæ ipſum interfecit, aliarumque etiam feminarum.

Hùc accedat [25] *Hylas,* [26] *Iliadeſque puer.*
[27] *Tempore deficiar, tragicos ſi perſequar ignes,*
Vixque meus [28] *capiet* [29] *nomina nuda liber.*
[30] *Eſt & in* [31] *obſcœnos deflexa Tragœdia riſus,*
Multaque [32] *præteriti verba pudoris habet.*
Nec nocet [33] *auctori,* [34] *mollem qui* [35] *fecit Achillem,*
[36] *Infregiſſe ſuis fortia facta* [37] *modis.*
[38] *Junxit Ariſtides Mileſia crimina ſecum:*
[39] *Pulſus Ariſtides nec tamen urbe ſuâ eſt.*
[40] *Nec, qui deſcripſit corrumpi ſemina matrum,*
Eubius impuræ [41] *conditor hiſtoriæ.*
Nec, qui compoſuit nuper [42] *Sybaritida,* [43] *fugit:*
[44] *Nec, qui concubitus non tacuêre ſuos.*
[45] *Suntque ea doctorum* [46] *monumentis miſta virorum,*
[47] *Muneribuſque ducum publica facta patent.*
Ne-ve [48] *peregrinis tantùm defendar ab armis:*
Et [49] *Romanus habet multa jocoſa liber.*
[50] *Utque ſuo* [51] *Martem cecinit gravis Ennius ore,*

25 Hylas puer fuit, Herculis comes, quem amiſit in Joniâ juxta Mynam. Intelligit autem Poëta aut Tragœdiam de Hylâ, aut Tragœdiam, in quâ Hylas Herculis deliciæ, continebatur. 26 Et Ganymedes Trojanus, filius Trois regis, & frater Ili & Allaraci, qui à Diis raptus eſt in pincernam Jovis. Ut autem Hylas Herculis, ſic Ganymedes Jovis amaſius fuit. 27 Tempus me deficeret, ſi amores, qui in Tragœdiis continentur, commemorem. 28 Continebit, accipiet. Apul. *Cum id vaſculum vix ſemiunciam* caperet. Indè *capax* dicitur, quod continet aliquid. 29 Nomina ſola eorum, quorum cauſâ compoſita eſt Tragœdia, abſque aliâ vitæ eorum narratione. Q. d. Sola ipſa nomina Tragœdiarum vix poſſent numerari, nedùm amores, qui in illis continentur. 30 Tractantur etiam plerumque in Tragœdiis res obſcœnæ, quibus rident ſpectatores. 31 Cùm riſus ſit Tragœdiæ inimiciſſimus, utpote in materiâ luctuoſâ. 32 *Præteritæ* obſcœnitatis. Inducitur enim aliquis olim obſcœnum aliquid geſſiſſe; vel *præteriti*. i. violati, neglecti, impudica verba. 33 Homerum, vel alii cuipiam Poëtæ, qui Achillis amores conſcripſit. 34 Laſcivum. 35 Scripſit. 36 Contaminaſſe, fortia ejus geſta, ob raptam Briſiida. 37 Modulationibus, verſibus. 38 Ariſtides ingenio ſuo accommodavit, vel ſimul ſcripſit laſciviam & luxuriam Mileſiorum, qui impudiciſſimi fuere. 39 Expulſus patriâ. i. in exilium miſſus. 40 Nec Eubius hiſtoricus exulavit, quòd docuit partus, ſemina genitalia matrum violari & ejici potione. 41 Quâ exponebat fœminam aliquam potione & veneficiis partum corrupiſſe. 42 Libros plenos Sybaritanæ proterviæ. Fuit autem *Sybaris* oppidum Calabriæ. 43 Exulavit. 44 Nec illi Poëtæ exularunt, qui varia adulteria carminis complexi ſunt. 45 Illa ſcripta, quamvis ſint obſcœna, tamen numerantur inter doctorum hominum monumenta. 46 *Monumentum* à *monendo* derivatur, ſignificatque quicquid mortui cauſâ ædificatum eſt, vel quicquid ad memoriam alicujus eſt factum: undè ſepulchra, ſtatuæ, tituli, libri, cæteraque, quæ nos rei alicujus præteritæ moneant, *monumenta* dicuntur. 47 Et ea ſcripta omnibus expoſita, aperta & divulgata ſunt concedentibus Imperatoribus. 48 Ab externorum ſcriptorum carminibus. 49 Poëmata à Romanis & Latinis edita. 50 Quemadmodum ſunt Poëtæ, qui graviæ ſcripſêre ut Ennius & Lucretius; ſic quidam laſciva opera edidêre, ut Catullus, & alii. 51 Bellum, prælium, & Annales, verſu Heroïco.

[52] Ennius ingenio maximus, arte, rudis:
Explicat ut cauſas [53] rapidi [54] Lucretius [55] ignis,
[56] Caſurumque triplex [57] vaticinatur opus:
Sic ſua [58] laſcivo cantata eſt ſæpè [59] Catullo
Fœmina, [60] cui falſum Leſbia nomen erat.
Nec contentus eâ, [61] multos vulgavit amores,
In quibus ipſe ſuum faſſus adulterium eſt.
Par fuit [62] exigui ſimiliſque licentia [63] Calvi,
Detexit [64] variis qui [65] ſua facta modis.
Quid referam [66] Ticidæ? quid [67] Memmî carmen? apud quos
[68] Rebus adeſt nomen, nominibuſque pudor.
[69] Cinna quoque his comes eſt, Cinnâque [70] procacior [71] Anſer,
Et [72] leve [73] Cornificî, parque [74] Catonis opus.
[75] Et quorum libris modò diſſimulata Perilla,
Nomine nunc legitur dicta, Metelle, tuo.

52 Quia ille uſus eſt ſententiis egregiis, ſed verbis non multum ornatis, & ordine parùm decoro. Unde Virgilius dicere ſolebat, ſe ex ſtercore Ennii aurum colligere. Hic in principio Annalium per ſomnum in corpus ſuum intraſſe Homeri animam ex Pythagoræ dogmate aſſeruit. 53 Omnia rapientis & conſumentis. 54 Hic Empedoclem imitatus de rerum naturâ ſcripſit: ac de naturâ ignis in primo libro multa diſputat contra Heraclitum: & ſentit ignem, ut alia corpora, fieri ex individuorum corpuſculorum, quæ Græci ἀτόμους vocant, concurſu. 55 Intellige vel ſimpliciter ignem materialem, & quo quotidiè utimur; vel fulmen, ejuſque cauſas, propter epitheton *rapidi*. Ita enim & Virg. 1. Æn. *Ipſa Iovis* rapidum *jaculata è nubibus* ignem &c. cùm fulmen ſignificaret. Ac de fulminis cauſis, & undè idem generetur, libro ſexto Lucretius agit. De reliquo autem igne, quibus ex cauſis, & undè in Terras venerit, libro quinto. 56 Et Lucretius canit, quomodo triplex opus. i. tria elementa, ſc. aqua, ac cœlum, ac terra interitura ſint. Diſputat enim Lucretius l. 5. mundum hunc igne interiturum eſſe, contra eos, qui æternum fore ſenſerunt. Et Ovid. alibi: *Ecce necem intentam cœlo, terræque, fretoque, Caſurum triplex vaticinatur opus.* 57 Prædicit tanquam vates & Poëta. 58 Protervo, utpote qui ne Cæſari quidem, jam rerum potito, pepercerit. 59 Epigrammatum ſcriptori. 60 Quam ſub Leſbiæ nomine proponebat, cùm Clodia vocaretur. 61 Faſſus eſt ſe etiam alias amaſſe. 62 Corpore ſc. i. parvæ ſtaturæ. 63 Oratoris & Poëtæ animoſi, qui diu cum Cicerone iniquiſſimam litem de principatu eloquentiæ habuit. Amavit Calvus Quintiliam, de quâ Elegias ſcripſit: ejuſque etiam mortem carmine elegantiſſimo perflevit. 64 Multis variiſque carminibus. 65 Amores ſuos. 66 Ticida Poëta ſcripſit Elegias de Perillâ, quam amavit. 67 Poëtæ Oratoris mordaciſſimi: de quo Suet. Cæſ. 49. 68 Obſcœna propriè dicunt. 69 Q. Helvius Cinna Poëta fuit. 70 Laſcivior. *Procax à procando*: i. poſcendo dicitur. 71 Poëta Antonii, qui ejus laudes ſcripſit. 72 Molle, laſcivum, in quo amatoria continentur. 73 Poëtæ. 74 Valerius Cato præter Grammaticæ libellos etiam poëmata ſcripſit: ex quibus præcipuè probata fuit Lydia & Diana: de quibus hic Ovidius intelligit. De hoc Suet. in Gram. 75 Et illi Poëtæ, qui ſuo ac vero nomine Metellam, quæ hactenus ſub Perillæ nomine celata fuerat, celebrarunt: quorum nomina Poëta hic reticet.

[76] Is quoque, [77] Phaſiacas [78] Argo qui duxit in undas,
Non potuit [79] Veneris furta tacere ſuæ.
Nec minùs Hortenſî, nec ſunt minùs [80] improba [81] Servî
Carmina: quis dubitet [82] nomina tanta ſequi?
[83] Vertit Ariſtiden [84] Siſenna: [85] nec obſuit illi
Hiſtoriæ turpes inſeruiſſe jocos.
Nec fuit opprobrio celebraſſe [86] Lycorida [87] Gallo,
[88] Sed linguam nimio non tenuiſſe mero.
Credere juranti [89] durum putat eſſe Tibullus,
[90] Hoc etiam de ſe quòd neget illa viro.
Fallere [91] cuſtodem demùm docuiſſe fatetur,
[92] Seque ſuâ miſerum nunc ait arte premi.
Sæpè velut [93] gemmam dominæ ſignumque probaret,
Per [94] cauſam meminit ſe tetigiſſe manum.
Utque refert, digitis ſæpè eſt [95] nutuque locutus,
Et [96] tacitam menſæ duxit [97] in orbe [96] notam:
Et quibus è [98] ſuccis abeat de corpore [99] livor,
Impreſſo fieri qui ſolet [1] ore, docet.
Denique ab incauto nimiùm petat ille marito,
[2] Se quoque uti ſervet, [3] peccet ut illa minùs.
Scit cui [4] latretur, cùm ſolus [5] obambulet [6] ipſe,

76 Varro, qui Leucadiam amavit. 77 Colchicas: à *Phaſi*, Colchorum flumine, per quem Argonautæ in Colchos pervenere. 78 Qui Argonautica conſcripſit. *Argos* propriè eſt navis illa, in quâ Jaſon cum 54 heroïbus Theſſalis navigavit Colchos. Dicta eſt ab *Argo* architecto, vel ab ἀργός. i. celer. Undè *Argonautæ* dicti ſunt Jaſon, & cæteri, qui primi in Argo navigaverunt. Hanc primam in mari fuiſſe nonnulli affirmant, & ob eam rem in cœlum fuiſſe tranſlatam, & inter ſydera collocatam. 79 Stupra. 80 Laſciva. 81 Sulpitii. 82 Stilum illorum imitari. 83 Tranſtulit è Græco in Latinum Ariſtidæ libros Mileſios. 84 Poëta & Orator. 85 Nec nocuit Siſennæ, qui hiſtoriam Romanam compoſuerat, etiam laſcivos & impudiciſſimos illos Ariſtidæ libellos tranſtuliſſe. 86 Amaſiam ſuam. 87 Cornelius Gallus orator eximius, & Poëta non mediocris fuit, & de Lycoride Amorum libros quatuor ſcripſit. 88 Sed quod is quodam convivio, quòd nimiùm biberat, de Auguſto oblocutus ſit, undè mori coactus fuerit. 89 Difficile. 90 Ordo eſt: *Quòd etiam neget hoc*, &c. i. quia illa adulterium ſuum marito negat. Vide illum l. 1. El. 6. 91 Qui cuſtodiebat illam, ut adulterium committeret. Id etiam de ſe ita profitetur Tibul. *Ipſe miſer docui, quo poſſet ludere pacto Cuſtodes: heu, heu! nunc premor arte meâ.* Id autem docuit El. 2. *Tu quoque ne timidè cuſtodes, Delia, falle: Audendum eſt, fortes adjuvat ipſa Venus.* 92 Quia ſe Ipſum quoque fallebat. 93 Annuli. Id ita eſſe Tib. cecinit: *Sæpè velut gemmas ejus ſignumque probarem. Per cauſam memini me tetigiſſe manum.* 94 Amatoriam. 95 Signis. 96 Signum quod non audiebatur & intelligebatur. 97 In menſâ, quæ rotunda fiebat apud Romanos. 98 Fucis. 99 Invidia. 1 Baſiantium. Tib. *Tunc ſuccos herbaſque dedi, queis livor abiret. Quem facit impreſſo mutua dente Venus.* 2 Non admittat ad uxorem. 3 Ut amica cum aliis non audeat peccare. 4 A cane. 5 Ante fores dominæ. 6 Tibullus.

Cui toties clauſas [7] *excreet ante fores.*
Multaque dat [8] *furti talis præcepta, docetque*
Quâ nuptæ poſſint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc [9] *illi* [10] *fraudi : legiturque Tibullus,*
Et placet : & jam te principe notus erat.
Invenies [11] *eadem blandi præcepta* [12] *Propertî:*
Diſtrictus minimâ nec tamen ille [13] *notâ eſt.*
[14] *His ego* [15] *ſucceſſi, quoniam* [16] *præſtantia* [17] *candor*
Nomina [18] *virorum diſſimulare jubet.*
[19] *Non timui, (fateor) ne, qua tot iêre* [20] *carinæ,*
[21] *Naufraga, ſervatis omnibus, una foret.*
Sunt [22] *aliis ſcriptæ, quibus* [23] *alea luditur, artes :*
[24] *Hæc eſt ad noſtros non leve crimen avos.*
[25] *Quid valeant tali, quo poſſis* [26] *plurima* [27] *jactu*

7 Amator alius amicæ Tibulli, cum violentia quadam & tuſſi exſpuat, ut audiri poſſet. 8 Adulterii. 9 Tibullo. 10 Damno, Ter. *In eandem fraudem ex hac re atque ex illâ incides.* 11 Idem docentia quod Tibullus.

12 Propertius Elegiarum Poëta fuit. 13 Infamiâ, ignominiâ. 14 Poſt hos ego quoque eâdem laſciviâ in meis ſcriptis uſus ſum. Poſt exemplum Tibulli & Propertii accommodat Poëta hanc partem catalogi præcedentium exemplorum ad ſuum inſtitutum, & etiam ita concludit: ac id propter cognationem argumenti, partim ratione temporis. 15 Tempore. 16 Illuſtria. 17 Pudor, ne adulator videret, 18 Poëtarum viventium: qui quamvis laſciva ſcripſerint, tamen ob eorum ſplendorem compellor eos tacere. 19 Allegoria eſt, & ſignificat ſe illos imitatum, non timuiſſe periculum, quòd impunè fuerit illis de talibus rebus libros facere. 20 Ingenia Poëtarum. 21 Solus damnarer, ſervatis cunctis, qui eadem ſcripſêre. 22 Ab aliis. 23 Ludus teſſerarum deſcribitur. *Alea* eſt ludus quivis, qui caſu potiùs, quàm arte, gubernatur. Per ſimilitudinem ponitur pro quavis fortunâ, ſive periculo : diciturque, *Aleam omnem iacere*, qui ſe periculo fortunæque committit : fortunæ enim omnis eventus anceps ac periculoſus eſt, & continuæ mutationi obnoxius. Contrà, *extra omnem aleam aliquid eſſe* dicitur, de quo dubium non eſt, quod eſt extra omne periculum, omnemque controverſiam. 24 Hic alearum luſus avorum noſtrorum tempore grave crimen habetur. 25 Deſcripſêre alii Poëtæ talorum ludum. i. quid quis talorum jactu efficere poſſit. *Talus* propriè oſſis genus eſt, in articulo pedis eminens, quadratum formâ : & eſt tantum animalibus fiſſas ungulas habentibus. Hoc genere oſſiculi ludere veteres conſuevêre. Situs ipſe tali numerum facit, eumque pro lateris differentiâ diverſum. Latus, quod unitatem ſignificat, *κύων Canis* ſive *Canicula* (Belgis *eſels*) appellatur, in quem converſo talo, deponebatur ab eo, qui jactaverat, nummus unus, aut quantum inter ſe pacti fuerant, ſinè aliquo lucro : idcircò *damnoſus canis* hic appellatur, & à Perſio *damnoſa canicula*. Ejus oppoſitum *Venus* dicitur, ſignificans ſeptenarium numerum, & is, qui talorum numerum hunc reddidiſſet, ſex lucrifaciebat. Alia duo latera *Chius* & *Senio* dicuntur, ternarium ille, hic quaternarium ſignificans. Nam binarius, & quinarius numerus in talis non erat. *Chius* tres nummos lucrabatur, *Senio* quatuor, Ideò *dexter*. i. felix à Perſio dicitur. *Talus* quoque eſt ea pars, quæ in hominibus imo pede utrimque extuberat propè calcem. Hinc *talaris tunica* appellatur, prælonga, & uſque ad talos deſcendens. 26 Plurimùm, vel plurima puncta, quæ victoriam adferebant. 27 Puncto. *Venus* enim in talis victoriam adferebat, ut *Canis* jacturam.

[28] *Fingere,* [29] *damnoſos effugiaſque* [29] *canes.*
[30] *Teſſera quos habeat numeros :* [31] *diſtante vocato,*
[32] *Mittere quo deceat, quo* [33] *dare miſſa modo :*
[34] *Diſcolor ut* [35] *recto graſſetur limite* [34] *miles,*
Cùm [36] *medius gemino calculus hoſte perit.*
Ut mage velle [37] *ſequi ſciat, & revocare* [38] *priorem :*
Nec tutò [39] *fugiens incomitatus eat.*
Parva [40] *ſedet* [41] *ternis inſtructa* [42] *tabella lapillis,*
In quâ viciſſe eſt [43] *continuaſſe ſuos.*
[44] *Quique alii luſus (neque enim nunc* [45] *perſequar omnes)*
[46] *Perdere,* [47] *rem caram,* [46] *tempora noſtra, ſolent.*
Ecce [48] *canit formas alius,* [49] *jactuſque pilarum :*
Hic artem [50] *nandi* [51] *præcipit : ille* [52] *trochi.*
[53] *Compoſita eſt aliis fuſcandi cura coloris.*

28 Componere, formare & exhibere plurimas & inter ſe diverſas talorum facies. 29 Minima puncta damnum adferentia. Sic. l.2. de Arte : Damnoſi *facito ſtent tibi ſæpè canes.* 30 Qui numeri ſint in ludo teſſerario damnum aut victoriam adferentes. *Teſſera* eſt corpus habens ſex latera, quæ quadrata ſunt : undè nomen etiam habet *teſſera*, non à numero laterum : Græci κύβον vocant. Conſiſtit hic ludus in cognitione numerorum, quibus inſcripta ſunt latera. 31 Vocato numero, qui diſtat à victoriâ. i. vocato numero, qui victoriam præſtat : aut qui reſtat ad victoriam obtinendam : quibus verbis ſignificat, Poëtas aliquos docuiſſe, quomodo teſſeris ludendum ſit. 32 Quomodo deceat jacere illas parvas tabellas in alveolo. 33 Remittere. Sciendum autem eſt, eum teſſerarum ludum, quo qui plurium punctorum ſive unitatum jactum viciſſet, depoſitum inſerebat. πλειςοβολίνδα παίζειν Græcè vocari. 34 Calculus tuus diverſi coloris. Nam in ludo latrunculorum calculi olim fiebant ex vitro, &c. in duas partes diverſi coloris diviſi, alii appellantur *milites*, alii *hoſtes*. Mart. *Inſidioſorum ſi ludis bella latronum, Gemmeus iſte tibi* miles & hoſtis *erit*. 35 Inſidietur hoſti, dùm miles deprehenſus obſidetur, rectâ & apertâ viâ ne videatur graſſari. 36 Miles tuus ab hoſte ſive duobus adverſarii calculis circumventus in periculo verſatur, niſi ei ſuccurratur. 37 Hoſtem ſive adverſarii calculos *inſequi*. 38 Calculum primò motum, ne fortè per imprudentiam longiùs elapſus, ab hoſtibus capiatur. 39 Retractus. 40 Eſt. 41 Hunc trium calculorum ludum vocant. 42 Quâ teſſeris vel ſcrupis ludimus. 43 Directâ linea ſuos calculos poſuiſſe. Qui enim in tabellâ tres calculos aptè collocaverit, is colluſori unum adimit. 44 Ordo eſt : *Et alii luſus ſunt ab aliis ſcripti, qui ſolent perdere tempora noſtra, rem caram.* 45 Recenſebo. 46 Fallere otium. 47 Rem irrecuperabilem. 48 Verſibus alii formas & genera pilarum deſcripſère. 49 Modum ludendi pilâ. *Pila* inſtrumentum luſorium eſt rotundum ad ſimilitudinem ſphæræ : quo ludo graves quoque & magni viri delectati ſunt. *Scævola optime pilâ luſit, atque ad hoc diverticulum animum, forenſibus negotiis fatigatum, transferre ſolebat.* Val. Max. l.8.c.8. Idem & Auguſtus fecit. Ab hujus *pilæ* ſimilitudine, quicquid rotundum eſt, *pilam* vocamus : cujus Diminutivum eſt *pilula*. 50 Natandi. 51 Docet. Hinc artium magiſtri *præceptores* appellantur : & placita eorum *præcepta*. 52 Artem ludendi trocho. *Trochus* eſt inſtrumentum, quod à ludentibus pueris ſcuticâ agitatur & rotatur. 53 Docuêre etiam alii rationem atque artem, undè color corporis fuſcus, i. niger redderetur. *Fuſcum* enim ſignificat nigrum.

54 *Hic*

54 Hic epulis leges, 55 hoſpitioque dedit.
Alter humum, de quâ 56 fingantur pocula, monſtrat:
57 Quæque, docet, liquido teſta ſit apta mero.
58 Talia luduntur 59 fumoſo menſe Decembri,
Quæ damno nulli compoſuiſſe fuit.
60 His ego deceptus, 61 non triſtia carmina feci,
Sed triſtis noſtros 62 pœna ſecuta jocos.
Denique 63 non video de tot ſcribentibus unum,
Quem ſua perdiderit Muſa; repertus ego.
Quid ſi ſcripſiſſem 64 mimos obſcœna 65 jocantes,
Qui ſemper vetiti 66 crimen amoris habent?
In quibus aſſiduè 67 cultus procedit adulter,
68 Verbaque dat ſtulto callida 69 nupta viro.
70 Nubilis hæc virgo, matronaque, virque, puerque
71 Spectat: & ex magnâ parte 72 Senatus adeſt.
Nec ſatis 73 inceſtis 74 temerari 75 vocibus aures:

54 Alii profeſſi ſunt popinæ ſcientiam. i. quomodo epulæ parari deberent: inter quos etiam Apicius, de quo Senec. de vitâ Beatâ. *Epulum* ſignificat publicum convivium propatulo numeroſis civibus exhibitum: uti in funere magni alicujus viri. 55 Hoſpitibus, quibus lautiores epulæ apponi ſolent. *Hoſpes* propriè is dicitur, qui privatim & amicitiæ cauſa alterum hoſpitio excipit, vel etiam excipitur. Ovid. *Non* hoſpes *ab* hoſpite *tutus.* Hoſpes item pro peregrino accipitur. Ter. *Nunc me* hoſpitem *lites ſequi, quàm hîc mihi ſit facile atque utile, aliorum exempla commonent.* 56 Formentur fictilia vaſa, quæ apud Romanos maximo in pretio erant. *Fingere* enim propriè eſt formare. Cic. Finxit *enim te ipſa natura ad honeſtatem, gravitatem, temperantiam, magnitudinem animi, juſtitiam, ad omnes denique virtutes magnum hominem & excelſum.* Undè & *figuli* dicuntur, qui ex cretâ atque argillâ opera formant ſeu faciunt: & *figulina.* i. officina, in quâ hujuſmodi opera fiunt; & opera ipſa *fictilia* dicuntur. Aliquando *fingere* eſt ſimulare, quoniam ea, quæ ſimulamus, ita formamus, ut vera eſſe videantur. 57 Quod vas fictile & ex terrâ. Q. d. Duo alii docent, & ex quo genere terræ fiant pocula, & quod ex his magis ſit aptum potui. 58 Talia carmina ſive poëmata per luſum componuntur ac recitantur Decembri Menſe, quo Saturnalia celebrantur, quibus diebus ſumma rerum licentia eſt, ludereque impunè antiquitùs permiſſum. *Saturnalia* à *Saturno* dicta ſunt: erat enim dies Saturno feſtus. *Saturnalia* à veteribus menſe Decembri uno die celebrari ſolebant. Is erat ad 14. Kal. Jan. Poſteà in triduum, indè in ſeptem dies propagata ſunt. Bellum his diebus ſumere nefas habebatur; quoniam regni Saturni tempora nullis bellis vexata fuerant. Mittebant his diebus ſibi invicem munera: & quæ primò mittebantur *Xenia*, quaſi *hoſpitalia.* i. ad hoſpites miſſa vocabantur: quæ verò remittebantur, *Apophoreta.* 59 Quo ignes, fumum dantes, excitantur ad frigus diſſolvendum. 60 Horum exemplo, imitatione. 61 Jocoſa ac læta. 62 Exilium. 63 Nullum alium video Poëtam. 64 Poëmata ſinè reverentiâ laſciviam imitantia: à *μιμεῖσθαι.* i. *imitari.* i. mores, aut aliam rem ab aliquo geſtam, effingere. Undè *mimi.* i. imitatores dicuntur hiſtriones, quòd hominum genus in ſcenâ effingerent: quòd ſi fœminæ ſint, *mimæ* dicuntur. 65 Jocis ſuis immiſcentes. 66 Criminationem. 67 Ornatus in ſcenam venit in adulterio vivens. Componi videtur *adulter* ex *ad* & *alter* ſeu *altera*: quòd ille ad *alteram*, & hæc ad *alterum* ſe conferat. 68 Et decipit. Ter. *Cui* verba dare *difficile eſt*, 69 Uxor. 70 Apta conjugio, matura viro. 71 Dum aguntur. 72 Senatores adſunt: ideoque illis etiam ſpecialis locus datus. 73 Impudicis verbis, de inceſto agentibus. *Inceſtus* ſive *inceſtum* (quaſi *non caſtum*) eſt crimen, quod committitur cum eâ, cum quâ illicitum alioqui matrimonium fuiſſet, ut cum matre, ſorore, aut aliis hujuſmodi. 74 In temeritatem induci, pollui, violari.

Aſſue-

Aſſueſcunt oculi multa 75 *pudenda pati.*
Cùmque fefellit amans 76 *aliquâ novitate maritum,*
77 *Plauditur, & magna* 78 *palma favore* 79 *datur.*
80 *Quodque minùs prodeſt, pœna eſt lucroſa Poëtæ,*
Tantaque non parvo crimina 81 *Prætor emit.*
82 *Inſpice ludorum ſumptus, Auguſte, tuorum,*
83 *Empta tibi magno talia multa leges.*
84 *Hæc tu ſpectaſti, ſpectandaque ſæpè dediſti:*
Majeſtas adeò 85 *comis ubique tua eſt.*
86 *Luminibuſque tuis,* 87 *totus quibus utitur orbis,*
88 *Scenica vidiſti* 89 *lætus adulteria.*
Scribere ſi fas eſt imitantes 90 *turpia mimos;*
91 *Materiæ minor* 92 *eſt debita pœna meæ.*
An 93 *genus hoc ſcripti faciunt ſua* 94 *pulpita tutum,*
95 *Quodque libet mimis, ſcena licere dedit?*

75 Obſcœna, quæ fiunt in ſcenâ ab ipſis mimis. 76 Aliquo novo invento, dolo, qui in eo poëmate à mimographis deſcribitur. 77 Cum lætitiâ excipitur: quod in fine Comœdiarum, ſi populo placerent, fieri ſolebat. *Plaudere* eſt manibus pulſare, & ſtrepitum facere, quod vel lætitiæ, vel deriſionis cauſâ fieri ſolet. A quo explodere. i. manibus cum ſono pulſantibus è domo, ſcholâ, theatro, aut alio conventu ejicere. 78 Victoria: quoniam apud veteres in certaminibus victoriæ ſignum *palma* erat. Quod ideò inſtitutum conſtat, quoniam natura hujus ligni eſt, ut urgentibus prementibuſque non cedat. Nam ſi ſuper *palmæ* arboris lignum magna pondera imponantur, & adeò oneretur ligno, ut magnitudo oneris ſuſtineri non poſſit, non deorſum palma cedit, ut cæteræ arbores; ſed adverſus pondus ſurgit, & ſurſùm nititur recurvaturque ut pondus rejiciat. Hinc *palmata* ſive *palmaris toga* dicta eſt, quâ triumphantes, & qui palmam meruerant, utebantur. 79 Conceditur. 80 Ordo eſt: *Et id, quod minùs prodeſt, eſt pœna lucroſa Poëtæ.* i. lucrantur Poëtæ ex eo opere, quod minùs prodeſt, cùm pœnâ afficiendi eſſent. 81 Prætores enim ſeu Ædiles ludos aliquando populo exhibebant, & à Poëtis fabulas emebant, quas ludorum die recitari jubebant. Undè legimus Andriam Terentii actam ludis Megalenſibus: aliam ludis Funebribus: aliam ludis Romanis: ubi etiam Ædilium nomina deſcribuntur. *Prætor* dictus eſt quaſi *præitor*, à *præeundo*, quòd populo præiret in jure & exercitu: & ſic Conſules primùm *Prætores* appellati fuêre. Poſt autem cùm Conſules ab Urbe bellorum finitimorem gratiâ avocarentur, neque eſſet, qui in civitate jus reddere poſſet, factum eſt, ut Prætor quoque crearetur, qui jus in Urbe diceret, qui propterea *Prætor Urbanus* appellatus eſt. 82 Amplificat hoc Auguſti exemplo, quòd ſplendidè apparatis ludis, etiam ipſe poëmata hujus generis adhibuerit, ac horum ſpectator & approbator fuerit. 83 Comœdias multo pretio remuneratas. 84 Vide Suet. Aug. c. 43. 85 Blanda, affabilis. 86 Oculis. 87 Quibus totum orbem vides ac gubernas. 88 Quæ à mimis in theatro repræſentata fuêre. 89 Cum applauſu. 90 Obſcœna. Imitabantur enim inhoneſtos hominum mores, ac naturas: undè etiam *mimi* dicti ſunt ut diximus. 91 Ordo eſt: *Pœna minor eſt debita meæ materiæ.* Q. d. Si mimographi non puniuntur, qui magis turpia ſcripsêre, nec ego puniendus ſum: quandoquidem materia mea honeſtior eſt mimorum ſcriptis. 92 Debetur. 93 Comœdias. 94 Proſcenia, quæ erant ante ſcenam, ubi ludicra exercebantur: vel theatra, quorum pulpitum pars eſt. Synecdoche. 95 Et an ſcena dedit mimis omnem licentiam? *Scena* frons eſt theatri.

Et

Et mea ſunt populo [96] *ſaltata poëmata ſæpè :*
97 *Sæpè oculos etiam detinuēre tuos.*
98 *Scilicet in* 99 *domibus veſtris ut* [1] *priſca virorum*
2 *Artifici* [3] *fulgent corpora picta manu :*
Sic , quæ concubitus varios, Veneriſque figuras
4 *Exprimat,* [5] *eſt aliquo parva tabella loco :*
5 *Utque ſedet* [6] *vultu faſſus* [7] *Telamonius iram,*
Inque oculis facinus [8] *barbara mater habet :*
Sic 9 *madidos digitis ſiccat Venus uda capillos :*
10 *Et modò* [11] *maternis tecta videtur aquis.*
Bella [12] *ſonant alii telis inſtructa cruentis ,*
Parſque [13] *tuigeneris, pars tua facta canit.*
14 *Invida me* [15] *ſpatio natura coërcuit* [15] *arcto ,*
Ingenio vires exiguaſque dedit.
Et tamen ille tuæ felix [16] *Æneïdos auctor*
Contulit [17] *in Tyrios* [18] *arma virumque* [17] *toros.*
Nec legitur [19] *pars ulla magis* [20] *de corpore toto ,*
21 *Quàm non legitimo* [22] *fœdere junctus amor.*
23 *Phyllidis hic* [24] *idem, teneroſque* [25] *Amarillidis* [26] *ignes*

96 In ſcenis acta fuēre , quæ mihi tum quoque illam licentiam dare debuiſſent. 97 Te ſpectante. 98 Quemadmodùm in ædibus ſunt quædam honeſta , quædam verò turpia : ſic ego ſcripſi varia poëmatum genera, laude aut vituperatione digna, 99 Palatinâ porticu. 1 Corpora virorum fortium

ſeu heroum , quipriſcis temporibus fuēre. 2 Artificioſâ. 3 Apparent.
4 Oſtendat. 5 Qualia fuerunt illa cubicula . quæ Suetonius Tib. c.
43. ſcribit tabellis ac figillis laſciviſſimarum picturarum ac figurarum ador-
nata fuiſſe. 5 Tabulas Ajacis & Medeæ intelligit , à Cæſare ante ædem
Veneris Genitricis dicatas. 6 Oſtendens picto vultu , ſe eſſe iratum ,
quòd arma Achillis Ulyſſi in virtutis ſingulare præmium adjudicata eſſent.
7 Ajax Telamonis filius. Lege Met. 13. v. 384. 8 Medea , ex cujus
oculis colligi poterat , magnum eſſe quod pareret. Senec. Mede. Medea
enim irata , quòd Jaſon evaſerat incendium domus Creontis , cujus filiam
Creuſam uxorem duxerat , omnes natos jugulavit , excepto uno , qui fu-
git , Theſſalo. De Medeæ ſævitiâ ſic Virg. *Sævus amor docuit natorum ſan-
guine matrem Commaculare manus : crudelis tu quoque mater.* In eâ igi-
tur Tabulâ Medeæ , filios occidentis , facinus continebatur : quæ omnia
dicit Poëta picta fuiſſe in locis Imperatoris Auguſti : quibus vèrbis conclu-
dit , magis hæc fuiſſe ejicienda , quàm ſcripta ſua. 9 Nuda crinem
pectit. 10 Et apparet paulò antè tecta fuiſſe mari , è cujus ſpumâ nata
fuiſſe dicitur. 11 Ex quibus orta eſt. 12 Deſcribunt. 13 Lu-
cii , Caji , Tiberii , Druſi , Germanici & aliorum. 14 Invidens gloriæ
meæ. Dicit ſibi à naturâ non eſſe tantum ingenii conceſſum , ut poſſit Au-
guſti laudes deſcribere. 15 Auguſtâ ſcribendi materiâ. 16 Vir-
gilius , qui in Auguſti gratiam ſcripſit Æneïda. 17 In lectum Tyriæ
Didonis. Innuit autem quartum Æneïdos librum. Quibus verbis colligit ,
inhoneſta etiam operi ſuo inſeruiſſe Virgilium. 18 Æneam ejuſque
bella , quæ in Italiâ contrâ Latinum & Turnum geſſit. i. ab Ænea ejuſque
geſtis ad laſciva deſcribenda pervenit. 19 Quartus liber Æneïdos : qui
propter carminis laſciviam & affectus plurimum delectat , & magis , quàm
cæteri , legitur. 20 De toto opere Æneïdos. 21 Quàm Didonis
cum Æneâ illicitus concubitus. 22 Conjugio vetito. Undè Virg. *Con-
jugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.* 23 Ecl. 3. 24 Virgi-
lius. 25 Ecl. 8. 26 Amores.

27 *Buco-*

[27] Bucolicis juvenis luſerat antè [27] modis.
Nos quoque jam pridem [28] ſcripto peccavimus iſto.
[29] Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque [30] edideram, cùm te [31] delicta notantem
Præterii toties [32] irrequietus eques.
Ergo quæ juveni mihi non nocitura putavi
Scripta parùm prudens, nunc nocuêre ſeni.
Sera [33] redundavit veteris vindicta libelli,
Diſtat & à [34] meriti tempore pœna ſui.
Ne tamen omne meum credas opus eſſe [35] remiſſum,
Sæpè dedit noſtræ [36] grandia vela rati.
Sex ego Faſtorum ſcripſi totidemque libellos:
[37] Cumque ſuo finem menſe volumen habet.
Idque tuo nuper ſcriptum ſub nomine, Cæſar,
Et tibi [38] ſacratum [39] ſors mea [40] rupit opus.
[41] Et dedimus [42] tragicis ſcriptum [43] regale [42] cothurnis:
Quæque [44] gravis debet verba [44] cothurnus habet.
[45] Dictaque ſunt nobis, quamvis [46] manus ultima cœpto
Defuit, [47] in facies corpora verſa novas.
Atque utinam [48] revoces animum pauliſper ab irâ,
Et [49] vacuo jubeas [50] hinc tibi pauca legi:
[51] Pauca, quibus primâ ſurgens ab origine mundi

27 Bucolicis verſibus: à *cuſtodiâ boum.* i. *ἀπὸ τῶν βουκόλων*, qui dicuntur, *armentarii*, ſic dictis quod præcipua animalia apud ruſticos ſint boves: *βοῦς* enim Græcè *bos* dicitur. Hoc autem carmen humile eſt, ruſticæque in eo perſonæ introducuntur. 28 Laſcivo ſcribendi genere. Scripſit enim juvenis primùm libros de Arte amandi. 29 Non novum crimen ſcribendi amatoria patitur novam pœnam: nam cum jam diu hæc ſcripſerim, nunc tandem punior. Vel ſic: Cùm alii etiam laſciva poëmata ediderint, ſolus afficior novo ſupplicio, quo in nullum antè me hanc ob cauſam animadverſum fuit. 30 In lucem emiſeram, & publicè legenda dederam. 31 In equiluſtrio. 32 Non notatus ſum, nec ab equo detractus, quod facinoroſis fieri à Cenſoribus ſolebat. 33 Acceſſit, rediit. Plaut. *Hoc facinus in tuum redundabit caput.* Interdum ſignificat abundo. 34 Culpæ ſuæ. 35 Abjectum, humile, laſcivum, ſolutum. i. me juvenilia & amatoria ſcripſiſſe. 36 Majorem materiam. i. ſæpè magna & gravia poëmata feci. 37 Et unuſquiſque liber cum menſe finitur. Sic Faſt. 2. *Cumque ſuo finem menſe libellus habet.* 38 Dicatum. 39 Infortunium, exilium meum. Sic l. 1. El. 4. *O cui præcipuè ſors mea viſa ſua eſt.* Eo enim tempore in exilium miſſus eſt, quo opus illud ſcripſit. 40 Abrupit, imperfectum reliquit: Sic ſuprà: *Infelix domini quod fuga* rupit opus. 41 Tragœdiam Medeam intelligit. 42 Tragico ſtilo. Tragœdiæ enim calceamentum eſt *cothurnus*, ut Comœdiæ *ſoccus.* 43 Regum facta continens. 44 Gravis Tragicus ſtilus. Graves enim perſonæ & reges in Tragœdiis introducuntur. Undè ſuprà dixit: *Omne genus ſcripti gravitate Tragœdia vincit,* 45 Et conſcripta ſunt à me. 46 Caſtigatio, cura. Opus enim illud emendatum emiſit. 47 Corpora mutata in novas figuras. Ex quo Metamorphoſin ſignificat. 48 Sedatum animum ab irâ habeas. 49 Otioſe. 50 Ex hoc Metamorphoſeos opere. 51 Incipiens.

In

In tua [52] *deduxi tempora, Cæſar, opus:*
Aſpiceres quantum dederis mihi [53] *pectoris ipſe,*
[54] *Quoque favore animi teque tuoſque canam.*
Non ego [55] *mordaci diſtrinxi carmine quenquam,*
Nec meus [56] *ullius crimina verſus habet.*
[57] *Candidus à* [58] *ſalibus* [59] *ſuffuſis felle refugi:*
Nulla [60] *venenato littera miſta joco eſt.*
Inter tot [61] *populi,* [62] *tot ſcripti millia noſtri,*
Quem [63] *mea Calliope læſerit, unus ero.*
Non igitur noſtris ullum gaudere [64] *Quiritem*
[65] *Auguror, at multos indoluiſſe, malis.*
Nec mihi credibile eſt quemquam [66] *inſultare jacenti,*
[67] *Gratia candori ſi qua relicta mea eſt.*
His, precor, atque aliis poſſint [68] *tua numina flecti,*
O pater, ô patriæ cura ſaluſque tuæ.
Non ut in [69] *Auſoniam redeam, niſi forſitan olim,*
Cum longo pœnæ tempore [70] *victus eris.*
[71] *Tutius exilium, pauloque quietius oro,*
[72] *Ut par delicto ſit mea pœna ſuo.*

52 Protraxi, ſcripſi. Sic Met. *In Primáque ab origine mundi: Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.* 53 Animi & facundiæ. *Pectus* quidam quaſi *pactus*, dici volunt à *compactis* coſtis, quæ veluti firmamenta pectoris ſunt. 54 Id præſertim in operis fine apparet. 55 Satyrâ aliquem laceravi, læſi ſive offendi. 56 Criminationes alicujus. 57 Ego innocens, ſincerus. 58 Jocis. 59 Aſperſis amaritudine, ſive mordacibus. 60 Mordaci, lædenti. 61 Romanorum. 62 Inter tot millia noſtrorum carminum. 63 Meum carmen offenderit: quia in exilium miſſus fui ſub prætextu carminum Artis amatoriæ. Sic paulò ſuperiùs. *Quem ſua perdiderit Muſa, repertus ego.* 64 Civem Romanum. *Quirites* enim dicti ſunt Romani à *Quirino*. i. Romulo, urbis Romæ conditore. 65 Puto. 66 Deridere me miſerum. 67 Modo par pari referant. 68 Divinitas tua poſſit commoveri, molliri. Ovid. Flectitur *iratus voce rogante Deus.* 69 Italiam. 70 Placatus, mitigatus. 71 Locum magis tutum, quàm Pontum ſive Tomum. 72 Ut talis ſit pœna, quale meruit crimen meum, quod eſt perexiguum.

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

[1] Miſſus in hanc venio [2] timidè liber [3] exulis [4] urbem:
[5] Da placidam [6] ſeſſo, lector amice, [7] manum.
Ne-ve reformida, ne ſim tibi fortè [8] pudori:
Nullus [9] in hac chartâ verſus amare docet.
Nec domini fortuna mei eſt, ut debeat illam
Inſelix [10] ullis diſſimulare jocis.
[11] Id quoque, quod [12] viridi quondam malè luſit in ævo,
(Heu nimiùm ſerò) damnat, & odit [11] opus.
Inſpice quid [13] portem: nil hîc [14] niſi triſte videbis;
Carmine temporibus conveniente ſuis.
[15] Clauda quòd alterno ſubſidunt carmina verſu,
[16] Vel pedis hoc ratio, [17] vel via longa facit.
[18] Quòd neque ſum [19] cedro flavus, nec [20] pumice lævis,

1 In hac totâ Elegiâ eſt Proſopopœia. Fingit enim Ovidius hoc ſuum opuſculum, ſeu librum venire in urbem Romam ipſius mandato, ſordidum quidem & incultum: inducitque illum errare per varia urbis loca, precarique Auguſtum, ut patri exuli & Poëtæ det veniam. Sed cùm nuſquam recipi ſe videat, rogat manus plebejas, ut eum illæ ſaltem accipiant, ut habeat ubi poſſit divertere. 2 Quia Auguſtum timeo. 3 Exulantis Ovidii. 4 Romam. 5 Placidè me ſuſcipe; *vel*, placidus & benignus feſſum me itinere longo adjuva. *Dare* enim *manum*, ſignificat quaſi manu alicui opem ferre. 6 Longo itinere fatigato. 7 Auxilium. Metaph. 8 Dedecori, infamiæ. 9 In hoc toto libro. 10 Celare ac tegere infortunium ſuum ullis verſibus ſive ſcriptis amatoriis, aut jocoſis. 11 De Arte amandi. 12 In juventute ſuâ, quod illi malè ceſſit, compoſuit. 13 Contineam. 14 Intelligit autem opus hoc de Triſtibus, ubi triſtia tractantur. 15 Sint compoſita verſu Elegiaco, qui conſtat ex Hexametro longiore, & Pentametro breviore. 16 Quia in Pentametro requiruntur quinque pedes tantùm, cùm in Hexametro ſint ſex: undè etiam nomen accepêre. Pentametro igitur dicit, pedem deeſſe debere, ne ſit par Hexametro. Et quidem alter altero longior eſt uno pede, ideò *claudum* appellavit. 17 Ut in hominibus ſolet fieri, qui longo itinere claudicant; ſic innuit Poëta, longo itinere claudum factum. 18 In his quatuor verſibus addenda ſunt verba, *Hoc facit, quòd*, &c. aut ſimilia, 19 Succo cedrino, ut ævum ferre poſſim: nam cedrus (ut ſuprà diximus) nunquam cariem ſentit, & illita ſucco illius immunia ſunt à tineis. 20 Pumicibus politus. Pumicibus enim lævigantur libri & poliuntur, poſtquam perfecti & ligati ſunt. *Pumices* ſunt lapides eroſi, ſed hi propriè (ut ſcribit Plinius) qui in uſu ſunt corporum lævigandorum. Probatio eorum eſt in candore, ac minimo pondere, &, ut maximè aridi ſint, ac teri faciles, nec in fricando arenoſi.

21 *Erubui*

[21] *Erubui domino cultior eſſe meo.*
[22] *Littera ſuffuſas quòd habet maculoſa* [23] *lituras,*
[24] *Læſit opus lacrymis ipſe Poëta ſuum.*
Si quâ videbuntur [25] *caſu non dicta Latinè,*
In quâ ſcribebat, [26] *barbara terra fuit.*
[27] *Dicite lectores,* [28] *ſi non grave,* [29] *quà ſit eundum,*
Quaſque petam ſedes [30] *hoſpes in Urbe liber.*
Hæc ubi ſum [31] *furtim linguâ* [32] *titubante locutus,*
Qui mihi monſtraret, vix fuit unus, [33] *iter.*
[34] *Dii* [35] *tibi dent, noſtro quod non tribuere* [36] *Poëtæ,*
[37] *Molliter in patriâ vivere poſſe tuâ.*
[38] *Duc age, namque ſequar: quamvis terrâque, marique,*
[39] *Longinquo referam laſſus ab orbe pedem.*
[40] *Paruit:* [41] *& ducens,* [42] *Hæc ſunt* [43] *Fora Cæſaris, inquit:*
Hæc eſt [44] *à Sacris quæ via nomen habet.*
[45] *Hic locus eſt Veſtæ, qui Pallada ſervat: &* [46] *ignem:*
Hæc fuit antiqui [47] *regia parva Numæ.*

21 Puduit me eſſe ornatiorem & cultiorem prodire auctore ipſo. Sic El. 1. l. 1. *Vade, ſed incultus: qualem decet exulis eſſe, Infelix habitum temporis hujus habe.* 22 Charta. 23 Maculas. 24 Commaculavit, deformavit. 25 Fortè. 26 Ignara linguæ Latinæ. 27 Sequitur petitio de monſtrando itinere.

28 Si id vobis moleſtum non ſit. 29 Quâ viâ ad Auguſti ædes proficiſcendum ſit. 30 Peregrinus: modò enim miſſus ſum ex Ponto, ideòque vias ignoro. 31 Clam non palàm. 32 Hæſitante, præ metu blæſâ. 33 Viam. 34 Hæc ſunt verba precantis libri, ut, qui ſibi iter monſtrârit, poſſit in patriâ molliter mori. 35 Qui mihi viam monſtraſti. 36 Ovidio. 37 Jucundè, hilariter, & procul omni moleſtiâ. 38 Ducito me ad Auguſti ædes. 39 A longinquâ orbis parte. i. è Scythiâ. 40 Monenti mihi, ut duceret me. 41 Hæc eſt expoſitio itineris, quod fingitur feciſſe Romæ: narrat enim liber, in quæ loca ſubinde pervenerit, illo ducente. 42 Δεικτικῶς quaſi manu intentâ oſtendat. 43 Forum Auguſti, ubi jus dicebatur. *Forum* enim aliquando eſt locus, in quo judicia excercentur, in quo cum populo lites tractantur: undè & *forenſes* dicuntur, qui in foro verſantur: & *forenſis, è*, adjectivum, quod ad forum judiciale pertinet. Undè *forenſes cauſæ* dicuntur, quæ in foro judiciali aguntur. *Forum* propriè dicitur negotiationis locus, quò res venales afferuntur: à ferendo nomen habens. 44 Via ſacra, foro Auguſti, qui in Capitolio habitabat, vicina: dicta, quòd per eam ab arce. i. à Capitolio, ad augures ſacra ferebantur: vel quòd in eâ fœdus ictum ſit inter Romulum & Tatium. 45 In Palatio Veſtæ templum eſt, in quo Palladium ſervatur. Euntes enim ad Auguſti ædes, templum Palladis tranſibant, in quo ejus Deæ Palladium erat. i. Palladis ſimulacrum, è ligno compactum, movens oculos atque haſtam, quam manu geſtabat. Nam cùm apud Trojam in honorem Palladis arx, & in ejus ſummo templum illi ædificaretur, è cœlo cecidit, & in templo, nondùm tecto, lucum ſibi delegit, moxque ab Apolline redditum eſt oraculum, ejus civitatis futurum eſſe exitium, ſi id ſimulacrum extra mœnia portaretur. Quo factum eſt, ut tempore belli Trojoni Diomedes & Ulyſſes per cloacas aſcenderint in arcem, & occiſis cuſtodibus, ſimulachrum ſuſtulerint. 46 Perpetuum, qui in templo Veſtæ ſervabatur. 47 Quæ juncta erat templo Veſtæ.

Inde

Inde [48] petens dextram, Porta eſt, ait, iſta [49] Palatî:
[50] Hîc ſator: [51] hoc primum [52] condita [53] Roma loco eſt.
[54] Singula dùm miror, [55] video [56] fulgentibus armis
[57] Conſpicuos poſtes, [58] tectaque digna Deo.
Et [59] Jovis hæc, dixi domus eſt: quod ut eſſe putarem,
[60] Augurium menti [61] querna corona dabat.
[62] Cujus ut accepi dominum, [63] Non fallimur inquam:
[64] Et magni verum eſt hanc Jovis eſſe domum.
[65] Cur tamen appoſitâ velatur janua lauro?
Cingit & Auguſtas arbor [66] opaca [67] fores?
[68] An quia [67] perpetuos meruit domus iſta [69] triumphos?
An quia [70] Leucadio ſemper amata Deo eſt?
[71] Ipſa, ne quòd feſta eſt? an quòd facit omnia feſta?
[72] Quam tribuit terris, pacis an iſta [73] nota eſt?
Utque [74] viret laurus ſemper, [75] nec fronde caducâ
Carpitur: [76] æternum ſic habet illa decus.

48 Convertens ſe ad dextram. 49 Regia Auguſti. *Palatia* ædes ſuperbæ amplæque vocantur, à *Palatio*, præcipuo Urbis Romæ monte. Vide ſuprà. 50 Hìc pater Romulus primùm habitavit. 51 In monte Palatino. 52 Ædificata eſt à Romulo. 53 Urbs Italiæ, regina urbium, & totius mundi caput. 54 Forum Auguſti, viam Sacram, ædem Veſtæ, &c. 55 Hîc ædes Auguſti, in Palatio factas, laudat Ovidius. 56 Ab hoſtibus detractis. Solebant enim poſtes, portas, & veſtibula ædium, atria quoque ſpoliis & armis, quæ hoſtibus ademiſſent, exornare, clypeis, galeis, &c. 57 Claros, decoros, ut omnium oculos in ſe converterent. 58 Palatium dignum Auguſto. 59 Auguſti. 60 Signum. 61 Corona ex quercu, foribus Palatii propoſita: quæ arbor erat in Jovis tutelâ. 62 Poſtquam intellexi Auguſtum illic habitare, ejuſque regiam eſſe. 63 Dicendo. Jovis domum eſſe. 64 Quia Auguſtus Jupiter erat. 65 Cur tamen Cæſaris janua lauro tegitur, ut minùs conſpici poſſit? Laurus maximo in honore apud veteres fuit, dicata triumphis, & ante limina, ac in domibus Cæſarum Pontificumque, & magnorum ſeri ſolita. Pacifera hæc arbor vocatur, quia etiam inter armatos hoſtes prætenſa, quietis erat judicium. Romani præcipuè lætitiæ, & victoriarum nuntiam habebant. 66 Denſa, quia folia nunquam amittit. 67 Hinc Martialis vocat Penates *laurigeros*, quòd ante Imperatorum domum ſita eſſet laurus. Vide Met. 1. v. 562. 68 Rationem primam reddit, cur Auguſti janua lauro velaretur, & eâ Auguſtus coronaretur. 69 Ut perpetuò triumpharet? Triumphantibus enim laurus dabatur. 70 A Deo Apolline: ſic dicto à *Leucadiâ*, Græciæ peninſulâ. Amat Apollo laurum propter Daphnem in eam commutatam. Hoc docet Ovid. Met. 1. *At quoniam conjux meâ non potes eſſe, Arbor eris certè- dixit, mea: ſemper habebunt Te coma, te cithara, te noſtra, laure, pharetra. Tu ducibus lætis aderis, cùm læta triumphum Vox canet, & longas viſent Capitolia pompas.* 71 An quia Romanis ea lætitiæ victoriarumque nuncia eſt, facitque omnia feſta & læta, omniumque mentes exhilarat? Ideòque deponebatur etiam in gremio Jovis, quoties lætitiam victoria novam attuliſſet. 72 Quam terris dedit. Nam Auguſtus poſt multa bella pacatum orbem tenuit. 73 Signum: quia prætenſa inter armatos hoſtes, quietis erat indicium. 74 Viridis eſt. 75 Nec unquam frondes amittit. 76 Sic iſta domus perpetuò floret.

77 Cauſa

77 Quare corona querna poſita ſit, teſtatur tabella appoſita. 78 Superior enim pars januæ frondibus lauri ornabatur, cui ſubjecta erat corona querna, quæ ei dabatur, qui civem ſervaſſet, & *civica* dicebatur. 79 Quod eſſet corona civica data illi, qui civem ſervaſſet.

[77] Cauſa [78] ſuper poſitæ ſcripto teſtante coronæ
[79] Servatos cives indicat hujus ope.
[80] Adjice ſervatis unum, [81] Pater optime, [82] civem,
Qui procul [83] extremo pulſus in orbe [84] latet.
[85] In quo pœnarum, quas ſe meruiſſe fatetur,
Non facinus cauſam, ſed ſuus error habet.
[86] Ne miſerum vereorque [87] locum, vereorque [88] potentem,
Et quatitur trepido littera noſtra metu.
Aſpicis [89] exſangui chartam pallere colore?
Aſpicis [90] alternos intremuiſſe [90] pedes?
[91] Quandocunque precor noſtro placata parenti,
[92] Iiſdem ſub dominis aſpiciare domus.
Indè [93] timore pari gradibus ſublimia celſis,
Ducor ad [94] intonſi [95] candida Templa [94] Dei,
[96] Signa peregrinis ubi ſunt alterna columnis
Belides, & [97] ſtricto barbarus enſe [98] pater:

80 Adjunge cæteris ſervatis civibus. 81 Auguſte pater patriæ. 82 Ovidium. 83 In extremâ parte orbis. i. in Scythiâ. 84 Al, *jacet*. 85 Agit liber cauſam domini ſui. Ordo eſt: *In quo*, ſc. cive Ovidio, *non facinus, ſed ſuus error, habet cauſam pœnarum*. i, continet cauſam, vel eſt cauſa exitii, &c. 86 Sequitur affectus ex ædium illarum aſpectu, & precatio de perpetuis ejus domus habitatoribus. 87 Capitolium. 88 Auguſtum. 89 Pallido, quòd pallentes videantur ſanguine carere, cùm ſanguis, per extrema diffuſus, fit cauſa ruboris: contra, recedente ſanguine, ſubitò palleſcimus, ut in metu videmus accidere, cùm ſanguis ſe recipit ad interiora. *Exſangue* propriè id dicitur, quod eſt ſinè ſanguine. 90 Dactylum & Spondæum, qui pedes ſunt carminis Hexametri & Pentametri. 91 Quandocunque (non enim tempus præfinio) placeris parenti noſtro. i. Ovidio operis auctori. 92 Maneas in eâdem ſtirpe. Optat Cæſaris vitam & incolumitatem longiſſimam, atque ita ab ædibus recedit. 93 Pari metu, quo per Urbem hactenùs inceſſi. Al. *tenore*. i, ordine. 94 Apollinis criniti, qui comam non tondet. Capillis prolixis Sol pingitur, quia radios extendit uſque in longiſſima. 95 Propter marmor, quo templa tecta & ornata erant: vel propter elegantiorem ſtructuram. 96 In cujus templi columnis duabus alternatim inſculptæ ſunt ſtatuæ: in unâ quidem Belides. i. quinquaginta Danai filiæ. Eſt enim Patronymicum ab avo paterno deductum. Nam Belus pater fuit Danai & Ægypti. 97 In alterâ viſebatur pater Belidum crudelis nudo gladio filiabus necem minitans, niſi patrueles ſuos, Ægypti totidem filios, unâ nocte omnes jugularent. 98 Danaus, qui 50 habuit filias: cujus cum frater Ægyptus totidem filios haberet, peteretque ab eo, ut filias illis in matrimonium daret, Danaus, quod ab oraculo accepiſſet, ſe manibus generi moriturum, diu id recuſavit. Coactus tandem à fratre, nuptias celebrat. Puellæ, acceptis à patre gladiis, ut juſſum erat, primâ nocte viros occiderunt. Sola Hypermneſtra Linum maritum ſuum ſervavit: ob quam impietatem tali ſupplicio apud inferos plecti fabulantur Poëtæ, ut aſſiduè dolium pertuſum aquâ cogantur implere, è quo tantundem effluit, quantum infunditur. Tib. *Et Danai proles, Veneris quia numina læſit, In cava lethæas dolia portat aquas.* Vide Heroïd. Ep. 14.

[99] Quæque viri docto veteres fecêre novique
Pectore, lecturis inſpicienda patent.
[1] Quærebam fratres, exceptis ſcilicet [2] illis,
[3] Quos ſuus optaret non genuiſſe pater.
Quærentem fruſtrà [4] cuſtos [5] è ſedibus illis
Præpoſitus [6] ſancto [7] juſſit abire [6] loco.
[8] Altera templa peto vicino juncta theatro:
[9] Hæc [10] quoque erant pedibus non adeunda meis.
[11] Nec me, quæ [12] doctis patuerunt prima [12] libellis
Atria, libertas tangere paſſa ſua eſt.
[13] In genus auctoris miſeri fortuna [14] redundat,
[15] Et patimur nati, quam tulit ipſe, [16] fugam.
Forſitan & [17] nobis [18] olim minus aſper: & [19] illi
Evictus longo tempore Cæſar erit.
Dii precor atque adeò ([20] neque enim mihi turba roganda eſt)
Cæſar [21] ades voto, maxime Dive, meo.
Intereà, [22] ſtatio quoniam mihi publica clauſa eſt,
[23] Privato liceat delituiſſe loco.
[24] Vos quoque, [25] ſi fas eſt, confuſa pudore repulſæ
Sumite plebejæ carmina noſtra manus.

99 Libri: nam ibidem apud templum Apollinis Bibliothecam Auguſtus ædificaverat.
1 Quærebam in eâdem Bibliothecâ cæteros libros ab Ovidio compoſitos tanquam fratres meos ab ipſo genitos.
2 Libris de Arte amandi.
3 Quos Ovidius, qui illos compoſuerat, optaret non compoſuiſſe.

4 Præfectus Bibliothecæ. 5 E Palatio. 6 Templo. 7 Quia Bibliothecæ me inſerere nolebat. 8 Vel Cybeles, vel Veſtæ, vel Libertatis, vel Herculis Muſarum, quem *Meſagetem* Græco nomine appellarunt: erant enim illic plura templa. 9 Theatro Marcelli aut Cornelii Balbi propinquo. 10 Ad hæc etiam non debeam accedere, nam clauſa mihi erant, cùm eſſem exulis filius. 11 Nec admiſſus ſum in atrium ipſius Libertatis, ubi prima bibliotheca fuit, vel, quæ patuerat ante omnes bibliothecas. 12 Operibus doctorum. 13 In libros, filios infelicis Ovidii. 14 Venit, redit. 15 Et nos libri, Ovidii filii, fugamur. 16 Exilium ex Urbe. 17 Filiis Ovidii. 18 Poſthac placatus, mollitus. 19 Ovidio. 20 Neque enim alii Dii, præter Auguſtum, mihi rogandi ſunt. 21 Fac me voti mei compotem. 22 Imperatoris domus. Metaphora à militibus vel navibus ſumta eſt. 23 In loco privati hominis. 24 Ordo eſt: *Vos quoque plebeiæ manus.* i. plebeji & privati homines, *Sumite carmina noſtra*, ne repellantur, rejiciantur, *confuſa.* i. attonita, *pudore repulſæ*, quia me Bibliothecæ cuſtos expulit ex ſacris Auguſti ædibus. Non modo igitur in privato loco habitare, ſed etiam à privato homine tractari cupit. *Repulſa* propriè eſt ea rejectio, quâ quis rejicitur ab honore, vel magiſtratu, aut ab aliâ re petitâ, vel ſperatâ. Dicimus autem *accipere* & *ferre repulſam.* 25 Si vobis per Auguſtum licet.

ELEGIA II.

[1] *ERgo* [2] *erat in fatis Scythiam quoque viſere noſtris?*
Quæque [3] *Lycaonio terra ſub axe jacet?*
Nec vos [4] *Pierides, nec* [5] *ſtirps Latonia veſtro*
Docta [6] *ſacerdoti turba tuliſtis opem?*
Nec mihi, [7] *quòd luſi* [8] *vero ſinè crimine, prodeſt,*
[9] *Quòdque magis vitâ Muſa jocoſa mea eſt.*
[10] *Plurima ſed pelago terrâque pericula paſſum*
[11] *Uſtus* [11] *ab aſſiduo frigore* [13] *Pontus habet.*
[14] *Quique fugax rerum, ſecuraque in otia natus,*
Mollis, & impatiens antè [15] *laboris eram.*
[16] *Ultima nunc patior: nec me* [17] *mare portubus orbum*
Perdere, diverſæ nec potuêre [18] *viæ.*
[19] *Suffecitque malis animus. Nam corpus ab* [20] *illo*
Accepit vires, vixque ferenda tulit.
[21] *Dùm tamen & ventis* [22] *dubius jactabar, & undis,*

1 Duæ ſunt partes hujus Elegiæ: prior eſt querela, poſterior precatio. Queritur autem Poëta, quòd fata eum in Scythiam compulerint: nec ſacerdoti ſuo opem tulerint aut Apollo, aut Pierides. Deinde dicit, ſe in Scythiâ in aſſiduo fletu & mœrore degere. Poſtremò Deos precatur, ut, cùm toties mortem effugerit, tandem ei mori liceat. 2 Fata mea ita conſtituerant, ſive à Diis ita conſtitutum erat, ut ego Scythiam quoque viſerem? Q. d. Non modò ab Auguſto relegatus, ſed etiam in Scythiam miſſus ſum. Queritur ergo Poëta non tam de ſuo exilio, quàm de loco exilii. 3 Sub Septentrionali plagâ, ubi Arctos, ſic appellatâ à Calliſto, Lycaonis filiâ: quæ in majorem urſam mutata, *Lycaonia* à Poëtis nominatur. Met 2. Fab. 56. 4 Muſæ., ſic à *Piero*, cujus filias vicerant Muſæ, dictæ. Met. 4. Fab. 12. vel ſecundùm alios, à *Pieriâ* loco circa Heliconem. 5 Apollo Latonæ & Jovis filius; Muſarum dux & præſes, μυσηγήτης, Poëtarum Deus. 6 Ovidio Sunt enim Poëtæ Apollinis & Muſarum ſacerdotes & miniſtri. Tib. *Phœbe fave, novus ingreditur tua templa* ſacerdos. Horat. *Carmina non priùs Audita, Muſarum* ſacerdos, *Virginibus pueriſque canto.* Virg. *Me verò primum dulces antè omnia Muſa, Quarum ſacra fero, ingenti perculſus amore Accipiant.* Hinc *ſacri* Poëtæ dicuntur. *Sacerdos* eſt, quî Deo dicatus eſt ad ſacrificia facienda. 7 Quod ſcripſi carmen citra crimen, quod mihi verè objici poſſit. 8 Ut oſtendat ſe damnatum fuiſſe falſo & injuſtè, propter carmen amatorium. 9 Nec mihi prodeſt, quòd vita minùs improba eſt, quàm carmina. 10 Ego, qui paſſus ſum plurima pericula terrâ marique, ſum in Ponto, loco exilii frigido. 11 Urit enim etiam frigus, etiamſi non per ſe, ſed per accidens, aut per antiperiſtaſin. 12 Quia regio Pontica vergit maximè ad Septentrionalem plagam. 13 Pontus Euxinus, cui adjacet Tomitana ora,. quam ſic pro Ponto intelligit. 14 Et qui forum & lites vitabam. 15 Moleſtiarum. 16 Maxima mala. 17 Pontus portubus fermè carens, Sic l. 4. El. 4. *Nec placidos portus hoſpita navis habet.* 18 Maris & terræ, in quibus utriſque dura paſſus ſum citra mortem. 19 Induruit, firmus fuit contra mala. 20 Animo firmato. 21 Tamen dum navigabam. 22 Incertus ſalutis ac vitæ meæ. Quibus enim navigantibus tempeſtas incidit, eorum ſalus dubia eſt,

23 *Falle-*

[23] *Fallebat curas ægraque corda* [24] *labor.*
Ut via finita eſt, [25] *& opus requievit eundi*,
[26] *Et pœnæ tellus eſt mihi tacta meæ :*
Nil niſi flere libet : nec [27] *noſtro* [28] *parcior imber*
37 *Lumine*, [29] *quàm vernâ de nive manat aqua.*

Roma domuſque [30] *ſubit, deſideriumque locorum*,
Quidquid & [31] *amiſſâ reſtat in urbe* [32] *mei.*
33 *Hei mihi*, 34 *quòd toties noſtri pulſata ſepulcri*
Janua, ſed nullo tempore aperta fuit !
Cur ego tot 35 *gladios fugi ?* 36 *totieſque minata*
Obruit infelix nulla procella caput ?
Dî, quos experior nimiùm conſtanter 37 *iniquos*,
Participes iræ quos 38 *Deus unus habet* ;
39 *Exſtimulate, precor, ceſſantia* [40] *fata*, [41] *meique*
Interitus [42] *clauſas eſſe vetate fores.*

23 Diſcutiebat curas, ne ita ſentirentur. 24 Aſperitas tempeſtatis, quâ conficiebar. Q. d. Dùm navigabam, etſi verſabar in diſcrimine, & laborabam, neſcio tamen quo modo diſcrimen illud & miſeria mea non tanti à me fiebant, nec ita ponderabantur, ut idcircò multuum me excruciarem. 25 Et requievi ab opere eundi. 26 Et perveni in terram mei exilii. i. Tomon. 27 Noſtris oculis. 28 Pauciores lachrymæ. 29 Quam de nive, quæ liqueſcit vere, & fit aqua. Virg. *Vere novo gelidus canis cùm montibus humor Liquitur.* 30 In mentem venit. 31 Interdictâ mihi. 32 Quo mihi charum erat. 33 Repetit querelam de extractione pœnæ. 34 Quod toties morti fuerim vicinus, nec tamen mori potuerim. Allegoria. 35 Sicarios. Nam à Scythis ſæpiùs Tomos, ubi erat Ovidius, oppugnata fuit. 36 Cùm toties procellis, mortem mihi minantibus, jactatus fuerim. 37 Iratos. 38 Auguſtus. El. 2. l. 1. oravit Poëta Deos, ne magni Cæſaris iræ ſubſcriberent, quos hîc dicit participes iræ unius Dei, ſc. Auguſti, cùm quo in caput Naſonis conſpiraſſe cenſendi ſunt. 39 Protrudite, 40 Mortem, ut finis ſit mearum miſeriarum. 41 Meæ mortis. 42 Jubete ut janua mortis pateat mihi.

ELEGIA III.

[1] *HÆc mea, ſi* [2] *caſu miraris, epiſtola quare*
Alterius [3] *digitis ſcripta ſit :* [4] *æger eram.*
Æger in extremis [5] *ignoti partibus* [5] *orbis*,
Incertuſque meæ pæne [6] *ſalutis eram.*
Quem mihi nunc animum [7] *dirâ regione* [8] *jacenti*
Inter Sauromatas eſſe Getaſque putas ?
9 *Nec cœlum patior, nec* [10] *aquis aſſuevimus iſtis*,

1 Ad uxorem, ſcribens ex Scythiâ Poëta, ſe excuſat, quòd alienâ manu ſcriptam miſerit epiſtolam : quod aliter non potuiſſe fieri oſtendit, ob adverſam valetudinem, quâ conflictabatur : ſimulque incommoda commemorat. Sed præter cætera illud fatetur eſſe maximum, quòd caret uxoris ſuæ aſpectu. Mandat, ut oſſa ſua Romam deferantur in parvâ urnâ, & ſignentur epitaphio à ſe compoſito. 2 Al. *conjux.* 3 Manu. 4 Ægrotus. 5 Scythiæ, ad quam perquam pauci accedunt. 6 Vitæ. 7 Immiti, reſpectu hominum & cœli. 8 Afflicto ac miſero. 9 Neque aëri poſſum aſſueſcere, propter nimium frigus. 10 Glacie conſtrictis.

[11] *Terraque neſcio quo non placet ipſa modo.*
[12] *Non domus apta ſatis : non hic cibus utilis ægro :*
Nullus, [13] Apollineâ qui levet arte [14] malum, eſt.
Non qui ſoletur, non, qui [15] labentia tardè
Tempora [16] narrando [17] fallat, amicus adeſt.
[18] *Laſſus in [19] extremis jaceo populiſque, lociſque :*
Et ſubit [20] affecto nunc mihi quicquid adeſt.
Omnia cùm ſubeant. [21] Vincis tamen omnia conjux :
[22] *Et plus in noſtro pectore parte tenes.*
[23] *Te loquor abſentem : te vox mea nominat unam :*
Nulla venit [24] ſinè te nox mihi, nulla dies.
Quin etiam ſic me dicunt [25] aliena locutum,
Ut foret [26] amentis nomen in ore tuum.
Si jam [27] deficiam, [28] ſuppreſſaque lingua palato
[29] *Vix inſtillato reſtituenda mero :*
Nuntiet hûc aliquis [30] dominam veniſſe, [31] reſurgam :
Speſque tui nobis cauſa [32] vigoris erit.
[33] *Ergo ego ſum vitæ dubius : tu forſitan illic*
[34] *Jucundum, noſtri neſcia : tempus agis.*
[35] *Non agis, affirmo : [36] liquet hoc, cariſsima, nobis,*
Tempus agi ſinè me non niſi triſte tibi.
[37] *Si tamen implevit mea ſors, quos debuit, annos :*
Et mihi vivendi tam citò finis adeſt ;
[38] *Quantum erat, ô magni, perituro parcere, Divi,*
[39] *Ut ſaltem patriâ contumularer humo !*
Vel [40] pœna [41] in mortis tempus dilata fuiſſet,
[42] *Vel præcepiſſet mors properata fugam.*
[43] *Integer hanc potui nuper benè reddere vitam :*

11 Quia inculta, ſterilis, inamœna. 12 Sic l. 5. El. 10. *Quippe ſimul nobiſcum habitat diſcrimine nullo Barbarus, & tecti plus quoque parte tenet.* 13 Medicâ, medendi. Q. d. Nullus eſt medicus. Medicinæ enim inventor Apollo dicitur : ut Met. 1. *Inventum medicina meum eſt.* Sic l. 3. Faſt. *Vos quoque Phœbeâ morbos qui pellitis arte, Munera de veſtris pauca recepte Deæ.* 14 Morbum. 15 Tempus enim tardè labi triſtibus videtur : contrà lætis evenit. 16 Confabulando. 17 Brevia apparere faciet. 18 Exhauſtus, confectus. 19 Cogniti orbis. 20 Cogitationibus. Al. *affectu.* 21 Tu mihi primа in mentem venis. 22 Et tenes plus quàm partem. i. maximam partem in pectore meo. 23 De te abſente. 24 Sine tui memoriâ. 25 Deliraſſe vi morbi. 26 Præ morbo. 27 Deliquium animi patiar. 28 Debilis & languida, ut moveri non poſſet : quod languentibus accidit. 29 Vino leviter infuſo : vinum enim reficit vires. 30 Te uxorem meam. 31 E lecto. i. convaleſcam. 32 Novarum virium. 33 Itaque in periculo mortis verſor. 34 Oblectas te mei immemor, nihil nos curans. 35 Jucundum tempus. 36 Conſtat mihi. 37 Si tamen fatum omnes annos mihi ſtatutos dederit mihi. i. ſi vitæ inſtat finis. 38 Quantulum. i. minimum erat hoc concedere. 39 Ut ſaltem Romæ ſepelirer. 40 Exilium meum. 41 Ad mortem uſque. 42 Vel mors præoccupaſſet, prævenіſſet ſive præceſſiſſet exilium meum. i. mortuus eſſem antequam in exilium eſſem miſſus. 43 Incolumis, nondum exul.

Exul

Exul ut [44] *occiderem, nunc mihi vita data eſt :*
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris ?
Et [45] *fient ipſo triſtia fata loco ?*
Nec mea conſueto langueſcent corpora lecto ?
[46] *Depoſitum nec me qui fleat, ullus erit ?*
Nec dominæ lachrymis in noſtra cadentibus ora
[47] *Accedent* [48] *animæ* [49] *tempora parva meæ ?*
[50] *Nec mandata dabo ? nec cum* [51] *clamore ſupremo*
[52] *Languentes oculos* [53] *claudet amica manus ?*
Sed ſinè funeribus [54] *caput hoc, ſinè* [55] *honore ſepulchri*
[56] *Indeploratum barbara terra teget ?*
[57] *Ecquid, ubi* [58] *audieris, totâ turbabere mente ?*
[59] *Et feries pavidâ pectora fida manu ?*
Ecquid [60] *in has fruſtrà tendens tua brachia partes*
Clamabis miſeri nomen [61] *inane viri ?*
[62] *Parce tamen* [63] *lacerare genas, nec* [64] *ſcinde capillos :*
Non tibi nunc primùm, [65] *Lux mea,* [66] *raptus ero.*
[67] *Cùm patriam amiſi, tunc me* [68] *periiſſe putato :*
[69] *Et prior, & gravior mors fuit illa mihi.*
Nunc, ſi fortè potes, ſed [70] *non potes, optima conjux,*
Finitis gaude tot mihi morte malis.

44 Morerer. 45 Triſtitiam adferent, quòd moriendum ſit in Scythiâ? 46 In rogum, vel in lectum. 47 Addentur. 48 Quæ non tam cito diſcedet è corpore. 49 Exiguum ſpatium. Q. Nec Lachrymæ uxoris meæ ex oculis fluentes protrahent mihi exiguum vitæ ſpatium? Quandoquidem ea abeſt, nec poteſt mihi officia præſtare. 50 Nec moriens ultimam voluntatem teſtabor? Sic l. 1, El. 2. cùm dixiſſet præclarum eſſe, cadaver humo contegi, addit: *Et mandare ſuis aliqua.* 51 Funebri conclamatione. Solebant enim cadavera recens defunctorum aquâ calidâ ablui primum, quod vitalis ſpiritus incluſus non rarò fallere ſoleat, deinde per intervalla ter conclamare. Quòd ſi nondùm quidem ſpiritus ſe proderet, quaſi rebus deſperatis, rogo imponebantur. Hinc in proverbium abiit: *Conclamatum eſt*, cùm ſignificamus nihil ſuper eſſe ſpei. Undè Ovidius hoc in loco *ſupremum clamorem* appellat. 52 In morte verſantes ſive morientes. 53 Solebant propinquiores etiam mortuorum oculos claudere, qui morte, latè aperiuntur. Sic Ariadne ad Theſeum: *Nec mea qui digitis lumina claudat, erit?* Penelope ad Ulyſſem de Telemacho eorum filio: *Dii precor hoc jubeant, ut euntibus ordine fatis, Ille meos oculos comprimat, ille tuos.* 54 Corpus. 55 Pompâ funebri. 56 Non defletum, ἄκλαυστον. 57 Nunquid. 58 Me mortuum. 59 More lamentantium. 60 In Scythicam & Septentrionalem plagam. 61 Quod jam vacuum & nihil eſt. 62 Jubet Poëta uxorem ſuam in luctu modo quodam uti, additâ brevi conſolatione, quam duxit à temporum collatione. 63 Unguibus diſſecare. 64 Solve. Solebant enim lugentes ſcindere capillos, nec antè lugubres veſtes deponere, quàm illi recreverant in ſolitam longitudinem, quod Ovidius vetat uxori. Solvendi autem capilli morem in funere à Trojanis mulieribus profectum ſcribit Virg. 1. Æn. *Et mæſtæ Iliades crines de more ſolutæ.* 65 Uxor. quæ mihi chara, ut lux, es. 66. Ademptus. 67 Cùm in exilium miſſus fui. 68 Mortuum eſſe. 69 Exilium mihi ipſâ morte gravius fuit. 70 Propter nimiam erga me charitatem.

Quod potes, [71] extenua forti [72] mala corde ferendo,
Ad quæ jam pridem [73] non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore noſtræ,
Effugiatque [74] avidos pars mihi nulla [74] rogos!
Nam ſi [75] morte carens [76] vacuas volat altus in auras
[77] Spiritus, [78] & Samii ſunt [79] rata dicta ſenis:
Inter Sarmaticas [80] Romana [81] vagabitur [82] umbras,
[83] Perque feros Manes [84] hoſpita ſemper erit.
Oſſa tamen facito parvâ referantur in [85] urnâ:
Sic ego [86] non etiam mortuus [86] exul ero.
[87] Non vetat hoc quiſquam: [88] fratrem [89] Thebana peremptum
[90] Suppoſuit tumulo, [91] Rege vetante, [89] ſoror.
Atque ea cum [92] foliis, & [93] amomi pulvere miſce,
Inque [94] ſuburbano condita pone ſolo.
Quoſque legat verſus oculo properante viator,
[95] Grandibus in tumuli marmore [96] cæde notis.
[97] Hîc ego qui jaceo tenerorum [98] luſor amorum,
Ingenio [99] perii Naſo Poëta meo.
[1] At tibi, qui tranſis, ne ſit grave, quiſquis [2] amaſti,
Dicere, Naſonis [3] molliter oſſa cubent.
[4] Hoc ſatis in tumulo eſt: etenim majora [5] libelli,
Et diuturna magis ſunt monumenta mei.

71 Leva, imminue, fac leviora tibi ſint. 72 Mortem meam & exilium. 73 Non inexpertum. 74 Flammas voraces & rapidas. 75 Immortalis. 76 In tenuem aëra. 77 Anima humana. 78 Et ea, quæ dixit Pythagoras, natus in inſulâ Samo, quòd animæ è corporibus recedentes, primò peterent aëra, deinde in alia corpora tranſirent. Atque hæc eſt Pythagoræ *μετεμψύχωσις*. i. animarum de corporibus in corpora tranſitus; ideòque vetuit, ne carnibus homines veſcerentur, quò faciliori victui aſſueſcerent, ſemperque cibos parabiles haberent. Vide Met. 15. Fab. 3. &c. 79 Firma, certa. Undè *ratum habere*. i. approbare ac confirmare quod actum eſt: undè *irritum* dicitur, quod improbatum eſt. 80 Anima Romani hominis & Ovidii. 81 Errabit, hûc illûc oberrabit. 82 Animas. *Umbra* eſt aër carens ſole, quod fit alicujus corpotis objectu, præſertim nubium. 83 Inter feras animas Sarmatarum. 84 Peregrina: quia nunquam diſcedet è Scythicâ regione, quemadmodum corpus. 85 Sepulchrali, cui oſſa, ex buſto collecta, imponebant, & cineres aromatibus immiſtos, nomine inſcripto. 86 Non videbor mihi exulare, ſi corpus in terrâ, mihi in exilium datâ, ſepelietur. 87 Nemo ſepulturæ officium negat. Q. d. Vetitum fuit me redire, non oſſa mea reportari. 88 Eteoclem. 89 Antigone, Oedipodis, Thebarum regis, filia. 90 Sepelivit. 91 Quamvis Creontes, Rex Thebarum, eos, qui in bello Thebano perierant, inſepultos jacere voluiſſet. 92 Redolentibus, ut & ipſe cinis redoleret. 93 Herbæ ſuaviſſimi odoris, in Arabiâ natæ, atque in conſervandis cadaveribus adhiberi ſolitæ. 94 Cæmeterio. 95 Ut à properante viatore videri poſſent. 96 Scribe. 97 Addit Epitaphium quatuor verſibus comprehenſum. 98 Cantator. 99 In exilium miſſus ſum. 1 Apoſtrophe ad viatorem. 2 Deperiſti puellam aliquam. 3 Voto hoc olim mortuos proſequebantur: & in cippis inſcribebantur hæ litteræ S. T. T. L. i. *Sit tibi terra levis*. 4 Ad declarandum qualis ſim. 5 Conſcripti à me.

6 *Quos*

[6] *Quos ego confido, quamvis nocuêre, daturos*
Nomen, & [7] auctori tempora longa ſuo.
Tu tamen extincto [8] feralia munera [9] ferto,
Deque tuis lacrymis humida [10] ſerta dato.
[11] *Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis,*
Sentiet officium [12] mœſta favilla pium.
Scribere plura libet: ſed vox mihi feſſa loquendo,
Dictandi vires, ſiccaque lingua negat.
Accipe [13] ſupremo dictum mihi forſitan ore,
[14] *Quod, tibi qui mittit, non habet ipſe, Vale.*

6 Famam perennem. 7 Mortuo mihi. 8 Inferias. i. ſacra mortuorum quæ inferis ſolvuntur. Vide Ovid. 2. Faſt. *Parva petunt manes*, &c.

9 Quotannis. 10 Flores. 11 Etiamſi corpus meum combuſtum fuerit. 12 Scintilla igne deſtituta quæ te mœſtam faciet. 13 Ultimâ vice, quia fortaſsè brevi moriar. 14 Ægrotus enim hæc mittebat.

ELEGIA IV.

[1] O *Mihi care quidem ſemper, ſed [2] tempore duro*
Cognite, [3] res poſtquam procubuêre meæ:
[4] *Uſibus edocto ſi quicquam credis amico:*
[5] *Vive tibi, & longè [6] nomina magna fuge.*
Vive tibi, quamtumque potes, [7] prælustria vita:
[8] *Sævum [9] præluſtri [8] fulmen ab arce venit.*
Nam quamquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes:
Non proſit potiùs ſi quis [10] obeſſe poteſt.
[11] *Effugit [12] hybernas [13] demiſſa antenna procellas,*
[14] *Lataque plus [15] parvis vela [16] timoris habent.*
Aſpicis, [17] [18] ut ſummâ cortex levis innatet undâ,
Cum grave nexa ſimul retia mergat onus?
[19] *Hæc ego ſi monitor monitus priùs ipſe fuiſſem,*

1 Amicum chariſſimum, quem propter Auguſtum non audet nominare. Poëta admonet, ut magna atria & potentes fugiat: qui, quamvis poſſint plurimùm prodeſſe, non proſunt tamen, ſed potiùs nocent. Laudat deinde amici fidem, quam ſibi in rebus adverſis nunquam defuiſſe cognovit: ſimulque enumerat exilii ſui incommoda: inter quæ imprimis ponit amicorum abſentiam. Rogat eum poſtremò, ut, quam poſſit, illi opem ferat. 2 Rebus meis adverſis, in quibus vera amicitia cognoſcitur. Vide l. 1. El. 4. *Scilicet, ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum: Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.* 3 Poſtquam fortuna mea inclinata eſt. Metaphora ab ædificiis. 4 Experientiâ. i. quem experientia docuit. 5 Tecum habita, & forte tuâ contentus vive. 6 Præclaram famam. 7 Præclara & maximè illuſtria atria. 8 Exilium quod ſævi fulminis inſtar mihi fuit. 9 A domo Auguſti, edito in loco, ſc. in palatio, ædificata. 10 Nocere. 11 Similitudine, à navi deſumptâ, rem explicat. 12 Hyeme dominantes. 13 Lignum tranſverſum in malo deductum. 14 Latè expanſa. 15 Modicis & minùs latis velis. 16 Periculi. 17 Quomodo. 18 Levis cortex ſolet in ſummâ aquâ natare, nec mergi, quia eum nullum detrahit pondus, at retia magno plumbi pondere mergi ſolent. *Per corticem* autem *levem* & *retia*, homines tenues; per *plumbum* verò, potentes deſignat: qui, ut plumbum, graviore caſu clientes præcipites trahunt quò volunt. 19 Ne nimis alta concupiſcerem.

In quâ debebam forſitan [20] urbe forem.
Dùm tecum vixi, dùm me [21] levis aura ferebat,
[22] Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
[23] Qui cadit in plano [24] (vix hoc tamen evenit ipſum)
Sic cadit, ut [25] tactâ ſurgere poſſit [25] humo.
At miſer [26] Elpenor [27] tecto delapſus ab alto,
Occurrit [28] Regi [29] flebilis [30] umbra ſuo.
[31] Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas?
Icarus immenſas nomine [32] ſignet aquas?
Nempe quòd [33] hic altè, [34] demiſſiùs ille volabat:
Nam pennas ambo [35] non habuêre ſuas.
Crede mihi, [36] benè qui latuit, benè vixit: [37] & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.
Non foret [38] Eumedes [39] orbus, ſi filius ejus
Stultus [40] Achilleos non adamaſſet equos.
[41] Nec natum inflammâ vidiſſet, [42] in arbore natas,
[43] Cepiſſet genitor ſi Phaëtonta [44] Merops.
Tu quoque formida nimiùm ſublimia ſemper,
[45] Propoſitique memor contrahe vela tui.

20 Roma. 21 Levis & parvus ventus; per quem mediocritatem ſuam deſignat. i. dùm fortunæ meæ mediocritate contentus eſſem. 22 Nullum ſenſi rebus meis incommodum. Allegoria: per *cymbam* enim vitam ſuam aut ſe ipſum; per *aquas placidas*, qualitatem vitæ ſeu ſtatum ſignificat.

23 Qui in planitie aliquâ decidit. i. qui à mediocris & ejuſdem conditionis hominibus damno aut injuriâ afficitur. 24 Et hoc rariùs contingit, ut in loco plano homines cadant. Correctio. 25 Cùm in humum lapſus ſit. 26 Unus ex Ulyſſis comitibus fuit, qui apud Circen ebrius, dùm ſociorum ſtrepitus abeuntium audit, & abire properat, pronus è longis lapſus ſcalis, collum fregit. Hom. Odyſſ. 10. v. 552. 27 Ab ædibus Circes. 28 Ulyſſi. Al. *domino.* 29 Al. *debilis.* 30 Elpenor enim ſciſcitanti Ulyſſi apud inferos caſum ſuum referebat. Hom. Odyſſ. 11. v. 51. 31 Quæ cauſa fecit, ut Dædalus tutò volaret. Icarus verò ceciderit in mare? Vide Met. 8. Fab. 3. de Arte l. 12. v. 11. 32 Mari Icario nomen imponat? 33 Icarus, qui, cum altiùs volaret, Solis æſtu cerâ liquefactâ, laxatiſque alarum juncturis, in mare decidit. 34 Depreſſiùs Dædalus volabat: is enim propè mare delatus, alis ſæpiùs madefactis, in Siciliam pervenit incolumis. 35 Ambo habuerunt pennas non ſuas, non naturales, ſed alienas, & cerâ artificiosè compactas. 36 Quicunque humili fortunâ contentus fuit, tutus vixit. Horat. *Nec vixit malè qui natus morienſque fefellit.* 37 Et unuſquiſque non debet majora appetere, quàm fortuna ſua fert. 38 Dolonis pater. 39 Privatus Dolone filio: qui miſſus ſpeculator ad Græcorum caſtra pactus in remunerationem Achillis equos, in Diomedem & Ulyſſem incidit, qui ſpeculatum quoque iverant ad Trojanos. Illi, promiſsâ Doloni impunitate, Trojanorum conſilia ab eo didicêre: inter cætera facti certiores de adventu Rheſi, Dolonem interficiunt: Thracum caſtra aggrediuntur; equi inde abducti ſunt. 40 Quos in remunerationem pro ſpeculatione pactus erat. 41 Nec Phaëton periiſſet, ſi non ductus ambitione pater Merops, voluiſſet eum videre, filium Apollinis. Phaëton enim abirato Jove fulmine ictus, in Padum cecidit, qui ab eo *Eridanus* Græce dicitur. Met. 2. Fab. 1. & 2. 42 Heliades, quæ in populos mutatæ ſunt. 43 Si Phaëton confeſſus eſſet genitorem ſuum eſſe Meropem. Hypallage. 44 Clymenes maritus, & Phaëtontis pater putativus 45 Et moderata propone tibi ac tempera cupiditatibus tuis, ne, dùm altiora conaris, in periculum incidas. Eſt autem à navigantibus ſumpta Metaphora, qui tunc vela contrahunt, cùm curſus inhibent, ac moderantur.

Nam

Nam [46] *pede inoffenſo ſpatium procurrere vitæ*
Dignus es, & fato [47] *candidiore frui.*
Quæ pro te ut [48] *voveam, miti pietate mereris,*
[49] *Hæſurâque mihi tempus in omne fide.*
Vidi ego te [50] *tali vultu* [51] *mea fata gementem,*
[52] *Qualem credibile eſt* [53] *ore fuiſſe meo.*
[54] *Noſtra tuas vidi lacrymas ſuper ora cadentes,*
[55] *Tempore quas uno fidaque verba bibi.*
Nunc quoque [56] *ſummotum* [57] *ſtudio defendis amicum,*
Et mala, [58] *vix ullâ parte levanda, levas.*
Vive [59] *ſinè invidiâ,* [60] *molleſque* [61] *inglorius annos*
Exige: amicitias & tibi junge [62] *pares.*
Naſoniſque tui, [63] *quod adhùc non exulat, unum,*
Nomen ama: [64] *Scythicus* [65] *cætera Pontus habet.*
[66] *Proxima ſideribus tellus* [67] *Erymanthidos Urſæ*
Me tenet, [68] *aſtricto* [69] *terra peruſta gelu.*
[70] *Boſporus &* [71] *Tanaïs* [72] *ſuperant,* [73] *Scythicæque paludes,*
[74] *Vixque ſatis noti nomina pauca loci.*
[75] *Ulterius nihil eſt,* [76] *niſi non habitabile frigus.*
Heu quam vicina eſt [77] *ultima terra mihi!*
At longè patria eſt, longè eſt cariſſima conjux,
Quicquid [78] *& hæc nobis poſt duo dulce fuit.*
[79] *Sic tamen hæc abſunt, ut, quæ contingere non eſt*
Corpore, ſint animo cuncta videnda meo.

46 Sine offenſione. 47 Proſperiore ac feliciore vitam ego fruor. 48 Votis à Diis petam. 49 Memoriæ meæ inhæſurâ. 50 Tam triſti, tam flebili. 51 Meum exilium. 52 Gemitum. 53 Vultus. 54 In amplexibus mutuis. 55 *Quas & fida.* i. ſolantia, *verba bibi.* i. hauſi, *uno tempore.* 56 Disjunctum à te, ac procul viventem relegatum. 57 Favore, eloquentiâ tuâ. 58 Propter iram Cæſaris vix placabilem. 59 Sinè ambitione, quam ſequitur invidia. Conſequens pro antecedente. i. vive non tantus, ut aliquis tuæ ſortis tibi invideat. 60 Juveniles, atque ideò flexibiles; *vel* potiùs vitam quietam, ac curarum moleſtiarumque expertem. 61 Sinè nimiâ gloriâ. 62 Non magnatum, ſed æqualium tuorum. *Nam & firmiſſima inter pares eſt amicitia.* 63 Quod nomen eſt adhùc in ore omnis populi Romani propter claritatem. 64 Mare Euxinum, quod Scythiam alluit. 65 Omnia alia præter famam. Deſignat autem inter cætera corpus ipſum. 66 Exaggerat ſic fœditatem Scythiæ. 67 Arcadicæ, ab *Erymantho*, Arcadiæ monte; per quem urſam majorem ſignificat. 68 Frigus enim omnia condenſat & conſtringit. 69 Sic in 2. El. vocat Pontum *uſtum frigore.* 70 Cimmerius Boſphorus ad finem Pontiſitus: à *Cimmerio*, oppido Scythiæ ſic dictus. 71 Flumen ſeparans Europam ab Aſiâ. 72 Superſunt. Virg. *Quid meus Aſcanius, ſuperat-ne, & veſcitur aurâ Æthereâ?* 73 Palus Mæotis. 74 Et pauca loca vix nomine ſatis nota. 75 Ultra illa loca, ſc. Boſporum, Tanaïm, Scythicaſque paludes, &c. 76 Niſi loca frigore inhabitabilia. 77 Ultima pars orbis habitabilis. 78 Poſt hæc duo, ſc. patriam & uxorem, quæ mihi fuerant dulciſſima. 79 Ordo eſt: *Tamen hæc ſic abſunt, ut cuncta, quæ non eſt.* i. non licent, *ἐξεστὶ, contingere corpore, ſint videnda animo meo.* i. cogitatione meâ.

Ante oculos [80] *errat domus, urbs, & forma locorum,*
[81] *Succeduntque ſuis ſingula facta locis.*
Conjugis ante oculos, ſicut præſentis, imago eſt :
Illa meos caſus [82] *ingravat,* [83] *illa levat.*
Ingravat hoc, quòd abeſt : levat hoc, quòd præſtat amorem,
[84] *Impoſitumque ſibi firma tuetur* [84] *onus.*
Vos quoque [85] *pectoribus noſtris hæretis amici,*
[86] *Dicere quos cupio nomine quemque ſuo :*
[87] *Sed timor* [88] *officium cautus compeſcit, &* [89] *ipſos*
In noſtro poni carmine nolle puto.
Antè volebatis, [90] *gratique erat inſtar honoris,*
Verſibus in noſtris nomina veſtra legi.
[91] *Quod quoniam eſt* [92] *anceps,* [93] *intra mea pectora quemque*
Alloquar, & nulli cauſa timoris ero.
Nec meus [94] *indicio latitantes verſus amicos*
[95] *Protrahet :* [96] *occultè, ſi quis amavit, amet.*
Scite tamen, quamvis longâ regione remotus
Abſim, vos animo ſemper adeſſe meo.
Et qua quiſque poteſt, oro, mala noſtra levate :
[97] *Fidam projectone-ve negate manum.*
Proſpera ſic vobis maneat fortuna, nec unquam
[98] *Contacti ſimili ſorte* [99] *rogetis idem.*

80 Obverſatur. 81 Et cogito, quæ quoque loco factum ſit aut fiat. 82 Aggravat, graves facit, cum conſidero me non poſſe frui ejus præſentiâ. 83 Eadem uxor exonerat moleſtiam, cùm ejus erga me amor & fides occurrit. 84 Conſtanter tuetur officium, vel mariti abſentiam, vel onus impetrandi reditum ab Auguſto. 85 Memoriæ meæ.

86 Quos, quemque quidem nominare vellent. 87 Sed timore deſiſto. 88 Celebrandi nomina veſtra. 89 Nomina ipſorum, ne & illud ipſis noceat. 90 Beneficii. 91 Vos nominare. 92 Periculoſum. 93 Apud me ipſum. 94 Proditione. 95 Extrahet, & poſteris notum faciet, & quas è latibulis expellet, dùm proditis nominibus eos vulgabit. Metaphora à luſtris ferarum. 96 Si quis me antè amavit, is nunc occultè amet ac tacitè, vitandi periculi causâ. 97 Ne-ve mihi miſero & contempto auxilium negate. Allegoria. 98 Perculſi ejuſmodi infortunio & calamitate quali ego ſum. i. miſſi in exilium, ut ego. 99 Petatis auxilium, ut ego.

ELEGIA V.

1 Amici fidem perſpectam & cognitam in adverſis præcipuè rebus laudat Ovidius, quam nunquam ex animo ſuo abituram dicit : precaturque Deos, ut tribuant ei in poſterum amicos, quos in ſecundis rebus juvare poſſit. Denique fatetur, ſe ali exiguâ ſpe, ut aliquando Auguſtus mitior fiat, & magis placidum tribuat exilium.

[1] *USus amicitiæ tecum mihi* [2] *parvus,* [3] *ut illam*
Non ægré poſſis diſſimulare, fuit :

2 Quia rarò utebar conſuetudine tuâ. 3 Ut poſſes illam facilè celare & oſtendere te non fuiſſe mihi amicum.

[4] Ni me complexus [5] vinclis propioribus eſſes,
[6] Nave meâ vento forſan eunte ſuo.
Ut cecidi, cunctique meam fugêre [7] ruinam,
[8] Verſaque amicitiæ terga dedêre meæ,
Auſus es [9] igne Jovis percuſſum tangere corpus,
Et [10] deploratæ [11] limen adire domus.
[12] Idque recens præſtas, nec longo cognitus uſu,
Quod [13] veterum miſero vix duo treſve [14] mihi.
Vidi ego [15] confuſos vultus, [16] viſoſque notavi,
Oſque madens fletu, pallidiuſque meo:
Et [17] lachrymas cernens in ſingula verba cadentes,
Ore meo lachrymas, [18] auribus illa bibi:
[19] Brachiaque accepi [20] preſſo pendentia collo,
Et [20] ſingultatis oſcula miſta [21] ſonis.
Sum quoque, Care, tuis defenſus viribus abſens:
[22] Scis Carum veri nominis eſſe loco.
Multaque prætereà manifeſti ſigna favoris
Pectoribus [23] teneo [24] non abitura meis.
Dii tibi poſſe tuos tribuant [25] defendere ſemper,
Quos in [26] materiâ proſperiore juves.
Si tamen intereà, quid in his ego [27] perditus [28] oris,
(Quod te credibile eſt quærere) quæris, agam:
Spe [29] trahor exiguâ, quam tu mihi [30] demere noli,
[31] Triſtia leniri [31] numina poſſe Dei.
Seu [32] temerè [33] exſpecto, ſive hoc contingere fas eſt,
Tu mihi, quod cupio, fas precor, eſſe [34] proba.
[35] Quæque tibi eſt linguæ facundia, [36] confer in illud,
Ut [37] doceas [38] votum [39] poſſe valere meum.

4 Niſi me vehementer amaſſes feliciori mea fortunâ, quamvis parva mihi tecum eſſet conſuetudo. 5 Majore atque arctiore amicitiâ. 6 Quia tùm fortaſſe navis mea ſuo. i. ſecundo vento referebatur, eaque fortuna mea eſſet, ut à te impenſiùs amarer. 7 Calamitatem. 8 Et receſſêre ab amicitiâ meâ. 9 Auguſti irâ. 10 Miſeræ, quæ periit, de quâ actum eſt. Undè *deplorati* dicuntur in morbis, de quorum ſalute nulla ampliùs ſpes eſt. 11 Domum meam accedere. 12 In præſentiâ quoque nuper mihi cognitus, ac novus amicus idem facis. 13 Sc. *amicorum.* 14 Sc. *præſtitêre.* 15 Perturbatos. 16 Et cùm viderem, benè obſervavi. 17 Te flentem videns, quoties loquereris. 18 Verba audivi: 19 Inter oſcula. 20 Arctè circumdato, Al. *mæſto.* 21 Singultibus permiſta. 22 Intelligis te intereà cari nomine, loco proprii nominis appellari quandoquidem proprium tuum nomen, periculi causâ, ponere aperte non licet. Itaque hoc ita accipiendum eſt, ut is ipſe, ad quem hîc ſcribit Poëta, *Carus* dictus fuerit. 23 Recordor. 24 Quonium nunquam obliviſcar. 25 Liberare. 26 Cauſâ meliore, quàm me in exilio. 27 Miſer. 28 Regionibus. 29 Suſtentor. 30 Deſiſtendo me defendere. 31 Iratum Cæſarem. 32 Fruſtrà. 33 Ut Auguſtus leniatur. 34 Demonſtra omnibus mihi. i. in commodum meum, juſtum eſſe quod peto. 35 Quâ vales dicendi facultate. 36 Omnis tua facundia id agat. 37 Probes. 38 Deſiderium; ut reddatur mitior Auguſtus. 39 Me conſecuturum, quod opto.

40 Auguſtum placari poſſe probat. 41 Quia clementia Principes decet. 42 Ad ignoſcendum. Q. d. Animus magnus & benè inſtitutus iram facilè deponit. 43 Non vehementes, ſedatu faciles. 44 Generoſa. 45 Exemplo leonis probat, magnum animum facilè iram ponere. 46 Humi proſtratus eſt. 47 Infames, nec

[40] Quò quiſque eſt major, [41] magis eſt [42] placabilis iræ:
Et [43] faciles motus mens [44] generoſa capit.
[45] Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni:
Pugna ſuum finem, cùm [46] jacet hoſtis, habet.
At lupus, & [47] turpes [48] inſtant morientibus urſi,
Et quæcunque [49] minor nobilitate fera eſt.
Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
[50] Dardanii lachrymas non tulit ille [50] ſenis.
Quæ [51] ducis Emathii fuerit clementia, [52] Porus,
Præclarique docent [53] funeris exequiæ.
Ne-ve hominum referam [54] flexas ad mitius iras:
[55] Junonis gener eſt, [56] qui priùs hoſtis erat.
Denique non poſſum nullam ſperare ſalutem,
Cùm non ſit pœnæ cauſa [57] cruenta meæ.
Non, mihi quærenti [58] peſſundare cuncta, [59] petitum
Cæſareum caput eſt, quod caput orbis erat.
[60] Non aliquid dixi [61] violentaque lingua locuta eſt,
Lapſa-ve ſunt nimio verba [62] profana [63] mero.
[64] Inſcia quòd crimen viderunt [64] lumina, [65] plector;
[66] Peccatumque oculos eſt habuiſſe meum.
[67] Non equidem totam poſſum defendere culpam,

nobiles, ut leones. 48 Non ſatis habent proſtraviſſe, ſed inſuper proſtratos dilaniant. 49 Ignobilior, minùs generoſa. 50 Priami ſc. petentis ab Achille Hectoris filii ſui cadaver. Sic. Triſt. 5. El. 1. *Cum Priami lachrymis offenſus non ſit Achilles, Tum fletus inhibes, durior hoſte, meos?* 51 Alexandri, ſic dicti ab *Emathiâ* ſeu *Macedoniâ*. 52 Indiæ rex: quem cùm gravi prælio ſuperatum, captivum abduxiſſet Alexander, poſteà non ſolùm dimiſit, ſed & ampliore regno donavit. Curt. 8. 14. 53 Funus & ſepultura, quoque clementiam Alexandri arguit, quam Dario, à ſe quidem victo, inſidiis autem & fraude ſuorum occiſo, regio Perſarum more celebrari conceſſit. Atque ita Poëta duplex exemplum clementiæ Alexandri proponit, alterum Poro, alterum Dario exhibitum. 54 Mitigatus. 55 Herculem intelligit, qui in cœlo Heben, Junonis filiam, uxorem duxit, poſt mortem factus Deus. 56 Cui Juno mandavit duodecim immenſos illos labores. Sen. in Octav. *Deus Alcides poßidet Heben, Nec Iunonis tam timet iras, Cujus gener eſt, qui fuit hoſtis.* Vide Ovid. Faſt, 6. 57 Non ſit capitalis, aut cæde alicujus aſperſa. i. cùm non ob cædem in exilium pulſus ſim. 58 Omnia meo imperio ſubjicere, & orbem invadere. 59 Non ſum impetu aut inſidiis aggreſſus vitam Auguſti, principis orbis. 60 Non aliquid locutus ſum adverſus majeſtatem Cæſaris. 61 Minans vim aliquam. 62 Non ſancta, impia. 63 Nimiâ ebrietate. Nam nimium vinum cogit plerumque ſecreta detegere, & linguam protervam fieri. 64 Oculi me imprudente. 65 Punior. Hic iterum dicit Poëta, ſe aliquid vidiſſe, cujus cauſâ in exilium ejectus eſt: ut 2. Triſt. *Cur aliquid vidi? Cur noxia lumina feci?* 66 Ordo eſt: *Et peccatum meum eſt, me habuiſſe oculos.* i. vidiſſe. 67 Non poſſum me ex omni parte innocentem oſtendere.

[68] Sed partem noſtri criminis error habet.
Spes igitur ſupereſt, [69] facturum, ut [70] molliat ipſe
[71] Mutati pœnam conditione [71] loci.
[72] Hoc utinam nitidi [73] Solis prænuntius ortus
Afferat [74] admiſſo [75] Lucifer [76] albus equo.

68 Sed pars criminis mei errori & imprudentiæ adſcribenda eſt, quòd per errorem potiùs, quàm de induſtriâ ea viderim, quæ non videnda erant. 69 Te daturum operam. 70 Mollem faciat. 71 Mutati exilii. 72 Ut pœna mutetur. 73 Lucifer, qui, cùm oritur, ſigna dat mox orituri Solis. 74 Celeri, impulſo. Elegantiſſimè enim equi *admitti* dicuntur, cùm impelluntur: ita currus & alia. Vel *admiſſo*. i. orto ſupra Horizontem. 75 Veneris Planeta, qui manè *Lucifer* dicitur: ponitur hîc pro die, ut aliquo die exilium mutetur. 76 A colore, vel *albus*. i. felix.

ELEGIA VI.

[1] Fœdus [2] amicitiæ non vis, cariſſime, noſtræ,
Nec, ſi fortè velis, diſſimulare potes.
[3] Donec enim licuit, nec te mihi charior alter,
Nec tibi me totâ junctior urbe fuit.
Iſque erat uſque adeò populo [4] teſtatus, [5] ut eſſet
Penè magis quàm tu, quàmque ego, notus amor.
[6] Quique eſt in caris animi tibi candor amicis,
Cognitus eſt illi, quem [7] colis ipſe, [8] viro.
Nil ita [9] celabas, ut non ego conſcius eſſem,
[10] Pectoribuſque dabas multa tegenda meis.
[11] Cuique ego narrabam ſecreti quicquid habebam,
Excepto quod me perdidit, unus erat.
[12] Id quoque ſi ſciſſes, [13] ſalvo fruerêre ſodali,
[14] Conſilioque forem ſoſpes, amice, tuo.
Sed mea me in pœnam nimirùm [15] fata trahebant:
[16] Omne bonæ claudunt utilitatis iter.

1 Hac etiam Elegiâ amici fidem laudat Ovidius, quam, etiamſi velit, minimè diſſimulare poſſe oſtendit: cujus conſilio ſi uſus fuiſſet, fatetur ſe incolumem ſemper eſſe potuiſſe. Denique illum precatur, ut ei Auguſtum mitiorem reddat, quò is ſibi exilii locum mutet: quandoquidem nulli ſcel eri ſe obnoxium eſſe ſciat. 2 Ordo eſt: *O cariſſime, non vis diſſimulare fœdus noſtræ amicitiæ, nec potes diſſimulare, ſi*. i. etiamſi, *fortè velis*, quia ſc. nimis notum erat. 3 Cùm uno loco eſſemus. 4 Probatus notus. 5 Ut amor noſter eſſet notior populo Romano, quàm tu aut ego. 6 Illa ſinceritas animi tui, quâ caros amicos proſequeris. Sic l. 2. De Pont. El. 5. *Candor, in hoc ævo res intermortua penè, Exigit, ut faciam talia vota, tuus.* 7 Diligis: veneraris. 8 Auguſto, vel amico alicui, ſuppreſſo nomine. 9 Me. 10 Et multa mihi ſecreta committebas. 11 Ordo eſt: *Et tu unus*. i. ſolus, *eras, cui ego narrabam, quicquid ſecreti habebam*, i. omnia arcana mea, *excepto eo quod me perdidit*. i. quæ videram, & ob quæ in exilium miſſus eram. 12 Si etiam quod me perdidit, intellexiſſes, ego, ſodalis tuus, non eſſem exul. 13 Incolumi & non exule. 14 Quod mihi dediſſes: nam mihi rectè conſuluiſſes. 15 Inevitabilis neceſſitas me ad pœnam deſtinabat. 16 Occludebant mihi omne bonum conſilium, atque omnem utilitatem.

Sive [17] *malum potuit tamen hoc vitare* [18] *cavendo;*
Seu [19] *ratio fatum vincere nulla valet:*
Tu tamen, ô nobis uſu [20] *junctiſſime longo,*
[21] *Pars deſiderii maxima penè mei,*
Sis memor, &, [22] *ſi quas fecit tibi gratia* [23] *vires,*
[24] *Illas* [25] *pro nobis experiare, rogo:*
[26] *Numinis ut* [26] *læſi fiat manſuetior ira,*
[27] *Mutatoque minor ſit mea pœna loco.*
[28] *Idque ita, ſi* [29] *nullum ſcelus eſt in pectore noſtro,*
[30] *Principiumque mei criminis* [31] *error habet.*
[31] *Nec* [32] *breve,* [33] *nec tutum eſt, quo ſint mea, dicere,* [34] *caſu*
[35] *Lumina* [36] *funeſti conſcia facta mali.*
Menſque [37] *reformidat,* [38] *veluti ſua vulnera,* [39] *tempus*
Illud: [40] *& admonitu fit novus ipſe dolor.*
Et quæcunque adeò [41] *poſſint afferre pudorem,*
[42] *Illa tegi* [43] *cæcâ* [44] *condita nocte decet.*
Nil igitur referam, niſi me peccaſſe: ([45] *ſed illo*
Præmia peccato nulla petita mihi:)
[46] *Stultitiamque meum crimen debere vocari,*
[47] *Nomina ſi facto reddere* [48] *vera velis.*
[49] *Quæ ſi non ita ſunt;* [50] *alium, quo longiùs abſim,*
Quære (ſuburbana hæc ſit mihi terra) locum.

17 Quod mihi evenit. i. exilium. Q. d. Sive fata poſſunt evitari ratiòne, ſive non poſſunt, te tamen precor, ut ſis memor mei. 18 Mihi proſpiciendo. 19 Nullum conſilium. 20 Longâ conſuetudine. 21 Quem ferè maximè deſidero. 22 Si quid vales gratiâ apud Cæſarem. 23 Auctoritatem juvandi amicos. 24 Tenta vires illas, & fac periculum & age cauſam meam. 25 Pro ſalute noſtrâ. 26 Auguſti quem offendi. 27 Me relegato in alium locum. 28 Sc. *ſit*. 29 Si nullum ſcelus commiſi. 30 Cauſam. 31 Imprudentia. 32 Nec res brevis, ſed longa narratu eſſet. 33 Propter Auguſtum, quem offenderem. 34 Infortunio. 35 Oculi mei. 36 Quod mihi funus & triſtitiam attulit. 37 Timet referre. 38 Ac ſi vulnera tractarentur. 39 Quo Auguſtum læſi. 40 Et recrudeſcit dolor recordatione ipſâ. 41 Poſſint ignominiâ afficere. 42 Ignominioſa. 43 Perpetuâ taciturnitate. i. quæ Auguſtum agere vidi, perpetuo ſilentio involvenda ſunt. 44 Tecta & occulta. 45 Sed peccatum illud imprudenter admiſi, non ut aliquid indè præmii voluerim referre. 46 Dicam crimen meum errorem debere vocari. 47 Si velis nomina rebus reſpondere. 48 Convenientia. 49 Si res ſecùs ſe habet: ſi quæ dixi, ſc. me per imprudentiam peccaſſe, non ſunt qualia à me dicta ſunt. 50 Ordo eſt. *Quære alium locum.* i. quin tu me aliò deportandum cures, cauſam nullam dico, *quo longiùs abſim.* i. quo in loco remotior etiam ab urbe Româ, vel Tomo, exulem: *terra hæc ſit mihi ſuburbana.* i. ſit mihi quaſi ſuburbium: vel non modò ad longius proficiſcar exilium, ſed etiam volo, ut tantùm à Tomo ulteriùs abſim, quantum à ſuburbiis Romanis abſum, ſi non loquor vera.

ELEGIA VII.

[1] Vade ſalutatum [2] ſubitò perarata [3] Perillam
[2] Littera, [4] ſermonis fida miniſtra mei.
Aut illam invenies dulci cum matre ſedentem,
Aut inter libros [5] Pieridaſquè ſuas.
Quidquid aget; cum te ſcierit veniſſe, [6] relinquet:
Nec mora, [7] quid venias, quid-ve, [8] requiret, agam.
Vivere me dices: ſed ſic, [9] ut vivere nolim:
[10] Nec mala tam longâ noſtra levata morâ.
[11] Et tamen ad Muſas, quamvis nocuêre, reverti,
*Aptaque [12] in alternos * cogere verba pedes.*
Tu quoque dic, [13] ſtudiis communibus [14] ecquid inhæres,
Doctaque [15] non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
[16] Et raras dotes [17] ingeniumque dedit.
[18] Hoc ego [19] Pegaſidas deduxi primus ad undas,
Ne [20] malè [21] fœcundæ vena [20] periret aquæ.
[22] Primus id aſpexi teneris in virginis annis,
[23] Utque pater natæ, duxque comeſque fui.
Ergo ſi remanent [24] ignes tibi pectoris iidem,

1 Ad filiam Perillam ſcribens Ovidius, primò fatetur ſe Muſis vacare, quamvis illæ ſibi nocuerint; eamque hortatur, ut idem faciat, quò ſibi immortalitatem comparet: nam ea formæ elegantia, inquit, quæ in illâ erat, ſenectute & tempore vitiabitur; at ingenii dotes ſemper permanebunt. 2 O epiſtola citò ſcripta. Cic. *Hoc literularum* exaravi *egrediens è villâ ante ducem.* 3 Filiam meam. 4 Quæ fidelis transfers ſermones meos. 5 Muſas autores carminum. *Pieria* regio eſt in finibus Macedoniæ. Hinc Muſæ *Pierides* dictæ creduntur, quòd in Pieriâ ex Jove & Mnemoſyne natæ ſint. 6 Deſiſtet ab opere, te veniente. 7 Quare, propter quid, διὰ τί, cujus rei cauſâ. 8 Rogabit. 9 Sed vivere tam miſerè, ut mori mallem, ut me tædeat hujus vitæ. 10 Dices etiam mala tanto temporis intervallo minimè eſſe imminuta. 11 Et tamen dices me iterum verſus componere, cauſas exilii. 12 In Dactylos & Spondæos, ex quibus verſus conficiuntur. * Colligere. 13 Studiis Poëticis, quæ tibi cum patre Ovidio communia ſunt. 14 Nunquid das operam? 15 Non laſcivis numeris, ut pater tuus Ovidius uſus eſt. i. amatorio. 16 Et bona animi vel corporis, quæ raris & paucis dantur. *Dos* enim non ſolum ea eſt, quæ marito ab uxore datur; ſed etiam quicquid alicui, datum eſt, vel à naturâ, vel ab hominibus. Undè *dotes animi* dicimus prudentiam, juſtitiam, fortitudinem, cæteraſque virtutes: item *dotes corporis*, robur, pulchritudinem, ſanitatem, & id genus alia. 17 Poëticum, rarum inter fœminas. 18 Sc. *tuum ingenium.* 19 Ad fontem Muſarum, quem Pegaſus, equus alatus, natus ex ſanguine Meduſæ, cùm ad Parnaſſum montem perveniſſet, pede fodiens effecit. i. ad Hippocrenem. Vide Met. 4. Q. d. Ego te primus docui artem Poëticam. 20 Malè perderetur. i. ne vena ingenii tui exareſceret. Metaphora. 21 Abundantis, fertilis. 22 Primus hoc ingenium tuum notavi, te tenellâ adhùc virgine. 23 Et ut fui pater, ita fui dux & comes filiæ. i. ita duxi te ad ſacra Muſarum. 24 Ardor idem Poëſeos.

25 Sola

25 Sola vates Sappho ex Lesbo insulâ, Poëtria Græca, de quâ Heroïd. Ep. 15.
26 Meum infortunium, ſc. exilium.
27 Et vereor, ne non, poſtquam ego in exilium abii, in poëmatibus componendis ingenii vires exerceas.
28 Non tam vegetum.
29 Carmina legebas.
30 Sæpè judicabam de tuis carminibus.

[25] Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne nunc [26] mea te fortuna retardet,
[27] Poſtque meos caſus ſit tibi pectus [28] iners.
Dùm licuit, [29] tua ſæpè mihi, tibi noſtra, legebam,
[30] Sæpè tui judex, ſæpè [31] magiſter eram.
Aut ego præbebam factis modò verſibus aures:
[32] Aut, ubi ceſſaras, cauſa [33] ruboris eram.
[34] Forſitan exemplo, quia me læsêre libelli,
Tu quoque ſis pœnæ facta ruina meæ.
Pone, Perilla, metum, tantummodo fœmina nulla,
Ne-ve vir à ſcriptis diſcat amare tuis.
Ergo [35] deſidiæ remove doctiſſima [36] cauſas,
Inque [37] bonas artes, & tua [38] ſacra redi.
[39] Iſta decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in [40] antiquâ fronte ſenilis erit:
[41] Injicietque manum formæ [42] damnoſa ſenectus,
Quæ, [43] ſtrepitum paſſu non faciente, venit.
Cùmque aliquis dicet, Fuit hæc formoſa, [44] dolebis,
Et ſpeculum [45] mendax eſſe querêre tuum.
[46] Sunt & opes modicæ, cùm ſis digniſſima magnis:
[47] Finge ſed immenſis cenſibus eſſe pares.
[48] Nempe dat, &, quodcunque libet, fortuna, rapitque:

31 Docebam te. 32 Aut quando à recitatione deſtiteras, deprehenſo à me aliquo errore in tuo carmine: *vel*, quando deſiſtebas ab opere Poëtico, nihil agebas, otiabaris. 33 Pudoris: quia tui carminis errorem deprehendebas. 34 Ordo eſt: *Vereor, ne tu quoque ſis facta ruïna.* i, corrueris, *exemplo meæ pœnæ, quia libelli læsêre me.* i. timeo, ne tu quoque meo exemplo corrueris, deſerendo Poëtices ſtudia, quòd ea me pœnâ affecerint. Al. *fata ſecuta.* i, infelicitatem meam ſecuta. 35 Depone timorem pœnæ, modò amatoria non ſcribas. 36 Timorem, ne quid tibi ex carminibus mali accidat. 37 Poëſin. 38 Carmina ſunt vatum ſacra. 39 Hæc tua pulchritudo ſenectute deformabitur. 40 Senio jam confecta. Sic 2. De Art. *Forma bonum fragile eſt, quantumque accedit ad annos, Fit minor, & ſpatio carpitur illa ſuo.* 41 Et apprehendet corrumpetque formam. 42 Quæ juvenes damno afficit. 43 Gradu tacito, qui non ſentitur. *Obrepit* enim *non intellecta ſenectus.* Juv. 44 Triſtitiâ afficieris, quòd fueris formoſa, & non ſis. 45 Non reddere veram formam, & qualem priùs videras. Undè Helena ſe in ſpeculo rugoſam conſpiciens, flebat, ut refert Ovid. Met. 15. *Flet quoque, ut in ſpeculo rugas conſpexit aniles Tyndaris, & ſecum, cur ſit bis rapta, requirit.* Poſteà ſubjungit: *Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas, Omnia deſtruitis, vitiaque dentibus ævi Paulatim lentâ conſumitis omnia morte.* 46 Modicas quoque divitias habes. 47 Sed exiſtima te poſſidere eas divitias, quæ poſſint comparari opibus & proventui ditiſſimi cujuſque. 48 Fortuna divitias pro libitu & dat, & adimit. Sententia elegantiſſimâ, quâ docet, *divitiarum gloriam fluxam atque fragilem eſſe: virtutem claram æternamque haberi*, ut eſt apud Sal. in Cat.

[49] *Irus & eſt ſubitó, qui modò* [50] *Craſus erat.*
[51] *Singula ne referam,* [52] *nil non mortale tenemus,*
[53] *Pectoris exceptis ingeniique bonis.*
[54] *En ego* [55] *cùm patriâ caream, vobiſque, domoque,*
[56] *Raptaque ſint, adimi quæ potuêre, mihi,*
Ingenio tamen ipſe meo [57] *comitorque, fruorque:*
Cæſar in hoc potuit [58] *juris habere nihil.*
Quilibet hanc ſævo vitam mihi [59] *finiat enſe,*
Me tamen [60] *exſtincto fama ſuperſtes erit.*
[61] *Dùmque ſuis* [62] *victrix* [63] *ſeptem de montibus orbem*
Proſpiciet domitum [64] *Martia Roma, legar.*
Tu quoque, quam ſtudii [65] *maneat felicior uſus,*
[66] *Effuge* [67] *venturos, quà potes uſque,* [67] *rogos.*

49 Mendicus pauper. Qui paulò ante erat ditiſſimus, ſolet à fortunâ deprimi, & pauperrimus fieri. Undè Propert, l. 3. El. 3, *Lydus Dulichio non diſtat Craſus ab Iro.* Hùc pertinet Sententia P, Syri: *Fortuna vitrea eſt, dùm ſplendet, frangitur.* Iri autem paupertas in proverbium abiit: ut hominem extremæ inopiæ *Iro pauperiorem* dicamus. 50 Rex Lydiæ ditiſſimus: undè, cùm immenſas opes ſignificare volumus, Crœſi divitias dicimus. 51 Quæ poſſidemus. 52 Omnia noſtra mortalia ſunt. 53 Quæcunque homines habent, præter animi & ingenii bona, mortalia & fragilia ſunt. Propert. *At non ingenio quæſitum nomen ab ævo Excidet, ingenio ſtat* ſinè morte decus. 54 Probat nunc ſe, quamvis patriâ, uxore, filiâ, domeſticiſque omnibus privatus ſit, perpetuò lectum iri, doctrinâque, quæ amitti non poteſt, immortalem fore. 55 Cùm exul ſim. 56 Adempta. 57 Ingenium comitem habeo. Paſſivè. 58 Poteſtatis, aut mihi ingenium adimeret. 59 Auferat. 60 Mortuo. 61 Q. de Stante Româ, per totum orbem legar. 62 Quæ totum orbem devicit. 63 Roma enim ſeptem complexa fuit montes, ſc. Capitolinum, Aventinum, Cœlium, Eſquilinum, Viminalem, Quirinalem, Palatinum: undè Roma *Septicollis* ac *Septimontium* appellata fuit. Sic Virg. Georg. 2. *Scilicet & rerum facta eſt pulcherrima Roma, Septemque una ſibi muro circumdedit arces.* 64 A Romulo, Martis filio, condita: vel *Martia.* i. bellicoſa. 65 Utinam maneat. i. quæ habeas fœliciorem utilitatem & fortunam ex ſtudiis Poëticis, quàm ego habui, vel, cui ſtudia fœliciùs ſuccedant. 66 Scriptis & carminibus tuis. 67 Mortem venturam. i. da operam, ne, qui rogus tuum corpus, ſimul etiam tuum nomen abſumat.

ELEGIA VIII.

[1] Nunc ego [2] Triptolemi cuperem conſcendere currus,
[3] Miſit in [4] ignotam qui rude ſemen humum.
Nunc ego [5] Medeæ vellem frænare [5] dracones,
[6] Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tuâ.
Nunc ego [7] jactandas optarem ſumere pennas,
Sive tuas, [8] Perſeu, [9] Dædale, ſive tuas:
Ut, [10] tenerâ noſtris cedente volatibus aurâ,
Aſpicerem [11] patriæ dulce repentè ſolum:
[12] Deſertæque domus vultus, [13] memoreſque ſodales,
Caraque præcipuè conjugis ora meæ.
Stultè, quid hæc fruſtrà votis [14] puerilibus optas,
Quæ [15] non ulla tibi [16] fertque feretque dies?
Si ſemel [17] optandum eſt, Auguſti [18] numen adora,
Et [19] quem ſenſiſti, [20] ritè precare, [21] Deum.
Ille tibi [22] pennaſque poteſt, curruſque volucres
Tradere: [23] det reditum, protinùs [24] ales eris.
Si precer [25] hæc (neque enim poſſum majora precari)
Ne mea ſint, timeo, vota [26] modeſta parùm.

1 Deſiderio cùm patriæ, tùm ſuorum ita teneri Poëta ſcribit, ut cupiat celeri aliquo curſu eò ſe conferre: quam rem ſibi Auguſtum ſolum præſtare poſſe oſtendit. Narratque exilii ſui incommoda: optatque, ut tandem Cæſar iræ modum ſtatuat, & mitius præbeat exilium.

2 Currum intelligit, quem à Cerere accepit Triptolemus, Celei Eleuſini regis filius, qui primus in Græciâ agriculturæ rationem creditur inveniſſe. Unde Ovid. 4. Faſt. *Iſte quidem moriturus erit, ſed primus arabit, Et ſeret, & cultâ præmia tollet humo.* *Eleuſis* civitas eſt Atticæ provinciæ, in quâ cùm regnaret Celeus, & Cererem, filiam quærentem, liberaliſſimè hoſpitio ſuſcepiſſet, illa pro remuneratione oſtendit ei omne genus agriculturæ. Filium quoque ejus Triptolemum, recens natum, per noctem igne fovit, per diem divino lacte nutrivit: & eum currui impoſitum, qui alatis ſerpentibus trahebatur, per totum orbem miſit: ad uſum frumenti hominibus indicandum. Vide Faſt. 4. 3 Sevit. 4 Nondùm frumentum ferentem: *vel*, ignotam ſemini, quia nondùm expertum erat terram. 5 Medea poſt Peliæ necem, fraude interfecti, junctis currui draconibus aufugit. Hinc Ovid. Met. 7. *Quæ niſi pennatis ſerpentibus iſſet in auras, Non exempta foret pœnæ.* Indè Corinthum pervenit ad maritum Jaſonem, qui Creuſæ, Creontis regis filiæ amore captus, eam duxit uxorem, Medeam verò urbe expulit. Illa noctu regiam Creontis ingreſſa, eam certis medicamentis incendit, Creuſam Creontemque etiam igne abſumpſit, poſtea Athenas pervenit. Met. 7. 6 Quibus vecta eſt. 7 Alas movendas cùm volarem. 8 Qui Pegaſo & aliis vehebatur. Met. 4. v. 616. 9 De quo Met. 8. Fab. 3. De Arte 2. v. 11. 10 Tenui, liquidâ. 11 Terram Romanam. 12 Et faciem domeſticorum meorum, vel formam domus. 13 Mei. 14 Vanis, ineptis. 15 Nullum tempus. 16 Dat dabitque. 17 Ut redeam in patriam. 18 Majeſtatem. 19 Cujus iram expertus es. 20 Debito modo. 21 Auguſtum. 22 Media, quæ tibi inſtar pennarum curruumque erunt. 23 Concedat. 24 Utêris eâ celeritate in redeundo, quâ aves in volando. 25 Reditum in patriam. 26 Nimis magna petendo.

Forſi-

Forſitan hoc [27] *olim,* [28] *cùm jam ſatiaverit iram,*
Tunc quoque [29] *ſollicitâ mente rogandus erit.*
[30] *Quod minus intereà eſt, inſtar mihi muneris ampli,*
Ex his me jubeat [31] *quolibet ire locis.*
Nec cœlum, nec aqua [32] *faciunt, nec terra, nec auræ:*
Hei mihi [33] *perpetuus corpora languor habet!*
[34] *Seu* [35] *vitiant* [36] *artus* [37] *ægra contagia mentis,*
Sive mihi cauſa eſt [38] *in regione mali.*
[39] *Ut tetigi Pontum, vexant me* [40] *inſomnia:* [41] *vixque*
Oſſa tegit macies, [42] *nec* [43] *juvat ora cibus.*
Quique [44] *per autumnum percuſſis frigore primo*
Eſt [45] *color in foliis;* [46] *quæ nova læſit hyems,*
[47] *Is mea membra* [48] *tenet:* [49] *nec viribus allevor ullis,*
Et nunquam [50] *queruli cauſa doloris abeſt.*
Nec meliùs valeo, quàm corpore, [51] *mente;* [52] *ſed ægra eſt*
Utraque pars æquè, [53] *binaque damna fero.*
[54] *Hæret & ante oculos* [55] *veluti ſpectabile corpus*
Aſtans [56] *Fortunæ forma videnda meæ.*
Cùmque locos, moreſque [57] *hominum,* [58] *cultuſque* [59] *ſonumque*
Cernimus, &, quid ſim, quid fuerimque, ſubit;
Tantus amor [60] *necis eſt, querar ut de Cæſaris irâ,*
[61] *Quòd non offenſas vindicet enſe ſuas.*

27 Poſthac. 28 Cùm jam iram poſuerit Auguſtus. 29 Dubia, an id conceſſurus ſit. 30 Quæ res eſt minoris momenti, quàm reditum concedere: *vel*, intereà quod eſt minus, licet mihi magni ſit muneris loco, oro, ut jubeat ex hoc loco quovis aliò migrare. 31 Quocunque id ſit loco. 32 Mihi proſunt. 33 Aſſidua quædam debilitas. 34 Cauſas duas reddit ſui languoris. Sive, inquit, animi dolore, ſive aëris intemperie corpus vexatur. 35 Inficiunt, corrumpunt. 36 Membra, corpus. 37 Tritis. 38 In Scythiâ. 39 Poſtquam in Ponticam regionem perveni. 40 Impotentia dormiendi. Ter. *Nam aut jam revertere, aut mox noctu te adigent horſùm* inſomnia. 41 Et præ macie vix oſſa teguntur. 42 Et faſtidio cibum. 43 Delectat. 44 Autumnali tempore. 45 Pallidus ſc. 46 Quæ novum frigus ſive principium hyemis areſecit. 47 Pallor ſc. 48 Tanquam capta occupat, & in ſua poteſtate habet. 49 Nec meis viribus, nec alterius. 50 Lamentantis. 51 Animâ. 52 Sed pariter malè valeo, tam animâ, quàm corpore. 53 Et patior morbum in corpore: triſtitiam in animâ. 54 Animo, cogitationi. 55 Tanquam ſi eſſet corpus conſpicuum, & dignum ſpectatu. 56 Qualitas & deformitas illa meæ conditionis. Q. d. Præſens infortunium verſatur ante oculos. 57 Linguam. 58 Veſtitum. 59 Et verba Tomitarum. 60 Me interficiendi. 61 Quod non gladio me interficiendo, ulciſcatur injurias ſuas.

At

At quoniam ſemel eſt odio [62] civiliter uſus,
Mutato levior ſit [63] fuga noſtra loco.

62 Clementer, non vi & armis: ſed ut civem tractare decuit. 63 Exilium meum.

ELEGIA IX.

[1] *HIc quoque ſunt igitur [2] Graiæ (quis crederet?) urbes*
Inter inhumanæ nomina [3] barbariæ;
[4] *Hùc quoque [5] Mileto miſſi venêre [6] coloni,*
Inque Getis [7] Grajas conſtituere [7] domos:
[7] *Sed vetus [8] huic nomen, [9] poſitâque antiquius urbe,*
Conſtat [10] ab Abſyrti cæde fuiſſe [8] loco.
Nam [11] rate, [12] quæ curâ [13] pugnacis facta Minervæ,
[14] *Per non tentatas [15] prima cucurrit aquas,*
Impia deſertum fugiens Medea [16] parentem,
Dicitur [17] his [18] remos applicuiſſe [17] vadis.
[19] *Quem procul ut vidit [20] tumulo [21] ſpeculator ab alto;*
Hoſpes, ait, [22] noſco [23] Colchide vela, [24] venit.
Dùm trepidant [25] Minyæ, dùm [26] ſolvitur aggere funis,
[27] *Dùm ſequitur celeres anchora tracta manus;*

1 In Geticâ orâ, ut in aliis etiam regionibus, Urbes Græcas Geticam oram incoluiſſe docet, ab iiſque etiam Tomitanæ urbi nomen fuiſſe impoſitum oſtendit. 2 Græcæ. 3 Feræ gentis Geticæ. 4 Tomon, Mileſii coloniam. 5 Mileſii Tomon quoque tenuêre, quemadmodum aliæ quoque Græciæ coloniæ littus Geticum tenuêre. Fuit autem *Miletus* urbs quondam Joniæ, à *Mileto* appellata. 6 Habitatores. 7 Græcas urbes. Hîc apertè ſignificat, *Tomon* locum à cæde Abſyrti nominatum: ubi poſteà urbem condidêre Mileſii, ſervato prioris loci nomine. 8 Tòmo ipſi, ubi exulo. Declinatur autem in ſingulari, *Tomos, Tomi*: diciturque à Græco τόμος, i. ſectio. Nam Medea, Abſyrti ſoror, cum Jaſone fugiens patrem Æetam, ut ſequentis patris fugam moraretur, illic trucidavit Abſyrtum fratrem, ac ejus membra paſſim projecit, ut pater disjecta colligeret membra. 9 Tomus enim locus ille antequam urbs à Meleſiis conderetur, appellatus fuit. 10 Propter Abſyrti mortem. 11 Navi Argo, cujus autor Minerva fuerat. 12 Argo navis. 13 Bellicoſæ, quia Minerva belli Dea eſt. 14 Per aquas non anteà navigiis pervagatas. De hac navigatione vide Met. 7. Fab. Heroïd. Ep. 12. 15 Primam navem fuiſſe Argo ait: in quam Argonautæ conſcenderunt. 16 Patrem Æetam, Colchorum regem. 17 Getico litori. 18 Navem. 19 Æetam, patrem Medeæ, illam inſequentem. 20 Colle aut rupe Getici littoris. 21 Aliquis ex Argonautis, vel ex indigenis Scythis, qui collem aſcenderat, proſpecturus, an eos, qui rapto aureo vellere aufugerant, ex Colchide aliqui inſequerentur. 22 Ipſe ſpeculator dixit, ô hoſpes. i. Jaſon, quia illic modò cum Argonautis appulerat. 23 Cognoſco vela hujus, qui venit ex Colchide. 24 Medeæ pater. 25 Theſſali, ſc. Argonautæ, à regiunculâ Theſſaliæ ſic appellati; vel à *Monyâ*, Neptuni filio, qui illis imperavit. Nominat autem Theſſalos, quia hi Argonautarum præcipui erant. 26 Getico littore. 27 Dùm anchora tardè levatur.

28 *Con-*

[28] *Conſcia percuſſit meritorum pectora Colchis,*
Auſa atque [29] *auſura multa* [30] *nefanda manu.*
[31] *Et, quanquam ſupereſt ingens audacia menti,*
[32] *Pallor in* [33] *attonitæ virginis ore fuit.*
Ergo ubi proſpexit [34] *venientia vela,* [35] *tenemur.*
Et pater eſt aliquâ fraude morandus, ait.
Dùm quid agat [36] *quærit, dum* [37] *verſat in omnia vultus,*
[38] *Ad fratrem caſu lumina flexa tulit.*
[39] *Cujus ut oblata eſt præſentia,* [40] *Vicimus, inquit:*
[41] *Hic mihi morte ſuâ cauſa ſalutis erit.*
Protinùs [42] *ignari, nec quicquam* [43] *tale timentis*
[44] *Innocuum rigido* [45] *perforat enſe* [44] *latus.*
Atque ita [46] *divellit, divulſaque membra* [47] *per agros*
Diſſipat, in multis invenienda locis.
[48] *Neu pater ignoret,* [49] *ſcopulo proponit in alto*
[50] *Pallenteſque manus, ſanguineumque caput:*
Ut genitor [51] *luctuque novo tardetur, &* [52] *artus*
Dùm legit exſtinctos, [53] *triſte retardet iter.*
Indè [54] *Tomos dictus locus hic; quia* [55] *fertur in illo*
Membra [56] *ſoror* [57] *fratris conſecuiſſe ſui.*

28 Medea conſcia ſibi ſceleris, quod in patrem admiſerat. 29 Utpote fratrem primo, deinde filios. Peliam diſcerptura, Creuſamque cum regiâ combuſtura, &c. 30 Scelera. 31 Et quamvis non facilè timeret. 32 Propter timorem inſequentis patris. 33 Medeæ fœminæ perterritæ. 34 Appropinquantem navem. 35 Capti ſumus. 36 Excogitat. 37 Circumſpicit omnia. 38 Reſpexit fortè ad fratrem Abſyrtum. 39 Quem poſtquam præſentem vidit. 40 Evaſimus patrem inſequentem, datur nobis effugiendi conſilium. 41 Frater Abſyrtus. 42 Neſcientis velle Medeam illum interficere. 43 Sc. mortem. 44 Latus Abſyrti innocentis. 45 Trajicit. 46 Lacerat, differat, 47 Per Geticum litus diſpergit. 48 Atque ut pater ſciat, filium ſuum interfectum, & per agros ita diſcerptum. 49 In altâ rupe ut conſpici poſſet. 50 Exſangues. 51 Recenti triſtitiâ ob mortem filii. 52 Dum colligit membra filii interfecti. 53 Moram injiciat itineri illi, ſibi triſtitiam allaturo. 54 A diſſecutione ſeu dilaceratione, à τέμνω, *ſeco* quod habet in Præt. Med. τέτομα: inde τόμος. i. *ſectio*. 55 Dicitur. 56 Medea. 57 Abſyrti.

ELEGIA X.

[1] *SIquis adhùc* [2] *iſthic meminit* [3] *Naſonis adempti,*

1 Exilii ſui incommoda deſcribit Poëta: ſed inter cætera tantam vim frigoris eſſe aſſerit, ut flumina & maria, atque in his etiam piſces congelentur: & eo tempore Scythæ hoſtes, qui equitatu & ſagittis plurimùm pollent, Iſtrum tranſeant, atque ea loca depopulentur, ac homines captivos ducant: quæ vero nequeunt abducere, ferro & igne deſtruunt. 2 Romæ. 3 Mei Ovidii exulis ſive in exilium miſſi.

Et [4] ſupereſt ſinè [5] me nomen in [6] Urbe meum,
[7] Suppoſitum ſtellis, [8] nunquam tangentibus æquor,
Me ſciat [9] in mediâ vivere Barbariâ.
[10] Sauromatæ cingunt fera gens, [11] Beſſique, [12] Getæque
[13] Quàm non ingenio nomina digna meo!
Dùm tamen [14] aura [15] tepet, [16] medio defendimur Iſtro:
[17] Ille ſuis [18] liquidus [19] bella repellit aquis.
At cùm [20] triſtis hyems ſquallentia protulit ora,
Terraque [21] marmoreo eſt candida facta gelu;
Dùm [22] patet & Boreas, & nix jactata [23] ſub Arcto:
Tùm [24] patet, has gentes axe tremente premi.
Nix jacet: & jactam [25] nec Sol pluviæque reſolvunt;
Indurat Boreas, [26] perpetuamque facit.
Ergo, [27] ubi delicuit nondùm prior, altera venit:
Et ſolet in multis [28] bima [29] jacere locis.
Tantaque [30] commotivis eſt Aquilonis, ut altas
[31] Æquet humo turres, [32] tectaque rapta ferat.
Pellibus: & [33] ſutis arcent [34] mala frigora braccis,
[35] Oraque de toto corpore ſola patent.
Sæpè [36] ſonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet [37] inducto [38] candida barba [37] gelu:
[39] Nudaque conſiſtunt formam ſervantia [40] teſtæ
Vina: [41] nec hauſta meri, ſed data fruſta bibunt.

4 Memoriæ inhæret. 5 Meo corpore. Q. d. Si fiat adhuc mentio mei, & ſi quis ſit, qui de me loquatur, & ſcire cupiat, ubi terrarum ſim, &c. 6 Româ. 7 Poſitum ſub ſtellis, quæ nunquam occidunt. Supra El. 4. *Proxima ſideribus tellus Erymanthidos Urſa me tenet.* 8 Septentrionem deſignat. 9 Inter medios Barbaros. 10 Sarmatæ, populi Septentrionales.

11 Populi Thraciæ finitimi. 12 Scythiæ populi. 13 Nomina indigna, quæ ingenio meo celebrentur. 14 Abeſt frigus. Deſignat autem æſtatem. 15 Non enim ibi fervida æſtas. 16 Arcemur ab hoſtibus Iſtro fluvio interfluente inter Tomon & Sauromatas: carent enim navibus, quibus trajiciant. 17 Iſter. 18 Non gelu aſtrictus. 19 Quia hoſtes non poſſunt aquam tranare. 20 Triſtitiam adferens. 21 Duro & candido, quale eſt marmor. 22 Apparet, aperto campo ſpirat non incluſus ab Æolo. 23 In Septentrione ſub Urſâ ſydere. 24 Manifeſtum eſt, hos Septentrionales populos cœlo frigido, faciente in corporibus viventium tremorem, urgeri: vel *tremente*. i. nutante nimio vento, 25 Nec Solis calore, nec aquis pluvialibus liquefit. 26 Diuturnam. Sic. De Pont. l. 1. El. 4. *Fert ubi* perpetuas *obruta terra nives*. 27 Antequam prior nix liquefacta eſt, ſuper ningit altera. *Delicuit* eſt à verbo *deliqueo*. Sic Met. 4. *Protinus imbutum cœleſti nectare corpus* delicuit. 28 Nix duorum annorum. 29 Al. *manere*. 30 Rapacis. 31 Diruat, proſternatque. 32 Et domicilia ſecùm rapiat. 33 Confectis ex villoſis pellibus, 34 Nocentia. 35 Et facies ſola eſt nuda, & cætera ſunt tecta. 36 Pruinâ capillos occupante, ſtridorem moti edunt. 37 Congelato anhelitu. 38 Non per ſe, ſed cana facta gelu. 39 Sinè vaſis. i. vina quoque nimio frigore congelata, vaſe fracto, formam ejus retinent. 40 Vaſis. 41 Nec vinum hauriunt, ſed congelatum per fruſta bibunt.

Quid

Quid loquar,[42] ut cuncti concreſcant frigore rivi?
Deque lacu [43] fragiles effodiantur aquæ?
Ipſe, [44] papyrifero qui non anguſtior [44] amne,
Miſcetur vaſto [45] multa per ora freto.
[46] Cæruleos ventis [46] latices [47] durantibus Iſter
Congelat, & [48] tectis [49] in mare ſerpit aquis:
Quàque [50] rates ierant, pedibus nunc itur: & [51] undas
Frigore concretas ungula pulſat equi:
Perque [51] novos pontes ſubter labentibus undis,
[53] Ducunt Sarmatici [54] barbara plauſtra boves.
Vix equidem [55] credar: [56] ſed cùm ſint præmia falſi
Nulla, [57] ratam debet [58] teſtis habere fidem.
Vidimus ingentem glacie [59] conſiſtere Pontum,
Lubricaque [60] immotas [61] teſta [62] premebat aquas.
Nec [63] vidiſſe ſat eſt: [64] durum calcavimus [64] æquor:
Undaque [65] non udo ſub pede ſumma fuit.
[66] Si tibi [67] tale fretum quondam, [68] Leandre, fuiſſet,
[69] Non foret anguſtæ mors tua crimen aquæ.
Tùm neque [70] ſe pandi poſſunt Delphines [71] in auras
Tollere: conantes [72] dura coërcet hyems.

42 Quomodo omnes rivi frigore congelentur. 43 Glacies, aut fruſta aquæ congelatæ. 44 Nilo papyrum ferente. 45 Per multa ora ſe in Pontum effundit. Septem enim oſtiis in Pontum influit. l. 2. v. 95. 46 Aquas fluentes & cæruleas: 47 Congelantibus. Sic De Pont. l. 4. El. 3. *Et coït aſtrictis Barbarus Iſter aquis*

48 Coopertis glacie. 49 In Pontum Euxinum labitur. 50 Navigarant anteà. 51 Et equi aquas congelatas transgrediuntur. Virg. 8. Æn. *Quadrupedante putrem ſonitu quatit ungula campum.* 52 Glaciem, ſub quâ influit Iſter in Pontum, pontis vicem præbentem. 53 Trahunt. 54 Currus & rhedas Scytharum. 55 Huic rei, quam dicturus ſum, fides adhibebitur. 56 Sed quoniam nullum præmium conſequar, ſi mentitus fuero. 57 Firmam. 58 Se ipſum Ovidius *teſtem* appellat 59 Concretum eſſe mare. 60 Quæ glacie conſiſtebant. 61 Aqua in teſtæ morem congelata. 62 Tegebat. 63 Aquam ita congelatam. 64 Mare congelatum. 65 Sub pede non madefacto. i. neque aqua pedes meos madefecit, cùm tamen naturale ſit aquæ humectare. 66 Obiter injicit Poëta Leandri fabulam. Tale quippiam mox poſiturus eſt: cùm enim dixiſſet, Ponticam regionem pomis carere, ſtatim ſubdit Acontii exemplum: *Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo Scriberet hîc dominæ verba legenda ſuæ.* 67 Mare ita congelatum. 68 Qui Helleſpontum tranare ſolebas. Leander enim & Hero mutuò ſe amârunt. Sed Leander ad Hero noctu ire conſueverat per fretum Helleſponticum, quod Seſton & Abydin civitates interfluit. Cùm igitur Leandri ſubmerſi tempeſtate cadaver ad puellam delatum fuiſſet, Hero ſe de turri præcipitavit. 69 Helleſpontus non eſſet contaminatus tuâ morte, ſubmerſio tua non imputaretur Helleſponto, non ibi perriſſes natando, cum potuiſſes tranſire pedibus. Vide Virg. 3. Georg. & Ovid. Her. Ep. 18. 70 Patuli, lati, curvi. 71 Ex aquâ exilire. 72 Dura glacies, aut aſperum frigus.

Et quanquam Boreas jactatis inſonat [73] *alis,*
Fluctus [74] *in obſeſſo gurgite nullus erit.*
Incluſæque gelu ſtabunt, [75] *ut marmore, puppes:*
Nec poterit [76] *rigidas* [77] *findere remus aquas.*
Vidimus in glacie piſces hærere [78] *ligatos.*
Sed pars ex illis tunc quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis ſæva marinas,
[80] *Sive redundatas flumine cogit aquas;*
Protinùs, [81] *æquato ſiccis Aquilonibus Iſtro,*
[82] *Invehitur celeri* [83] *barbarus hoſtis equo:*
[84] *Hoſtis* [85] *equo pollens, longèque volante ſagittâ,*
[86] *Vicinam latè depopulatur* [87] *humum.*
Diffugiunt alii: nulliſque tuentibus agros,
[88] *Incuſtoditæ diripiuntur opes.*
[89] *Ruris opes parvæ, pecus, & ſtridentia plauſtra:*
[90] *Et quas divitias incola pauper habet.*
[91] *Pars agitur vinctis poſt tergum capta lacertis,*
Reſpiciens fruſtrà rura, [92] *Laremque ſuum.*
Pars cadit [93] *hamatis miſerè* [94] *confixa ſagittis:*
[95] *Nam* [96] *volucri ferro* [97] *tinctile virus ineſt.*
Quæ nequeunt ſecum ferre, aut abducere, [98] *perdunt:*
Et cremat [99] *inſontes* [1] *hoſtica flamma* [2] *caſas.*
Tùm quoque cùm pax eſt, [3] *trepidant formidine belli:*
Nec quiſquam preſſo vomere [4] *ſulcat humum.*
[5] *Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hoſtem:*

73 Venti enim à Poëtis finguntur eſſe alati, quia celeriter aërem penetrant, Ovid. *Hæc Boreas, aut hic non inferiora ſecutus Excuſſit pennas.* 74 Mari congelato, & glacie tecto, ac ſi obſeſſum eſſet. Q. d. Et licet maxima tempeſtas ſit, mare quietum erit. 75 Tanquam marmore incluſæ. 76 Duras. 77 Movere. 78 Congelatos. 79 Sive ergo mare, ſive flumen congelatur, protinùs deprædantur hoſtes vicinum agrum. 80 Ordo eſt. *Sive vis Boreæ cogit.* i. congelat, conſiſtere facit, *flumine.* i. in ipſo flumine, *aquas redundatas.* i. copioſas. 81 Glacie, tanquam æquo pavimento ſtrato: *vel,* Iſtro ita adſtricto, ut ſiccitati Boreæ par ſit: *vel,* mox ut Iſter gelatus æquabiliter fuerit. 82 Hoſtes celerrimè flumen tranſgrediuntur. 83 Sauromatæ. 84 Anadiploſis. Sic Virg. *Sequitur pulcherrimus Aſtur: Aſtur equo fidens & verſicoloribus armis.* 85 Equitatu potens. 86 Tomo. 87 Terram. 88 Ruſticorum divitiæ. 89 Opes, quas eripi dixit, enumerat. 90 Rapiunt hoſtes finitimi. Iſtrum tranſeuntes congelatum, eas opes, quas ſolent incolæ pauperes poſſidere. 91 Nonnulli in captivitatem abducuntur, & in ſervitutem abripiuntur. 92 Domum ſuam. 93 Uncos & hamos habentibus. 94 Transfixa, transfoſſa. 95 Nam veneno tinxêre ſagittarum aciem, ut vulnera difficiliùs curatu eſſent. Hinc De Pont l. 1. El. 2. *Qui mortis ſævo geminent ut vulnere cauſas, Omnia vipereo ſpicula felle linunt.* 96 Sagittis. 97 Quod tinctum eſt ſanguine humano, aut quo tingitur acies ſagittæ. 98 Corrumpunt. 99 Innocentes, 1 Ab hoſtibus accenſa. 2 Tuguria ruſticorum. 3 Quia infida pax eſt. 4 Arat terram. 5 Ordo eſt: *Locus hic.* i. incolæ hujus loci, *aut videt, aut metuit hoſtem.* i. inſidias hoſtium, *quem non videt.*

6 *Ceſſat*

[6] *Ceſſat [7] iners rigido terra relicta ſitu.*
[8] *Non hîc pampineâ dulcis latet uva ſub umbrâ:*
[9] *Nec [10] cumulant altos [11] fervida muſta [12] lacus.*
Poma [13] negat regio: nec haberet [14] Acontius, in quo
Scriberet hîc [15] dominæ verba legenda ſuæ.
Aſpiceres [16] nudos ſine [17] fronde, ſinè arbore campos:
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo tam latè pateat cùm maximus orbis:
[18] *Hæc eſt in pœnas [18] terra [19] reperta meas.*

6 Non aratur, non ſeritur, nec fert. 7 Pigra, quia fructus non fert. 8 Non vites hîc creſcunt. Sic De Pont. l. 1. El. 4. *Non ager hîc pomum, nec dulces educat uvas.* 9 Nec vina premuntur. 10 Cumulatim implent. 11 Calida muſta. Solent enim muſta fervêre, & ideò calefieri. 12 Vaſa, quibus vina, ex uvis expreſſa, excipiuntur. Tib. *Nec ſpes deſtituat, ſed frugum ſemper acervos Præbeat, & pleno pinguia muſta lacu.* 13 Non fert. 14 Aſpergit circumſtantiam quandam de Acontio, qui ex Cæâ inſulâ Delum navigavit ad ſacra Dianæ, quæ à virginibus celebrabantur: ubi amore Cydippes captus eſt: & cùm aperte non auderet eam uxorem petere, ipſe fraude pomum ante puellam projecit, in quo hæc carmina ſcripta erant: *Iuro tibi ſanè per myſtica ſacra Dianæ, Me tibi venturam comitem, ſponſamque futuram.* Puella, pomo accepto, doli ignara, carmen legit, viſaque eſt ſeſe uxorem polliceri Acontio. Erat enim lex, ut, quæ in templo Dianæ dicerentur, rata fierent. Vide Heroïd. Ep. 20. 15 Cydippæ. 16 Nec ſylvas, nec gramina habentes. Sic l. 1. De Pont. El. 4. *Non ſalices ripâ, robora monte virent.* 17 Frondiferis arboribus. 18 Pontica regio, quæ quidem ſola exſilium Poëtæ grave faciebat. Sic El. ſeq. *Pendimus en profugi (ſatia tua pectora) pœnas. Exſilioque graves, exſiliique loco.* 19 Excogitata.

ELEGIA XI.

[1] *SI quis es, [2] inſultes qui caſibus, improbe, noſtris,*
[3] *Meque reum dempto fine [4] cruentus agas:*
[5] *Natus es è ſcopulis, [6] nutritus lacte ferino,*
Et dicam [7] ſilices pectus habere tuum.

1 In maledicum quendam, ſuppreſſo nomine invehitur

Ovidius, quòd, cùm in Scythiâ, orbatus omni re charâ, in maximis degat incommodis, ille non his contentus, ei tamen inſultet: additque, magnum illi eſſe dedecus, oppugnare hominem miſerum. Monet denique, ut memor humanæ ſortis, nolit ampliùs commemorare Poëtæ crimina, ſed ea ſinet cicatricem obducere, cum præſertim nulla ejus fortuna poſſit fieri miſerior. 2 Irrideas, exagites mea mala. Exagitantur autem hæc maximè, cum objiciuntur, & dicuntur meritò ſuſtineri à nobis. Incipit ergo Elegiam ab accuſatione, cum tacitâ quadam admiratione: q. d. vix credi poſſe, tam durum eſſe hominem, qui non poſſit alienis expleri. 3 Et me perpetuò, ſinè fine, ac ſinè intermiſſione accuſes. 4 Sanguinem meum expetens. 5 Quia ut ſcopuli, ſic tu quoque inſenſibilis es. Notatio hominis immitis ἀςόργυ. Sic Dido apud Virg. 4. Æn. *Sed duris genuit te cautibus horrens Caucaſus, Hyrcanæque admôrunt ubera Tigres.* 6 Ajunt Phyſici, homines naturam illarum induere, quarum lacte nutriti ſunt: ergo, quia hic ferinam naturam habebat, putat illum nutritum lacte ferino. 7 Habere cor duriſſimum. Sic ſuprà l. 1, El. 7. *Et tua ſunt ſilicis circùm præcordia venæ.*

[8] *Quis gradus ulterior, quo ſe tua* [9] *porrigat ira,*
Reſtat? quid-ve meis cernis abeſſe malis?
[10] *Barbara me tellus, &* [11] *inhoſpita littora Ponti,*
Cumque truci Boreâ [12] *Mænalis Urſa videt.*
[13] *Nulla mihi cum gente ferâ commercia linguæ:*
Omnia [14] *ſolliciti ſunt loca plena metus.*
Utque [15] *fugax avidis cervus deprenſus ab urſis,*
Cinctaque [16] *montanis ut pavet agna lupis:*
Sic ego [17] *belligeris à gentibus* [18] *undique ſeptus*
Terreor, [19] *hoſte meum penè premente latus.*
[20] *Utque ſit exiguum pœnæ, quòd conjuge charâ,*
Quòd patriâ careo, [21] *pignoribuſque meis:*
Ut mala nulla feram, niſi [22] *nudam Cæſaris iram,*
Nuda parùm nobis Cæſaris ira mali eſt?
[23] *Et tamen eſt aliquis,* [24] *qui vulnera cruda retractet,*
[25] *Solvat &* [26] *in mores ora diſerta meos.*
In causâ [27] *facili* [28] *cuivis licet eſſe diſerto,*
Et minimæ vires frangere [29] *quaſſa valent.*
[30] *Subruere eſt arces, & ſtantia mœnia,* [31] *virtus:*
Quamlibet ignavi [32] *præcipitata premunt.*
Non ſum, qui [33] *fueram: quid* [34] *inanem proteris umbram?*
Quid [35] *cinerem ſaxis* [36] *buſtaque noſtra* [37] *petis?*
[38] *Hector erat tunc, cùm bello certabat: & idem*

8 Quod aliud malum ſupereſt, quod iratus mihi cupias accidere? 9 Procedat. 10 Addit malorum enumerationem, amplificatâ ſimilitudine, quod ad hoſtium periculum attinet. 11 Portu carentia, & quæ accolunt homines fieri & inhoſpitales: *vel* peregrinis non adeunda. 12 Urſa Arcadia; Calliſto enim, quæ poſteà in Urſam mutata dicitur, fuit ex Arcadiâ. Met. 2. Fab. 4. 5. Dicitur autem *Mænalis* à *Mænalo*, Arcadiæ monte. 13 Nulla mihi eſt communio cum gente Thraciæ. 14 Timoris ſollicitudinem injicientia, propter gentes feras, quæ loca illa infeſtant. Sic Heroïd. Ep. 1. *Res eſt* ſolliciti *plena* timoris amor. 15 Celer. 16 Sylveſtribus & feris. 17 Bellicoſis. 18 Circumcinctus. 19 Hoſte exiſtente mihi propemodum ad latus. 20 Quaſi exſilium non ſit ſatis pœnæ, ut accedere quoque debeat tua inſultatio. 21 Amicis. 22 Solam. 23 Repetit accuſationem, & oſtendit ejus petulantiæ turpitudinem explicatione, & velut quadam picturâ inceptæ enumerationis malorum, in quâ oſtendit, non eſſe dignum gloriâ, imbecillem adoriri, & jacentem impellere, ſed potentem, & ſtantem. 24 Qui dolorem, nondùm ablatum, renovet. 25 Loquatur, cauſam agat fæcundè. 26 Contra vitam meam. 27 Probatu, ut mea eſt, qui ipſe me peccaſſe fateor. 28 Unuſquiſque facilè multa ingerere poteſt. 29 Debilitata, ſemifracta. 30 Effodere. Sen. Subruunt *terram theſauros quæritant.* 31 Fortitudo. 32 Jam victa & diruta. 33 Cùm Romæ degerem. 34 Conculcas umbram ſinè corpore. i. me ſinè ullis viribus. 35 Me civiliter mortuum. 36 Cadaveris reliquias. *Buſtum* propriè locus dicitur in quo mortuus combuſtus ac ſepultus fuit. quaſi *bene uſtum.* Nunc vulgo *buſtum* appellamus ſepulchrum: quamvis cadavera non urantur. 37 Inſequeris? 38 Hector erat fortis, tunc, cùm vivebat, & hoſtibus poterat reſiſtere: nam *Hector* ſæpè pro viro forti ſumitur; ſed cùm ab Achille ter circum muros Trojanos raptaretur, non vivebat, nec uti poterat viribus: nam non is erat, qui fuerat.

Tractus

Tractus ab [39] *Æmonio, non erat Hector, equo.*
Me quoque , [40] *quem noras olim, non eſſe memento :*
Ex illo [41] *ſuperant hæc ſimulacra viro.*
Quid ſimulacra ferox dictis [42] *inceſſis* [43] *amaris ?*
Parce, precor, [44] *manes ſollicitare meos.*
[45] *Omnia vera puta mea crimina ; nil ſit in illis ,*
Quod magis errorem , quàm ſcelus , eſſe putes.
[46] *Pendimus en* [47] *profugi* [48] *(ſatis tua pectora) pœnas ,*
[49] *Exſilioque graves,* [50] *exſiliique loco.*
[51] *Carnifici fortuna poteſt mea* [52] *flenda videri ;*
[53] *Te tamen eſt uno judice* [54] *merſa parùm.*
[55] *Sævior es triſti* [56] *Buſiride : ſævior* [57] *illo ,*
Qui [58] *falſum* [59] *lento torruit igne bovem :*
[60] *Quique bovem Siculo fertur donaſſe tyranno ,*
[61] *Et dictis artes conciliaſſe ſuas.*
[62] *Munere in hoc , Rex , eſt* [63] *uſus,* [64] *ſed imagine major :*
[66] *Nec ſola eſt* [66] *operis forma probanda mei.*
Aſpicis à dextrâ latus hoc [67] *adapertile tauri ?*
Hac tibi, quem [68] *perdes, conjiciendus erit.*

39 Ab equo Theſſalico, undè Achilles erat, ab *Æmo* , Theſſaliæ monte , dicto.
40 Qualem.
41 Supereſt hoc corpus ſinè viribus. *Simulacra* propriè ſunt mortuorum imagines. His aurem verbis Poëta ſe quaſi mortuum eſſe ſignificat, nec quicquam præter ſimulacrum reſtare.

42 Laceſſis, conviriis & maledictis petis, accuſas ? 43 Atrocibus. 44 Inquietam reddere animam meam , quæ à corpore meo diſceſſit : nam dum me vivum agitare credis , mortuum inſequeris, 45 Exiſtima omnia , quæ mihi objiciuntur , crimina vera eſſe , eaque non errorem, nec imprudeutiam , ſed ſcelera finge appellari poſſe , ſatis certè pœnas luimus. 46 Solvimus pœnas. Virg. *Tùm* pendere pœnas *Cecropida juſſi.* Quæ ſignificatio indè deducta eſt , quia antequam ſignatus eſſet nummus , cùmque Romani adhuc gravi ære uterentur , non numerato ære , ut hodiè , ſed penſo utebantur. 47 Fugati in Scythiam. 48 Expleas crudelitatem tuam meis ſuppliciis. Exclamatio doloris plena. Sic Met. 6. *Satiaque meo tua pectora luctu , Corque ferum ſacia.* 49 Moleſtas & magnas exſilii turpitudine. 50 Tomo. Q. d. Non modò in exſilium miſſus ſum, verùm etiam incommodiſſimus exſilio locus electus eſt. 51 Sanguinario & crudeliſſimo homini. 52 Miſerabilis. 53 Te ſolo ita judicante. 54 Afflicta. Al. *mœſta.* 55 Utitur Poëta exemplis carnificis Buſiridis , Phalaridis & Perilli : quibus omnibus crudelitate hunc præfert. 56 Neptuni filio , crudeliſſimo Ægyptiorum tyranno. Hic cùm hoſpites omnes Jovi immolaret , ab Hercule , cùm eaſdem illi inſidias pararet, interfectus eſt. Vide Serv. ad 3. Georg. iv. 5. 57 Phalaride crudeliſſimo Agrigentinorum tyranno. 58 Æneum , cui hominem incluſerat. 59 Remotiori , ut lentè combureretur incluſus. 60 Perillus , qui Phalaridi bovem illum æneum fecerat , ut incluſus , cùm torreretur , lamentationibus mugitum referret : Perillus autem, præmii loco, primus bovi incluſus eſt , ut ab illo experimentum caperet. Ovid. in Ibin : *Ære Perilleo veres imitere juvenco. Ad formam tauri conveniente ſono.* 61 Et verbis laudaſſe atque ornaſſe munus atque artificium ſuum , illudque feciſſe acceptius. 62 Hæc ſunt Perilli verba ad Phalaridem Regem. 63 Utilitas. 64 Sed major eſt uſus , quàm extrinſecùs apparet. 65 Duo laudat Perillus in tauro æneo, & utilitatem & formam. 66 Bovis , quem artificiosè fabricavi. 67 Quod facilè aperiri poteſt. 68 Occidere voles.

Protinùs incluſum [69] lentis carbonibus ure,
Mugiet, [70] & veri vox erit illa bovis.
[71] Pro quibus inventis, ut [72] munus munere penſes,
Da, precor, ingenio præmia digna meo.
[73] Dixerat: at Phalaris, Pœnæ [74] mirande repertor,
Ipſe tuum præſens [75] imbue, dixit, opus.
Nec mora: [76] monſtratis crudeliter ignibus uſtus,
Exhibuit [77] geminos ore [78] gemente ſonos.
[79] Quid mihi cum Siculis, inter Scythicoſque Getaſque?
[80] Ad te [81] (quiſquis es) noſtra querela redit.
Utque [82] ſitim noſtro poſſis explere cruore,
[83] Quantaque vis avido gaudia corde feras:
[84] Tot mala ſum [85] fugiens tellure, tot æquora [86] paſſus,
Te quoque ut [87] auditis poſſe dolere putem.
Crede mihi, ſi ſit nobis collatus [88] Ulyſſes,
[89] Neptuni minor eſt, quàm [90] Jovis ira fuit.
[91] Ergo quicunque es, [92] reſcindere crimina noli,
[93] Deque gravi [94] durus vulnere tolle manus.
Utque meæ famam [95] tenuent oblivia culpæ,
Facta [96] cicatricem ducere noſtra ſine:
Humanæque memor [97] ſortis, quæ [98] tollit eoſdem,
Et [99] premit, [1] incertas ipſe verere vices.
Et quoniam, [2] fieri quod nunquam poſſe putavi,
Eſt tibi de rebus maxima [3] cura meis;
Non eſt quod [4] timeas: fortuna miſerrima noſtra eſt:
Omne [5] trahit ſecum Cæſaris ira malum.

69 Languidioribus prunis exſtinctis. 70 Et gemitus ille referet veram vocem bovis. 71 Pro quo invento bove. 72 Bovem, quem tibi donavi. 73 Perillius. 74 Mirabilis. 75 Tu primus experire. 76 Quorum modum ipſe Regi monſtraverat. 77 Et humanos & bubulos. 78 Al. *tremente.* 79 Quid crudelitatem Phalaridis & Perilli Siculi refero, inter feros & remotos populos degenti? 80 Ad exprobrandam crudelitatem in me tuam. i. de tuâ crudelitate iterum conqueror. 81 Quiſquis ille es, qui meo cruore non expleris. 82 Crudelitatem tuam, & nimium deſiderium ſanguinis & mortis meæ. 83 Quantalibet 84 Repetit locum de ſuis malis & confert ſe cum Ulyſſe. 85 In exſilium proficiſcens. 86 In itinere meo. 87 Meis ſc. malis. i. ſi tibi omnia mea mala referrem. 88 Qui decennio erravit. i. ſi mala Ulyſſis cum meis conferantur. Vide El. 4. l. 1. 89 Neptuni indignatio. Neptunus enim Ulyſſem inſecutus eſt, quòd ille ejus filium Polyphemum excæcavit, quam obcauſam ille poſteà pertulit tempeſtatem. Sic loco citato: *Illum Neptuni, me Iovis ira premit.* 90 Auguſti. 91 Petit jam Poëta ut ſibi parcatur: ad quod utitur argumento ab inconſtantiâ fortunæ, & rerum humanarum. 92 Commemorare ac renovare, ut vulnera, quæ novaculâ aperiuntur. 93 De magno meo malo. 94 Immites, crudeles. 95 Imminuant. 96 Sanari, ut vulnera, quæ cicatricibus coëunt. 97 Fortunæ. 98 Elevat proſperâ fortunâ. 99 Opprimit. Undè Juv. *Si fortuna volet, fies de Rhetore Conſul. Si volet hæc eadem fies de Conſule Rhetor.* 1 Viciſſitudines fortunæ, quas ignoras an tibi quoque obeſſe poſſint. Et ut Terentius ait: *Omnium rerum viciſſitudo eſt.* 2 Quod mihi impoſſibile videbatur. 3 Sollicitudo, ne reducar. 4 Me rediturum. 5 Dat.

[6] *Quod magis ut liqueat, ne-ve hoc ego* [7] *fingere credar,*
[8] *Ipſe velim pœnas experiare meas.*

6 Me miſerum eſſe. 7 Comminiſci, mentiri.

8 Imprecatio.

ELEGIA XII.

[1] *FRigora jam* [2] *Zephyri minuunt:* [3] *annoque peracto,*
[4] *Longior antiquis viſa Mæotis hyems.*
[5] *Impoſitamque ſibi* [6] *qui non benè pertulit Hellen,*
[7] *Tempora nocturnis æqua diurna facit.*
[8] *Jam violas puerique* [9] *legunt hilareſque puellæ,*
[10] *Ruraque quæ nullo nata ſerente ferunt.*
Prataque [11] *pubeſcunt variorum flore colorum,*
[12] *Indocilique loquax gutture* [13] *vernat avis.*
[14] *Utque malæ crimen matris deponat* [15] *hirundo,*
Sub trabibus [16] *cunas, tectaque parva facit.*

1 Non ſinè magno dolore Poëta variis exemplis ver aliis adeſſe ſignificat, quod apud Scythas in Septentrionali plagâ ubi exſulabat, hac unâ re deprehendi poſſe ſcribit, quòd nix, flumina, antè plauſtris pervia, & maria duro frigore concreta, tunc regelantur, incipiuntque etiam nautæ navigare: qui, ſi in Scythiam pervenerint, ſe illis dicit occurſurum, ut ab his intelligat de Cæſaris triumphis. Quòd ſi quis aliquid referre potuit, protinùs à Poëtâ domum deducetur, fietque ejus hoſpes: precatur denique, ut domus, quam habebat in Scythiâ, non ſit perpetua Poëtæ ſedes, ſed hoſpitium, ut aliquando in patriam redeat. 2 Venti ab occaſu æquinoctiali flantes. *Zephyrus* dicitur, quaſi ζωὴν φέρων, quòd ſatis *vitam adferat.* 3 Et finitâ hyeme, quæ ultima anni pars eſt. Videtur hîc Ovidius ſentire, annum hyeme finiri, vere autem incipere: quia Martius menſis, regnante Romulo, quo menſe etiam ver incipit, fuit anni principium. Vide Faſt. 1. 4 Hyems, quam habui in Scythiâ, ubi palus Mæotis eſt, longior, mihi viſa fuit, quàm præteritæ ac veteres, quibus Romæ vixi. 5 Æquinoctium vernum deſcribit. 6 Aries ſc. qui poſteà inter ſydera collocatus. Phryxum & Hellen per Helleſpontum tranſtulit. Helle autem in Helleſpontum decidit: ideoque hîc Poëta Arietem dicit non benè pertuliſſe Hellen. Phryxus verò incolumis ad Æneam pervenit, & arietem Jovi immolavit, cujûs effigiem inter ſydera conſtituit. Vide Faſt. 3. 7 Sole in Ariete conſiſtente, nihilo longiora ſunt tempora diei, quam noctis. 8 Ingenioſe ac venuſtè ver deſcribit Poëta: cujus ſimilis deſcriptio eſt 1. Faſt. *Dic age, frigoribus quare novus incipit annus,* &c. 9 Colligunt, carpunt. 10 Carpunt etiam alia, quæ ſuâ ſponte in agris naſcuntur, ſive quæ rura ſponte ferunt. 11 Florent, ut in adoleſcentiâ homines pubſcere ſolent. 12 Non docto. i. quod à nullo doctum fuit, niſi à naturâ. 13 Lætatur, laſcivit cantu. Metaphora ab agris & arboribus, quæ verno tempore lætæ & floridæ ſunt. Plaut. *Aviculæ* vernant. 14 Ne ampliùs malæ matris nomen obtineat deponendo in cunis & nidis pullos ſuos. Reſpicit autem ad fabulam Prognes, quæ Ityn filium ſuum interfecit, & patri Tereo epulandum appoſuit, ut ulciſceretur vim ſorori Philomelæ à Tereo turpiter illatam: qui eâ non contentus injuriâ, linguam etiam Philomelæ amputaverat, ne poſſet per vocem facinus aperire. Indè mutati ſunt Tereus in upupam, Itys in phaſianum. Philomela in luſciniam. Progne in hirundinem, Met. 6. Fab. 8. 15 Quæ *veris prænuncia* 2. Faſt. appellatur. 16 Nidos, quibus pullos foveat.

Herbaque quæ latuit [17] *Cerealibus* [18] *obruta ſulcis,*
[19] *Exſerit è* [20] *tepidâ molle cacumen humo:*
[21] *Quoque loco eſt vitis, de palmite* [22] *gemma* [23] *movetur:*
[24] *Nam procul à Getico littore vitis abeſt.*
Quoque loco eſt arbor, [25] *turgeſcit in arbore ramus:*
Nam procul à Geticis finibus arbor abeſt.
[26] *Otia nunc iſtic,* [27] *junctiſque ex ordine ludis*
[28] *Cedunt verboſi garrula verba fori.*
Luſus, [29] *equis* [30] *nunc eſt, levibus nunc luditur* [31] *armis,*
Nunc pila, nunc celeri [32] *vertitur* [33] *orbe trochus.*
Nunc ubi perfuſa eſt [34] *oleo labente juventus,*
[35] *Deſeſſos artus* [36] *Virgine tingit aquâ.*
[37] *Scena viget,* [38] *ſtudiiſque favor diſtantibus* [39] *ardet,*
[40] *Cumque tribus reſonant terna theatra foris.*

17 Frumentum, Cereris donum, occultantibus, Frumentum quoque apparere oſtendit. 18 Tecta. 19 Nudat. 20 E terrâ mediâ inter frigus & calorem: ſic enim verno tempore eſſe ſolet. 21 In illis regionibus, ubi vites naſcuntur. 22 Oculus, quem primò vitis emittit. Belg. *de knop.* Sic 1. Faſt. *Et nova de gravido palmite gemma tumet.* 23 Creſcit, quod perpetuo motu fit. 24 Hic enim non ſunt vites. Vide El. 10. 25 Intumeſcit. 26 Feriæ nunc ſunt Romæ. 27 Dum ludus ludo ſuccedit, variis ludorum generibus ſe invicem ſequentibus. 28 Concedunt, dant locum. i. non dicitur jus Romæ eo tempore, quo in ſcenâ ludi celebrantur: vel ſic, Romana juventus, ludis & certaminibus campi Martii intenta, non frequentat forum. 29 Quos diſcebant Romani in gyrum flectere. 30 Aliquando. 31 Armorum exercitatione. 32 Volvitur. 33 Agitatione. 34 Ceromate. i. unguento, quo ungebantur athletæ; dum certaturi erant. Id unguentum ex oleo terrâque conſtabat in ſpeciem luti, nec ex omni quidem terrâ, ſed ex quibuſdam ejus generibus robuſtiora fieri corpora, & ad tolerandos æſtus atque algores firmiora arbitrabantur: ut erat albida quædam terra pertenuis ex Albano agro, & rubrica, aliæque hujuſmodi terræ complures. Adhibebatur quippe oleum tùm ad agilitatem præſtandam, ut corpora lubricâ fierent: tùm quòd natura olei eſt tepefacere membra, & contra algores munire: denique ad indurandos magis artus, & adverſus æſtum firmandos adjungebatur. 35 Exercitiis. 36 Aquâ virginis, quæ Romæ erat; à *virgine*, quæ ejus fontem indicavit, ita appellatâ: Al. *tingere gaudet aquâ.* Romani enim campum Martium vicinum Tiberi delegerunt: in quo juventus poſt exercitium armorum ſudorem pulveremque dilueret. 37 In ſcenâ varii etiam ludi exhibentur in præſentiâ. 38 Favoribus diverſis, nam alii aliis favebant in ludis. Virg. Æn, 5. *Studiiſque faventum Conſonat omne nemus.* Intelligit autem cùm ludos gladiatorios, in quibus gladiatores etiam ſuos fautores habebant, tum imprimis quatuor illas Circenſibus ludis aurigarum factiones, Venetam, Praſinam, Albam, & Roſeam, à coloribus dictas. Cauſa autem numeri & diverſorum colorum hæc erat, ut quatuor anni tempora repræſentarentur: ſiquidem Praſinus, qui color eſt viridis, virenti veri dicatus erat, Roſeus flammeæ æſtati, Venetus nubilæ hyemi, Albus pruinoſo autumno. 39 Iraſcitur vel optat, aut præ nimio alicujus factionis amore uritur. Virg. Ardet *amans Dido.* 40 Et tria theatra cum tribus foris, Romano, Julio, & Auguſto, vicina campo Martio, ubi hæc ſpectacula exhibentur, præ nimio clamantium ſtrepitu reſonant.

41 *O qua-*

[41] O quater & quoties, non eſt numerare, beatum
Non interdictâ cui licet [42] urbe frui!
[43] At mihi ſentitur nix verno Sole ſoluta,
Quæque lacu [44] duro [45] non fodiantur [46] aquæ:
Nec mare concreſcit glacie: nec, ut antè, per [47] Iſtrum
[48] Stridula Sauromates plauſtra bubulcus agit.
Si tamen incipient aliquæ hùc [49] adnare [50] carinæ,
[51] Hoſpitaque in Ponti littore [52] puppis erit;
Sedulus occurram nautæ, [52] dictâque ſalute,
Quid veniat, [53] quæram, [54] quis-ve, [55] quibuſve locis.
[56] Ille quidem (mirum) niſi de regione propinquâ:
Non niſi vicinas tutus [57] araret aquas.
*Rarus ab Italiâ * tantum mare navita tranſit;*
Littora rarus in hæc portubus [58] orba venit.
Sive tamen Græcâ ſcierit, ſive ille Latinâ
[59] Voce loqui, [60] certè gratior hujus erit.
Fas quoque ab ore [61] freti, [62] longæque Propontidos undis
Hùc aliquem certa [63] vela dediſſe Noto.
[64] Quiſquis is eſt, memori [65] rumorem voce referre,
[66] Et fieri famæ parſque graduſque poteſt.
Is, precor, auditos poſſit narrare triumphos
[67] Cæſaris, & [68] Latio reddita vota Jovi:
Teque [69] rebellatrix tandem Germania magni
[70] Triſte caput pedibus ſuppoſuiſſe [71] ducis.

41 O infinitis vicibus beatum, cui licet eſſe Romæ. 42 Româ. 43 Hîc nivem verno tempore liquefieri cerno. Incipit commemorare, quibus rebus noſcatur Ver apud Scythas, ut ex collatione ejus incommoda oſtendat. 44 Congelato. 45 Non rumpantur: quia vere ſponte ſolvuntur. 46 Sc. *ſentiuntur.* 47 Congelatum.

48 Stridentes currus incola ex Sauromate regione, agens boves currum trahentes, agit. 49 Adnavigare. 50 Naves. 51 Peregrina navis. 52 Poſtquam ſalutem ipſi precatus ſum, 53 Interrogabo. 54 Sc, *ſit.* 55 Vide. 56 Ordo eſt: *Mirum quidem* ſc. eſt, *niſi ille* ſc. veniat *de regione propinquâ.* i. Propontide, Thraciâ, &c. 57 Navigaret navi aquas ſulcans, ut aratro terra ſulcatur. * Tam magnum. 58 Privata, carentia. 59 Linguâ. 60 Erit profectò jucundior vox hujus Latini ſermonis. i. libentiùs nautas alloquar Latinè, quàm Græcè: quia mihi patria lingua eſt. 61 Maris. i. Helleſponti. 62 Cujus longitudo undecim, latitudo tantum tria millia paſſuum. 63 Ventis adnavigaſſe. 64 Quicunquè ad Ponticum littus venerit 65 Incertos vulgi ſermones. 66 Rumor ille poteſt ad partem aliquam, ſeu gradùm veritatis ſive famæ certioris pervenire. Eſt autem periphraſis nuntii, qui & *pars* quodam modo eſt *famæ*, quam affert, quatenùs eum affert, & *gradus.* i. augmentum & ipſe autor. Q. d. Semper aliquid novus adjicit autor. 67 Druſi, vel Auguſti, cujus ille auſpiciis militabat. 68 Capitolino. qui Romæ colebatur, quæ erat pars Latii, ad quem duces triumphantes veniebant, & vota ſuſcepta perſolvebant. 69 Quæ diu detrectaſti jugum. Vide Flor. l. 4. c. 12. 70 Contumax, ferox. 71 Tiberii. i. victam eſſe à Tiberio.

[72] *Hæc mihi qui* [73] *referet,* [74] *quæ non vidiſſe dolebo,*
[75] *Ille mea domui protinùs hoſpes erit.*
Hei mihi! jam-ne [76] *domus Scythico* [76] *Naſonis in orbe eſt?*
Jamque [77] *ſuum mihi dat pro* [78] *Lare pœna* [77] *locum?*
Dii facite, ut Cæſar [79] *non hoc penetrale, domumque,*
[80] *Hoſpitium pœnæ ſed velit eſſe meæ.*

72 Hos triumphos. 73 Narrabit. 74 Quæ doleo me cernere non potuiſſe. 75 Illum apud me quamprimùm hoſpitio excipiam. 76 Domus mea. 77 Locum ipſius exſilii. i. Tomon, in quo mihi luenda pœna eſt. 78 Domo. Q. d. Jamque pœnâ dat mihi domum Scythicam, ut perpetuò illic manendum ſit mihi, ut domi manemus? Vel per *pœnam* intellige Auguſtum, qui conſtituit pœnam. 79 Non velit hanc eſſe domum. Penetrale fit à *penitus.* i. intrinſecùs, & ſignificat id, quod in intimo loci eſt. 80 Diverſorium ad tempus. i. ut brevi tempore hîc maneam.

ELEGIA XIII.

[1] *Ecce* [2] *ſupervacuus* ([3] *quid enim fuit utile naſci?*)
[4] *Ad ſua natalis tempora noſter adeſt.*
[5] *Dure, quid ad miſeros veniebas exſulis annos?*
Debueras illis impoſuiſſe [6] *modum.*
[7] *Si tibi cura mei, vel ſi pudor ullus adeſſet,*
[8] *Non ultra patriam me ſequerere meam.*
[9] *Quoque loco primùm* [10] *male ſum tibi cognitus infans,*
Illo tentaſſes ultimus eſſe mihi:
[11] *Inque relinquendo,* [12] *quod idem fecêre ſodales,*
Tu quoque dixiſſes triſtis in urbe, [13] *Vale.*
[14] *Quid tibi* [15] *cum Ponto?* *num* [16] *te quoque Cæſaris ira*
Extremam elidi miſit in orbis humum?
Scilicet exſpectas [17] *ſolitum tibi moris honorem?*

1 Cùm natalis Poëtæ adeſſet, ſuperfluum fuiſſe dicit, in ea loca illum veniſſe, ubi non licet illi ex more ſolennia ſacra exhibere: monetque, ne ampliùs redeat, quamdiu erit in Scythiâ. 2 Superfluus. 3 Rationem reddit, quare ejus natalis fuerit ſuperfluus. Hoc autem dicit, quia in Scythiâ in maximis incommodis exſul degebat. 4 Tempore quo natus fui. 5 O crudelis natalis, cur veniſti ad hanc meam ætatem tam infelicem? Debebas enim exſilium mihi naſcenti avertere finiendo vitam, antequam exſularem. 6 Finem, ut morerer. 7 Si tu mei curam gereres. 8 Non comes exſulis eſſes, ſed debuiſſes, poſtquam in exſilium abii, me tanquam mortuum deſerere, & vitam meam finire. 9 Debuiſti me etiam interficere Sulmone, cùm primùm natus fui. 10 Infeliciter. i. malis & infortuniis exſilii obnoxius. 11 In permittendo me mori in urbe: *vel* non proſequendo me in exſilium. 12 Nam me ab Auguſto damnatum deſeruêre. 13 Ut non ampliùs accederes ad me. 14 *Sc. rei eſt?* 15 Cum Tomo, Ponticâ urbe, ubi exſulo. 16 Uti me miſit, quem tu ſequeris. 17 Conſuetam celebrationem. i. exſpectas ut te, quemadmodùm ſolebam, honorem?

Pen-

Pendeat ex humeris veſtis ut [18] *alba meis ?*
[19] *Fumida* [20] *cingatur florentibus ara coronis ?*
[21] *Micaque ſolenni thuris in igne ſonet ?*
[22] *Libaque dem pro te* [23] *geniale notantia tempus ?*
Concipiamque bonas ore [24] *favente preces ?*
[25] *Non ita ſum poſitus, nec ſunt* [26] *ea tempore nobis,*
Adventu poſſim lætus ut eſſe tuo.
Funeris ara mihi [27] *ferali cincta cupreſſo*
Convenit, & ſtructis [28] *flamma parata rogis.*
Nec [29] *dare thura libet nil* [30] *exorantia Divos :*
[31] *In tantis ſubeunt nec bona verba malis.*
Si tamen eſt aliquid nobis [32] *hac luce petendum,*
[33] *In loca ne redeas ampliùs iſta, precor :*
Dùm me terrarum pars penè [34] *noviſſima Pontus ,*
[35] *Euxinus falſo nomine dictus habet.*

18 Candida, quam induebant qui natalem celebrabant. Vide Propert. l. 3. El. 9.
19 Fumans ex oblato ſacrificio. Sic Amor. l. 2. El. 14. *Ipſe ego thura dabo fumoſis candidus aris.*
20 Floribus & ſertis ornetur? 21 Et ſacrificem thus? 22 Sacrificem. *Liba* erant placentæ, quæ farre, melle, & oleo conſtabant, & aptæ erant ſacrificiis. 23 Voluptuoſum, lætum, aut quo Genio ſacrificatur. *Genius* Deus eſt, in cujus tutelâ, ut quiſque natus eſt, vivit : à *gignendo* ſic appellatus, quòd nos *genitor* ſuſcipiat ac tueatur. 24 Nihil ſiniſtri, aut mali ominis cauſa dicente, aut potiùs bona verba proferente. i. precante propirium numen, & felicem rei eventum εὐφημοῦντι. 25 Non ſic res meæ ſe habent, non eſt ſic ſtatus meus. 26 Tam felicia. 28 Funebri. 28 Exequiæ. 29 Sacrificare. 30 Precibus impetrantia, conciliantia : quia in patriam redire mihi non concedunt. 31 Neque ullæ bonæ precationes mihi occurrunt. i. nec precari mihi lubet. Tib. *Dicamus* bona verba, *venit natalis ad aras.* 32 Hoc natali, quo aliquid à Diis petebant. 33 Ut ſequenti anno non ſim in Ponto. 34 Ultima. 35 Mare illud, quod Pontum alluit, *Pontus Euxinus* etiam dicitur ab εὖ. i. *benè*, & ξένος. i. *hoſpes* : quaſi *bonum hoſpitium* ſit, quod per contrarium dictum eſt : cùm minimè ſit *hoſpitalis*. Nam circa Pontum Euxinum loca ſunt aſperrima & fera, genteſque etiam immites. Plinius etiam ſcribit, à veteribus Pontum Euxinum appellatum fuiſſe ἄξενον. i. *inhoſpitalem* : & Poëta noſter infrâ l. 4. El. 4. *Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.*

ELEGIA XIV.

[1] *Cultor, &* [2] *antiſtes doctorum ſancte virorum*
Quid facis, [3] *ingenio ſemper amice meo ?*
Ecquid, ut [4] *incolumem quondam* [5] *celebrare ſolebas,*
Nunc quoque, ne videar totus [6] *abeſſe,* [7] *caves ?*

1 Amator, obſervator, Amici, colligentis ejus ſcripta, fidem & amorem laudat Poëta : hortaturque, ut ejus nomen, quoad poteſt, in urbe retineat. Simulque exponit, Metamorph. opus inemendatum è manibus exiiſſe. Poſtremò dicit, quicquid exſilii tempore compoſitum à ſe fuit in Scythiâ, excuſandum eſſe. 2 Princeps, primus, qui alios omnes antecedis, προστάτης. *Antiſtes* propriè eſt ſacerdos, & princeps qui ante altare ſtat. 3 Semper amice ingenio meo. i. quem ſemper amavi. 4 Nondùm exſulem, ſed Romæ viventem. 5 Laudare ac venerari. 6 Romæ non eſſe. 7 Provides.

[8] *Suſcipis* [9] *exceptis ecquid mea carmina* [9] *ſolis*
Artibus, [10] *artifici quæ nocuêre ſuo?*
Immò [11] *ita fac, quæſo,* [12] *vatum ſtudioſe novorum,*
[13] *Quàque potes retine nomen in* [14] *Urbe meum.*
[15] *Eſt fuga dicta mihi, non eſt fuga dicta libellis,*
Qui [16] *domini pœnam non meruêre ſui.*
Sæpè per extremas profugus pater exſulat oras;
Urbe tamen [17] *natis exſulis eſſe licet.*
[18] *Palladis exemplo, de me* [19] *ſinè matre* [20] *creata*
Carmina ſunt ſtirps hæc progenieſque mea.
[21] *Hanc tibi commendo: quæ,* [22] *quò magis orba parente eſt,*
Hoc tibi [23] *tutori* [24] *ſarcina major erit.*
[25] *Tres mihi ſunt nati* [26] *contagia noſtra ſecuti:*
[27] *Cætera fac curæ ſit tibi* [27] *turba palam.*
[28] *Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,*
[29] *Carmina de domini funere rapta ſui.*
Illud opus potuit, [30] *ſi non priùs ipſe periſſem,*
[31] *Certius* [32] *à ſummâ nomen habere manu:*
Nunc incorrectum populi [33] *pervenit in ora,*
[34] *In populi quidquam ſi tamen ore meum eſt.*
[35] *Hoc quoque neſcio quid noſtris* [36] *appone libellis,*
Diverſo miſſum quod tibi [37] *ab orbe venit.*
Quod quicunque leget, ſi quis leget, æſtimet antè,
Compoſitum [38] *quo ſit tempore,* [39] *quoque loco.*
[40] *Æquus erit ſcriptis: quorum cognoveris eſſe*
Exſilium tempus, barbariemque locum:

8 An legis & colligis? 9 Præter ter libros de Arte amandi. 10 Mihi, qui eos compoſui. 11 Ita collige carmina mea omnia præter amatoria. 12 Poëtarum. 13 Et quantum. 14 Româ. 15 Mandatum eſt mihi, non libris meis exſilium. 16 Autoris. 17 Liberis exſulantis hominis. 18 Quæ è cerebro Jovis nata dicitur. Is enim, cùm Junonem uxorem ſterilem intueretur, concuſſo capite, Minervam dicitur cum clypeo edidiſſe. Ovid. 3 Faſt. *Aut quia de capitis fertur ſinè matre paterni Vertice cum clypeo proſiluiſſe ſuo*: undè & ἀμήτωρ Græcis dicta. Fingitur autem nata de Jovis capite, quia naturæ ratione prudentia omnis in capite eſt. Natam eam *ſinè matre* fingunt, quòd Sapientia ſolius Dei munus ſit, & cum voluptate corporis non conſiſtat. Quam ob cauſam Muſas quoque *virgines* finxit antiquitas. 19 Quæ ſolus produxi. 20 Facta. 21 Stirpem ac progeniem. i. hæc mea carmina, hæc mea opera. 22 Quò ego ulteriùs in exſilium miſſus ſum. 23 Defenſori. 24 Quia qui carent parentibus, indigent majori præſidio & favore. 25 Tres libri de Arte amandi. 26 Noſtra mala: nam & ipſi ex urbe ejecti ſunt. 27 Reliqui libri à me editi. i. reliquos meos libros palam defende. 28 Sunt quoque quindecim Metamorphoſeos. 29 Subitâ enim relegatione opus illud inemendatum emiſſum eſt. 30 Si non anteà relegatus fuiſſem, 31 Clariorem famam aut certiorem titulum. 32 Poſt ultimam emendationem. 33 Editum eſt, legitur à populo, & de eo loquitur vulgus. 34 Si modò populus Romanus legit ſcripta mea, à quibus fortaſſè abhorret, propter libros amatorios. 35 Carmen ſubdititium. 36 Adſcribe. 37 A diverſâ orbis parte. i. à Scythiâ. 38 Triſti. 39 In Scythiâ. 40 Scriptis meis æquum ſe judicem præſtabit, & ſi quid in his damnandum deprehendet, mihi ignoſcet: ſciet enim, me ea compoſuiſſe relegationis meæ tempore, & in terrâ barbaricâ.

In-

Inque tot adverſis carmen mirabitur ullum
[41] *Ducere me triſti* [42] *ſuſtinuiſſe manu.*
Ingenium [43] *fregêre meum mala :* [44] *cujus & antè*
Fons infœcundus, parvaque [45] *vena fuit.*
Sed quæcunque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit [46] *arida facta ſitu.*
Non hîc librorum, per quos [47] *inviter,* [48] *alarque,*
Copia : pro libris [49] *arcus & arma ſonant.*
[50] *Nullus in hac terrâ, reeitem ſi carmina, cujus*
Intellecturis auribus utar, adeſt.
Nec, [51] *quò ſecedam, locus eſt :* [52] *cuſtodia muri*
Summovet infeſtos clauſaque porta Getas.
Sæpè aliquod quæro verbum nomenque locumque :
Nec quiſquam eſt, [53] *à quo certior eſſe queam.*
Dicere ſæpè aliquid conanti (turpe fateri)
Verba mihi deſunt, [54] *dedidicique loqui.*
Thrēïcio, Scythicoque ferè [55] *circumſonor* [56] *ore :*
Et videor [57] *Geticis ſcribere poſſe modis.*
Crede mihi, timeo, ne ſint [58] *immiſta Latinis,*
Inque meis ſcriptis Pontica verba legas.
[59] *Qualemcunque legas, veniâ* [60] *dignare libellum:*
Sortis & [61] *excuſa* [62] *conditione meæ.*

41 Scribere.
42 Potuiſſe.
43 Correpère.
44 Quod antè exiguum fuit.
45 *Vena* nomen ſumpſit ab eo, quod per eam *veniat* ſanguis, corporis nutrimentum : eſt enim *vena* conceptaculum ſanguinis.
46 Quia longo tempore uſitata non eſt.
47 Ad ſtudium.

48 Et ſuſtenter. 49 Quibus utuntur Scythæ. i. hic bellum continuum eſt. 50 Hac autem de re conqueritur etiam l. 4. El. 1. *Sed neque cui recitem, quiſquam eſt, mea carmina, nec qui Auribus accipiat verba Latina ſuis.* Solebant enim Poëtæ, ubi aliquid ſcripſerant, quod edituri erant, ſodales convocare, eorumque judicio permittere, ut, quid eorum quiſque de eo ſentiret, aperiret. 51 Quò me ab aliis removeam, & ſeceſſum aliquem amœnum petam extra urbem, carminibûs componendis idoneum. 52 Vigiles in muris & clauſæ portæ arcent hoſtes. 53 Qui me doceat. 54 Et quod loqui didici, oblitus ſum. 55 Quia omnes loquuntur Threïcio & Getico ſermone. 56 Verbis, ſermone. 57 Linguam enim Geticam didici. 58 Sc. *verba Getica.* 59 Vel cultum, vel incultum. 60 Dignum judica. 61 Aliis excuſa. 62 Quia exſul in aſſiduo luctu & malis verſor.

P. OVIDII NASONIS
TRISTIUM
LIBER QUARTUS.
ELEGIA I.

[1] *SI qua [2] meis fuerint, ut erunt, vitioſa libellis,*
Excuſata [3] ſuo tempore, lector, habe.
Exſul eram, requieſque mihi, non [4] fama, petita eſt;
Mens [5] intenta ſuis ne foret uſque malis.
[6] *Hoc eſt, cur cantet [7] vinctus quoque compede foſſor,*
[8] *Indocili numero [9] cùm grave mollit opus:*
Cantet & innitens [10] limoſæ pronus arenæ,
Adverſo [11] tardam qui trahit amne [11] ratem:
[12] *Quique refert pariter lentos ad pectora remos,*
[13] *In numerum pulſâ brachia verſat aquâ.*
Feſſus ubi incubuit baculo ſaxoque reſedit
Paſtor, [14] arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter [15] data penſa trahentis,
Fallitur ancillæ, [16] decipiturque labor.
[17] *Fertur & [18] abductâ [19] Lyrneſſide triſtis Achilles*

1 Excuſandos eſſe dicit Poëta libellos ſuos, ſi quid fuerit in his deprehendendum: ſiquidem exſul hæc ſcribebat, non gloriæ cupiditate, ſed ut requiem peteret, & dolorem exſilii carminibus conſolaretur. Enumerat poſtremò mala, quæ patitur in Scythiâ. 2 Sc. *in.* 3 Quia ea ſcripſi tempore, quo eram relegatus. 4 Nomen. 5 Aſſiduè ſollicita, ſemper cogitans. 6 Hæc eſt cauſa, propter quam cantet foſſor, ſc. ut dolorem ſuum mitiget. 7 Qui in ergaſtulis vincti tenentur, & agros fodiunt. 8 Cantu indocto, rudi, qui non facile doceri poteſt, qui non conſtat arte, aut ratione aliquâ. 9 Cùm durum fodiendi opus leve & molle facit. 10 Nautas intelligit, qui in ripâ conſtituti, naves graviſſimas per flumina tantâ vi trahunt, ut toto corpore proni incedant: cantando autem laborem minuunt. 11 Navem gravem; aut tardam, quia ducitur contra fluminis curſum. 12 Ille etiam cantat, minuendi laboris gratiâ, qui aſſiduè remigat, & leviorem navem impellit. 13 Cantat, ut ex cantu ſciat, quando remi in aquam mittendi ſint. 14 Fiſtulæ cantu, quæ ex arundinibus fit à paſtoribus. 15 Lanam datam ex colo deducentis, filantis: dabatur enim lana ad pondus. Sic Ep. Her. 3. *Nos humiles, famulæque tuæ* data penſa trahemus. *Penſa, à pendendo* dicta, ſunt manipuli lanæ, qui pendent ex colo, & fuſo trahuntur. 16 Non ita ſentitur. 17 Dicitur. 18 Ab Agamemnone Achilli ereptâ. Quomodo autem id factum ſit docet Homer. Il. 1. & Ovid. Her. 3. 19 Hippodamiâ Briſei filiâ. *Lyrneſum* oppidum fuit Trojæ, contra Leſbon, Hippodamiæ patria: unde ipſa *Lyrneſia* appellata eſt. Al. *Briſeide.*

[20] *Æmoniâ curas* [21] *attenuaſſe lyrâ.*
Cùm [22] *traheret ſylvas Orpheus & dura canendo*
Saxa, [23] *bis amiſſâ conjuge* [24] *mœſtus erat.*
Me quoque [25] *Muſa levat* [26] *Ponti loca juſſa petentem;*
[27] *Sola comes noſtræ perſtitit illa fugæ:*
Sola nec [28] *inſidias inter, nec Thracia tela,*
Nec mare, nec ventos, barbariamque [29] *timet.*
Scit quoque, cùm perii, [30] *quis me deceperit error:*
Et [31] *culpam in facto, non ſcelus, eſſe meo:*
Scilicet [32] *hoc ipſo nunc æqua, quòd obfuit antè,*
Cùm mecum juncti criminis [33] *acta rea eſt.*
[34] *Non equidem vellem (quoniam nocitura fuerunt)*
[35] *Pieridum ſacris impoſuiſſe manum.*
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipſa ſacrorum:
Et carmen demens carmine læſus amo.
Sic nova [37] *Dulichio* [38] *lotos guſtata* [39] *palato,*
[40] *Illo, quo nocuit, grata ſapore fuit.*
Sentit [41] *amans ſua damna ferè; tamen hæret in illis:*
[42] *Materiam culpæ perſequiturque ſuæ.*
Nos quoque delectant, quamvis nocuère; [43] *libelli,*
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.

20 Lyra Achillis Æmonii. i. Theſſali. *Æmon* enim Rex fuit Theſſaliæ, à quo Theſſalia *Æmonia* appellata fuit. Canebat autem ad citharam virorum fortium laudes. 21 Diminuiſſe, abegiſſe. 22 Alliceret ad ſe arbores cantu, & ſaxa. Ovid. 3. De Art. *Saxa feraſque lyrâ movit Rhodopeius Orpheus, Tartareoſque lacus, tergeminumque canem.* Hoc ideò fingitur, quia fuit eloquentiſſimus, hominumque pertinaciam eloquentiâ ſuâ fregit. Fuit autem Orpheus ex Thraciâ, Calliopes & Apollinis filius: is uxorem habuit Eurydicen: quæ dùm Ariſtæum fugeret per loca herbis floribuſque ornata, latentem ſerpentem calcavit: cujus venenato morſu exſtincta, ad inferos deſcendit. Vide Virg. 4. Georg. & Ovid. Met. 10. Fab. 9. 23 Bis perditâ uxore Eurydice: primò, cum ea Ariſtæum fugiens, morſu ſerpentis periit: deinde, cùm ea illi, ab inferis redeunti, erepta eſt. Legem enim dederat Orpheo Proſerpina, ne eam reſpiceret, donec ad ſuperos perveniſſet: ſed Orpheus veritus, ne ſe uxor ſequeretur, cùm jam ferè ad ſuperos perveniſſet, eam reſpexit: quæ idcircò ad inferos retracta eſt. 24 Triſtis erat; ſed tamen cantu dolorem levabat. 25 Carmen, quod facio levandi doloris gratiâ. Sic infrâ El. ult. *Gratia, Muſa, tibi: nam tu ſolatia præbes: Tu curæ requies: tu medicina venis.* 26 Tomon mihi impoſitum. 27 Sola non me deſeruit. 28 Inter omnia pericula. 29 Timida eſt: aut *timet ſc. aliquid.* 30 Quare in exſilium miſſus ſim. 31 Errorem. 32 Hac ipſa re. i. carmine, vel levando curas meas. Q. d. Muſa ideò mihi eſt æqua, quoniam mecum accuſata fuit, & mihi priùs nocuit. 33 Intelligit autem carmina amatoria, quæ cum ipſo Poëta damnata ſunt. 34 Pertinet hæc negatio *Non* ad verbum, *Impoſuiſſe*, non ad *Vellem*: ut ſit Propoſitio affirmans, ut Logici loquuntur. 35 Muſarum Poëſin attigiſſe. 36 Gratia Poëſis me delectat, nequeo hæc ſtudia deponere. 37 Ulyſſi, à Dulichio inſulâ dicto. 38 Arbor, quæ Ulyſſis ſocios dulcedine ſuâ ita trahebat, ut reditum in patriam obliviſcerentur. Hom. Odyſſ. 9. 39 Guſtus inſtrumento. 40 Q. d. Quamvis lotos Ulyſſis ſociis noceret, quòd patriæ oblivionem induceret, tamen ſapor ejus fructus adeò erat dulcis, ut, quamvis obeſſet, nihil tamen curarent. 41 Amator. 42 Amorem, cujus amans ipſe eſt culpa & cauſa. 43 Carmina.

Forſitan hoc ſtudium poſſit [44] *furor eſſe videri :*
Sed quiddam furor hic [45] *utilitatis habet.*
Semper [46] *in obtutu mentem vetat eſſe malorum :*
Præſentis [47] *caſus immemoremque facit.*
Utque ſuum [48] *Bacchis non ſentit* [49] *ſaucia* [50] *vulnus ,*
[51] *Dùm ſtupet* [52] *Idæis exululata jugis :*
Sic, ubi [53] *mota calent ſacro mea pectora* [54] *thyrſo ,*
Altior humano [55] *ſpiritus ille malo eſt.*
Ille nec exſilium , [56] *Scythici nec littora Ponti ,*
Ille nec iratos ſentit [57] *habere* [58] *Deos.*
Utque [59] *ſoporiferæ biberem ſi pocula* [59] *Lethes ,*
[60] *Temporis adverſi ſic mihi ſenſus abeſt.*
Jure [61] *Deas igitur* [62] *veneror mala noſtra levantés,*
[63] *Sollicitas comites ex Helicone fugæ :*
Et partim pelago, partim [64] *veſtigia terrâ ,*
Vel rate dignatas, vel pede [64] *noſtra ſequi.*
Sint, precor, hæ ſaltem [65] *faciles mihi :* [66] *Namque Deorum*
Cæſare cum magno cætera turba facit.
Meque [67] *tot adverſis cumulat ,* [68] *quot littus arenas ,*
Quotque fretum piſces , ovaque piſcis habet.
Vere priùs flores, æſtu numerabis ariſtas ,
Poma per autumnum, frigoribuſque nives :
[69] *Quàm mala, quæ patior* [70] *toto jactatus in orbe ,*
[71] *Dùm miſer Euxini littora ſæva peto.*

44 Inſania , ut quis id amet ,quod illum male excepit.
45 Commodi. i. in hoc Poëtico furore eſt quædam utilitas , quam ſubjungit.
46 In aſpectu & contemplatione malorum , in quibus verſor.
47 Exſilii.
48 Phœbas vates Apollinis, quæ Baccho orgia celebrat, furore correpta , qualis mater Penthei , & ſimiles deſcribuntur Met. 3.
Bacchides enim ſive *Bacchæ* fuerunt Bacchi ſacrificulæ, quæ & Mænades appellabantur : hæ,noctu Baccho ſacrificabant , alternis annis in Parnaſſo, Bœotiæ monte. Dictæ ſunt *Bacchæ* ab inſanis clamoribus : currebant enim cum tædis & funalibus accenſis per noctem , quibus utebantur in illis ſacrificiis, atque crinibus paſſis ita clamabant currentes : *Evoë* , quæ vox erat bona ac felicia precantium. 49 Deo plena. 50 Suum furorem. 51 Dùm attonita, in furore eſt. 52 Ad ululatum impulſa à Baccho ; *vel* , ululatum edens, quo Bacchi ſacerdotes utuntur in Idâ Phrygiæ monte & Cretæ , cùm ſacra Cybeles celebrant. 53 Agitata. 54 Haſtâ pampinis circum veſtitâ , quam Bacchi ſacerdotes in ſacris ejus geſtabant : quæ per ſimilitudinem pro Poëtico ſpiritu hic ſumitur. 55 Ille furor Apollineus, quem corde teneo. 56 Pont. Euxini. 57 Al. *adeſſe*. 58 Iratum Auguſtum. 59 Lethæi fluminis apud inferos, ſoporem & oblivionem potantibus cauſantis. Virg. Æn. 6. v. 714. 60 Cogitatio & intelligentia temporis mei infelicis. 61 Muſas. Sic De Pont. l. 1. El. 6. *Et repeto, nollem quas coluiſſe, Deas.* Et Virg. Æn. 10. *Pandite nunc Helicona* Deæ, *cantuſque movete.* 62 Colo. 63 Muſas, quæ uſque ex Helicone, Bœotiæ monte , in quo degunt, de meo exſilio ſollicitæ ſunt. Appoſitio. 64 Vias noſtras. 65 Propitiæ, addictæ. 66 Reliqui enim Dii, præter Muſas , irati mihi ſunt , ut Cæſar eſt. 67 Innumerabilibus. 68 Hyperbolica numeri infiniti notatio. 69 Sc. *numerabis*. 70 In varias orbis partes. 71 Priuſquam Tomum pervenerim.

Nec tamen,[72] ut veni,[73] levior fortuna malorum eſt:
Hùc quoque ſunt noſtras [74] fata ſecuta vias.
[75] Hîc quoque cognovi natalis [76] ſtamina noſtri,
Stamina de [77] nigro vellere facta mihi.
Utque nec [78] inſidias capitiſque pericula narrem:
Vera quidem vidi, [79] ſed graviora fide.
Vivere quàm miſerum eſt inter Beſſoſque Getaſque
Illi, [80] qui populi ſemper in ore fuit!
Quàm miſerum eſt [81] portâ vitam muroque [82] tueri,
Vixque ſui tutum [83] viribus eſſe loci!
Aſpera militiæ [84] juvenis [85] certamina fugi,
[86] Nec niſi luſurâ movimus arma manu.
[87] Nunc ſenior gladioque latus ſcutoque ſiniſtram,
Canitiem galeæ ſubjicioque meam.
Nam dedit [88] è ſpeculâ cuſtos ubi ſigna [89] tumultus,
Induimus [90] trepidâ protinùs arma manu.
Hoſtis habens arcus imbutaque tela veneno,
Sævus [91] anhelanti mœnia [92] luſtrat equo.
Utque rapax [93] pecudem, [94] quæ ſe non texit ovili,
Per ſata, per ſilvas, fertque refertque lupus:
Sic, ſi quem nondùm portarum ſede receptum
Barbarus in campis repperit hoſtis, [95] habet:
Aut ſequitur captus, injectaque vincula collo
Accipit, [96] aut telo, virus habente, perit.
Hîc ego [97] ſollicitæ jaceo novus incola [97] ſedis:
Heu nimiùm [98] fati tempora longa mei!
Et tamen [99] ad numeros, antiquaque ſacra reverti
[1] Suſtinet in tantis hoſpita Muſa malis.
Sed neque cui recitem, quiſquam eſt, mea carmina: nec qui

72 Poſtquam in Scythiam perveni. 73 Minora mala fero. 74 Eadem infortunia, quæ mihi Romæ nocuère. 75 In Scythiâ. 76 Fila, quæ Parcæ mihi nent. i. curſum vitæ meæ. 77 Plena infelicitatis. *Niger* enim color infelix erat, ſicut *candidus* felix. 78 Mihi ſtructas. 79 Sed magis gravia & aſpera, quàm credi poſſit. 80 Qui ſemper celeberrimus fuit. 81 Tomitanæ urbis. 82 Defendere ab hoſtibus. 83 Munitione. 84 Juvenis enim Ovidius in Aſiâ militavit. 85 Bella odio habui. 86 Niſi ludendi aut exercendi tantùm gratiâ, gladios, & id armorum genus tractavi. 87 Ordo eſt: *Nunc ſenior ſubjicio.* i. tego, *latus gladio, & ſiniſtram cute, & canitiem meam.* i. canos meos capillos *galea.* 88 Ex alto loco, ubi ad ſpeculandum poſitus erat. 89 Timoris: quod Getæ armati contra nos adventare nunciabantur. 90 Trementi propter ſenectutem & metum. 91 Defeſſo præ nimio curſu. 92 Circumequitat ac ſi luſtraret. 93 Ovem. Propriè enim *pecus pecoris*, ſive *pecus pecudis* (utroque enim modo dicitur) ſignificat omne animal, quod ſub hominis imperio è pabulo terræ paſcitur: ut boves, aſini, equi, oves, capræ, & hujuſmodi. Interdùm ſumitur pro quibuſvis animalibus, quæ humanâ carent effigie & linguâ. Sic *fuci* à Virgilio appellantur *pecus.* 94 Quæ extra ovile deprehenſa fuit. 95 Capit. 96 Aut venenatâ ſagittâ occiditur, cadit. 97 Periculoſi loci, propter hoſtes aſſiduos. 98 Meæ mortis. 99 Adverſus. 1 Poteſt, audet.

[2] Auribus accipiat verba Latina ſuis.
[3] Ipſe mihi (quid enim faciam?) ſcriboque legoque,
[4] Tutaque judicio littera noſtra ſuo eſt.
Sæpè tamen dixi, [5] Cui nunc hæc cura laborat?
An mea [6] Sauromatæ ſcripta Getæque legent?
Sæpè etiam lachrymæ ſunt, me ſcribente, profuſæ
Humidaque eſt fletu [7] littera facta meo.
[8] Corque vetuſta meum [9] tamquam nova vulnera ſentit,
Inque ſinum [10] mœſtæ labitur imber [10] aqua:
Dùm [11] vice mutatâ qui ſim, fuerimque recordor,
Et tulerit [12] quò me caſus, & [13] undè, [14] ſubit.
Sæpè manus demens [15] ſtudiis irata, ſibique,
Miſit in arſuros carmina noſtra [16] focos:
Atque ita de multis, quoniam non multa ſuperſunt,
[17] Cum veniâ facito, quiſquis es, iſta legas.
[18] Tu quoque [19] non meliùs, quàm ſunt mea tempora, carmen
Interdicta mihi [20] conſule, Roma, [20] boni.

2 Intelligat. 3 Quod lego ac compono, proprio meo judicio, & non alieno, examinandum permitto. Careo enim amicis, quorum, cùm Romæ eſſem, in carminibus meis corrigendis judicio uti ſolitus ſum 4 Ut mihi non iterùm damnum inferat. 5 Cujus bono ac utilitati hoſce meos verſus compono? 6 Qui mea carmina non intelligunt. 7 Chara. 8 Animus meus. 9 Tanquam novam poenam. i. quaſi jam demùm mihi eſſet impoſita. Q. d. Animus meus labitur, quaſi non jam pridem, ſed in præſentiâ exſularem. 10 Lachrymarum ex mœſtitiâ inſtar imbris manantium. 11 Viciſſim. 12 In Scythiam. 13 Ex quo loco. i. Româ. 14 In mentem venit. 15 Poëſi. 16 Ignes. 17 Mihi ignoſcendo, ſi quid erratum fuerit. 18 Ordo eſt: *Tu quoque, ô Roma, interdicta mihi conſule boni carmen non melius, quàm ſunt mea tempora.* 19 Non magis bonum. 20 In bonam accipe partem. Sic de Pont. l. 3. El. 8. *Tu tamen hæc, quæſo*, conſule *miſſa* boni. Sen. Ben. l. 1. *Hoc munus, rogo, qualecunque eſt*, boni couſulas.

ELEGIA II.

[1] IAm [2] fera [3] Cæſaribus Germania, [4] totus ut orbis,
Victa poteſt flexo ſuccubuiſſe genu:

1 Tiberium Germanicam expeditionem ſumpſiſſe, in Scythiam ad Poëtam fama pertulerat. Dicit ergo, victoriam fortaſſe ab eo partam fuiſſe: cùm hæc ſcriberet. Ejus autem triumpho dicit ſe mente intereſſe, quandoquidem corpore non poteſt. Quòd ſi quis ei triumphi formam narraverit, quamvis ſerò, tamen oſtendit ſe auditurum tantâ lætitiâ, ut proprium incommodum ſit poſthabiturus publicæ lætitiæ. 2 De Tiberii expeditione intelligendum, non Druſi. Nam hic aliquot annis antè in Germaniâ perierat, quàm Poëta relegatus fuit. 3 Victa à Tiberio, qui Auguſti auſpiciis expeditionem ſumpſerat: vel, *ſuccubuiſſe Cæſaribus.* i. domita ac ſubacta eſſe à Tiberio. 4 Sc. *eſt victus.*

5 *Alta-*

[5] Altaque velantur fortaſſè palatia ſertis,
[6] Thùraque in igne ſonant, [7] inficiuntque diem:
[8] Candidaque, [9] adductâ collum percuſſa ſecuri,
[8] Victima purpureo ſanguine [10] tingit humum:
[11] Donaque amicorum templis promiſſa Deorum
Reddere victores [12] Cæſar uterque parant:
Et qui Cæſareo [13] juvenes [14] ſub nomine creſcunt,
Perpetuo terras ut regat [15] iſta domus:
Cumque bonis [16] nuribus [17] pro ſoſpite [18] Livia nato
Munera dat [19] meritis, [20] ſæpè datura, Deis:
Et pariter [21] matres, & [22] quæ ſinè crimine caſtos
Perpetuâ ſervant virginitate focos.
Plebs [23] pia, cumque piâ lætatur plebe [24] Senatus,
[25] Parvaque cujus eram pars ego nuper, Eques.
[26] Nos procul expulſos communia gaudia fallunt,
[27] Famaque tam longè non niſi parva venit.
Ergo omnis populus poterit ſpectare triumphos,
Cumque [28] ducum titulis [29] oppida capta leget:
Vinclaque captivâ Reges cervice gerentes
Ante [30] coronatos ire videbit [30] equos:
Et cernet vultus aliis [31] pro tempore [32] verſos,
[33] Terribiles aliis, immemoreſque ſui.
[34] Quorum [35] pars [36] cauſas, & [37] res, & nomina quæret:

5 Et celſæ Augusti ædes, quæ erant in Palatino colle, ubi ille habitabat, fortaſſe veſtiuntur & ornantur in ſignum lætitiæ, propter victoriam de Germanis, collis. 6 Thura fortaſſe etiam cremantur in templis Deorum immortalium. i. ſacrificia fiunt. 7 Et diem fumo obſcurum reddunt, & offuſcant. 8 Quæ

partâ victoriâ, ſacrificari ſolebat. 9 Ad ſe tractâ, elevatâ ſecuri, ut in ictu fieri ſolet. 10 Conſpergit. 11 Votiva, quæ Imperatores templis Deorum ſibi amicorum & faventium promiſerant. 12 Auguſtus & Tiberius. 13 Germanicus Druſi, & Druſus Tiberii ex Agrippinâ filius: quorum alter germanus Tiberii filius alter adoptivus dicebatur. 14 Cæſares enim & ipſi appellantur. 15 Illa Cæſarum familia. 16 Uxoribus Germanici & Druſi junioris, quorum alteri Agrippina, Juliæ & Agrippæ filia; alteri Germanici ſoror Livia nupta erat. Dicuntur antem *nurus* non tantum à parentibus maritorum, ſed & ab avis. 17 Pro filio Tiberio incolumi. 18 Auguſti uxor. 19 Sic infrà: *Et dabitur* merito *laurea vota Iovi.* 20 Quia Dii poſteà ſæpiùs plures victorias dabunt. 21 Nuptæ, op filios *ſoſpites*. 22 Virgines Veſtales. 23 Quia amat, principes. 24 Romanus. i. Senatores Romani. 25 Et Equites lætantur, quorum ego nuper eram parva pars. i. quorum nuper unus fui, licet minimus. Fuit enim Ovidius eques & equeſtri natus familiâ. 26 Communis lætitia me fugit, à me ignoratur longè ejecto è patriâ. 27 Et pauca de iis tebus audio. 28 Captorum, qui tunc circum ducebantur. Propert. *Et titulis oppida capta legam.* 29 Quorum imagines quoque ferebant. 30 Currus triumphales. Triumphantis currum trahebant equi candidi quatuor: qui & ipſi lauro coronabantur. 31 Habitâ temporis ratione, quod poſcit, ut victi ferociam ponant. 32 Mutatos. Nam qùi primò fuerant feroces, tunc erant humiles & abjecti. 33 Cernet populus alios captivos truci vultu, tanquam ſi eſſent victores: quod his ſolet evenire. qui ſunt immemores. i. qui non meminerint ſe eſſe captivos. 34 Hic genitivus ad accuſativum *cauſas*, & ſequentes, pertinet. 35 Nominativus hic, ut & ſequenti verſu ad populum ſpectatorem refertur. 36 Cur ſint terribiles, vel quare ducantur in triumphum. 37 Ab eis geſtas.

38 Narrabit. 39 Ab hoc verſu ad hunc uſque, *Hos ſuper in curru*, &c. ſunt verba populi loquentis, narrantis, & digito commonſtrantis: hic fuerat hoſtium ſummus Imperator. 40 Purpureâ veſte, qui color apud Tyrios, Sidonioſque, præſtantiſſimus tingitur. 41 Secundus â duce. 42 Qui nunc ter-

Pars [38] *referet, quamvis noverit illa parùm:*
[39] *Hic, qui* [41] *Sidonio fulget ſublimis in* [42] *oſtro,*
Dux fuerat belli: [43] *proximus ille duci.*
Hic, [44] *qui nunc in humo lumen miſerabile figit,*
Non iſto vultu, [45] *cúm tulit arma, fuit.*
Ille ferox, & adhùc oculis hoſtilibus [44] *ardens,*
Hortator pugnæ, [45] *conſiliumque fuit.*
Perfidus hic noſtros [47] *illuſit fraude locorum,*
Squallida [48] *demiſſis qui tegit ora comis:*
Illo, qui ſequitur, dicunt mactata [49] *miniſtro,*
Sæpè [50] *recuſanti* [51] *corpora capta Deo.*
[52] *Hic lacus,* [53] *hi montes, hæc tot caſtella, tot amnes*
Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Druſus in his meruit quondam [54] *cognomina terris,*
Quæ bona progenies digna [55] *parente fuit.*
[56] *Cornibus hic fractis viridis* [57] *malè tectus ab ulvâ,*
[58] *Decolor ipſe* [59] *ſuo ſanguine Rhenus erat.*
Crinibus en etiam [60] *fertur Germania* [61] *paſſis,*
Et ducis [62] *invicti ſub pede mœſta ſedet:*
Collaque Romanæ præbens [63] *animoſa* [64] *ſecuri,*
Vincula fert illâ, quâ tulit arma, manu.
[65] *Hos ſuper in curru, Cæſar, victore vehêris*
[66] *Purpureus populi* [67] *ritè per ora tui:*
Quàque ibis, [68] *manibus circumplaudêre tuorum;*

ram miſerandum in modum intuetur. 43 In prælio. 44 Micans. 45 Duci hoſtium à conſiliis fuit. i. hoſtibus bellum ſuaſit. 46 Decepit. 47 Germanum transfugam denotat, qui in hoſtium inſidias præcipitavit Romanos, aut in loca duxit iniqua, & aliò, quam ipſis promiſerat. 48 Longis ac promiſſis crinibus: nam Germani comati erant. 49 Sacrorum. 50 Renuenti tot corpora mactari. 51 Servos, bello captos, ſacrificatos. 52 Hi octo ſequentes de picturis locorum intelligendi ſunt. Fuit enim conſuetudo, ut in triumpho hæc omnia, quæ ibi referuntur, ferrent depicta. 53 Quorum imagines circumferebantur. 54 Ut, devictâ Germaniâ, Germanicus vocaretur. 55 Vel patre Tiberio Claudio Nerone, vel matre Liviâ. 56 Viribus. *Cornua* autem ideò à Poëtis fluminibus tribuuntur, ſive quòd plerumque in cornuum ſimilitudinem curvatas cernimus ripas, ſive quòd mugitum boum imitatur murmur undarum. Vir. *Rhenuſque bicornis.* 57 Præ timore latens ſub herbâ paluſtri, eo quòd jam victus, & ab hoſte captus eſſet. Formidinem accolarum exprimit. 58 Habet colorem vitiatum. Dicitur enim *decolor* quaſi *deſit* ei *color.* 59 Accolarum. Fingit enim Rhenum Deum fluvialem. 60 Imago Germaniæ circumfertur. 61 Sparſis, quod in dolore fieri ſolet. 62 Triumphantis. 63 Fortia. Sunt enim Germani fortes & animoſi. 64 Ferienda ſecuri. 65 O Cæſar, tu triumphali curru vehêris, cùm hos viciſti. 66 Purpurea veſte indutus, quam triumphantes geſtabant. 67 Solenniter. 68 A Romanis manuum plauſu. i. colliſione honoraberis, aut declaraberis dignus gloriâ: vel plauſus circum te fiet.

Undique [69] jactato flore tegente vias.
[70] Tempora Phœbeâ lauro cingentur : [71] Joque
Miles, Jo, magnâ voce, triumphe [72] canet.
Ipſe [73] ſono, plauſuque ſimul, fremituque [74] calentes
[75] Quadrijuges cernes [76] ſæpe reſiſtere equos.
Indè petes [77] arcem , & [78] delubra faventia votis ,
Et dabitur meritò laurea [79] vota Jovi.
Hæc ego ſummotus, quâ poſſum [80] mente, videbo :
[81] Erepti nobis jus habet illa loci.
Illa per immenſas ſpatiatur libera terras :
[82] In cœlum celeri pervenit illa viâ.
[83] Illa meos oculos mediam deducit in urbem ,
[84] Immunes tanti nec ſinit eſſe boni.
Invenietque animus, quà currus ſpectet [85] eburnos :
[86] Sic certè in [87] patriâ per breve tempus ero.
[88] Vera tamen capiet populus ſpectacula felix,
Lætaque erit præſens cum duce [89] turba ſuo.
At mihi, [90] fingenti tantùm longèque remoto ,
[91] Auribus hic fructus percipiendus erit.
Atque procul [92] Latio [93] diverſum miſſus in orbem,
Qui narret [94] cupido vix [95] erit iſta mihi.

69 Sparſis floribus. Mos enim erat , ut in eâ viâ, per quam triumphantes irent , flores ſpargerentur. Sic Amor. l. 1. El. 2. de ſe à Cupidine jam victo: *Læta triumphanti de ſummo mater Olympo Plaudet, & appoſitas ſparget in ora roſas.*

70 Imperatores , duces-ve ; qui devictis hoſtibus triumpharent , caput lauro, Apollini ſacrâ , ornabant : militeſque , qui currum ſequebantur. *Io triumphe* canebant. Tib. l. 2. El. 6. *Ipſe gerens laurus , lauro devinctus agreſti , Miles Io magnâ voce triumphe canet.* Horat. *Io triumphe , tu moraris aureos Currus & intactas boves. Io triumphe , nec Jugurthino parem Bello reportaſti ducem.* 71 *Io* vox eſt clamantis quâ triumphantem Imperatorem exercitus ſequens utebatur 72 Clamabit. 73 Tubarum , & cæterorum inſtrumentorum Muſicorum. Nam citharædorum ac tibicinum turba Imperatorem præcedebat. 74 Animoſos. 75 Quatuor equos candidos , Imperatoris triumphantis currum deauratum junctis lateribus trahentes. 76 Sæpè adverſari vel aurigæ præ nimio ſtrepitu , vel multitudini obſtanti. 77 Capitolium. 78 Templum Jovis Capitolini faventis votis tuis. 79 Promiſſa. 80 Animo & imaginatione perpendam. 81 Illa mens habet poteſtatem loci interdicti nobis. i. animus meus intrare jure poteſt Romam , ſingula perpendendo. 82 Cœlum etiam ipſum mens aſcendit , cùm volumus illud cogitatione complecti. 83 Mens mea oculis meis omnia repræſentat , quaſi eſſent in mediâ urbe. 84 Sinè munere & officio , aut vacuos & otioſos , cùm tantum bonum agatur. 85 Triumphales. 86 Hoc pacto , ipſa ſc. mente , non corpore. 87 Româ. 88 Non imaginaria , ut ego. 89 Multitudo. 90 Tantum modò putanti me eą videre. 91 Hæc utilitas tanti triumphi erit audienda , quandoquidem non licet intereſſe. 92 Eâ parte Italiæ , ubi ſunt Tiberina oſtia , & Roma terrarum caput. Dictum eſt autem Latium à *latendo*, quòd illic latuerit Saturnus , cùm Jovem fugeret. Ovid. 1. Faſt. *Dicta quoque eſt Latium terra* , latente *Deo.* Et Virg. 8. Æn. de Saturno loquens , dicit : *Latiumque vocari Maluit , his quoniam* latuiſſet *tutus in oris.* 93 In Scythiam procul poſitam ab Italiâ , quaſi ea ſit alter orbis. 94 Avido audiendi. 95 Reperietur. Q. d. Credebam hæc me poſſe audire , ut vix poſſibile eſſe arbitror ob locorum diſtantiam & intervallum.

96 Poſtquam dudùm factum eſt. 97 Præteritum dudùm. 98 Etſi ſerò, lætabor tamen.

Is quoque jam [96] ſerum referet [97] veteremque triumphum :
[98] Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
[99] Illa dies veniet, [1] mea quâ lugubria ponam :
[2] Cauſaque privatâ publica major erit.

99 Quâ hæc audiam. 1 Quâ triſtitiam meam deponam. 2 Publica lætitia hujus triumphi, quæ me quoque exhilarabit, plus valebit, quàm propria triſtitia.

ELEGIA III.

1 Utramque urſam precatur Poëta, ut Romanam urbem ac ejus uxorem aſpiciant : ſibique referant, ſit ne ea mariti memor an non. Poſteà ſe ipſum arguit, quòd dubitet de uxoris fide, à quâ ſe amari intelligit. Tùm eam laudat, doletque quòd ejus cauſâ in aſſiduo luctu verſetur. Denique hortatur, ut in fide permaneat.

[1] MAgna minorque [2] feræ, quarum [3] regis [4] altera Grajas,
[5] Altera [6] Sidonias, [7] utraque ſicca, rates :
Omnia cum ſummo poſitæ videatis [8] in axe,
Et maris occiduas [9] non ſubeatis aquas,
[10] Æthereamque ſuis cingens amplexibus arcem,
Veſter ab intactâ circulus extet humo ;
Aſpicite [11] illa, precor, quæ [12] non benè [11] mœnia quondam
Dicitur [13] Iliades tranſiliiſſe Remus.
Inque meam [14] nitidos [15] dominam convertite vultus,
Sitque memor noſtri, necne, [16] referte mihi.
Hei mihi, cur nimiùm [17] quæ ſunt manifeſta requiro ?
Cur [18] labat ambiguo ſpes mea miſta metu ?
[19] Crede quod eſt, & vis, ac deſine [20] tuta vereri,

2 Urſæ. De majore vide Met. 2. Fab. 4. 5. Minorem autem unam è Jovis nutricibus fuiſſe ferunt. 3 Quam ſequuntur. 4 Helice urſa major. 5 Cynoſura urſa minor. 6 Phœnicum, à *Sidone* urbe. Sequebantur autem Græci in navigando Urſam majorem, quia facillimè internoſci poterat ab aliis ſtellis : Phœnices minorem, quia polo erat proxima. 7 Quarum neutra unquam occidit, nec in Oceanum ſub horizontem deſcendit. 8 In ſummo cœlo ; vel potiùs apud polum ſemper ſummum. i. ſupra horizontem nobis. 9 Non occidatis. 10 Ordo eſt : *Et veſter circulus, cingens.* i. amplectens. *amplexibus ſuis*, quia Urſæ videntur polum Arcticum amplecti, *æthereum arcem.* i. polum Arcticum, *exſtet ab humo intactâ.* i. emineat, appareat, ſit ſupra terram, quam non ambit brevis circulus, ut reliqui. 11 Romam. 12 Infeliciter : quia ideò interfectus eſt. Ovid. Faſt. 3. *Mœnia condantur : quo, quamvis parva fuerant, Non tamen expediit tranſiliiſſe Remo.* Vide Flor. l. 1. c. 1. Liv. 1. Plut. in Rom. Ovid. Faſt. 4. 13 Remus Iliæ filius. 14 Lucidos, claros. 15 Uxorem. 16 Nunciate. 17 Quæ ſatis clarè ſcio. 18 Dubitat. 19 Apoſtrophe ad ſe ipſum. Q. d. Id quod eſt, & tu quoque ita eſſe vis de uxore, credas eſſe, eam ſc. tui memorem. 20 An illa tui ſit memor.

Deque

Deque [21] *fide certâ ſit tibi certa* [22] *fides.*
[23] *Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,*
Non mentiturâ tu tibi voce refer:
[24] *Eſſe tui memorem, de quâ tibi maxima cura eſt:*
Quodque poteſt, [25] *ſecum nomen habere tuum:*
[26] *Vultibus illa tuis* [27] *tanquam præſentibus hæret,*
Teque remota procul, ſi modò vivit, amat.
[28] *Ecquid,* [29] *ubi incubuit* [30] *juſto* [31] *mens ægra dolori,*
[32] *Lenis* [33] *ab admonito pectore ſomnus abit?*
Tunc [34] *ſubeunt* [35] *curæ, dùm te lectuſque, locuſque*
[36] *Tangit, & oblitam non ſinit eſſe mei?*
Et veniunt [37] *æſtus, & nox* [38] *immenſa videtur?*
[39] *Feſſaque jactati corporis oſſa dolent?*
Non equidem dubito, quin hæc & cætera fiant,
Detque tuus [40] *mæſti ſigna doloris amor:*
Nec [41] *cruciêre minùs, quam cùm* [42] *Thebana cruentum*
Hectora [43] *Theſſalico vidit* [43] *ab axe* [44] *rapi.*
Quid tamen ipſe [45] *precer dubito, nec dicere poſſum,*
[46] *Affectum quem te mentis habere velim.*
Triſtis es? [47] *indignor, quòd ſim tibi cauſa doloris:*
[48] *Non es?* [49] *ut amiſſo conjuge digna fores.*
Tu verò tua [50] *damna dole, mitiſſima conjux,*
[51] *Tempus* [52] *& à noſtris exige triſte malis:*
[53] *Fleque meos caſus: eſt quædam flere voluptas;*
[54] *Expletur lachrymis* [55] *egeriturque dolor.*

21 Conſtantiâ, fidelitate illius in præſtando officio. 22 Credulitas. 23 Et quod ſidera in Septentrione collocata. i. utraque Urſa, non poſſunt tibi de fide illius nunciare, tu ipſe reſponde tibi reſponſione veriſſimâ quæ ſequitur. 24 Uxorem. 25 Memoriam & nomen tuum retinere, quoniam te habere nequit. 26 Imagini tuæ. 27 Ac ſi tu ipſe id eſſes. 28 Ordo eſt: *Ecquid lenis ſomnus abit ab admonito pectore, ubi mens ægra incubuit juſto dolori?* Incipit Poëta alloqui uxorem, perſonâ mutatâ. 29 Poſtquam inhæſit, ſe dedit. 30 Quo juſtâ cauſâ afficeris. Juſtam enim dolendi cauſam habet uxor, ſi quid marito adverſi accidit. 31 Mens tua, ô uxor, fatigata nimio mei dolore. 32 Non profundus præ nimio dolore. 33 A mente, quâ admonetur, quid mihi acciderit. 34 Tibi. 35 Sollicitudines de me tuæ. 36 Sic movet & afficit, ac ſi tangeret. Vel, dùm tu lectum & locum tangis, in quo quieſcere mecum ſolebas. Hypallage. 37 Vehementiores mei amores, vel ſollicitudines. Virg. *Vario nequicquam fluctuat* æſtu. 38 Deſiderio mei tanta, ut menſurari non poſſet. 39 Laſſa nimiâ volutatione & jactatione, cùm dormire non poteſt. 40 Al. *caſti.* 41 Dolore afficiare. 42 Andromache, filia Eëtionis, Thebarum in Siciliâ regis, uxor Hectoris. 43 A curru Achillis Theſſali. 44 Trahi circum muros Trojanos. 45 De amore tuo. 46 An amorem, an triſtitiam. 47 Ægrè fero. 48 Triſtis. 49 Oratio deficiens verbis. Q. d. Velim te eſſe triſtem, ut decet amiſſo marito. 50 Detrimenta, quæ pateris meâ cauſâ, quæ me pulſo incurriſti, cùm dimidium tui perdidiſti. 51 Ipſa triſtis, quod reliquum eſt temporis, vive. 52 Poſt exilium meum. 53 Et defle, deplora infortunium meum. 54 Doloris ſolatium ſunt lachrymæ. 55 Evacuatur, minuitur.

[56] *Atque utinam non vita tibi lugenda,* [57] *ſed eſſet*
Mors mea; [58] *morte fores* [59] *ſola relicta mea!*
[60] *Spiritus hic* [61] *per te patrias exiſſet in auras!*
Sparſiſſent [62] *lachrymæ pectora noſtra* [62] *piæ!*
[63] *Supremoque die* [64] *notum ſpectantia cœlum*
[65] *Texiſſent digiti* [66] *lumina noſtra tui!*
[67] *Et cinis* [68] *in tumulo poſitus jacuiſſet* [68] *avito!*
[69] *Tactaque naſcenti* [70] *corpus haberet humus!*
Denique, dùm vixi ſine crimine mortuus eſſem!
Nunc mea [71] *ſupplicio vita* [72] *pudenda ſuo eſt.*
Me miſerum, ſi tu, cùm diceris exulis uxor,
[73] *Avertis vultus, & ſubit ora rubor!*
Me miſerum, ſi turpe putas [74] *mihi nupta videri!*
Me miſerum, ſi te jam pudet eſſe [75] *meam!*
Tempus ubi eſt illud, quo [76] *te jactare ſolebas*
[76] *Conjuge;* [77] *nec nomen* [77] *diſſmulare viri?*
Tempus ubi eſt, quo te (niſi non vis [78] *illa referri,)*
Et dici (memini) [79] *juvit & eſſe meam?*
[80] *Utque probâ dignum eſt,* [81] *omni tibi dote placebam:*
[82] *Addebat veris multa faventis amor.*
Nec, [83] *quem præferres (*[84] *ita res tibi magna videbar)*
[85] *Quem-ve tuum malles eſſe, vir alter erat.*
Nunc quoque ne pudeat, quòd ſis mihi nupta, tuuſque
[86] *Non dolor* [87] *hinc debet, debet abeſſe pudor.*

56 Atque utinam à te non lugenda eſſet hæc vita mea infelix propter exilium, ſed mors. Q. d. Mallem anteà mortuus eſſe, quàm vivere tam miſerè in hoc exilio. 57 Sc. *lugenda.* 58 Atque utinam fores relicta ſola meâ morte. i. utinam mortuus fuiſſem te ſuperſtite. 59 Sine me: cujus cauſâ aſſiduè doles. 60 Hæc mea vita. Incipit autem commoda, ennumerate quæ conſecutus fuiſſet, ſi conjuge ſuperſtite extremum diem obiiſſet, antequam relegatus fuit. 61 Per tuas manus. 62 Lachrymæ de me tuæ, pietatem præ ſe ferentes. 63 Ultimo. 64 In quo natus ac educatus ſum. 65 Clauſiſſent. Solelebant enim propinquiores mortuorum oculos claudere. 66 Oculos noſtros. 67 Et buſta mea. Comburebantur enim apud Romanos cadavera, quorum cinis in urnâ ſervabatur. 68 In ſepulchro majorum meorum. 69 Tacta à me primùm nato. Tempus pro tempore. Solebant infantes, ſimulac editi eſſent, humi deponere & Opem Deam invocare, quæ naſcentibus opem ferret. Quos autem alere decreverant, eos humò tollebant, cui rei Deam Levanam præficiebant, quæ ſc. pueris de terrâ levandis præeſſet. 70 Meum cadaver. 71 Exilio. 72 Ignominioſa. 73 Præ pudore. 74 Exuli. 75 Uxorem. 76 Te meam eſſe uxorem. 77 Et prædicare. 78 Quæ ſequuntur. 79 Delectavit. 80 Et ut decet probam uxorem facere. 81 Omnibus ingenii bonis. i. quodcunque in me erat, placebat tibi. 82 Amor plenus favoris in me tui multa in me bona alia eſſe dicebat, præter ea quæ vera erant. 83 Quem maritum me haberes potiorem. 84 Tanti à te æſtimabar. 85 Omnibus me anteponebas. 86 Dolere tu quidem debes, non erubeſcere. 87 Quòd mihi nupſeris.

Cùm [88] *cecidit* [89] *Capaneus* [90] *ſubito* [91] *temerarius* [90] *ictu,*
Non legis [92] *Evadnem* [93] *erubuiſſe viro.*
Nec, quia [94] *rex mundi compeſcuit ignibus ignes,*
Ipſe [95] *ſuis Phaëton* [96] *inficiandus erat.*
[97] *Nec Semele Cadmo facta eſt aliena parenti,*
Quòd [98] *precibus periit ambitioſa ſuus.*
Nec tibi, quòd [99] *lævis ego ſum Jovis ignibus ictus,*
[1] *Purpureus molli fiat in ore rubor.*
Sed magis in noſtri curam conſurge [2] *tuendi,*
Exemplumque mihi conjugis eſto [3] *bonæ:*
[4] *Materiamque* [5] *tuis triſtem virtutibus imple:*
Ardua per [6] *præceps gloria vadit iter.*
[7] *Hectora quis noſſet,* [8] *felix ſi Troja fuiſſet?*
Publica [9] *virtutis per mala facta via eſt.*
[10] *Ars tua,* [11] *Tiphy,* [12] *jacet,* [13] *ſi non ſit in æquore fluctus:*
[14] *Si valeant homines,* [15] *ars tua, Phœbe, jacet.*
Quæ [16] *latet,* [17] *inque bonis ceſſat non cognita rebus*
[18] *Apparet virtus,* [19] *arguiturque malis.*

88 Mortuus eſt 89 Unus ex ſeptem regibus, qui Thebas obſederunt, ſuperbus & Deorum contemptor: qui non contentus viciſſe homines, Jovem ipſum provocare auſus eſt, eo invito capturum Thebas ſe minitans; quo ſcelere in oppugnatione Thebani muri à Jove fulmine ictus cecidit. 90 Fulminis ictu. 91 Impius, quia ſe, invito Jove (ut diximus) Thebas capturum dixerat. 92 Capanei uxorem. 93 Propter virum, aut viri caſum. i. maritum etiam in adverſis amavit Evadne, quia in ejus rogum ardentem ſe nimio amore præcipitavit. 94 Jupiter ſedavit Phaëtontis incendium fulmine. Met. 2. Fab. 1. 95 A ſuis, ſc. Sole, Clymene matre, & Heliadibus ſororibus. 96 Nec erat negandus, eſſe ab illis ortus, quòd à Jove ictus eſt fulmine: imò etiam amplectendus in ruinâ; ideòque & ſorores luctu illius in arbores mutabantur. 97 Nec Semelen Cadmus pater odio proſecutus eſt: vel, nec Cadmus non ſciebat, Semelen filiam eſſe. 98 Jovem enim, quo cum rem habebat, precabatur Semele, ut ad ſe veniret eo modo, quo ſe Junoni videndum præbebat: quod cùm obtinuiſſet, illicò cum domo ſuâ conflagravit. Met. 3. Fab. 3. Colligit ergo exemplis Poëta, ſe quoque non eſſe ab uxore deſerendum in calamitate. 99 Sævo fulmine. i. irâ Auguſti fugatus. 1 Verecundia, quæ reddit hominem purpureum. 2 Ut nos defendat. 3 Quæ maritum defendit. 4 Caſum ſive infortunium meum triſtitiæ plenum. In triſti enim materiâ magis poterit virtus eluceſcere. 5 Tuâ in maritum fide & pietate. 6 Per iter difficile. 7 Virtutem Hectoris. Exemplis probat, virtutem in adverſis magis, quàm in ſecundis rebus, perſpici poſſe. 8 Semper in pace & nunquam à Græcis obſeſſa. 9 Via quâ gradimur ad virtutem. 10 Tua gubernandi ars. 11 *Tiphys* primæ navis, quæ Argo dicta eſt, gubernator, & Jaſonis atque Argonautarum in Colchicâ expeditione ſocius fuit. Ovid. 1. de Arte: *Tiphys in Æmoniâ puppe magiſter erat.* 12 Nulla eſt, non cognoſcitur. 13 Si in mari non ſit tempeſtas, ſed ſemper ſedatum eſſet: cujus ars in eâ navigatione inter fluctus & procellas eluxit. 14 Si homines non ægrotent. 15 Tua medendi ſcientia, cujus inventor diceris. Met. 1. 16 Non apparet, nec habet, quo ſe exerceat. 17 In rebus ſecundis. 18 Videtur. 19 Et comprobatur in rebus adverſis.

20 *Dat*

20 Mea calamitas dat tibi materiam & occaſionem magnæ laudis magnique nominis acquirendi.

[20] Dat tibi noſtra locum tituli fortuna; [21] caputque
Conſpicuum pietas, quo tua tollat, habet.
Utere [22] temporibus, quorum nunc munere [23] freta es;
[24] Et patet in laudes area magna tuas.

21 Ordo eſt: *Et tua pietas habet, quo tollat caput conſpicuum.* 22 Datâ occaſione laudis acquirendæ. 23 Adjuta, ſuſtentata es. 24 Et magna materia & latus campus patet in tuam gloriam. i. magna tibi datur occaſio adipiſcendæ famæ. Ita in Ep. Penel. *Et patet in curas area lata meas.*

ELEGIA IV.

1 Amicum laudat Poëta, exponitque Tomitani exilii incommoda: precaturque eum latenter, ut ab Augusto mitius & paulo propinquius exilium petat: quod facilè impetrari poſſe docet, cùm magna ſit ipſius clementia. Poſtremò narrat, quòmodo è locis non nimiùm longinquis fugerit Oreſtes cum Iphigeniâ ſorore: ablatâ etiam indè Dianâ ad meliora loca. Quod ſi illi ea loca fugerint, non mirandum eſſe concludit, ſi cupiat ipſe quoque iiſdem ventis abduci, quibus ablatus eſt Oreſtes.

[1] O Qui, nominibus cùm ſis [2] generoſus [3] avitis,
[4] Exuperas morum nobilitate genus:
Cujus ineſt animo [5] patrii candoris imago,
Non careat [6] numeris candor ut iſte ſuis:
Cujus in ingenio eſt patriæ facundia linguæ,
[7] Quâ prior [8] in Latio non fuit ulla foro:
[9] Quod minimè volui, poſitis [10] pro nomine [11] ſignis
Dictus es: [12] ignoſcas laudibus ipſe tuis.
Nil ego peccavi, [13] tua te bona cognita produnt:
Si, quod es, appares, [14] culpa ſoluta mea eſt.
Nec tamen [15] officium noſtro tibi carmine factum
Principe tam [16] juſto poſſe [17] nocere puto.
Ipſe [18] pater patriæ ([19] quid enim civilius illo?)
[20] Suſtinet in noſtro carmine ſæpè legi.

2 Nobilis. 3 Majorum. i. qui majoribus inclytis oriundis: atavis editus nobiliſſimis. 4 Vincis majores virtute. 5 Paternæ ſinceritatis. i. qui ſinceritate imitaris patrem tuum. 6 Habeat ſuum vigorem, & ſit perfectus candor. Al. *nervis*. i. viribus: uti ſit ſenſus: non cares proprio candore animi, nec patris ſplendore. 7 Ut primus ſis eloquentiâ Romanâ. 8 In Romano foro. 9 Maluiſſem te vero nomine appellare: nunc ab adjunctis & ſignis te ſignificare cogor. 10 Nominis loco. 11 Quibus cognoſci poteris. 12 Laudibus tuis adſcribas, ſi cognoſcaris ſignis ſupradictis. 13 Tuæ animi & fortunæ dotes te manifeſtum faciunt, nominant. 14 A me remota eſt culpa, liberatus ſum à culpâ. i. non imputabis mihi culpam. 15 Laudem, quâ te affeci: officii enim mei eſt laudare benè meritos. 16 Quoniam Auguſtus tam æquus eſt, ut nulli id imputet. 17 Tibi. 18 Auguſtus. Sic ſuprà l. 2. *Parce pater patriæ.* Hoc cognomen Auguſto univerſa civitas repentino maximoque conſenſu detulit. Vide quæ nos ad Flor. p. 225. 19 Quid eſt enim clementius aut humanius ipſo Auguſto? 20 Patitur de ſe ſcribi & ea legi.

Nec

Nec [21] *prohibere poteſt,* [22] *quia res eſt publica, Cæſar:*
[23] *Et de communi pars quoque noſtra bono eſt.*
[24] *Juppiter ingeniis præbet ſua nomina vatum,*
[25] *Seque celebrari* [26] *quolibet ore ſinit.*
Cauſa tua exemplo [27] *Superorum tuta duorum eſt,*
Quorum [28] *hic aſpicitur,* [29] *creditur* [30] *ille Deus.*
[31] *Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo:*
[32] *Non fuit arbitrii littera noſtra tui.*
[33] *Nec nova, quòd tecum loquor, eſt* [34] *injuria noſtra:*
[35] *Incolumis cum quo ſæpè locutus eram.*
[36] *Quò vereare minùs ne ſim tibi* [37] *crimen amicus,*
[38] *Invidiam, ſi qua eſt, auctor habere poteſt.*
Nam tuus eſt [39] *primis cultus mihi ſemper ab annis*
([40] *Hoc certè noli diſſimulare) pater.*
Ingeniumque meum (potes hoc meminiſſe) [41] *probabat:*
[42] *Plus etiam,* [43] *quàm, me judice, dignus eram.*
[44] *Deque meis illo referebat verſibus ore,*
In quo [45] *pars* [46] *altæ nobilitatis erat.*
[47] *Non igitur tibi nunc,* [48] *quòd me domus iſta recepit,*

21 Vetare, quin à me & cæteris de eo ſcribatur. 22 Qui eſt communis omnium Imperator, & publica perſona. 23 Et pars ad me pertinet. 24 Jupiter dat Poëtis nomen ſuum in materiam. A majore ad minus. Si Jupiter de ſe multa ſcribi à Poëtis non recuſat, eorumque carmina tantus Deus non dedignatur, cur recuſaret Cæſar? 25 Laudes ſuas. 26 Uniuſcujuſque. i. nullius laudationem contemnit. 27 Maximorum, Jovis & Auguſti. 28 Auguſtus. 29 Quia credimus, quod non videmus. 30 Jupiter. Tale eſt hoc Virgilianum: *Nocte pluit totâ, redeunt ſpectacula manè: Diviſum imperium cum Iove Cæſar habet.* 31 Quamvis non debuerim te prodere ſive nominare meo carmine, tamen hoc crimen celebrandi & nominandi te meo carmine, mihi adſcribetur, non tibi. Q. d. Auguſtus hoc crimen meum eſſe dicet, non tuum: ideò non eſt timendum, ne ob hanc cauſam ille proſequatur te odio. 32 Non habuiſti poteſtatem & jus in carmina noſtra, ut, quod tibi libeat, iis inſerere poſſes & delere: vel ſic, Non fuit in manu tuâ, quid ego, aut cui ſcriberem. 33 Nec nuper accidit. 34 Quâ ego te afficio ſcribendo, cùm id fieri nolles propter Auguſtum. i. ſi te lædam, quòd ad te ſcribam, non id jam novum eſt. 35 Cùm nondùm eſſem relegatus, ante exilium meum. 36 Quam ob cauſam, quod tecum locutus fui incolumis, minùs timeas, ne amicitia mea tibi detur vitio. 37 Criminatio. 38 Ego Ovidius poſſum dici fuiſſe tibi criminis cauſa, ſi aliqua tibi contrahitur invidia. 39 Ab ipſâ pueritiâ ſemper mihi amicus fuit. 40 Amicitiam paternam. 41 Laudabat pater tuus. 42 Sc. *probabat ingenium meum.* 43 Quàm merebar, me etiam, judicante ingenium meum non eſſe tantum, quantum illi apparebat. 44 Et illâ gravitate orationis ſuæ, quâ nobilitabatur, de verſibus meis pronunciabat judicium ſuum. 45 Eloquentia. 46 Al. *magna.* 47 Sc. *data ſunt verba.* Q. d. Non tibi in præſentiâ notus ſum: ſed multò antè patri tuo. 48 Q. d. Non tibi in præſentiâ notus ſum: ſed multò antè patri tuo. 48 Quòd familia veſtra me fovit & amplexata eſt. i. non nunc ſcripſi, & allocutus ſum te, quòd me primùm norit familia tua.

Sed priùs [49] *auctori ſunt data verba tuo.*
[50] *Nec data ſunt (mihi crede) tamen:* [51] *ſed in omnibus actis,*
[52] *Ultima ſi demas, vita* [53] *tuenda mea eſt.*
Hanc quoque, quâ perii, culpam, ſcelus eſſe negabis,
Si tanti [54] *ſeries ſit tibi nota* [55] *mali.*
Aut [56] *timor, aut error, nobis priùs obfuit error:*
Ah [56] *ſine me fati non meminiſſe mei!*
Ne-ve [57] *retractando nondùm* [58] *coëuntia rumpe*
Vulnera: vix illis proderit [59] *ipſa quies.*
Ergo ut [60] *jure damus pœnas; ſic* [61] *obfuit omne*
Peccato facinus, [62] *conſiliumque meo.*
[63] *Idque* [64] *Deus ſentit:* [65] *pro quo nec lumen ademptum*
Nec mihi [66] *detractas poſſidet alter opes.*
Forſitan [67] *hanc ipſam, vivat modò, finiet olim,*
Tempore cùm fuerit [68] *lenior ira,* [67] *fugam.*
Nunc precor hinc aliò jubeat diſcedere, ſi [69] *non*
Noſtra verecundo vota pudore carent.
Mitius exilium, paulòque [70] *propinquius oro,*
[71] *Quique ſit à ſævo longiùs hoſte, locum.*
Tantaque in Auguſto eſt [72] *clementia,* [73] *ſi quis ab illo*
Hæc peteret pro me, forſitan ille daret.
Frigida me [74] *cohibent Euxini littora Ponti,*
Dictus ab antiquis [75] *Axenus ille fuit.*
Nam neque jactantur moderatis æquora ventis,
Nec [76] *placidos portus* [77] *hoſpita navis habet.*
Sunt circà gentes, quæ prædam [78] *ſanguine quærunt,*
Nec minùs [79] *infidâ terra timetur aquâ.*

49 Patri tuo, qui tibi autor fuit hujus amicitiæ, probando ingenium meum, & loquendo honorificè de meis ſtudiis. 50 Non tamen deceptus eſt pater tuus, cùm ingenium meum celebraret. 51 Sed vitam meam probabis, & intelliges me non dediſſe verba, ſi totius vitæ meæ curſum potiùs, quàm finem, inſpexeris. 52 Si excipias cauſam exilii mei. 53 Defendi poteſt: quia ſine culpâ fuit. 54 Circumſtantiæ. 55 Erroris. 56 Quia non auſus ſui defendere me contra Auguſtum. 56 Permitte, concede me non referre cauſam exilii mei. 57 Renovando, commemorando. Eſt autem Metaphora à vulneribus ſumpta, quæ occluſa tactu renovantur. 58 Conſolidata & occluſa. 59 Ipſum ſilentium, nedùm retractatio ſive commemoratio. 60 Non ſine culpâ. 61 Procul fuit. 62 Deliberatio & animus lædendi. 63 Me culpâ carere. 64 Auguſtus. 65 Pro quâ re, quod culpâ careo, neque vita mihi ablata eſt. 66 Ademptas mihi, ut exulibus fieri ſolet i. nec confiſcatæ ſunt res meæ. 67 Hanc meam relegationem finiet. i. revocabit, & reſtituet me. 68 Sedatior. 69 Niſi importunè nimis peto. 70 Vicinius Romæ. 71 Locum tutiorem. 72 Inclinatio animi ad lenitatem in pœnâ exigendâ. Huic *crudelitas* opponitur. 73 Sc. *ut.* 74 Habent. 75 ἄξενος. i. *inhoſpitalis.* 76 Tutos, ſecuros. Suprà Poëta Euxinum *urbum portibus* appellavit. 77 Peregrina. 78 Homicidio. 79 Tempeſtatibus obnoxiâ.

Illi,

Illi, quos audis [80] *hominum gaudere cruore,*
Penè [81] *ſub ejuſdem* [82] *frigoris axe jacent.*
[83] *Nec procul à nobis* [84] *locus eſt,* [85] *ubi Taurica* [86] *dirâ*
[87] *Cæde* [88] *pharetratæ ſpargitur ara* [88] *Deæ.*
Hæc priùs (ut memorant) [89] *non invidioſa nefandis,*
[90] *Nec cupienda bonis, regna* [91] *Thoantis erant.*
[92] *Hic* [93] *pro ſuppoſita* [94] *virgo Pelopeia cerva*
Sacra Deæ coluit [95] *qualiacunque* [96] *ſuæ.*
Quo poſtquam, dubium [97] *pius, an ſceleratus, Oreſtes*
[98] *Exactus furiis venerat ipſe ſuis;*
Et [99] *comes exemplum veri* [1] *Phocæus amoris,*
[2] *Qui duo corporibus;* [3] *mentibus unus erant;*
Protinus evincti triſtem ducuntur ad [4] *aram,*
Quæ ſtabat [5] *geminas ante cruenta* [6] *fores.*
Nec tamen hunc [7] *ſua mors, nec mors ſua terruit illum:*
[8] *Alter ab alterius funere mœſtus erat.*
Et jam conſtiterat ſtricto mucrone [9] *ſacerdos,*
Cinxerat & Grajas [10] *barbara* [11] *vitta* [12] *comas:*
Cum [13] *vice ſermonis* [14] *fratrem* [15] *cognovit & illi*
Pro nece complexus Iphigeneia dedit.
Læta [16] *Deæ ſignum* [17] *crudelia ſacra peroſæ*

80 Veſci humanis carnibus. Hi autem appellati fuere *Antropophagi.* i. hominum carne veſcentes. 81 Sub eodem cœlo & climate, quo ego ſum. 82 Al. *ſideris.* 83 Nec longè à Tomo. 84 Apud Scythas Tauros. Hoc ipſum copioſiùs narrat. De Pont. l. 3. El. 2. ubi incipit, *Eſt locus in Scythiâ,* &c. & Herodot. l. 4. 85 Ubi regio illa crudelis. 86 Crudeli, utpote humanâ. 87 Morte hoſpitum. 88 Deæ Dianæ, quæ tanquam venationis Dea ſagittis utitur. Colebatur autem circa Epheſum, Pontum, Perſidem, & Cretam. 89 Non odioſa ſceleſtis hominibus. 90 Nec etiam appetenda ſive optanda ab hominibus benè inſtitutis. 91 *Thoas* Tauricæ regionis rex fuit, ad quem delata eſt Iphigenia, Agamemnonis filia, & ab eo Dianæ Tauricæ ſacris præfecta. Eum poſteà occîdit Oreſtes, à ſorore adjutus, cùm illum quoque Thoas Dianæ aræ deſtinaſſet. 92 In Tauricâ regione. 93 Pro cervà, quam loco Iphigeniæ cùm immolaretur, ſubjecit Diana. Vide Met. 12. v. 34. & Serv. ad 2. Æn. v. 116. 94 Iphigenia, filia Agamemnonis, proneptis Pelopis. 95 Si modò ſacra ſint nominanda. 96 Dianæ, cujus victima foret. 97 Quia & patrem ultus fuit, & matrem, cædis autorem, interfecit. 98 Vexatus poſt matris cædem. 99 Sc. *venerat.* 1 Pylades, ex Phocide regione, filius Strophii: fidiſſimus ejus & individuus comes. 2 Pylades & Oreſtes. 3 Voluntate & affectibus iidem. Undè Catilina apud Sal. dicit: *Idem velle, atque idem nolle, ea demum firma amicitia eſt.* 4 Ad Dianæ Tauricæ altare immite: ut de more Deæ ſacrificarentur. 5 Bipatentes. 6 Delubri. 7 Propria. 8 Uterque mortem alterius dolebat, neuter ſuam. 9 Iphigenia, parata ad ſacrificium. 10 Barbarorum, & quia Barbarorum mos erat ſacrificare homines. 11 Quâ vinciebantur eorum capita, qui Deo alicui immolabantur. Virg. *Et circum tempora vittæ.* 12 Crines Pyladis & Oreſtis, qui Græci erant. 13 Viciſſitudine loquendi, mutuo ſermone. 14 Oreſtem. 15 Ipſa Iphigenia. 16 Dianæ ſtatuam ſive ſimulacrum. 17 Non poſtulabat Diana ſibi hujuſmodi hoſtiis ſacrificari; ſed erat Thoantis immanitas, ut ei hoſpites mactandos cenſeret.

Tranſtulit ex illis [17] in meliora locis.
Hæc igitur regio magni penè ultima mundi,
Quam fugere [18] homines, [19] Diique propinqua mihi eſt:
Atque [20] meam terram prope ſunt [21] funebria ſacra.
[22] Si modò Naſonis barbara terra ſua eſt.
O utinam venti, [23] quibus eſt ablatus Oreſtes,
Placato referant & [24] meà vela [25] Deo!

17 Aufugiens cum fratre Iphigenia, tranſtulit ſecum Deæ ſimulacrum in loca meliora, quà moribus, quâ humanitate, ſc, Ariciam. 18 Pylades, Oreſtes, & Iphigenia. 19 Et ipſa Diana. 20 Prope Tomon. 21 Sacrificia lætifera. 22 Si perpetuò & non pro tempore, illam incolam. 23 Quibus ex illis locis navigavit Oreſtes, cùm Thoantem fugeret. 24 Me. 25 Auguſto reconciliato.

ELEGIA V.

[1] O [2] Mihi dilectos [3] inter ſors prima ſodales,
[4] Unica fortunis [4] ara reperta meis:
Cujus ab [5] alloquiis anima hæc moribunda revixit,
Ut [6] vigil [7] infuſâ Pallade [6] flamma ſolet:
Qui veritus non es [8] portus aperire fideles,
[9] Fulmine percuſſæ confugiumque rati:
Cujus eram [10] cenſu [11] non me ſenſurus egentem,
Si Cæſar [12] patris, eripuiſſet [12] opes:
[13] Temporis oblitum dùm me trahit [14] impetus [13] hujus,
Excidit heu nomen quam mihi penè tuum?
Tu tamen [15] agnoſcis, tactuſque cupidine laudis,
Ille ego ſum. cuperes dicere poſſe palam.
Certè ego, ſi ſineres, titulum tibi reddere vellem,
Et [16] raram famæ conciliare [16] fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine, ne-ve

1 Amicum laudat Poeta, eumque monet, ut conſtanter officium amicitiæ exſequatur, eique apud Auguſtum opem ferat. 2 A me amatos. 3 Præcipuus ſive princeps inter amicos meos. 4 Solum refugium. Solebant enim veteres, ubi extremum aliquod periculum imminebat, ad aras, tanquam ad locum tutum, confugere: quò qui confugiſſent, immunitatem impunitatemque conſequebantur, qui aras amplexi fuiſſent. *Hæc ara tuebitur omnes*, ait Hecuba apud Virg. 2. Æn. Vide quæ nos ad Ter. p. 288. 5 Conſolatione. 6 Lampas. 7 Infuſo oleo, cujus inventrix Pallas fuit. Met. 6. 8 Amicitiæ munera & confugium: *vel*, non dubitaſti me tueri tuo patrocinio. Allegoria. 9 Mihi ira Cæſaris proſtrato. 10 Opibus. 11 Quia ſubminiſtraſſes mihi. 12 Patrimonium meum. 13 Hujus mei exilii ſive infortunii; *vel*, vis adverſæ fortunæ. 14 Ardor quidam ſcribendi. 15 Nomen. i. tu ſcis quem ſignificem, licet non proferam nomen tuum. 16 Fidem erga me tuam, quæ rarò in aliis reperitur, immortalitati conſecrare.

Intem-

Intempeſtivus [17] *nominis obſtet* [18] *honor.*
Quòd licet, & tutum eſt, [19] *intra tua pectora gaude,*
Meque tui memorem, teque fuiſſe pium.
Utque facis, [20] *remis ad opem* [20] *luctare ferendam,*
[21] *Dum veniat placido mollior* [22] *aura* [23] *Deo:*
Et tutare caput [24] *nulli ſervabile, ſi non,*
[25] *Qui merſit, Stygiâ ſublevet illud aquâ.*
Teque (quod eſt rarum) præſta conſtanter ad omne
[26] *Indeclinatæ munus amicitiæ.*
Sic tua [27] *proceſſus habeat Fortuna* [27] *perennes:*
Sic [28] *ope non egeas ipſe, juveſqne tuos:*
[29] *Sic æquet tua nupta* [30] *virum bonitate perenni,*
Incidat & veſtro rara querela [31] *toro:*
Diligat & ſemper [32] *ſocius te* [32] *ſanguinis illo,*
Quo pius affectu Caſtora [33] *frater amat:*
Sic juvenis tibi conſimilis ſit natus & illum
[34] *Moribus agnoſcat quilibet eſſe tuum.*
Sic faciat ſocerum [35] *tædâ te nota* [35] *jugali,*
[36] *Nec tardè juveni det tibi nomen avi.*

17 Ut nomen tuum edam. 18 Hoc tempore exilii mei non convenit te apertè & nomine poſito honorari à me: id enim eſſet ἄκαιρον. 19 Solus. 20 Omnẽ adhibe conatum. Metaphora à nautis, qui in tempeſtatibus remis utuntur. 21 Donec. 22 Favor.

23 Auguſto mitigato. 24 Cui nemo opem ferre poteſt. i. ſolus ille, qui me occidit ac perdidit, revocare ad ſalutem, reditum donando, poteſt. 25 Qui damnavit revocet. 26 Non imminutæ, ſed firmæ. 27 Continuos progreſſus, felices ſucceſſus. 28 Cujuſquam auxilio. 29 Sic uxor tua moribus tuis reſpondeat, te probitate & religione æquet. 30 Te maritum. 31 Conjugio. 32 Frater tuus, vel, conſanguineus. 33 Pollux, qui vitam cum fratre partitus eſt. Vide Faſt. 5. 34 Fide. 35 Face præferri ſolitâ in nuptiis: quæ hic pro ipſo conjugio ponitur. 36 Et primis tuis annis faciat te avum. Optat enim, ut filia pariat ſibi nepotem eo adhuc juvene.

ELEGIA VI.

[1] *Tempore* [2] *ruricolæ* [3] *patiens fit taurus* [2] *aratri:*
Præbet & [4] *incurvo colla premenda jugo:*
Tempore paret equus [5] *lentis animoſus habenis,*
Et [6] *placido* [7] *duros accipit ore* [7] *lupos.*
Tempore [8] *Pœnorum compeſcitur ira* [8] *leonum,*
Nec feritas animo, quæ fuit antè, manet.

1 Oſtendit Poëta multis exemplis, tempore omnia molliri, præter curas ſuas & miſerias: & oſtendit ſe ita deficere, ut non diu credat ſe ſupervicturum tantis malis, quam rem dicit ſibi ſolatio relictam eſſe. 2 Aratricolentis ruſ. 3 Domatur. Undè alibi: *Tempore difficiles veniunt ad aratra juvenci, Tempore lenta pati, fræna docentur equi.* 4 Rotundo. 5 Flexibilibus, lentè illum ducentibus. 6 Miti, nec refractario. 7 Dura fræna, ſive lupata. i. fræna aſpera, quibus equi ferociores coërcentur: ſic dicta à *lupinis* dentibus, qui inæquales ſunt. Virg. *Et duris parêre* lupatis. 8 Maximi & ferociſſimi leones in Africâ reperiuntur. Leones autem domari & manſuefieri, docet etiam Tibul. *Longa dies homini docuit parêre leones.*

Quæque ſui juſſis obtemperat [9] Inda magiſtri
[9] Bellua, ſervitium tempore [10] victa ſubit.
Tempus ut [11] extentis [12] tumeat facit uva [13] racemis,
[14] Vixque metum capiant grana, quòd intùs habet.
[15] Tempus & in [16] canas ſegetem producit ariſtas,
Et ne ſint [17] triſti poma ſapore facit.
[18] Hoc [19] tenuat dentem, terram findentis, aratri.
[18] Hoc rigidos ſilices, [18] hoc adamanta [20] terit.
[21] Hoc etiam ſævas paulatim mitigat iras:
Hoc minuit luctus, [22] mœſtaque corda levat.
Cuncta poteſt [23] igitur [24] tacito pede lapſa vetuſtas,
Præterquam curas [25] attenuare meas.
[26] Ut patriâ careo, bis frugibus area trita eſt:
[27] Diſſiluit nudo preſſa bis uva pede.
Nec [28] quæſita tamen [29] ſpatio [30] patientia longo eſt,
[31] Menſque mali ſenſum noſtra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt [32] juga ſæpè juvenci,
Et [33] domitus fræno ſæpè repugnat equus.
Triſtior eſt etiam [34] præſens ærumna [35] priore:
[36] Ut ſit enim ſibi par, crevit, & aucta morâ eſt.
Nec tam nota mihi, [37] quàm ſunt, mala noſtra fuerunt.
Sed [38] magis hoc, quò ſunt cognitiora, [38] gravant.
[39] Eſt quoque non minimum, [40] vires afferre recentes:
Nec [41] præconſumptum [42] temporis eſſe [42] malis.

9 Elephas. 10 Domita, manſuefacta. 11 Longis & exporrectis, & de vite pendentibus. 12 Maturеſcat. 13 Uvis minoribus, granis exilioribus. 14 Vix teneant vinum, quod eſt in ipſis granis. 15 Tempore etiam frumenta naſcuntur, & ad maturitatem perveniunt. 16 Maturas. 17 Amaro, auſtero: quia matureſcunt, & fiunt dulcia. 18 Tempus. 19 Attenuat vomerem, proſcindentem iterùm terram, ut nova appareat. Hanc ſententiam ſic expreſſit de Pont. l. 4. El. 10. *Et teritur preſſâ vomer aduncus humo.* 20 Atterit & minuit. 21 Tempore etiam ira mitigatur. 22 Et minuit luctus ac mœſtitiam. 23 Itaque cùm omnia tempore mitiora fiant. 24 Senſim, aut inſenſibiliter labens. 25 Lenire, imminuere. 26 Ex quo, poſtquam relegatus ſum ab Auguſto, bis fruges excuſſæ ſunt in areâ. Per duas meſſes, totidemque vindemias Poëta duos annos deſignat. 27 Saliendo egreſſus eſt humor ſeu vinum ex acinis tumentibus. i. bis muſtum expreſſum eſt. 28 Acquiſita, accepta. 29 Tempore. 30 Ut æquo animo ferrem relegationem eſt. 28 Acquiſita, accepta. 29 Tempore. 30 Ut æquo animo ferrem relegationem meam. 31 Et mens noſtra ſentit mala perindè ac recentia, & non duorum annorum. 32 Aſſueta. 33 Manſuefactus jam. 34 Præſens malum & infortunium. 35 Sc. ærummâ quâ primò relegatus fui. 36 Quamvis & præſens & prior ærumna idem malum attulerint, in hoc tamen differunt, quòd præſens tempus, diuturnitate magis auctâ, majorem etiam attulit dolorem. 37 Sc. *nota*. 38 Eò majori me afficiunt moleſtiâ, quò ſunt magis nota ac probata. 39 Multùm juvat in ferendis malis. Oſtendit Poëta, novum dolorem minùs nocere, quam veterem. 40 Aliquem primùm, & numquam anteâ læſum, affici aliquâ inſigni clade. 41 Aliquem anteà conſumptum & debilitatum. 42 Malis vetuſtatis.

43 *Fer-*

[43] *Fortior in fulvâ* [44] *novus eſt* [45] *luctator arenâ:*
[46] *Quàm cui ſunt tardâ brachia feſſa morâ,*
[47] *Integer eſt melior nitidis gladiator* [48] *in armis,*
[49] *Quàm cui tela ſuo ſanguine tincta rubent.*
[50] *Fert benè* [51] *præcipites navis* [52] *modò facta procellas:*
Quamlibet exiguo [53] *ſolvitur imbre* [54] *vetus.*
Nos quoque, quæ ferimus tulimus patientiùs antè,
Quàm mala ſunt longâ [55] *multiplicata* [56] *die.*
[57] *Credite, deficio:* [58] *noſtroque à corpore (quantum*
[59] *Auguror) accedunt tempora parva malis.*
Nam neque [60] *ſunt vires, nec qui color eſſe ſolebat:*
[61] *Vix habeo tenuem, quæ tegat oſſa, cutem.*
Corpore ſed mens eſt ægro magis ægra, malique
[62] *In circumſpectu ſtat ſinè fine ſui.*
[63] *Urbis abeſt facies, abſunt mea curæ ſodales:*
Et, quâ nulla mihi carior, uxor abeſt.
Vulgus adeſt Scythicum, [64] *braccataque turba Getarum:*
Sic mala, [65] *quæ video,* [66] *non videoque,* [67] *nocent.*
Una tamen ſpes eſt, quæ me ſoletur in iſtis,
[68] *Hæc fore morte meâ non diuturna mala.*

43 Exemplis probat, multò magis gravare mala vetera, quàm recentia. 44 Non antea fatigatus. 45 Athleta, qui luctâ ludit & palæſtrâ. 46 Quàm ille, cujus brachia defatigata ſunt longâ. luctâ. 47 Nondùm vulneratus, & novus. 48 Al. *arenis.* i. in campo arenâ ſtrato. Contentum pro continente. Arenâ enim ſpargi campus ſolebat, ne vel pugnantes fœdarentur cruore occiſorum, vel cruor ſparſus ſpectantibus eſſet horrori. 49 Quàm ille, qui vulneratus eſt. 50 Perfert. 51 Celeres, aut naves præcipitantes. 52 Nova. 53 Perit. 54 Carioſa. 55 Aucta. 56 Longo tempore. 57 Pergit amplificare ſua mala. 58 Ordo eſt: *Et à noſtro corpore parva tempora accedunt.* i. non longo tempore malis cruciabor, quia citò moriar. 59 Conjicio è corporis mei valetudine. 60 Mihi. 61 Tam macilentus ſum. 62 In conſideratione verſatur. 63 Romæ. 64 Habitu Romanis ignoto. 65 Barbaros & Scythas intelligit. 66 Urbem, ſodales, & uxorem intelligit. 67 Al. *movent.* i. ſollicitant. 68 Brevi me moriturum.

ELEGIA VII.

[1] *BIs me Sol adiit gelidæ poſt frigora* [2] *brumæ,*
Biſque ſuum [3] *tacto piſce* [4] *peregit iter.*

1 Biennium jam exactum eſt. Miratur Poëta, quòd biennio jam exacto, nullas ab amico acceperit literas: cùm hi præſertim ad eum ſcripſerint, quibuſcum amicitiæ uſus non fuerat tam probatus. Subjungit tamen, malle ſe omnia credere, quàm illum nullas ad eum dediſſe literas, quas interceptas fuiſſe exiſtimat. Admonet poſtremò, ut ad eum ſcribat, ne ſemper excuſandus ſit. 2 Tempus à brumâ ad brumam, dùm ſol redit vocatur annus. *Bruma* autem à brevitate dierum nomen accepit. 3 Poſtquam ad Piſces, ultimum Zodiaci ſignum, pervenit. Hoc dicit, quia Sol à Capricorno, Aquario, & Piſcibus hyemem tranſigit. 4 Abſolvit curſum annuum.

5 *Tempore tam longo* 6 *cur non tua dextera verſus*
Quamlibet in paucos 7 *officioſa fuit?*
Cur tua ceſſavit 8 *pietas, ſcribentibus illis,*
9 *Exiguus nobis cum quibus* 9 *uſus erat?*
Cur quoties alicui 10 *dùm chartæ vincula dempſi,*
11 *Illam ſperavi nomen habere tuum?*
Dî faciant, ut ſæpè tuâ ſit epiſtola 12 *dextrâ*
Scripta! 13 *ſed ex multis; reddita nulla mihi.*
14 *Quod precor,* 15 *eſſe liquet:* 16 *credam priùs* 17 *ora Meduſæ*
Gorgonis anguineis cincta fuiſſe comis:
Eſſe canes utero ſub 18 *Virginis: eſſe* 19 *Chimæram,*
20 *A truce quæ flammis ſeparat angue leam:*
21 *Quadrupedeſque homines* 22 *cum pectore pectora junctos,*
23 *Tergeminumque virum,* 24 *tergeminumque canem,*

5 Biennio toto. 6 Cur tanto ſpatio non ſcripſiſti verſus ſaltem paucos ad me, ut officio ſatisfaceres? 7 Præſtitit officium ſuum ſcribendo paucos verſus. 8 Amicitia. 9 Parva conſuetudo. 10 Cùm epiſtolam aperirem.

11 Speravi illam epiſtolam à te ſcriptam eſſe. 12 Manu. 13 Sed è multis tuis literis nullas accepi. 14 Quod oro ut Dii faciant te ſæpè ad me ſcripſiſſe. 15 Manifeſtum eſt te ad me ſcripſiſſe. 16 Credam potiùs, quæ Poëtæ fabulantur, quàm te non ſcripſiſſe. 17 Meduſa, filia Phorci, præter alias formæ inſignis dotes, capillos habuiſſe fertur, proximè ad auri colorem accedentes: quorum ſplendore captus Neptunus, in Minervæ templo cum eâ concubuit: ex quo concubitu natus eſt poſteà Pegaſus equus. Quam injuriam Minerva gravi & iniquo animo ferens, Meduſæ crines in angues mutavit: deditque, ut omnes, eam aſpicientes, in lapides mutarentur. Met. 4. Fab. 19. *Gorgonam* autem Meduſam Poëtæ appellant à *Gorgonum* gente. 18 Scyllæ, Phorci filiæ: quæ, cùm mutuo Glauci amore teneretur, indignata Circe, quæ Glaucum miſerè deperibat, Scyllam ſibi ab illo præferri, fontem, in quo illa lavari ſolebat, noxiis veneficiſque herbis infecit. Cujus rei Scylla ignara, cùm lavandi gratiâ fontem, ingreſſa eſſet, vidit inferiorem corporis partem in canes eſſe commutatam: quam deformitatem tantoperè exhorruit, ut ſeſe ſtatim in Siculum præcipitaverit fretum, ubi & in ſaxum mutata fingitur, Charybdi ex adverſo objectum, præternavigantibus vehementer periculoſum. Met. 14. Fab. 1. 19 Monſtrum, caput & pectus leonis habens, ventrem autem capræ, & caudam draconis. 20 Quæ in ſe igneam vim continet, undè & ignem vomens. 21 Centauros, Ixionis & Nubis filios, mediâ parte homines, mediâ equos. Vide quæ nos ad Sal. p. 329. a. 22 Humana equino. Centaurorum enim pectora humanis pectoribus juncta fuêre, & habuêre partem pectoris humanam, partem equinam, ut diximus. 23 Geryonem, quem tricorporem fuiſſe fingunt Poëtæ. Juſtinus ſcribit Geryonem non triplicis naturæ (ut fabulis proditur) fuiſſe, ſed duos habuiſſe fratres: tantâ verò inter ſe concordiâ vixiſſe, ut, cùm tres eſſent, uno omnes animo regi viderentur. Horat. *Qui ter amplum Geryonem, Tityonque triſti Compeſcit undâ.* Vide Serv. ad Æneïd. 7. v. 662. Juſtin. l. 44. c. 4. 24 Cerberum tricipitem. Cerberus enim tria canum capita, draconiſque caudam, & in tergo ſerpentum omnium generum capita habuiſſe dicitur. Dictus eſt autem *Cerberus*, quaſi *κρεοβόρος. i. carnem vorans*: quippe Græci *κρέας carnem*, *βορὸν edacem* dicunt. Vide Æn. 6. v. 417.

24 Sphin-

[25] Sphingaque, & [26] Harpyas, [27] ſerpentipedeſque Gigantes:
[28] Centimanumque Gygen, [29] ſemibovemque virum,
[30] Hæc ego cuncta priùs, quam te cariſſime, credam
Mutatum, [31] curam depoſuiſſe mei.
[32] Innumeri montes inter me teque,, viæque,
Fluminaque, & campi, nec freta pauca jacent.
[33] Mille poteſt cauſis, à te quæ littera ſæpè
Miſſa ſit, in noſtras rara venire manus.
Mille tamen cauſas ſcribendo vince frequenter,
34 Excuſem ne te ſemper, amice, mihi.

25 Sphinx monſtrum eſt è ſimiarum genere, piſo fuſco, facie virginis, pennis avium, Pedibus ac caudâ leonis. Hæc bellua Thebas veniſſe traditur, propoſuiſſeque ænigma, quod qui non ſolveret, periret, Indè plerique ob rem ambiguam ac perobſcuram interfecti ſunt. Solventi Jocaſtæ connubium, & Thebarum regnum propoſitum præmium erat. Præter Oedipum ſolvere potuit nemo. Id erat hujuſmodi: Quod-nam id eſſet animal, quod manè quadrupes, meridie bipes. veſperi tripes eſſet. Cæteris ambigentibus, Oedipus hominem eſſe aſſeruit, qui in infantiâ manibus & pedibus repens veriùs, quàm incedens, quadrupes eſſet. Deindè in mediâ juventute, non alio, quàm pedum adminiculo, nitens, merito, ut eſt, bipes dici poſſet. Ingraveſcente autem ætate, aſſumpto ſcipione, tripes deberet judicari. Sphinx ſuo judicio victa, ex editiore loco ſeſe præcipitem dedit. Oedipus Jocaſtam, neſcius matrem eſſe, duxit uxorem, Thebarumque imperium adeptus eſt. Auſon. *Illa etiam thalamos per terna ænigmata quærens, Quæ bipes, & quadrupes foret, & tripes omnia ſolus, Terruit Aoniam volucris, leo, virgo, triformis Sphinx, volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.* 26 *Harpyæ* monſtra fuerunt, qualia deſcribit Virg. 3. Æn. *Triſtius haud illis monſtrum, nec ſævior ulla Peſtis, & irâ Deum Stygiis ſeſe extulit undis: Virginei volucrum vultus, fœdiſſima ventris Proluvies, uncaque manus, & pallida ſemper ora fame.* Hæ ἀπὸ τȣ̃ ἁρπάζειν. i. *à rapiendo* dictæ ſunt. Harpyæ Neptuni & Terræ filiæ fuêre. Tres autem fuiſſe memorantur. Prima *Celæno* à *nigretudine* dicta Κελαινὼ: quippe κελαινὸν Græci *nigrum* dicunt. Secunda *Aëllo*, ἀπὸ τȣ̃ ἀέλλειν. i. *volvo, verto*, quòd fœdo volatu omnia *pervertat*. Tertia *Ocypete*, quod ὠκὺς *velox* eſt, & πέτομαι *volo*, quod ſc. *alarum velocitate* mirum in modum polleat. 27 Anguipedes. i. gigantes, *quorum pedes in ſerpentum volumina deſinebat: quod ſignificat, nihil eos rectum, nihil ſuperum cogitaſſe, totius vitæ eorum greſſu atque proceſſu in inferna mergente.* Macrob. Sat. l. 1. c. 20. 28 *Gyges* Cœli & Terræ filius fuit, fraterque Briarei & Cotti, quorum unumquemque centum manus habuiſſe dixit, & capita quinquaginta. 29 Minotaurum, naturâ duplici: nam uſque ad humeros taurus, cætera homo fuit, natus ex Phaſiphaë, uxore Minoïs. Met. 6. 30 Hæc omnia fabuloſa. 31 Memoriam. 32 Ingens ſpatium. 33 Ordo eſt: *Littera, quæ ſæpè miſſa ſit à te, mille.* i. multis, *cauſis poteſt rara venire in noſtras manus.* 34 Quòd non ſcripſeris.

ELEGIA VIII.

[1] *Jam mea [2] cygneas imitantur [3] tempora [2] plumas,*
[4] Inficit & nigras [5] alba ſenecta [4] comas:
Jam ſubeunt anni [6] fragiles, & [7] inertior ætas,
[8] Jamque parùm firmo me mihi ferre grave eſt.
Nunc [9] erat, [10] ut poſito deberem fine laborum
Vivere, [11] me nullo ſollicitante metu:
Quæque meæ ſemper placuerunt otia menti,
Carpere; & in ſtudiis molliter eſſe meis:
Et [12] parvam celebrare domum, vetereſque Penates,
Et quæ nunc [13] domino rura [14] paterna carent:
Inque ſinu [15] dominæ, [16] cariſque nepotibus, inque
Securus patriâ conſenuiſſe meâ.
Hæc mea ſic quondam peragi ſperaverat ætas:
Hos ego ſic annos [17] ponere dignus eram.
Non ita Diis viſum, qui me terrâque marique,
[18] Actum, [19] Sarmaticis expoſuêre locis.
[20] In [21] cava ducuntur [22] quaſſæ navalia [22] puppes,
Ne temerè in mediis [23] diſſolüantur aquis.
Ne [24] cadat, & multas [25] palmas inhoneſtet adeptas,
[26] Languidus in pratis gramina carpit equus.

1 Quinquagenarius Poëta queritur, ſe jam caneſcere in infeliciſſimâ regione, eo tempore quo frui debuiſſet patriâ, chariſſimâ conjuge, amicis, &c. Quæ ſi olim à Delphico oraculo, aut Dodonæâ columbâ futura accepiſſet, vana dicit ſe ea reſponſa exiſtimaturum fuiſſe. Clariſſimâ ſententiâ docet, nihil tam validum eſſe, quod non ſubjaceat divinæ voluntati ac potentiæ. Poſtremò cæteros admonet, ut ejus caſibus moniti, Auguſtum, cujus potentia par eſt Diis immortalibus, demereantur. 2 Candidas plumas, quales ſunt cygnorum. Se autem fatetur jam caneſcere. Eſt autem canitiei cauſa, inopia caloris. 3 Caput meum capillis canis cingitur. 4 Tingit, canos reddit capillos. Tib. l. 1. El. 1. *Dùm tarda ſenectus Inducat rugas*, inficiatque comas. 5 Faciens homines canos. 6 Seniles, infirmi, ad reſiſtendum morbis & morti. 7 Inepta rebus agendis. 8 Et propriis pedibus me ſuſtentare ſive ire eſt jam moleſtum mihi debili, cùm propter ætatem, tùm propter mala, in quibus aſſiduè verſor. 9 Tempus. 10 Quo tempore. 11 Quietè vivere. 12 Et domi vivere. 13 Poſſeſſore ſuo.i. me qui ſum poſſeſſor eorum. 14 Quæ erant in Pelignis. 15 Uxoris. 16 Et inter caros nepotes. 17 Degerere. 18 Jactatum. 19 Sic Eleg. ult. hujus libri: *Tacta mihi tandem eſt, longis erroribus acto, Juncta pharetratis Sarmatis ora Getis.* 20 A Pari argumentatur. Navium enim vetularum exemplo, quæ longâ navigatione procellis agitatæ, in navalibus reponuntur, & emeriti militis, ſe ſenem dicit placidâ quiete uti debuiſſe. 21 Quorum alveus concavus eſt. 22 Naves tempeſtatibus agitatæ. Sic l. 1. El. 2. *Solvere quaſſatæ parcite membra ratis.* 23 Diſſolvantur, rimas agant. Diæreſis. Suprà El. 5. *Fert benè præcipites navis modò facta procellas.* Quamlibet exiguo ſolvitur imbre vetus. 24 In curſu. 25 Victorias in curuli certamine acquiſitas dedecore afficiat. 26 Annis confectus, ſenex jam.

Miles

Miles ubi [27] emeritis non eſt ſatis utilis armis,
[28] Ponit [29] ad antiquos, quæ tulit arma, Lares.
Sic igitur, [30] tardâ vires minuente ſenectâ,
Me quoque donari jam [31] rude, tempus erat.
Tempus erat, nec me [32] peregrinum ducere cœlum,
Nec [33] ſiccam [34] Getico fonte [35] levare ſitim:
Sed modò, [36] quos habui, [37] vacuos ſecedere in hortos:
Nunc hominum viſu rurſus, & [38] urbe frui,
Sic animo quondam [39] non divinante futura
Optabam placidè vivere poſſe ſenex.
[40] Fata repugnarunt: quæ, cùm mihi tempora prima
Mollia præbuerint, [41] poſteriora gravant.
Jamque [42] decem luſtris omni ſinè [43] labe peractis,
[44] Parte premor vitæ [44] deteriore meæ.
[45] Nec procul à metis, quas pæne tenere videbar,
[46] Curriculo gravis eſt facta ruina meo.
Ergo [47] illum demens in me [48] ſævire coëgi,
Mitius immenſus quo nihil orbis habet:
Ipſaque delictis [49] victa eſt clementia noſtris,
Nec tamen [50] errori vita negata meo eſt.
Vita procul patriâ peragenda [51] ſub axe Boreô eſt,
[52] Quà maris Euxini [53] terra ſiniſtra jacet.
Hæc mihi ſi [54] Delphi, [55] Dodonaque diceret ipſa,

27 Armis eorum, qui militiâ perfuncti ſunt. 28 Deponit. 29 Ad veteres Deos. Solebant enim milites, cùm à militiâ diſcederent, arma alicui Deo ſuſpendere. Undè Horat. Ep. 1. l. 1. *Vejanius armis, Herculis ad poſtem fixit, latet abditus agro.* 30 Faciente homines tardos. Ab effectu. 31 *Rudis* virga erat, quâ donati gladiatores, à gladiaturâ ceſſabant: nam ingraveſcente ætate, non cogebantur ampliùs pugnare, ſed donati rude, quieſcebant. 32 Vivere in peregrinâ regione. 33 Quæ ſitientes ſiccos facit. 34 Geticâ aquâ, quæ frigidiſſima eſt. 35 Exſtinguere. Hac etiam de re conqueſtus eſt ſuprà l. 3. El. 3. *Nec cœlum patior, nec aquis aſſuevimus iſtis, Terraque neſcio quo non placet ipſa modo.* 36 Cum Romæ eſſem. 37 Spatioſos: vel potiùs carentes me domino aut tumultu. 38 Româ. 39 Non cogitante hoc exilium. 40 Dii voluerunt, ut ſenex quieſcerem. 41 Gravia & moleſta faciunt hæc tempora, quæ illa prima mollia ſubſecuta ſunt. 42 Quinquaginta annis. *Luſtrum* enim quinquennale tempus ſignificat, à *luendo*. i. ſolvendo dictum, quòd quinto quoque anno vectigalia & tributa ſolvebantur; ſive quòd ſingulis quinquenniis civitates *luſtrarentur*. *Luſtrare* enim expiare eſt. 43 Moleſtia. 44 Senio pejore. Ætas enim poſt annum quinquageſimum ſolet eſſe deterior. 45 Nec longè à ſenenectute meâ, & à tempore, quo ſperabam quietem. Metaphora à curuli certamine. 46 Meo curſu ad ipſas metas, vel parvo curru. 47 Auguſtum. 48 Iraſci. 49 Quia ſcelus meum tantum fuit, ut Auguſtus clemens eſſe non potuerit. 50 Ob errorem meum. 51 Sub Septentrionali plagâ, undè flat Boreas. 52 Ubi. 53 Ad ſiniſtram. Nam ex Ægæo mari in Euxinum venientibus, ſiniſtrâ parte eſt Geticum littus, ubi erat Ovidius. 54 Apollo Delphicus, vel oraculum Apollinis Delphici. *Delphi* civitas in Bæotiâ eſt, juxta montem Pernaſſum: ubi clariſſimum templum habuit Apollo, reddebatque oracula, undè & *Delphicus* vocatus eſt. 55 Civitas Chaoniæ, regionis Epiri, juxta quam propinquum erat nemus Jovis ſacrum querneum totum, ubi Jovis Dodonæi templum fuiſſe dicitur: In quo duas columbas conſulentibus reſponſa dediſſe quidam fabulantur, quarum altera Delphos, altera verò in Jovis Ammonis templum volavit. Alii quercus ipſas reſponſa dediſſe ferunt. Hinc *Dodonæus Jupiter*, qui in Dodonæo nemore colebatur.

56 Mendax. 57 Quamvis adamantina catena, quæ materia firmiſſima eſt, vinciat. 58 Ut reſiſtat fulmini, iræ & potentiæ Jovis. i. Auguſti.

Eſſe videretur [56] *vanus uterque locus.*
Nil adeò validum eſt,[57]*adamas licet alliget illud,*
[58] *Ut maneat rapido firmius igne Jovis.*
Nil ita ſublime eſt, [59] *ſupraque pericula tendit,*
Non ſit ut inferius, ſuppoſitumque Deo.
Nam quamquam [60] *vitio pars eſt* [61] *contracta malorum,*
[62] *Plus tamen exitii* [63] *numinis ira dedit.*
At [64] *vos admoniti noſtris quoque caſibus eſte,*
[65] *Æquantem Superos demeruiſſe virum.*

59 Extra periculum ac ſecurum eſt: *vel*, altius omnibus periculis; adeò ut nulli eorum ſubjectum videatur. 60 Proprio crimine, noſtrâ culpâ. 61 Accepta, acquiſita. 62 Oſtendit numen in eo ſuam vim & poteſtatem, quod me ſuprà meritum punivit, non quantum mea noxa commeruit. 63 Auguſti. 64 Lectores; aut amici. 65 Auguſtum Diis parem, ne vobis noceat, exemplo aliquo officio conciliaſſe.

ELEGIA IX.

1 Si fas eſt per te. Inimico minatur Poëta, ſe in eum ſcripturum, ni eum pœnituerit inimicitiarum. 2 Et ſuſtines tacere deponendo inimicitias.

[1] *SI licet,* [2] *& pateris,* [3] *nomen,* [4] *facinuſque tacebo,*
[5] *Et tua* [6] *Lethæis acta dabuntur aquis:*
Noſtraque vincetur [7] *lacrymis clementia* [7] *ſeris:*
Fac modò te pateat [8] *pœnituiſſe tui:*
Fac modò te damnes, cupiaſque [9] *eradere vitæ*
[10] *Tempora, ſi poſſis,* [10] *Tiſiphonæa tuæ.*
[11] *Sin minùs, & flagrant odio tua pectora* [12] *noſtro,*
[13] *Induet infelix arma coacta dolor.*
[14] *Sim licet extremum, ſicut ſum, miſſus in orbem,*
[15] *Noſtra ſuas iſthinc porriget ira* [16] *manus.*

3 Tuum, qui me læſiſti. 4 Et ſcelus admiſſum. 5 Et tua facta; tui in me conatus oblivioni à me tradentur. Eſt enim *Lethe* oblivionis fluvius inferni. Vide Æn. 6. v. 749. Sic l. 1. El. 7. *Cuncta-ne Lethæis merſa feruntur aquis.* Et l. 3. de Arte: *Nec mea Lethæis ſcripta dabuntur aquis?* 7 Pœnitentiâ tuâ, quamvis ſerâ. 8 Pœnituiſſe ejus, quod in me feciſti, ſive conſilia & facta tua damnaſſe, tibique diſplicuiſſe. 9 Delere, tegere, occultare; adeoque cavere, ne hoc pateſiat, & in memoriâ conſervetur inter homines. 10 Tempora furioſa, ſceleſta & nocentia, qualia Tiſiphone, Furiarum una, degit. i. fac ut cupias ex vitâ tuâ eradicare, ſive penitùs tollere id, quod eſt Tiſiphones proprium. i. invidiam & ſtudium nocendi: *vel*, ſtudeas ex vitæ tuæ rebus actis tollere ea, quæ ſceleratè aliquando feciſti. 11 Sc. *te damnaveris, & tui pœnituerit.* 12 Quo nos proſequeris. 13 Coactus me defendam ad injuriam propulſandam. 14 Quamvis ſim exul. Occupatio eſt. 15 Non evades manus meas, ſcripta mea ad te pervenient tamen. 16 Vires, Metaphora.

17 *Omnia,*

[17] Omnia, ſi neſcis, Cæſar mihi, [17] jura reliquit,
Et ſola eſt patriâ pœna carere meâ.
Et patriam, modò ſit ſoſpes, ſperamus ab illo:
Sæpè [18] Jovis telo quercus aduſta [19] viret.
Denique [20] vindictæ ſi ſit mihi nulla facultas:
[21] Pierides vires, & ſua tela dabunt.
[22] Ut Scythicis habitem longè ſummotus in oris,
[23] Siccaque ſint oculis proxima ſigna meis;
Noſtra per immenſas ibunt [24] præconia gentes,
Quodque querar, notum, quà patet orbis, erit.
[25] Ibit ad occaſum, quicquid dicemus, ab ortu,
[26] Teſtis & Heſperiæ vocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans [27] altas [28] audiar undas,
Et [29] gemitus vox eſt magna futura mei.
Nec tua te [30] ſontem tantummodò ſæcula norint,
[31] Perpetuæ crimen poſteritatis eris.
Jam feror in pugnas, & nondùm [32] cornua ſumpſi,
[33] Nec mihi ſumendi cauſa ſit ulla, velim.
Circus adhùc ceſſat, [34] ſpargit tamen acer arenam
[35] Taurus, & infeſto jam pede pulſat humum.
[36] Hoc quoquè quàm volui, plus eſt: [37] cane, Muſa, receptus,
[38] Dùm licet [39] huic nomen diſſimulare ſuum.

17 Quod jus eſt civi in maledicum & obtrectatorem, hoc mihi Cæſar non ademit. In jus per amicos vocaturum ſubindicat. 18 Fulmine. 19 Reviſcit. 20 Ut te ulciſcar. 21 Muſæ. 22 Quamvis. 23 Urſa major & minor quæ nunquam occidunt, ſint mihi propinquæ, Ut ſuprà: *Magna minorque feræ, quarum regit altera Grajâs, Altera Sidonias; utraque ſicca rates.* Septentrionem deſignat. 24 Vox *præconium* hic in malam partem uſurpatur, pro criminatione aut inſectatione, 25 Penetrabit. Q. d. Quicquid à me de te dicetur, id cum aliis ſcriptis meis celebrabitur per totum terrarum orbem. 26 Quæ in heſperiâ. i. occidente proferetur. i. ejus vocis ſive querelæ, quæ in occidente proferetur, teſtis erit oriens. i. is, qui in oriente vivit: ut ſit ἀντίθεσις ejus, quod præcedit. *Heſperiam* autem, à quo adjectivum *heſperius, a, um*, non tantum pro Italiâ, ſed pro totâ occidentali plagâ poni, apud Poëtas obvium eſt. 27 Al. *latas.* 28 Legentur ſcripta mea. 29 Meæ querelæ & doloris. 30 Nocentem. 31 Eris criminatio ſeu criminoſus perpetuò apud poſteros. i. ignominiæ notis inurêris, & nobilitaberis ad æternitatem, omnium ſæculorum infamiâ. 32 Arma, vires. i. nondùm ſumpſi calamum & chartam, quibus te petam, ut cornibus taurus feras in arenâ ſecum depugnantes. 33 Nondùm taurus in Circo, in quo feræ pugnabant, irritatur. Sic alibi: *Tunc pauper cornua ſumit.* 34 Tamen ſeſe taurus paulatim ad pugnam accendit: quibus verbis inimico idem minatur ſe facere. 35 Ira mea. 36 Pluribus, quàm volebam, minatus ſum. 37 Deſine ſcribere, & quaſi ingenii vires domum reducere. *Receptus* enim eſt reductio, vel actio ipſa recipiendi ſive ſubducendi ſe è pugnâ. Indè dicimus *canere receptui*, cum tubarum aut cornuum cantu ſignificatur militibus, ut à pugnâ in caſtra redeant. Metaphora à militibus. 38 Priuſquam illius nomen edo. 39 Maledico. Pronomen *huic* pendet à verbo *diſſimulare*, non à *licet*: vult dicere, Deſine à minis, ô Muſa, quandiu licet illi maledico nomen ſuum diſſimulare.

ELEGIA X.

[1] Ille [2] ego qui fueram tenerorum [3] luſor [4] amarum,
[5] Quem legis, ut noris, accipe poſteritas,
[6] Sulmo mihi patria eſt; [7] gelidis uberrimus undis,
[8] Millia qui novies diſtat ab Urbe decem.
[9] Editus hinc ego ſum: [10] nec non, ut tempora noris,
Cùm cecidit [11] fato [12] Conſul uterque pari.
[13] Si [14] quid id eſt, [15] uſque à proavis vetus [16] ordinis hæres,
Non modò [17] fortunæ munere factus eques.
Nec [18] ſtirps prima fui: [19] genito ſum fratre creatus,
Qui [20] tribus ante quater menſibus ortus erat.
[21] Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
[22] Una celebrata eſt [23] per duo Liba dies.
[24] Hæc eſt [25] armiferæ feſtis de quinque Minervæ,

1 Lectorem docet, quâ patriâ, quibus cõſulibus natus ſit: Denique totam ſuam vitam paucis exponit. Poſtremò exilii ſui mala cõmemorat: quorum magnitudinem dicit ſe Muſis conſolari, & illis acquieſcere. 2 Sc. *ſum.* 3 Scriptor. *Ludere* enim ſcribere eſt. Virg. Ludere *quæ vellem calamo permiſit agreſti.* 4 Hic ſignificat ſe ſcripſiſſe cùm alia, tùm inprimis libros de Amoribus. 5 Ordo eſt: *O poſteritas, accipe*, .i. intellige qualis ſim, *ut noris, quem legis.* 6 Oppidum Pelignæ regionis, Italiæ partis, ad mare Adriaticum. 7 Frigidis aquis, ſeu fontibus. Sic 2. Faſt. *In medio gelidæ fons erat altus aquæ.* 8 Nonaginta millia paſſuum. 9 Natus. 10 Inſuper, ſc. *ſum editus.* 11 Morte. 12 Hircius & Panſa: qui apud Mutinam pugnantes contra Antonium, à Senatu hoſtem judicatum, interfecti ſunt. Eodem anno natus eſt etiam Tibullus, qui hoc ipſo carmine, idem ſignificans, uſus eſt, l. 3. El. 5. *Natalem primo noſtrum videre parentes, Cum cecidit fato Conſul uterque pari.* 13 *Et ego Ovidius ſum factus eques, non modò.* i. nuper *munere fortunæ, ſi vetus hæres ordinis uſque à proavis eſt aliquid.* Si aliquid dignitatis eſt eſſe ex equeſtri ordine. 15 Quibus verbis ſignificat ſe à majoribus ſuis hanc dignitatem, veluti hæreditatem, per manus accepiſſe. Idem ferè dicit Am. l. 3. El. ult. *Si quid id eſt, uſque de proavis vetus ordinis hæres, non modo militiæ turbine factus eques.* Hoc autem ideò dicit, quia ætate ſuâ multi erant milites, aliique obſcuro loco nati homines, qui à Julio Cæſare, & ab Auguſto, quorum operâ in bello uſi erant, eum dignitatis gradum acceperant. Modeſtè ſe à genere laudat. *Proavus* dicitur avi pater, quaſi *prope avum.* 16 Equeſtris. 17 Divitiis meis, quæ ſunt bona fortunæ. Qui enim quadringenta ſeſtertia. i. decem millia coronatorum poſſidebant, equeſtri dignitate donabantur. Oſtendit ergo Ovidius ſe ab Equeſtri familiâ oriundum, Equitem quoque eſſe, cùm cenſum equeſtrem poſſideat. 18 Primus filius. 19 Ante me nato. 20 Quater tribus menſibus antè. i. duodecim menſibus. i. anno ante me. 21 Dies. 22 Idem dies natalis mihi illique celebratus eſt. 23 Per duos natalitios dies. Solebant enim, diebus natalitiis, liba Diis offerre. 24 Dies. 25 De quinquatribus. Superius annum, quo natus eſt, notavit: nunc vero menſem & diem, ſc. ſecundo *Quinquatriorum.* i. feſtorum Minervæ die. i. 20. die Martii. Nam prima dies (ut ſcribit in 3. Faſt.) vacabat ſanguine. i. non exhibebantur in ea gladiatores, quod fiebat reliquis diebus quatuor: & hic dicitur, quòd ſit natus ea *Quinquatrum* die, *qua prima ſolet fieri cruenta*

Quæ

Quæ fieri pugnâ prima cruenta ſolet.
[26] *Protinùs* [27] *excoluimur teneri, curaque parentis*
Imus [28] *ad inſignes urbis ab arte viros.*
[29] *Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo,*
[30] *Fortia* [31] *verboſi natus* [31] *ad arma fori.*
At mihi jam puero [32] *cæleſtia ſacra placebant,*
Inque ſuum [33] *furtim Muſa trahebat opus.*
Sæpè pater dixit: ſtudium quid [34] *inutile tentas?*
[35] *Mæonides nullas ipſe reliquit opes.*
Motus eram dictis: [36] *totoque Helicone relicto,*
Scribere conabar [37] *verba ſoluta* [38] *modis.*
Sponte ſuâ carmen [39] *numeros veniebat ad aptos.*
Et, quod tentabam ſcribere, verſus erat.
Intereà tacito paſſu labentibus annis,
[40] *Liberior fratri ſumpta mihique* [40] *toga eſt.*

pugnâ, .i. in quâ primò gladiatores exhibebantur. Dicta ſunt *Quinquatria* à quinquatro die, quòd poſt diem quintum celebrentur: ut *Triatrus*, *Sexatrus*, & ſimilia. Primus enim dies *Quinquatruum* quintus poſt Idus invenitur. Alii à quinque dierum numero dici putant, quòd Pallas à Romanis hoc tempore non uno tantùm die colebatur, ſed quinque conjunctis. *Armigera* dicit, quia Minerva pingebatur capite galeam gerens, manu dexterâ clypeum, ſiniſtrâ verò lanceam. Atque ita è Jovis cerebro natam fabulis traditum eſt. 26 Sequitur de ſtudiis & ipſius & fratris, quod ambo ſint exculti artibus puerilibus. 27 Ornamur, inſtituimur, exercemur in puerilibus ſtudiis, & Grammaticâ in patriâ. 28 Ad viros, qui artibus quibuſcunque docendis inſignes ac celebres Romæ tum fuêre. Ut ſic dictum *inſignes ab arte*, perindè ut *potens à pecuniâ, firmus ab equitatu, felix a laude.* 29 Frater meus ab adoleſcentiâ conferebat ſe ad eloquentiæ ſtudium. 30 Ad magnas diſceptationes cauſarum judicialium. i. præclarus cauſidicus. *Fortia* vocat, propter ſummam eloquentiæ vim; quæ animos, quò vult, adducit, &, undè vult, deducit. 31 Reſpicit ad quoſdam garrulos cauſidicos, qui inani verborum profluentia eloquentiam imitantur. Sic ſuprà l. 3. El 12. *Cedunt* verboſi *garrula turba* fori. 32 Poëſis. 33 Clam: quia pater fieri me Poëtam nolebat: itaque eo inſcio factitabam verſiculos. 34 Quod nullam adfert utilitatem ſive lucrum, nullas divitias. Sic de Pont. El. 6. *Sic ego conſtanter* ſtudium non utile *ſervo.* 35 Homerus. Argumentum à majori. Sunt autem hæc patris verba, Poëtas fuiſſe pauperes inductione probantis. Clau. *Sed non Virgilius, ſed non accuſat Homerus. Neuter enim Quæſtor, pauper uterque fuit.* 36 Relicta Poëſi. *Helicon* mons ſacer Muſis. 37 Proſaïcam orationem. 38 Pedibus. 39 Ad rythmos carmini convenientes. 40 Toga virilis, quam nobiles adoleſcentes apud Romanos ſumebant in feſto Liberi patris, quæ idcircò *Liberalia* vocabantur, depoſita prætexta. Erant autem *Liberalia* 16. Cal. Aprilis: cujus nominis varias Etymologias refert Faſt. 3. ubi ita eſt: *Reſtat ut inveniam quare toga libera detur*, &c. Ea ad calceos uſque demittebatur; ſicut à Græcis pallium. *Toga prætexta*, (quæ & *Puerilis* dicebatur) à *prætexendo* dicitur, quia ei purpura prætexta erat. i. quia purpuram in ora habebat. Hac utebantur pueri uſque ad annum decimum ſeptimum: deinde *Virilem togam* ſumebant, quaſi vita viriliter, poſteà eſſet peragenda. *Liberiorem* autem *togam* appellat, quia qui eam induiſſent, non ampliùs erant ſub pædagogorum cura, ſed liberiùs vivendi erat poteſtas. *Toga* à *tegendo* corpore (ut ait Varro) appellata eſt, fuit amictus exterior. Superimponebatur autem tunicæ. *Tunica* enim veſtis fuit apud Romanos interior, & primò ſine manicis, deinde manicata fuit: à *tuendo* corpore dicta.

Et

Induiturque humeros [41] *cum lato purpura clavo,*
Et[42] *ſtudium nobis, quod fuit antè, manet.*
Jamque [43] *decem vitæ frater geminaverat annos,*
Cùm perit: & cœpi [44] *parte carere* [44] *mei.*
Cepimus & teneræ [45] *primos ætatis honores,*
[46] *Deque viris quondam pars tribus una fui.*
Curia[47] *reſtabat:* [48] *clavi menſura coacta eſt:*
Majus erat noſtris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta [49] *labori,*
[50] *Sollicitæque fugax ambitionis eram:*
[51] *Et petere* [52] *Aoniæ ſuadebant* [53] *tuta* [54] *ſorores*
[55] *Otia, judicio ſemper amata meo.*
Temporis illius colui fovique Poëtas,
Quotque aderant [55] *vates, rebar adeſſe Deos.*
[56] *Sæpè ſuas volucres legit mihi grandior ævo,*
Quæque nocet ſerpens quæ juvat herba, [57] *Macer.*
Sæpè ſuos ſolitus recitare Propertius [58] *ignes,*
[59] *Jure ſodalitii qui mihi junctus erat.*
[60] *Ponticus* [61] *Heroo* [62] *Battus quoque clarus iambo,*
[63] *Dulcia convictus membra fuère mei.*
Detinuit noſtras [64] *numeroſus Horatius aures,*
[65] *Dùm ferit Auſoniâ carmina culta lyrâ.*
Virgilium vidi [66] *tantùm nec* [67] *avara Tibullo*

41 Latoclavo utebantur & nobiliores & Senatores, qui ab ea *Laticlavi* appellabantur. Mart. *Dùm te poſſe negas, niſi lato, Gellia, clavo Nubere, nupſiſti, Gellia, ciſtifero.* Eſt autem appellatus *latus clavus* à textura, velut quibuſdam clavis diſtinctus. Hic ergo Poëta deſignat, ſtatim poſt ſumptam virilem togam, etiam clavi dignitatem conſecutam, veluti ſpem quandam Senatorii ordinis. Sed poſteà cum videret ſe ei honori, vel, ut ipſe ait, honori imparem eſſe, eandem depoſuiſſe. 42 Mihi Poëſis: fratri eloquentiæ ſtudium. 43 Viginti annos natus erat. 44 Fratre ipſo. Frater enim, cùm ferè alter ſit, jure *pars* fratris appellatur. 45 Magiſtratus, qui primò adoleſcentibus dabantur, ut ædilitas, quæſtura, triumviratus, cæterique qui minores dicebantur, 46 De tribus viris capitalibus, qui Romæ creabantur. i. qui carceris cuſtodiam habebant, ut, cùm animadverti oporteret, id eorum interventu fieret. Triumvirum ergo ſe fuiſſe innuit. 47 Ut Senator fierem. 48 Latitudo veſtis ſenatoriæ. i. ſenatoriæ dignitatis coarctata & quaſi acciſa & reſtricta eſt, neque reſpondit hujus veſtis amplitudini, quod vidiſſem onus illud ſupra vires meas eſſe. 49 Moleſtiis. 50 Et fugabam ambitionem, quæ reddit hominem ſollicitum. 51 Redit jam ad ſua ſtudia per antitheton ad præcedentia. 52 Muſæ ſic dictæ ab *Agne* fonte Beotiæ illis ſacro. 53 Tranquillitatem. 54 Poëta. 55 Tanquam numina eos venerabar. Veteres, quos eximia laude dignos cenſebant, Deos ac Diis genitos appellabant. 56 Enumerat inſignes ſui temporis Poëtas. 57 Æmilius Macer, qui de avibus ſerpentibus & herbis carmine ſcripſit. 58 Amores, quos carmine decantavit. 59 Qui mihi ſodalis erit. 60 Poëta, qui Thebanum bellum carmine ſcripſit. Vide Propert. l. 1. El. 6. 61 Hexametro carmine. 62 Vulgo *Baſſus* nominatur: de quo Propertius. 63 Convictores mei fuerunt. 64 Fluens, propter tot carminum quibus uſus eſt, genera. Natus eſt ante Ovidium annis 22. 65 Dùm pariter ſonat lyra, & cantat carmina. i. dùm Lyrica carmina ſcribit. 66 Solùm. 67 Quia celerius Tibullum rapuerunt, quàm fas erat: admodùm enim juvenis periit.

Tempus amicitiæ [68] fata [69] dedêre meæ.
Succeſſor fuit [70] hic tibi Galle, [71] Propertius illi :
Quartus [72] ab his ſerie temporis ipſe fui
Utque [73] ego [74] majores, ſic me coluêre [75] minores :
[76] Notaque non tardè facta Thalia mea eſt
[77] Carmina cùm primùm populo [77] juvenilia legi,
[78] Barba reſecta mihi biſ-ve ſemel-ve fuit.
[79] Moverat ingenium totam cantata per Urbem
[80] Nomine non verò dicta [81] Corinna mihi.
Multa quidem ſcripſi, ſed quæ vitioſa putavi,
[82] Emendaturis ignibus ipſe dedi.
Tùm quoque, cùm [83] fugerem, quædam placitura cremavi,
Iratus ſtudio carminibuſque meis.
[84] Molle, Cupidineis [85] nec inexpugnabile telis
Cor mihi, quodque levis cauſa moveret, erat.
Cùm tamen [86] hic eſſem, minimoque accenderer igne,
[87] Nomine ſub noſtro fabula nulla fuit.
[88] Penè mihi puero, nec digna, nec utilis uxor
Eſt data, quæ [89] tempus per breve nupta fuit,
[90] Illi ſucceſſit, quamvis ſine crimine conjux,
Non tamen in noſtro firma futura [91] toro.
[92] Ultima, quæ mecum [93] ſeros permanſit in annos,
Suſtinuit conjux exulis eſſe viri.
[94] Filia bis primâ mea me [95] fœcunda juventâ,
Sed non ex [96] uno conjuge fecit avum.
Et jam complerat [97] genitor ſua [98] fata, [99] novemque

68 Mors, aut Deorum voluntates. 69 Quia periit me puero, aut antequam poſſem eum videre. Cùm enim Romam rediiſſet, defunctus eſt. Undè exſtat Ovidii de ejus morte Elegia. l. 3. Amor. El. 9. 70 Tibullus. 71 Succeſſit Tibullo. 72 Poſt hos. 73 Colui. 74 Natu. 75 Poſteriores. 76 Et mea carmina, quorum Thalia, una Muſarum, cauſa eſt, ſunt facta omnibus cognita, & citò in hominum ora pervenerunt, non ſerò, ſed ſtatim, me juvene. 77 Carmina amatoria arma jam juvene edita. i. libros de Arte amandi & de Amoribus. 78 Vix barbam habebam. 79 Excitaverat. Amor enim, ut docet Plato, Poëta eſt adeò ſapiens, ut alios quoque Poëtas poſſit efficere. Sic etiam Propert. *Ingenium nobis ipſa puella facit.* 80 Corinnæ duæ fuerunt : Altera Thebana, quæ ſcripſit Epigrammata, & Lyrica poëmata : quæ à quibuſdam Corinthia dicitur. 81 Amica Ovidii. 82 Purgaturis combuſtione. 83 In exilium proficiſcerer. Virg. Ecl. *Nos patriam* fugimus. 84 Amori pervium. Sic de Pont. l. 1. El. 4. *Confiteor miſero molle cor eſſe mihi.* 85 Et expugnabile. i. quod expugnari, &, facilè vinci poteſt amore. 86 Talis, ut cor meum molle eſſet. 87 Nulla unquam de me infamia, fabulæ inſtar narrata eſt. 88 Vix pueritiam egreſſo, ſc. anno circiter 16. cùm primam uxorem ducerem. Tres uxores ſubinde duxit. Cum duabus prioribus fecit divortium, cum tertia diu vixit, quæ exulem non erubuit. 89 Facto divortio. 90 Superiori uxori. 91 Conjugio. 92 Tertia. 93 Ad ſeniles annos. 94 Perilla. 95 Bis gravida. i. bis peperit. 96 Uno marito : duos enim habuit. 97 Pater meus jam mortuus erat. 98 Tempus quod à fatis conſtitutum erat. 99 Et ad nonageſimum annum pervenerat.

Addiderat [1] *luſtris altera luſtra novem:*
Non aliter [2] *flevi, quàm me fleturus* [3] *adeptus*
Ille fuit: [4] *matris proxima buſta tuli.*
Felices, [5] *ambo,* [6] *tempeſtiveque ſepulti,*
Ante diem [7] *pœnæ quòd periêre meæ!*
Me quoque felicem, quòd non viventibus illis
Sum miſer, & de me quòd doluêre nihil!
[8] *Si tamen extinctis aliquid, niſi nomina, reſtat,*
[9] *Et gracilis* [10] *ſtructos effugit umbra rogos,*
Fama [11] *parentales ſi vos mea contigit umbræ,*
[12] *Et ſunt in ſtigio crimina noſtra foro,*
Scite precor [13] *cauſam (nec vos mihi fallere fas eſt)*
Errorem juſſæ non ſcelus eſſe fugæ.
[14] *Manibus hoc ſatis eſt: ad vos* [15] *ſtudioſa revertor*
Pectora, quæ vitæ quæritis acta meæ.
Jam mihi canities, pulſis [16] *melioribus annis,*
Venerat, [17] *antiquas miſcueratque comas.*
Poſtque [18] *meos ortus* [19] *Piſæâ vinctus olivâ,*
[20] *Abſtulerat decies præmia* [21] *victor eques:*
Cùm maris Euxini poſitos [22] *ad læva Tomitas,*
Quærere me [23] *læſi principis ira jubet.*
Cauſa meæ cunctis nimiùm quoque nota [24] *ruinæ,*
Indicio non eſt [25] *teſtificanda meo.*
[26] *Quid referam* [27] *comitumque nefas? famuloſque nocentes?*

1 Per *luſtrum* priſci illi Romani tempus deſignabant: poſteà vero per Conſules. 2 Mortuum patrem ploravi. 3 Mortuum. 4 Poſt patrem etiam matrem extuli. *Buſtum* eſt cadaver jam crematum. 5 Uterque parens. 6 Opportuno tempore. 7 Exilii mei. 8 Si tamen aliquid reſtat mortuis hominibus, præter nomen. i. ſi quis ſenſus poſt hanc vitam, animæ hominum immortales ſunt. 9 Tenuis ſive incorporea anima hominis. 10 Ignem paratum. i. & ſi anima cum corpore non crematur. 11 O animæ, parentum meorum, ſi vos me exulem ſcitis. 12 Et ſi ſcelera mea cognoſcuntur. i. ſi accuſor à judicibus inferni, qui ſunt Minos, Æacus, Rhadamanthus: hi enim de criminibus eo venientium cognoſcunt. 13 Exilii mei originem. 14 Parentum meorum umbris, quas hactenus allocutus ſum. 15 Studioſi Lectores. Poſt digreſſiunculam ad parentes defunctos, redit ad narrationem pertexendam de vitâ ſua. 16 Firmioribus & junioribus. Deteriores enim ſunt anni ſenectutis, quia multa ſenem circumveniunt incommoda. 17 Et nigris albos capillos inſperſerat. 18 Meam nativitatem. 19 Qua apud Piſas coronabantur victores in Olympico certamine, quod fuit celeberrimum ſpectaculum totius Græciæ. 20 Cùm in exilium miſſus ſum, natus eram annos quinquaginta. Nam per *decem præmia* intelligit decem Olympiadas. i. annos quinquaginta. Ludi enim Olympici celebrabantur quinto quoque anno in Jovis Olympici honorem: idque tempus *Olympias* Græcis, Latinis *luſtrum* appellabatur. Fuit autem *Olympia* lucus oleaſtro veſtitus juxta flumen Alpheum, in agro Piſano, in quo ſtudium erat, ubi fuit templum Jovi Olympio dicatum. Ante illud Olympiaca certamina agebantur, magnâ totius Græciæ celebritate. Ea Hercules inſtituit, primuſque palmam reportavit. 21 Olympionices. i. qui Olympia vicerat. 22 Ad ſiniſtram partem ingredientibus. 23 Offenſi Auguſti. 24 Exilii mei. 25 Declaranda. i. tacebo. 26 Hic relegationis etiam incommoda commemorat. 27 Quos ei Auguſtus attribuerat, à quibus cuſtodiebatur & deducebatur.

Ipſeque 28 multa tuli non leviora 29 fugâ.
30 *Indignata malis mens eſt ſuccumbere, ſeque*
Præſtitit invictam viribus uſa ſuis:
Oblituſque 31 mei, ductaque per otia vitæ,
32 *Inſolita cepi temporis 33 arma manu:*
Totque tuli terrâ 34 caſus pelagoque, 35 quot inter
36 *Occultum ſtellæ 37 conſpicuumque polum.*
Tacta mihi tandem 38 longis erroribus acto,
Juncta 39 pharetratis 40 Sarmatis ora Getis.
Hic ego, 41 finitimis quamvis circumſonor armis,
Triſtia, 42 quo poſſum, carmine, 43 fata levo.
Quod quamvis nemo eſt, 44 cujus referatur ad aures,
Sic tamen abſumo 45 decipioque diem.
Ergo quòd vivo, duriſque laboribus 46 obſto,
Nec me 47 ſollicitæ tædia 47 lucis habent;
48 *Gratia, Muſa, tibi: 49 nam tu ſolatia præbes,*
Tu curæ 50 requies, tu medicina mali:
Tu dux & comes es: tu 51 nos abducis ab Iſtro,
52 *In medioque mihi das 52 Helicone locum.*
Tu mihi, 53 quod rarum eſt, vivo 54 ſublime dediſti
Nomen, 55 ab exequiis quod dare fama ſolet.
Nec, 56 quidetrectat præſentia livor, 57 iniquo
Ullum de noſtris 57 dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cùm ſecula noſtra Poëtas,
Non fuit ingenio Fama 58 maligna meo:
Cùmque ego 59 præponam multos mihi, non minor
illis

28 Multa mala paſſus ſum dum Tomon proficiſcor. 29 Exilio. 30 Mens noluit vinci malis. 31 Priſtinæ meæ tranquillitatis naturæ, quæ meæ tenerioris, &c. vitæ per tranquillitatem & quietem tranſactæ. 32 Quia contra adverſa pugnare nunquam didici aut aſſuevi. 33 Tolerantiam & animi fortitudinem. 34 Infortunia, mala. Sic l. 1. El. 4. *Scire meos caſus ſi quis deſiderat omnes.* 35 Sic loco citato: *Tot mala ſum paſſus, quod in æthere ſidera lucent, Parvaque, quod ſiccum corpora pulvis habet.* Vide & l. 4 El. 1. l. 5. El. 1 & 2. de Pont. l. 2. El. 7. l. 4. El. 15. 36 Auſtralem. 37 Septentrionalem. Virg. *Hic vertex nobis ſemper ſublimis, at illum Sub pedibus Styx atra videt, maneſque profundi.* 38 Poſtquam diu jactatus fuerim. 39 Sagittiferis. 40 Regio Sarmatica ſive ora Sarmatiæ. 41 Licet in medio bello ſim. 42 Carmina triſtia componendo. 43 Exilium imminuo, leve facio. 44 Cui recitentur carmina mea. 45 Otium & tempus fallo. 46 Reſiſto meâ patientiâ. 47 Vitæ quæ me ſollicitum & anxium reddit. 48 Sc. *refertur.* 49 Poëſis. 50 Levamen. 51 Cogitationes meas removes à Tomitana urbe, Iſtro flumini finitimo. 52 In loco Muſis ſacro & amœniſſimo. 53 Quòd rarò accidit, ut viventes famam conſequantur. 54 Præclarum nomen. Sic de Pont. l. 4. El. 16. *Famaque poſt cineres major venit, & mihi nomen Tuncquoque, cùm vivis annumerarer, erat.* 55 Poſt mortem. Sic Propert. l. 3. El. 1. *Omnia poſt obitum fingit majora vetuſtas: Majus ab exequiis nomen in ora venit.* 56 Invidia quæ lacerat viventium opera. 57 Obtrectatione injuſta. i. mea ſcripta nullum obtrectatorem paſſa ſunt. 58 Invida: cui opponitur *benigna.* Priore illo modo in Ep. ad Hel. *Credis & hoc nobis? minor eſt tua gloria vero, Famaque de formâ penè maligna tuâ eſt.* 59 Meliores me æſtimem Cornelium Gallum, Tibullum, Propertium.

60 Diligentiſſimè, aſſidue. 61 Poëtarum prædictiones. 62 Veritatis.

Dicor, & in toto [60] *plurimus orbe legor.*
Si quid habent igitur [61] *vatum præſagia* [62] *veri,*
Pròtinùs ut moriar, [63] *non ero terra tuus.*
Sive [64] *favore tuli, ſive hanc ego carmine famam:*
[65] *Jure tibi grates, candide lector, ago.*

63 Non ſepeliar totus, aut oblivioni tradar, & ignotus ero: ſed mea fama ſupra terras ſeſe attolet, fiamque immortalis. 64 Lectoris. 65 Quod illam mihi dederis. 66 Sincerè.

P. OVIDII NASONIS

TRISTIUM

LIBER QUINTUS.

ELEGIA I.

1 Mittens Romam è Scythia hunc ultimum librum Ovidius ſui ſtudioſos monet, ut quatuor prioribus libris, illinc quoque ab eo miſſis, hunc etiam addant. Excuſatque ſe non potuiſſe materiam aliam, quam triſtem, ſuiſque rebus miſeris & perditis convenientem ſumere. Quòd ſi in patriam revocetur, ſcripturum ſe jocoſa & læta profitetur. Simulque veniam petit, ſi quid triſte erit, quod Lectorem offendat.

[1] *HUnc quoque* [2] *de Getico,* [3] *noſtri ſtudioſe, libellum*
Littore, [4] *præmiſſis quatuor adde meis.*
Hic quoque talis erit, [5] *qualis fortuna Poëtæ:*
Invenies toto carmine [6] *dulce nihil.*
Flebilis ut noſter ſtatus eſt, ita flebile carmen,
[7] *Materiâ ſcripto conveniente ſuo.*
[3] *Integer & lætus,* [9] *læta & juvenilia luſi,*
Illa tamen nunc me compoſuiſſe piget.
[10] *Ut cecidi,* [11] *perago ſubiti præconia caſus,*
Sumque [12] *argumenti* [13] *conditor ipſe mei.*
Utque jacens [14] *ripâ deflere* [15] *Cayſtrius ales*
Dicitur [16] *ore ſuam deficiente necem:*

2 De littore Tomitanæ urbis, quæ littori Getico adjacebat 3 Librorum noſtrorum. 4 Quatuor prioribus meis libellis de Triſtibus, anteà Romam miſſis. 5 Infelix. 6 Nihil ſuave & jucundum, ſed amarum & triſte. 7 Materia Poëtæ, quæ eſt triſtis. 8 Non exul. 9 Amatoria. i. libros de Arte amandi. 10 Poſtquam relegatus fui. 11 Sum præco & ſcribo ſubitam relegationem. 12 Materiæ de me ipſo. i. ipſe mihi materiam ad ſcribendum ſuppedito, ipſe de me ſcribo. 13 Autor, inventor. 14 In ripâ. 15 Olor ſive Cygnus ad Cayſtrum, Lydiæ fluvium, pervolans. 16 Spiritu vel corpore deficiente. i. moriente. Cygni enim morientes flebiliter canere dicuntur. Mart. *Dulcia defectâ modulatur carmina, linguâ, Cantator cygnus funeris ipſe ſui.*

Sic

Sic ego Sarmaticas longè [17] projectus in oras,
Efficio [18] tacitum ne mihi funus eat.
Delicias ſi quis laſcivaque carmina [19] quærit,
Præmoneo, nunquam ſcripta [20] quòd iſta legat.
Aptior [21] huic [22] Gallus, blandique [22] Propertius oris,
Et plures, [23] quorum nomina magna vigent.
Atque utinam [24] numero non eſſemus in illo,
Hei mihi! cur unquam Muſa locuta mea eſt!
Sed dedimus pœnas, Scythicique [25] in finibus Iſtri
[26] Ille [27] pharetrati [26] luſor Amoris abeſt.
Quod ſupereſt, [28] ſocios ad publica carmina flexi,
Et memores juſſi nominis eſſe mei.
Si tamen ex vobis aliquis tam multa requiret,
Undè [29] dolenda canam, [30] multa dolenda tuli.
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte:
[31] Materia eſt propriis ingenioſa malis.
Et [32] quota fortunæ pars eſt in carmine noſtræ?
Felix, [33] qui patitur, quæ numerare poteſt!
Quot frutices ſylvæ, quot flavas Tybris arenas,
Mollia quod [34] Martis [35] gramina campus habet:
Tot mala pertulimus: quorum medicina quieſque
Nulla, niſi in [36] ſtudio eſt, [37] Pieridumque morâ.
Quis tibi, Naſo, [38] modus lacrymoſi carminis? inquis:
[39] Idem, [40] fortunæ qui modus hujus erit.
Quod querar, [41] illa mihi pleno de fonte miniſtrat:
[42] Nec mea ſunt, fati verba ſed illa mei.
At mihi ſi carâ patriam cum conjuge reddas;
Sint vultus hilares, [43] ſimque quod antè fui.
Lenior invicti ſi ſit mihi Cæſaris ira;
Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.

17 Fugatus.
18 Ne relegatio mea à me ſilentio prætereatur. i. ne tacens moriar.
19 Legere vult.
20 Ut.
21 Potentiùs laſciva.
22 Qui jocoſa & amatoria ſcripſêre.
23 Qui ſermone omnium celebrantur, & manibus feruntur.
24 In numero illorum, qui jocoſa & amatoria ſcripſêre.
25 Prope Iſtrum.
26 Ille ſcriptor. i. ego Ovidius. Ironixῶς. Q. d. egregiam verò mercedem refero ab Amore in cujus gratiam multa luſi. Pænè toto orbe excluſus ſum.
27 Cupidinis pharetram, ſive arcum & ſagittas gerentis.
28 Quando igitur aliud nihil haberem reliquum quod ſcriberem, flexi amicos ad legendos hos verſus meos de Triſtibus, quos amicis publicè legendos mitto, quibus illos, ut memores eſſent mei, rogarem.
29 Triſtia.
30 Qui multa etiam triſtia pertuli.
31 Propria mala dant mihi materiam.
32 Rara vel nulla pars noſtri infortunii eſt in carmine. i. pauca ſcripſimus eorum, quæ paſſi ſumus.
33 Qui parva patitur.
34 Campus Martius.
35 Quæ revera innumerabilia ſunt.
36 Poëtico.
37 Et Muſarum cultu.
38 Finis.
39 Deſinam lachrymoſa ſcribere, cùm deſinet cauſa lachrymarum mearum.
40 Exilii.
41 Fortuna mea abundè mihi ſuppeditat.
42 Nec verba mea iſta ſunt, ſed fortuna mea eſt, quæ queritur & loquitur hæc verba mei infortunii, non ego.
43 Id eſt, lætus.

Non

Non tamen [44] ut luſit, rurſus mea littera ludet:
Sit ſemel illa joco luxuriata meo.
[45] *Quod probet ipſe canam; [46] pœna modò parte levatâ,*
Barbariam, frigidos effugiamque Getas.
Intereà noſtri quid agant, niſi triſte, libelli?
[47] *Tibia funeribus convenit iſta meis.*
At poteras, inquis, [48] meliùs mala ferre ſilendo,
Et tacitus caſus diſſimulare tuos
[49] *Exigis ut nulli gemitus tormenta ſequantur,*
Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipſe [50] Perilleo Phalaris permiſit [50] in ære:
Edere mugitus, & bovis ore queri.
Cùm Priami lacrymis [51] offenſus non ſit Achilles;
Tu [52] fletus inhibes, durior [53] hoſte meos?
[54] *Cùm faceret [55] Nioben orbam Latonia proles;*
Non tamen & [56] ſiccas juſſit habere genas.
Eſt aliquid, [57] fatale malum per verba levare:
[58] *Hoc querulam Prognen, [59] Halcyonenque facit.*
Hoc erat in gelido quare [60] Pæantius antro

44 Ut olim ſcripſit verſus amatorios. Intelligit autem tres libros de Arte amandi.
45 Quod ipſe Cæſar laude.
46 Non toto exilio, ſed loco mutato.
47 Iſte ſonus funeſtus. i. hoc triſte ſcribendi genus. Solebant autem Majores funera ad tibiam efferre.

48 Moderatiùs. 49 Petis, ut, qui torquetur, non gemat: quod impoſſibile eſſe colligit. 50 In Perilli æneo tauro. Vide ſuprà l. 3. El. 11. 51 Non ſit læſus: imò ejus lacrymis victus, illico Hectorem reddidit. Vide Homer. Il. 24. 52 Vetas me flere? Argumentum à Majori ad Minus. 53 Achille Priami hoſte. 54 Cùm Apollo & Diana, Latonæ filii, Nioben liberis privarent. 55 *Niobe* Tantali filia fuit, ſoror Pelopis, & Amphionis uxor, quæ ſeptem filios & totidem filias peperit, ſummo decore præſtantes. Tali prole ſuperbiens admodùm gloriabatur, ſe Latonæ præferens numero filiorum: Itaque irata Latona, Apollini, ut Niobes filios, Dianæ, ut filias arcu interficerent, mandavit. Quibus matri obtemperantibus, contigit illam eodem tempore & abundare filiis & carere. Vide Met. 6. Fab. 1. 56 Non madefactas lacrymis. i. non tamen vetuit flere. 57 Inevitabile malum per queſtus & lamentationes imminuere. 58 Hæc cauſa facit, ut Progne querulo cantu dolorem levet: quæ fuit filia Pandionis, Athenienſium Regis, & ſoror Philomelæ, uxor Terei. Thracum Regis; qui cùm Philomelæ, alteri Pandionis filiæ, ſub prætextu viſendæ ſororis, à patre abductæ, vim intuliſſet, vitiatæque linguam abſcidiſſet, tam impotenter id tulit Progne, ut Ityn communem filium dilacerarit, patrique epulandum appoſuerit. Quâ re tandem cognitâ, Tereus, furore correptus, gladium ſtringit, uxoremque jam occiſurus in hirundinem videt converſam. Nota eſt fabula ex Ovid. Met. 6. Fab. 6. 59 Ceyx, Luciferi filius, uxorem habuit Halcyonem, à quâ cum prohibitus iviſſet ad conſulendum Apollinem ſuper ſtatu regni ſui naufragio periit. Cujus corpus cùm ad uxorem Halcyonem delatum fuiſſet, illa ſe in mare præcipitavit. Poſteà Thetidis & Luciferi commiſeratione converſi ſunt ambo in aves marinas, quæ *Halcyones* vocantur. Fabulam narrat Ovid. Met. 11. Fab. 10. 60 Philoctetes Pæontis filius: qui cùm à Græcis ad bellum Trojanum duceretur, quòd Herculis ſepulchrum Græcis contra jusjurandum oſtendiſſet, ſagittâ immedicabili vulnere ſauciatus eſt: cujus fœtor cùm à Græcis ſuſtineri non poſſet, in Lemno relictus eſt. Vide Met. 13. Fab. 1. v. 45. & Cic. 2. de Finibus.

[61] *Voce fatigaret* [62] *Lemnia ſaxa ſuâ.*
[63] *Strangulat* [64] *incluſus dolor, atque cor æſtuat intùs,*
[65] *Cogitur & vires* [66] *multiplicare ſuas.*
[67] *Da veniam potiùs,* [68] *vel totos tolle libellos :*
[69] *Si mihi quod prodeſt,* [70] *hoc tibi, lector,* [71] *obeſt.*
Sed nec obeſſe poteſt ulli : nec ſcripta fuerunt
Noſtra, niſi [72] *auctori pernicioſa ſuo.*
[73] *At* [74] *mala ſunt, fateor:* [75] *quis te mala ſumere cogit?*
Aut quis [76] *deceptum* [77] *ponere ſumpta vetat?*
Ipſe nec [78] *emendo : ſed, ut* [79] *hic deducta legantur,*
[80] *Non ſunt illa ſuo barbariora loco.*
Nec me Roma ſuis debet [81] *conferre Poëtis :*
Inter Sauromatas ingenioſus ero.
Denique [82] *nulla mihi captatur gloria,* [83] *quæque*
Ingenio ſtimulos ſubdere fama ſolet.
[84] *Nolumus aſſiduis animum* [85] *tabeſcere curis :*
[86] *Quæ tamen irrumpunt,* [87] *quoque vetantur, eunt.*
[88] *Cur ſcribam, docui : cur* [89] *mittam, quæritis,* [90] *iſtos?*
Vobiſcum cupio [91] *quolibet eſſe modo.*

61 Suis queſtibus & lamentis. 62 Inſulam Lemnum, Vulcano dicatam. 63 Suffocat hominem. 64 Compreſſus, nulli notus. 65 Ipſe dolor. 66 Augere, Dolor enim facit homines eloquentes. 67 Potiùs mihi triſtia ſcribenti ignoſcas hanc ob cauſam, quàm damnes. 68 Vel remove, nec lego hæc de Triſtibus volumina. 69 Si quod mihi conducit. i. triſtia ſcribere, & flens dolorem levare. 70 Triſtia ſcribere. 71 Nocet. 72 Mihi Ovidio, qui pœnas fero propter ſcripta amatoria. 73 Negavit hæc ſcripta ulli obeſſe : hic objectioni reſpondens, ea mala quidem eſſe profitetur, ſed neminem ad eorum lectionem cogi, quòd à ſe non emendentur. 74 Non ſunt culta. 75 Reſponſio. 76 Quòd crediderit ea eſſe bona, cùm mala ſint. 77 Deponere, removere. 78 Corrigo hæc. 79 In Scythiâ apud Barbaros compoſita. Al. *hinc.* i. è Scythiâ Romam miſſa. 80 Non tamen ſunt indigna lectu pro loci ratione. 81 Comparare. 82 Non ſcribo hæc gloriæ comparandæ gratiâ. 83 Ordo eſt : *Et nulla fama captatur mihi, quæ ſolet ſubdere ſtimulos ingenio.* i. ingenium ſtimulare ſive excitare. Undè l. 4. de Pont. El. 2. *Excitat auditor ſtudium, laudataque virtus Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.* 84 Scribo, ne verſer in aſſiduis curis, cogitando mala quibus conficior. Aliam rationem reddit, cur ſcribat. 85 Augi, conſumi. 86 Quamvis coner ſcribendo curas levare, tamen uſque recurrunt, meque invito mihi obrepunt. 87 Et me adeunt, cum id fieri nollem. 88 Rationem reddidi, cur triſtia componam. 89 Ad vos. 90 Libellos. 91 Verbibus, ſcriptis : quandoquidem non licet corpore.

ELE-

ELEGIA II.

[1] ECquid ut è Ponto [2] nova venit Epiſtola,[3] palles?
Et tibi [4] ſollicitâ [5] ſolvitur illa [4] manu?
Pone metum, valeo: corpuſque, quod antè laborum
Impatiens nobis, invalidumque fuit,
[6] Sufficit, atque ipſo vexatum [7] induruit uſu:
[8] An magis infirmo non [9] vacat eſſe mihi?
Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora ſumpſit,
[10] Affectuſque animi, qui fuit antè, manet.
Quæque morâ, ſpatioque ſuo [11] coitura putavi
Vulnera, non aliter, quàm modò facta, dolent.
Scilicet [12] exiguis [13] prodeſt [14] annoſa vetuſtas:
[15] Grandibus accedunt [16] tempore damna malis.
Penè decem totis aluit [17] Pœantius [18] annis
[19] Peſtiferum tumido vulnus ab [20] angue datum:
Telephus [18] æternâ conſumptus [18] tabe periſſet,
Si non, quæ nocuit, [19] dextra tuliſſet opem.
Et mea, [20] ſi facinus nullum commiſimus, opto:
Vulnera [21] qui fecit, [22] facta levare velit:
Contentuſque mei jam tandem parte doloris,
[23] Exiguum pleno de [24] mare demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum reſtabit [25] acerbi:

1 Ad uxorem ſcribens Poeta, dicit ſe corpore benè valere, quamvis mente langueat. Oſtenditque dolorem ſuum eundem eſſe, qui primò fuit, cùm relegatus eſt ab Auguſto. Poſteà commemorat ejus incommoda, quibus ſinè fine conficitur: faterturque ſe poſſe eis carerere, ſi ſalutis ſuæ eſſet curioſa: ſiquidem levis eſt exilii cauſa, & magna Cæſaris clementia: quem ut adeat, ac pro marito roget, hortatur. 2 Nuper miſſa. 3 Times? cujus ſignum eſt pallor. 4 Ipſa ſollicita & anxia. Hypallagè. 5 Aperitur. 6 Satis valet perferre miſerias. 7 Occaluit, ut ſenſum mali pæne amiſerit. 8 An ideò firmum mihi corpus, quia, undè infirmum ſit, ampliùs nihil eſt? Sunt qui legant ſinè interogatione: *Et magis infirmo*, &c. Non tempus eſt, ut magis ſim infirmus & validus: nam corpus multis malis vexatum occaluit, & aſſuevit omnia perpeti. 9 Licet. 10 Dolor antiquus. 11 Curanda, conſolidanda. 12 Parvis malis. 13 Quia tempore minuuntur. 14 Mora. 15 Magna incommoda ab annis incrementum accipiunt, & graviùs animum diſcruciant. Sic Cic. Philip, 5. *Omne malum naſcens facile opprimitur: inveteratum fit plerumque robuſtius.* 16 Diuturnitate temporis. 17 Philoctetes Pæantis filius. 18 Quibus Troja à Græcis obſeſſa, tandem diruta fuit. 19 Venenatum. 20 Hydrâ, cujus veneno ſagittæ Herculis infectæ erant. Philoctetes enim, dùm una cum aliis Græcis ad bellum Trojanum proficiſceretur, ab angue morſus: in Lemno inſulâ (ubi per decennium ferè manſit) relictus erat: ſagittiſque, quas ab Hercule dono acceperat, humi ſtratus, aves, quæ per aëra volarent, interficiebat, iiſque vitam ſuſtentabat. Vide Met, 13. Fab. 1. 18 Incurabili vulnere. 19 Achillis. Vide ſuprà l. 1. v. 100. 20 Quoniam. 21 Auguſtus. 22 Sic l. 1. El. 1. *Namque ea vel nemor vel qui mihi vulnera fecit, Solus Achilleo tollere more poteſt.* 23 De multis doloribus paucos demat. 24 Antiquè pro *mari* verſus cauſâ: ſic in Ibin: *Et ſummam Libyco de mare carpat aquam.*

Parſque

Parſque meæ pœnæ [26] totius inſtar erit.
Littora quot conchas, quot amœna [27] roſaria flores,
Quotque ſoporiferum [28] grana papaver habet:
Sylva feras quot alit, quot piſcibus unda natatur,
[29] *Quot tenerum pennis aëra pulſat avis:*
[30] *Tot premor adverſis: quæ ſi [31] comprendere coner,*
[32] *Icariæ numerum dicere coner aquæ.*
Utque viæ caſus, ut [33] amara pericula Ponti,
[34] *Ut taceam ſtrictas in mea fata [35] manus:*
Barbara me tellus, orbiſque [36] noviſſima magni
Suſtinet, & ſævo cinctus ab hoſte locus.
[37] *Hinc ego trajicerer (neque enim mea culpa [38] cruenta eſt)*
Eſſet, quæ debet, ſi tibi cura mei.
Ille, [39] Deus, bene quo Romana potentia [40] nixa eſt,
Sæpe ſuo victor lenis in hoſte fuit.
Quid [41] dubitas? & tuta times? accede, rogaque:
Cæſare nil ingens mitius orbis habet.
Me miſerum! quid agam, ſi [42] proxima quæque relinqunt?
[43] *Subtrahis & fracto tu quoque colla jugo?*
Quò ferar? unde petam lapſis ſolatia rebus?
[44] *Anchora jam noſtram non tenet ulla ratem,*
[45] *Viderit ipſe, ſacram, [46] quamvis inviſus, ad [47] aram*
Confugiam, nullas ſummovet ara [48] manus.
Alloquar en abſens [49] abſentia numina ſupplex
Si fas eſt homini cum [50] Jove poſſe loqui.
[51] *Arbiter imperii, quo certum eſt [52] ſoſpite cunctos*
[53] *Auſoniæ curam gentis habere Deos:*
O decus, ô patriæ per te florentis imago!
[54] *O vir non ipſo, quem regis, orbe minor!*

25 Adverſi. 26 Oſtendit tantam eſſe malorum magnitudinem, ut, quamvis aliquid detrahatur, nihil ſibi imminutum videatur. 27 Horti roſarum. 28 Semina. 29 Quot pennis avis per liquidum aërem volat. 30 Innumerabilibus. 31 Verbis comprehendere. 32 Coner guttas maris numerare. Synechdoche. 33 Triſtia. 34 Ut taceam mortem mihi in itinere à comitibus paratam. 35 Enſes. 36 Ultima.

37 Aliò mitterer ab Auguſto in exilium. 38 Capitalis, quòd aliquem occiderim. i. non ob homicidium relegatus ſum. 39 Auguſtus. 40 Suſtentata, fulta. Cic. *Ei autem viro mors parabatur, cujus in vitâ nitebatur ſalus civitatis.* 41 Interpellare illum pro me. 42 Propinqui mei. 43 Et tu quoque miſerum me relinquis, Metaphora à bubus ſumpta. 44 Nullum munimentum aut auxilium ut navis ſinè anchorâ. i. nullum amicum habeo. 45 Ipſe Cæſar providerit, poſtquam à cæteris deſtituor. 46 Odioſus. 47 Ultimum auxilium. i. ad Cæſarem accedam. 48 Supplicis preces. i. nemo tam miſer eſt, quin ad aram admittatur. 49 Abſentem Auguſtum. 50 Deo. i. privato cum Principe. 51 Moderator, & imperator orbis & urbis. Apoſtrophe ad Auguſtum, quâ eum rogat, ut ſua mala, mutato exilii loco, mitigentur. 52 Vivo. 53 Italorum, Romanorum. 54 Tanti faciende, quanti totus ſimul orbis: par orbi.

[55] Sic habites terras, & te [56] deſideret æther!
Sic [57] ad pacta tibi ſidera tardus eas!
Parce precor, minimamque [58] tuo de fulmine partem
Deme: ſatis pœnæ, quod [59] ſuperabit, erit.
Ira quidem moderata tua eſt: vitamque dediſti:
Nec mihi jus [60] civis, [61] nec mihi nomen abeſt.
[62] Nec mea conceſſa eſt aliis fortuna: [63] nec exul
Edicti verbis nomino ipſe tui.
[64] Omniaque hæc timui, quoniam meruiſſe videbar:
Sed tua peccato lenior ira meo eſt.
[65] Arva relegatum juſſiſti viſere [65] Ponti,
Et Scythicum profugâ [66] ſcindere puppe fretum.
Juſſus ad Euxini [67] deformia littora veni
Æquoris, hæc [68] gelido terra ſub axe jacet.
Nec me tam cruciat [69] nunquam ſinè frigore cælum,
Glebaque [70] canenti ſemper [71] obuſta gelu;
Neſciaque eſt vocis quòd barbara lingua [72] Latinæ,
[73] Grajaque quod Getico miſta loquela ſono eſt;
Quàm quòd finitimo cinctus premor undique [74] Marte,
Vixque [75] brevis tutum murus ab hoſte facit.
[76] Pax tamen interdùm eſt; [77] pacis fiducia nunquam:
Sic hic nunc patitur, nunc timet [78] arma, locus.
Hinc ego dùm [79] muter, [80] vel me [81] Zanclæa [82] Charybdis
[83] Devoret, atque ſuis [84] ad Styga mittat aquis:

55 Periturus mitius exilium ab hoc Deo, priùs ei vitam longam, deindè ſedem cœleſtem precatur. 56 Expectet. 57 Ad cœlum tibi promiſſum ſerò à nobis diſcedas & moriaris, *Serus in cœlum redeas, diuque Lætus interſis populo Quirini* Horat. l. 1. Od. 2. 58 De tuâ in me irâ & pœnâ. 59 Supererit, reſtabit. 60 Quo utitur civis Romanus. 61 Jus & nomen civis Romani habeo: quia civis Romanus appellor. 62 Nec mihi fortunas meis ademiſti, & aliis dediſti: quòd exulibus fieri ſolebat. 63 Sed relegatus. Vide l. 2. v. 137. 64 Exilium, privationem civitatis, fortunarum, &c. 65 Loca vicina Ponto. 66 Navigare. Al. *findere*. 67 Squalida, deſerta, inculta littora. *Littus* propriè maris eſt, *ripa* fluminis, Interdum generaliter appellatur *littus*, quicquid juxta aquam eſt. 68 Sub polo Septentrionali. 69 Frigidiſſima regio. 70 Quod quaſi canitiem terræ inducit. 71 Dura. 72 Linguæ. 73 Propter colonos è Græcia eo deductos. 74 Bello. 75 Humilis, non altus. 76 Interdùm prælia ceſſant: non enim hoſtes ſemper pugnant. 77 Nunquam certa eſt pax, nam ſemper hoſtium adventum formidamus. 78 Hoſtes. 79 Revocer. 80 Modò tutiore loco ſit, etiam in aſperrimis & periculoſiſſimis eſſe non recuſat. 81 *Zancle* urbe Siciliæ proximâ. 82 Saxum in freto Siculo, naufragiis infame. 83 Abſorbeat. 84 Ad profundum. Dicitur enim Charybdis naves in profundum trahere. Eſt autem *Styx* fluvius infernalis, ad quem mortui ire dicuntur.

Vel

Vel [85] rapidæ flammis urar patienter in Ætnæ: 7.
[86] Vel freta [87] Leucadii mittar in alta [87] Dei
Quod [88] petimus, pœna eſt (neque enim miſer eſſe recuſo)
Sed precor, ut poſſim [89] tutiùs eſſe miſer.

85 Ætna enim, mons Siciliæ, perpetuo ardet, & quandoque globos igneos longiùs emittit. Quare autem Ætna flammas evomat, docet Juſtin. l. 4. his verbis: *Eſt autem Sicila terra tenuis ac fragilis; & cavernis quibuſdam fiſtuliſque ita penetrabilis, ut ventorum tota fermè flatibus pateat; nec non & ignibus generandis nutriendiſque ſolis ipſius naturalis materia quippe intrinſecùs ſtratum ſulphure & bitumine traditur: quæ res facit, ut ſpiritu cum igne inter interiora luctante frequenter & compluribus locis nunc flammas, nunc fumum eructet. Indè denique Ætnæ montis per tot ſæcula durat incendium & ubi acrior per ſpiramenta cavernarum ventus incubuit, arenarum montes egeruntur.* 86 Vel in mare Leucadium ab altiſſimis ſaxis demittar. 87 Apollinis qui in Leucade colebatur. 88 Sic perire. 89 Tutiori loco.

ELEGIA III.

[1] ILla dies hæc eſt, [2] quâ te celebrare Poëtæ,
[3] Si modò non fallunt tempora, Bacche, ſolent:
Feſtaque [4] odoratis [4] innectunt tempora ſertis,
Et dicunt [5] laudes ad [6] tua vina tuas.
Inter [7] quos memini, [8] dum me mea fata ſinebant,
Non inviſa tibi pars ego [9] ſæpè fui:
Quem nunc ſuppoſitum ſtellis [10] Erymanthidos Urſæ
[11] Juncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique priùs [12] mollem, vacuamque laboribus egi
In ſtudiis vitam, [13] Pïëridumque choro;
Nunc procul à patriâ Geticis circumſonor armis,
[14] Multa priùs [15] pelago, multaque paſſus [16] humo.
Sive mihi [17] caſus, ſive hoc dedit ira Deorum,
[18] Nubila naſcenti ſeu mihi [19] Parca fuit:
[20] Tu tamen è ſacris hederæ cultoribus unum

1 Queritur Ovidius, quòd cùm Bacchi feſtum celebretur, unà cum cæteris Poëtis Romæ eſſe non liceat, ut antea ſolebat: miraturque illum ſibi uni ex cultoribus ſuis non tuliſſe opem. Denique illum, ſtudiique conſortes Poëtas precatur, ut à Cæſare reditum impetrent. 2 Bacchi feſtum ſive Bacchanalia celebrabantur 15. Kal, Aprilis. i. 16. die Martii. De Bacchi ſacris legito Ovid. Faſt. 3. 13. 3 Si in temporibus non erro. 4 Caput coronis benè olentibus cingunt Poëtæ, ut celebrent feſtum tuum. 5 Hymnos tuos. 6 A te inventa. i. inter bibendum. 7 Poëtas. 8 Dùm non eram relegatus ab Auguſto. Virg. *Dùm fata Deuſque ſinebant.* 9 Al. *pars ego prima* i. præcipuus. 10 Arcadicæ, ab *Erymantho*, monte Arcadiæ, appellatæ. 11 Juncta torvis & crudelibus Getis. 12 Laſcivam. 13 Muſarum. 14 Adverſa. 15 Mari. 16 Terra. 17 Quædam fortuna. i. ſeu caſu ſive fortuitò, ſeu ira Deorum, vel fato tot mala mihi obtigerunt. 18 Irata. 19 *Parcæ* tres ſunt Deæ, imperium habentes in vitam humanam. 20 O Bacche.

Numine debueras [21] ſuſtinuiſſe tuo.
An [22] dominæ fati quicquid [23] cecinêre [22] ſorores,
Omne [24] ſub arbitrio deſinit eſſe Dei?
[25] *Ipſe quoque æthereas meritis invectus es arces,*
[26] *Quò non exiguo facta labore via eſt.*
[27] *Nec patria eſt habitata tibi, ſed aduſque nivoſum*
[28] *Strymona veniſti,* [29] *Marticolamque Geten:*
[30] *Perſidaque, & lato* [31] *ſpatiantem flumine* [32] *Gangem,*
Et quaſcunque bibit [33] *decolor Indus* [34] *aquas.*
Scilicet hanc legem [35] *nentes fatalia Parcæ*
[35] *Stamina* [36] *bis genito* [37] *bis cecinêre tibi.*
[38] *Me quoque, ſi fas eſt* [39] *exemplis ire Deorum,*
[40] *Ferrea ſors vitæ difficiliſque premit:*
Illo nec [41] *meliùs cecidi,* [42] *quem* [43] *magna locûtum*
Reppulit à Thebis Juppiter [44] *igne ſuo.*
Ut tamen audiſti percuſſum [45] *fulmine* [46] *vatem:*
[47] *Admonitis noſtris condoluiſſe potes.*
Et potes, aſpiciens circum tua ſacra Poëtas,
Neſcio quis noſtri, dicere, cultor abeſt.
Fer bene [48] *Liber opem, ſic* [49] *altera* [50] *degravet ulmum*
Vitis, & [51] *incluſo plena ſit uva* [51] *mero:*

21 Suſtenuiſſe. defendiſſe. 22 Parcæ tres: Lacheſis, Atropos, & Clotho, quæ fatis præſunt. i. quæ cuncta in vita humanâ pro libitu diſponunt. 23 Diſpoſuêre. 24 Sub Dei voluntate. Nam fata ne ab ipſis quidem Diis immutari poſſe exiſtimabant. Undè illud: *Fato ſtat Juppiter ipſe.*

25 Tu Bacche. Probat Bacchi exemplo, fata non eſſe ſub Dei arbitrio, ſiquidem ille poſt maximos labores cœlum aſcendit. 26 Ad quem locum. i. æthereas arces magno labore viam comparaſti. 27 Nec ſemper quietus in patriâ Thebis conſediſti. 28 *Strymon* fluvius eſt in confinio Thraciæ: ibi per æſtum maximè grues morantur. Undè Virgilius eas *Strymonias* appellavit. 29 Getas ſive Thraces colentes. i. honorantes Martem. i. bellicoſos. 30 *Perſis* regio eſt Aſiæ. Vide Curt. l. 5. 7. 31 Fluentem. 32 *Ganges* Indiæ fluvius eſt, maximus omnium fluminum. Curt. 8. 9. 33 Indiæ populus niger, & mali coloris, ob nimium Solis ardorem. Indiam autem à Baccho devictam ita oſtendit Ovid. Met. 3. *Tibi victus ad uſque Decolor extremo quà cingitur India Gange.* 34 Alios fluvios. 35 Fata nentes hominibus, ſeu nendo fata diſponentes. 36 Quia primùm ex ventre Semeles, deinde ex femore Jovis in lucem venit. Met. 3. Fab. 3. Hinc *bimater* & διθύραμβος dictus. 37 Quia in nativitate fata diſponebantur, ideò bis nato, bis fata erant diſponenda. 38 Q. d. Quemadmodùm ſubjectus fuiſti fatis, ô Bacche, ut orbem peragrares: ſic illa mihi hanc aſperam vitæ conditionem dedêre. 39 Me cum Diis comparare. 40 Aſpera, dura vitæ conditio. 41 Levius. 42 Capaneum intelligit, de quo ſuprà l. 4. diximus. 43 Superba loquentem, ſeſe jactantem, verbis gloriantem. 44 Fulmine. 45 Ira Auguſti. 46 Me tuum Poëtam. 47 Al. *admonitu matris.* i. Semeles, matris tuæ, quæ Jovis fulmine conflagravit: quemadmodùm Poëta Auguſti ictu proſtratus eſt. 48 Bacche. 49 Secunda: nam interdùm duæ vel plures vites uni ulmo innitebantur. Al. *altam*, ut ad *ulmum* referatur. 50 Valdè gravet pondere ſuo. i. ſic ſit uvæ copia maxima in tuis vitibus ulmum complexis. 51 Vino intùs latenti. Hoc ideò dicit, quia Bacchus vini uſum mortalibus tradidit.

Sic tibi cum [52] Bacchis [53] Satyrorum gnava juventus
Adſit, & [54] attonito [55] non taceare ſono:
Oſſa [56] bipenniferi ſic ſint malè [57] preſſa Lycurgi:
Impia nec pœnâ [58] Pentheos umbra vacet:
Sic [59] micet æternùm, vicinaque ſidera vincat
[60] Conjugis in cœlo [61] clara corona tuæ.
Hùc ades, & caſus releves pulcherrime noſtros:
[62] Unum de numero me, memor, eſſe tuo.
Sunt Diis inter ſe [63] commercia: flectere tenta
Cæſareum numen numine, Bacche, tuo.
Vos quoque conſortes ſtudii, [64] pia turba, Poëtæ,
Hæc eadem ſumpto quiſque [65] rogate [66] mero.
Atque aliquis veſtrum, Naſonis nomine dicto,
[67] Deponat lacrymis pocula miſta ſuis.
Admonituſque mei, cùm circumſpexerit omnes,
Dicat, Ubi eſt noſtri pars modò Naſo chori?
Idque ita, ſi veſtrum merui [68] candore favorem,
[69] Nullaque judicio littera læſa meo eſt:
Si, Veterum dignè veneror cùm ſcripta virorum,
[70] Proxima non illis eſſe minora reor:
Sic igitur [71] dextro faciatis [72] Apolline carmen:
Quod licet, [73] inter vos nomen habete meum.

52 Mulieribus tuis. Tradunt enim Bacchum in exercitu, mulierum copiam circumduxiſſe, armatam, haſtis pampinis involutis. 53 Satyrî quoque Bacchi comites erant, quorum operâ in ſaltationibus ac tragœdiis oblectabatur. Sunt autem *Satyri* in ſubſolanis Indorum montibus velociſſimum animal, tanquam quadrupes, tamen rectè currentes, humanâ effigie, ut propter velocitatem, niſi ſenes aut ægri, non capiantur. 54 Furibundo. i. ſono furentum in tuis ſacris. Sic l. 2. de Arte: *Sonuerunt cymbala toto Littore, & attonitâ tympana pulſa manu.* 55 Et ſacrificiis celebreris, in quibus hominum clamore & ſtrepitu cymbalorum ac tympanorum omnia reſonabant. 56 *Lycurgus* Thraciæ Rex fuit, qui, dùm in Bacchi contemptum ſecuri vites incideret crura ſibi falce amputavit. Undè *bipennifer* appellatur. Ovid. Met. 3. *Penthea tu venerande, bipenniferumque Lycurgum Sacrilegos mactas.* Vide Faſt. 3. 57 Læſa. 58 Penthei anima. Pentheum autem Thebis Bacchi ſacra ſpernentem atque prohibentem Agave mater interfecit. Vide Met. 3. 59 Splendore. 60 Uxoris tuæ Ariadnes. 61 Ariadnen à Theſeo in Naxo inſulâ relictam Bacchus uxorem duxit, & ut ſydere clara foret, Bacchus ſumptam coronam in cœlum tranſtulit. Faſt. 3. 9. Met. 8. Fab. 2. 62 Me eſſe unum de tuis Poëtis. 63 Communia multa. 64 Quia ſacri Poëtæ, utpote ſacerdotes Muſarum. 65 Bacchum. 66 Ubi libaveritis. 67 Baccho liber. 68 Meâ ſinceritate ſive integritate. 69 Et ſi nullius veſtrum carmen cenſuravi ac notavi unquam. 70 Si arbitror nuper à vobis edita carmina antiquis non eſſe inferiora. 71 Propitio, favente. 72 Poëtarum Deo. 73 Solo nomine ſim vobiſcum, quandoquidem corpore non poſſum propter Auguſtum. *Vel*, mei memores eſte.

ELEGIA IV.

[1] Littore ab Euxino [2] Naſonis epiſtola [3] veni,
Laſſaque facta mari, laſſaque facta viâ.
[4] Qui mihi flens dixit, Tu, [5] cui licet, aſpice Romam:
Heu quanto melior [6] ſors tua ſorte meâ eſt!
Flens quoque me ſcripſit, nec quâ ſignabar, [7] ad os eſt
Antè, ſed ad madidas gemma relata genas.
Triſtitiæ cauſam ſi quis cognoſcere quærit,
[8] Oſtendi Solem poſtulat ille ſibi.
Nec frondem in ſylvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
[9] Quid Priamus doleat, [10] mirabitur Hectore rapto:
Quid-ve Philoctetes ictus ab [11] angue gemat.
Dii facerent utinam talis ſtatus eſſet in [12] illo:
Ut non triſtitiæ cauſa dolenda [13] foret.
Fert tamen, ut debet, caſus patienter amaros:
More nec [14] indomiti fræna recuſat equi.
Nec fore perpetuam ſperat ſibi [15] numinis iram,
Conſcius in culpâ non ſcelus eſſe ſuâ.
Sæpe [16] refert, ſit quanta [17] Dei clementia: cujus
Se quoque in exemplis [18] annumerare ſolet.
Nam quod opes teneat patrias, quod nomina civis,
Denique quod vivat [19] munus habere Dei.
[20] Te tamen, ô (ſi quid credis mihi) carior illi
Omnibus, in toto pectore ſemper habet.
Teque [21] Menœtiaden, [22] te qui comitatus Oreſtem,

1 Tomo. Epiſtolam ab Euxino littore Romam veniſſe, coramque laudare amici fidem, inducit Ovidius. Eum poſtremò precatur, ut ſe conſtanter tueatur. 2 Ego Ovidii epiſtola. 3 Romam. 4 Ovidius. 5 Cui epiſtolæ fas eſt: non enim es exul, ut ego ſum. 6 Status tuus, ſive conditio. Horat. *Qui fit, Mæcenas, ut nemo quam ſibi ſortem Seu ratio dederit, ſeu fors objecerit, illa Contentus vivat.* Uſus eſt Ovidius hoc verſu Faſt. 4. & l. 1. Amor. El. 6. 7 Solebat gemina ſignatoria madefieri ſalivâ aut linguæ humore, ut aridæ chartæ faciliùs imprimeretur: ſed quoniam flebat, Poëta lacrymis gemmam madefecit. 8 Manifeſtiſſima quærit. Q. d. Cœcus eſt, ſi triſtitiæ cauſam non videt. 9 Propter quid, quare. 10 Afficietur admiratione, qui Priamum Hectoris mortem lugentem videt, & ejus luctus cauſam quærit. Quibus verbis ſignificat, non aliter hunc facere, quàm eum qui triſtitiæ ſuæ cauſam videt, & quærit. 11 Sagittâ, veneno hydræ illitâ, percuſſus: vel reverâ à ſerpente ictus. 12 Ovidio. 13 Eſſet in me. 14 Refractarii. 15 Auguſti. 16 Narrat Ovidius. 17 Auguſti. 18 Solet quoque ſe unum ex his profiteri, in quos clemens fuit Auguſtus. 19 Sc. *refert.* 20 Ordo eſt: *Tamen, ô amice charior illi*, ſc. Naſoni ſive Ovidio, *omnibus*, ſc. amicis, *ſi quid credis mihi, Ovidius ſemper habet te in toto pectore.* i. neminem perindè diligit. 21 Amiciſſimum, ut Patroclus Menœti filius, Achilli fuit. Vide Homer. Iliad. 23. 22 Te etiam eo amore proſequitur, quo Pylades Oreſtem.

Te vocat [23] *Ægiden*, [24] *Euryalumque ſuum.*
Nec patriam magis ille ſuam deſiderat, & quæ
[25] *Plurima cum patriâ ſentit abeſſe ſuâ;*
Quàm vultus, oculoſque tuos, ô dulcior illo
Melle, quod in ceris [26] *Attica ponit apis!*
Sæpe etiam mærens [27] *tempus reminiſcitur illud,*
Quod non præventum morte fuiſſe dolet.
Cùmque [28] *alii fugerent* [29] *ſubitæ contagia cladis,*
Nec vellent [30] *ictæ limen adire* [30] *domus;*
Tè ſibi cum paucis meminit manſiſſe fidelem,
Si paucos aliquis treſ-ve duoſ-ve vocat.
Quamvis [31] *attonitus,* [32] *ſenſit tamen omnia, nec te*
[33] *Se minùs adverſis indoluiſſe ſuis.*
Verba ſolet, vultumque tuum, gemituſque referre,
Et, te flente, ſuos [34] *demaduiſſe ſinus:*
[33] *Quam ſibi preſtiteris, quâ conſolatus amicum*
Sis ope, [35] *ſolandus cùm ſimul ipſe fores.*
Pro quibus affirmat fore ſe memoremque piumque,
[35] *Sive diem videat, ſive tegatur humo.*
[36] *Pèr caput ipſe ſuum ſolitus jurare, tuumque,*
Quod ſcio non illi vilius eſſe ſuo.
Plena tot & tantis referetur gratia factis,
[37] *Nec ſinet ille tuos littus arare boves.*
Fac modò conſtanter profugum tueare: quod ille,
[38] *Qui benè te novit, non rogat,* [39] *ipſa rogo.*

23 Theſeum Ægei filium, Pirithoi amicum. 24 Te etiam eo amore proſequitur, que Niſus Euryalum. 25 Commoda, ut uxorem, fortunas, aliaque id genus. 26 *Hymettus* mons eſt Atticæ regionis, qui floribus ſemper veſtitur. Hic mel gignit optimum, quod cuncta bonitate ſuperat.

27 Quo unà vixiſtis. 28 Socii. 29 Conſternationem ſubiti exilii. 30 Domus Ovidii, Auguſti ira percuſſæ. 31 Perculſus, conſternatus. 32 Tamen amicos omnes cognovit. 33 Ipſo Ovidio. 34 Valdè maduiſſe lachrymis. 33 Sc. *opem.* 34 Conſolandus, quia non minus ipſo Ovidio doluiſti, ita ab adverſis illius tactus. 35 Sive vivat. 36 Ut rem præſtantiſſimam: more ſumpto ab *Græcis jurare paratis Per caput alterius.* Juv. Sat. 6. Sic Arcanius apud Virg. Æn. 9. v. 306. *Per caput hoc juro, per quod pater antè ſolebat*, &c. 37 Nec permittet te fruſtra apud illum collocaſſe beneficium. Ille enim *littus arat*, qui operam perdit, & fruſtrà laborat. Sic alibi: *Non profecturus littora bubus aras.* 38 Qui ſcit te id ſatis agere. 39 Ipſa epiſtola peto. Semper enim Ovidius in epiſtolæ perſonâ locutus eſt.

ELEGIA V.

[1] *ANnus aſſuetum* [2] *dominæ natalis honorem*
[3] *Exigit:* [4] *ite manus* [5] *ad mea ſacra meæ.*

1 Se ipſum hortatur id celebrandum uxoris natalem, pro quâ benè precatur, diemque laudat qui eam elegantiſſimis motibus in lucem protulit. Et quamvis digna eſſet feliciori fortuna, eam tamen hortatur, ut omnia æquo animo ferat: ſiquidem ejus virtus non niſi in adverſis perſpici poterat. Denique Deos precatur, ut, ſi nolint ſibi parcere, ſaltem uxori innocenti ignoſcant. 2 Uxoris. 3 Petit. 4 Sacrificium facite. 5 Ad meam Poëſin.

Sic quondam feſtum [6] *Laërtius* [7] *egerat heros,*
Forſan in extremo conjugis orbe [8] *diem.*
Lingua [9] *favens adſit noſtrorum oblita malorum,*
Quæ (puto) [10] *dedidicit jam* [11] *bona verba loqui:*
[12] *Quæque ſemel toto veſtis mihi ſumitur anno,*
Sumatur fatis diſcolor alba meis.
[13] *Araque gramineo viriais de ceſpite fiat,*
Et [14] *velet tepidos nexa corona focos,*
Da mihi [15] *thura,* [16] *puer, pingues facientia flammas,*
Quodque pio [18] *fuſum ſtridat in igne merum.*
Optime natalis, quamvis procul abſumus, opto,
[19] *Candidus huc venias, diſſimiliſque meo.*
[20] *Si quod & inſtabat dominæ* [21] *miſerabile vulnus,*
[22] *Sit perfuncta meis tempus in omne malis.*
[23] *Quæque gravi nuper pluſquàm quaſſata procellâ eſt,*
Quod ſupereſt, tutum per mare navis eat.
Illa domo, [24] *natâque ſuâ, patriâque fruatur:*
Erepta hæc uni ſit ſatis eſſe mihi.
[25] *Quatenùs & non eſt* [26] *in caro conjuge felix,*
[27] *Pars vitæ triſti cætera nube vacet*
Vivat, ametque virum, quoniam ſic cogitur, abſens,
[28] *Conſumatque annos, ſed diuturna ſuos:*
[29] *Adjicerem & noſtros:* [30] *ſed ne contagia fati*
Corrumpant timeo, [31] *quos agit ipſa, mei.*
[32] *Nil homini certum eſt: fieri quis poſſe putaret,*

6 Ulyſſes Laërtis filius. 7 Inter errandum celebraverat. 8 Natalem uxoris Penelopes. 9 Lingua mea bonis verbis intentâ. 10 Propter deſuetudinem latinè loquendi. Forte nec εὐφημίζειν potero. 11 Verba læta & bene precantia, quibus veteres die natalitio utebantur. Tib. *Dicamus bona verba, venit natalis ad aras, Quiſquis ades, linguâ vir mulierque fave.* 12 Ordo eſt: *Et veſtis alba diſcolor.* i. contrarii, & quaſi mali coloris, & inconveniens, quia atra & lugubris eſſe deberet, *meis natis*, fata enim mea atra & infelicia, quæ *ſemel*, meo tantùm natali, *ſumitur mihi.* i. à me *toto anno ſumatur.* 13 Genio natalem celebrantes, aram exigebant, quam floreis fertis ornabant. Fœminæ verò Junoni ſacrificabant. 14 Tègat. 15 Thura, aliique etiam odores eodem die utebantur. Tib. *Urantur pro thura focis, urantur odores, Quos tener è terrâ divite mittit Arabs.* 16 Miniſter. 17 Oleaginas. 18 Libarum genio. 19 Lætus, fœlix. 20 Sequuntur jam bona, quæ uxori precatur. Ac primùm, ut, ſi quid novi doloris immineat ex nova calamitate mariti, id ne experiatur. 21 Dolor. 22 Verbum hoc requirit ex præcedentibus ablativum *miſerabili vulnere*, ac *meis malis*, inſtrumentum ſignificat: & eſt ſenſus, depoſuerit in perpetuum hoc miſerabile vulnus per meum caſum, ac ſit in eo tanquam perfuncta ſuo quodam fato. 23 Quæ miſera nuper fuit. Allegoricè. 24 Filiâ Perillâ. 25 Quouſque ego illam infelicem reddo. 26 In me charo marito. 27 Reliquus vitæ meæ uxoris curſus triſti infortunio & caſibus adverſis carent. 28 Et longam vitam exigat. 29 Precaret, ut annis ejus noſtri quoque accederent. 30 Sed vereor ne fata mea infœlicia annorum uxoris felicitatem corrumpant. 31 Annos meæ uxoris. 32 Nihil eſt in rebus humanis, quo niti quiſpiam, & cui fidere tanquam certo & immutabili queat.

Ut facerem in mediis hæc ego [33] *ſacra Getis?*
Aſpice ut [34] *aure tumens fumoſè thure coortos*
[35] *In partes Italas & loca dextra ferat.*
[36] *Senſus ineſt igitur nebulis, quas* [37] *exigit ignis:*
[38] *Conſilium fugiunt* [39] *cætera penè meum.*
[40] *Conſilio commune ſacrum cùm fiat in* [41] *arâ*
[42] *Fratribus,* [43] *alternâ qui periêre manu,*
[44] *Ipſa ſibi diſcors, tanquam mandetur ab illis,*
Scinditur in partes [45] *atra favilla duas.*
[46] *Hoc (memini) quondam fieri non poſſe loquebar,*
Et me [47] *Battiades judice falſus erat,*
Omnia nunc credo, cùm tu [48] *non ſtultus* [49] *ab Arcto*
[50] *Terga vapor* [50] *dederis, Auſoniamque petas.*
[51] *Hæc ergo lux eſt: qui ſi non orta fuiſſet;*
[52] *Nulla fuit miſero* [52] *feſta* [53] *videnda mihi.*
Edidit [54] *hæc mores illis* [55] *heroïbus æquos,*
Quis erat [56] *Eetion,* [57] *Icariuſque pater.*
Nata pudicitia eſt [58] *ſecum, probitaſque, fideſque:*
At non ſunt iſtâ gaudia nata die:
Sed labor, & curæ, fortunaque moribus [59] *impar,*
[60] *Juſtaque de viduo* [60] *penè querela toro.*
Scilicet adverſis probitas [61] *exercita rebus,*
Triſti materiam tempore laudi, habet.
Si nihil [62] *infeſſi durus vidiſſet Ulyſſes,*

33 Natalitia. 34 Venus. 35 Italiam versùs, quæ eſt à dextris. 36 Intelligentia ergo eſt in fumo: fumus enim videtur quaſi futura noſcere. 37 Emittit & à ſe dispellit, ſc. felicem meam cum uxore conjunctionem. 38 Meam deliberationem: quia non portendunt mihi fœlicitatem, ut credebam: *vel*, non fiunt ex ſententiâ meâ. 39 Reliqua ſigna. 40 Cùm certo conſilio, non caſu aut fortunâ, fiant exequiæ fratribus, qui mutarunt, &c. Hoc autem exemplo oſtendit, ſenſum ineſſe igni in his ſacris. 41 Rogo. 42 Eteocli & Politici, Oedipi, Thebarum regis, filiis. 43 Qui mutuis vulneribus cecidere. 44 Cùm Polynicis cadaver impoſitum fuiſſet Eteoclis rogo, flamma ſeu fumus, tanquam illi injungatur, ut ita ſeparetur, *vel*, tanquam diſſidium illorum ſentiret, in duas partes ſe diviſit. 45 Triſtis, vel atro fumo obſira. 46 Ut flamma, tanquam ſentiens, in varias partes ſcinderetur. 47 Callimachus Poëta, qui hoc ſcripſerat, ſc. de fumo in duas partes eunte, in ſacris Eteoclis & Polynitis. 48 Prudenter. Al. *conſultus*. 49 A Septentrione. Al. *ab alto*. i. ab aëre. Sed prior lectio melior. 50 Fugeris Italiam versùs, ubi eſt mea uxor, nec illic, ubi ipſe eram, permanſeris, aut mihi boni aliquid portenderis. 51 Hic eſt ergo dies natalitius. 52 Nulla dies læta. 53 Quia ſi hoc die non nata fuiſſet uxor, illum non celebrarem, & per hoc nullum prorſùs feſtum in hâc terrâ viderem. 54 Dies. 55 Vel per Syncopen dictum eſt pro Heroïdibus. i. illis claris & illuſtribus fœminis: vel eſt Enallage generis maſculini pro fœminino: vel conſtruendum eſt cum voce *mores*, ut ſit, *Hæc edidit mores, æquos illis heroibus moribus*, adjectivè ſc. pro heroïcis ſive heroïdum moribus. Hoc ergo dicit: hæc dies protulit uxorem meam adeò moratam, ſicut claræ illæ & illuſtres fœminæ, Andromache & Penelopes fuerunt. 56 Pater Andromaches. 57 Pater Penelopes. 58 Cùm uxor mea naſceretur. 59 Indigna. 60 Quaſi æqua: nam quaſi juſtè queritur, quod meâ cauſâ vidua ſit. 61 Probata: quia probitas elucet rebus adverſis, & iis famam acquirit. Hic autem refellit ea omnia, quæ infelicitatis loco annumoraverat. 62 Adverſi.

63 Pudicitiæ, quam, ipſo abſente, totis 20. annis conſervavit, & reditum ejus patienter exſpectavit. i. incognita eſſet ejus caſtitas. 64 Capaneus. 65 Thebanas. *Echion* enim fuit unus ex ſociis Cadmi, qui cum eo Thebas condidit. Vide Met. 3.

Penelope felix, ſed ſine [63] *laude foret.*
[64] *Victor* [65] *Echionias ſi vir penetraſſet in arces,*
Forſitan [66] *Euadnen vix ſua noſſet* [67] *humus.*
Cùm Peliâ genitæ tot ſint, cur nobilis [68] *una eſt?*
Nempe fuit miſero nupta quod una [69] *viro.*
Effice [70] *ut Iliacas tangat prior alter arenas,*
[71] *Laodamya nihil, cur referatur, erit.*
Et tua, quod malles, pietas ignota maneret,
[72] *Implerent venti ſi mea vela ſui.*
Dî tamen, & Cæſar [73] *Diis acceſſure ſed olim,*
Æquarint [74] *Pylios cùm tua facta dies,*
Non mihi, qui pœnam fateor meruiſſe, ſed [75] *illi*
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

66 Uxorem Capanei. Euadne enim, cùm audiſſet maritum ſuum Capaneum in bello Thebano, dùm ſcalis magno impetu murum aſcenderet, periiſſe, nimio amore conjugis ſe in ejus rogum ardentem præcipitavit. Vide ſuprà l. 4. de Arte l. 3. 67 Patria. 68 Alceſte, quæ ſe morti obtulit pro marito Admeto. Vide Val. Max. l. 4. 6. 1. Servium ad l. 4. Æn. v. 694. 69 Marito Admeto. 70 Ut alter prior, quam Proteſilaus, in littus Trojanum egrediatur: Proteſilaus autem cùm primus è navi in littus Trojanum deſcendiſſet, primus Græcorum eſt interfectus, qui cum nupta erat Laodamia. Vide Ep. Heroïd. 13. v. 47. 71 Ordo eſt: *Nihil erit, cur Laodamia referatur* i. narretur in mariti amplexu periiſſe. 72 Si res meæ ſecundæ eſſent. Eſt autem à navigantibus ſumpta tranſlatio. 73 Inter Deos referende. 74 Neſtoris, dicti ſic à *Pylo*, patriâ qui trecentos annos vixiſſe dicitur. 75 Uxori ignoſcite.

ELEGIA VI.

1 Queritur ſe ab amico deſeri: hortaturque illum, ut conſtanter in amicitiâ perſeveret, quam primo coluerat.

[1] *TU quoque noſtrarum quondam fiducia rerum,*
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras:
Tu quoque [2] *ſuſcepti curam dimittis amici,*
Officiique pium tam citò [3] *pônis onus?*
[4] *Sarcina ſum, fateor: quam ſi nunc tempore noſtro*
Depoſiturus eras, non [5] *ſubeunda fuit.*
Fluctibus in mediis navem, [6] *Palinure, relinquis?*
Ne fuge, [7] *ne-ve tuâ ſit minor arte fides.*
Nunquid Achilleos dura inter prælia fidi
Deſeruit [8] *levitas Automedontis equos?*

2 Cujus cauſam ſuſceperas. 3 Deponis? 4 Sum tibi oneri & moleſtiæ. 5 Accipienda. 6 Amice ſimilis Palinuro gubernatori, qui amicum deſeris, ut ille navem in medio curſu deſtituit. Palinurus enim medio mari ex Æneæ navi excutiebatur. Vide Æn. 5. v. 355. 7 Non minus ſit officium, quam fides erga me tua. *Vel*, ne deſere cauſam meam nec velis minùs, quàm poſſis. 8 Ipſe Automedon levis fuiſſet, ſi in medio prælio currum Achillis, quem regebat, deſeruiſſet.

Quem

Quem ſemel [9] *accepit,* [10] *numquam* [11] *Podalirius ægro*
Promiſſam medicæ [10] *non tulit artis opem.*
[12] *Turpiùs ejicitur, quàm non admittitur, hoſpes:*
Quæ patuit dextræ firma ſit [13] *ara meæ.*
[14] *Nil niſi me ſolum primo tutatus es: at nunc*
Me pariter ſerva, [15] *judiciumque tuum:*
Si modò non aliqua eſt in me nova culpa, tuamque
[16] *Mutarunt ſubitò crimina noſtra fidem.*
Spiritus hic, Schyticâ quem [17] *non benè ducimus aurâ,*
[18] *Quod cupio, membris exeat antè meis:*
Quàm tua delicto [19] *ſtringantur pectora noſtro,*
Et [20] *videar* [21] *merito* [22] *vilior eſſe tibi.*
[23] *Non adeò toti fatis urgemur iniquis,*
Ut mea ſit longis mens quoque [24] *mota malis.*
Finge tamen motam quoties [25] *Agamemnone natum*
Dixiſſe in Pyladen [26] *verba proterva putas?*
Nec procul à vero eſt, quod vel [27] *pulſarit amicum:*
Manſit in [28] *officiis non minùs* [29] *ille ſuis.*
[30] *Hoc eſt cum miſeris ſolum commune beatis,*
[31] *Ambobus tribui quod ſolet obſequium.*
[32] *Ceditur & cæcis,* [33] *& quos* [34] *prætexta* [35] *verendos,*
[36] *Virgaque cum verbis* [37] *imperioſa facit.*

9 Curandum. 10 Semper. 11 Æſculapii filius. Æſculapius enim filios reliquit Machaonem & Podalirum, qui arti paternæ dediti cùm ad Trojam cum Agamemnone navigaſſent, plurimùm Græcis in eo bello curandis ſummo ſtudio moribus opitulati ſunt, magnam ob id gloriam adepti. 12 Probat non ſubeundum fuiſſe onus amicitiæ, ſi illud depoſiturus erat: idque hoſpitis exemplo, cui turpius eſſe dicit illum ſemel acceptum domo ejicere, quam ſi omnino nunquam accepiſſet. 13 Præſidium. i. tu ipſe, ad quem confugi, firmus & conſtans ſis. 14 Nihil mihi aliud præſtitiſti initio, niſi quod me contra obtrectatorum linguas defendiſti. 15 Tuam opinionem quam de me habebas. 16 Coegerunt te à fide & officio deſciſcere. 17 Vix, infeliciter. 18 Quam rem opto, ut ſpiritus è membris exeat. 19 Vulnerentur, irritentur noſtrâ maledicentia. Q. d. Malo hic mori, quàm propter crimen eſſe, aut videri indignus tuâ defenſione, adeòque amicitia. 20 Quàm appaream. 21 Juſtè, ſi te læſero. 22 Contemptior, quàm ſolebam, vel quàm nunc. 23 Non ſic oppreſſi ſumus ærumnis, ut mente ampliùs non conſtemus, & ſtultum aut inſanum aliquid perpetremus. 24 Perturbata. 25 Oreſtem, Agamemnonis filium. 26 Convitia & contumelias in illum jactaſſe, ut inſani ſolent. 27 Læſerit Pyladen. 28 Amicitia ſuâ. 29 Pylades. 30 Felices & infelices hoc habent ſolum commune, quòd utriſque obſequium præſtare ſoleat. Q. d. Mihi miſero obſequi debes: quandoquidem obſequimur ita miſeris, ut etiam beatis. 31 Et beatis & miſeris: illis propter autoritatem & ſpem beneficiorum: his propter humanitatem in illos & miſericordiam. 32 Solemus etiam cedere de viâ cæcis tranſeuntibus. 33 Ceditur etiam magiſtratibus & conſulibus. 34 Honoratior veſtis. 35 Reverendos & honorandos. 36 Faſces & ſecures ſigna imperii conſularis: *vel*, virga lictoris, qua ille obvios è viâ ſubmovebat. 37 Plena imperii; vel oſtentatrix imperii.

38 Si te mei, tanquam amici, non miseret, fortunæ meæ infelicis misereri debes. 39 Quia contempti ſumus. 40 Noſtrarum miſeriarum. 41 Et illud ſc. minimum

[38] Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes;
[39] Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige [40] noſtrorum minimum de parte [40] malorum:
[41] Iſto, quo quereris, grandius illud erit.
Quàm multâ madidæ celantur arundine foſſæ,
[42] Florida quàm multas [42] Hybla tuetur apes;
Quàm multa [43] gracili terrena [44] ſub horrea ferre
[43] Limite formicæ grana reperta ſolent;
Tam me circumſtat denſorum turba malorum:
Crede mihi, [45] vero eſt noſtra querela minor.
[46] His qui contentus non eſt, [47] in littus arenas,
In ſegetem ſpicas, in mare fundat aquas.
[48] Intempeſtivos [49] igitur compeſce furores,
Vela nec in medio deſere noſtra mari.

de parte noſtrorum malorum erit grandius iſto malo, de quo conquereris. 42 *Hybla* urbs ſeu mons fuit Siciliæ cujus ager floribus abundabat, optimique mellis copia erat. 43 Auguſto calle ſeu tramite. 44 In antris. 45 Ipſa veritate. 46 Excuſationibus, quas adduxi, vel numero hoc. 47 Qui me plura mala poſſe exiſtimat, aut vellet habere, his quæ patior, ille maximo cumulo malorum meorum majorem etiam addit, & cupit quaſi impoſſibilia. 48 Odium ſivè iram immaturam. 49 Quandoquidem premòr tot malis.

ELEGIA VII.

1 Amico quærenti quid ageret in Scythiâ reſpondet breviter Ovidius, ſe miſerum eſſe. Deinde Tomitanæ regionis incolarum mores deſcribit. Denique dicit, ſtudiis Poëticis animum detineri: ac paſci, & ſe carminibus mala ſua oblivíſci.

[1] QUam legis, ex illâ tibi venit epiſtola terrâ,
[2] Latus ubi æquoreis jungitur Iſter aquis.
[3] Si tibi contingit cum dulci vita ſalute,
[4] Candida fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, [5] ut ſemper, quid agam, cariſſime, quæris:
Quamvis hoc vel me ſcire tacente potes:
Sum miſer: hæc brevis eſt noſtrorum [6] ſumma malorum,
Quiſquis & offenſo Cæſare vivet, [7] erit.
[8] Turba Tomitanæ quæ ſit regionis, & inter
Quos habitem mores, [9] diſcere cura tibi eſt?
[10] Miſta ſit hæc quamvis inter Græcoſque, Getaſque,
At [11] malè pacatis [12] plus trahit ora Getis.

2 Ubi ſpatioſus ille fluvius influit mari. 3 Si vivis, & vales. 4 Felix. proſpera. Q. d. Si tu ſalvus & incolumis es, ego in fortunâ meâ aliquâ fruar lætitiâ: *vel*, ero aliquâ ex parte beatus in meâ miſeria. 5 Sc. *quæris*. Q. d. Jam quæris idem, quod ſemper quæris. 6 Quia exul ſum. 7 Sc. *miſer*. 8 Quales ſint Tomitæ. 9 Scire deſideras? 10 Quamvis ſit Græco-getica: Græcorum enim colonia fuit Tomus. L. 3. El. 9. 11 Rebellibus. 12 Similior eſt Getis, quam Græcis.

13 *Sar-*

[13] Sarmaticæ major Geticæque [14] frequentia gentis
Per medias in equis [15] itque reditque vias.
In quibus eſt nemo, qui non [16] coryton, & arcum,
Telaque [17] vipereo [18] lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, veriſſima mortis imago:
Non coma, non ullâ barba reſecta manu.
Dextera non ſegnis [19] ſtricto dare vulnera [20] cultro,
Quem [21] vinctum lateri barbarus omnis habet.
Vivit in his igitur tenerorum oblitus Amorum:
Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
Atque utinam [22] vivat & non moriatur in illis?
Abſit ab inviſis & tamen umbra locis!
Carmina quòd [23] pleno ſaltare noſtra [23] theatro,
[24] Verſibus & plaudi ſcribis, amice meis:
[25] Nil equidem feci (tu ſcis hoc ipſe,) [26] theatris,
[27] Muſa nec [28] in plauſus ambitioſa mea eſt.
Non tamen ingratum eſt quodcumque [29] oblivia noſtri
Impedit, [30] & profugi nomen in ora refert.
Quamvis interdùm, quæ me læſiſſe recordor,
[31] Carmina devoveo, Pieridaſque meas.
Cùm [32] benè devovi, nequeo tamen eſſe ſine illis,
[33] Vulneribuſque meis [34] tela cruenta ſequor:
Quæque modò [35] Euboïcis lacerata eſt fluctibus, audet
Graja [36] Caphaream currere puppis aquam.
*Nec tamen, ut lauder, * vigilo, curamque futuri*
Nominis, [37] utiliùs quod latuiſſet, ago.
Detineo ſtudiis animum, falloque dolores,

13 Probat eam regionem habere plus barbariei, quàm Græcitatis. 14 Multitudo. 15 Obequitat. 16 Thecam, cui arcum immittebant. *Corytos* enim theca arcus ſolius dicitur, ſicut *pharetra* ſagittarum. Virg. Corytique *leves humeris, & lethifer arcus.* 17 Serpentis felle: eo enim ſagittas inficiunt Getæ. 18 Supra modum pallida fellis aſpergine. Ovid. Met. 1. Lurida *terribiles miſcent aconita noverca.* 19 Evaginato. Al. *fixo.* i. infixo. 20 Gladio, ficâ, aut pugione. 21 Alligatum. 22 Tantùm vivat. 23 Magnâ hominum frequentiâ, qui recitationi meorum carminum interſunt in theatro. Mart. *Quaque ſonant* pleno voceſque manuſque *theatro.* 24 Verſus approbari. 25 Nullâ mihi te in theatro auram paravi. 26 Sc. *dignum.* 27 Non ſum tam ſitiens honoris, carmine meo plauſum quærere non ſoleo. 28 In approbationem, ut recitationi meorum carminum plaudatur; quod fieri ſolebat; cùm opus recitatum placuiſſet. 29 Excitat memoriam mei. 30 Et exulis nomen per omnium ora volitare facit. 31 Carminibus maledico, Muſiſque eorum auctoribus. 32 Juſtè. 33 Ego, acceptis vulneribus, nihilominùs telis, ſanguine meo antè cruentatis, me objicio & offero, dùm verſus ſcribere non deſiſto. 34 Id quod nocuit mihi. 35 Undis maris Ægæi, quod Euboïcam inſulam alluit. 36 Aquam ejuſdem maris Ægæi. Q. d. audet iterum navigare per illud mare, in quo ſemel naufragium fecit. Eſt autem *Caphareus* mons Euboïcæ inſulæ. Helleſpontum verſus. Allegoricè autem facit Muſas *Capharea*, ſeu *navem.* i. ipſos Græcos illiſos in illud promontorium. Alludit enim Poëta ad naufragium illud, quod Græci, Troja redeuntes circa Caphareum fecerunt, inſultante illis Nauplio, propter cædem Palamedis. Vide l. 1. El. 1. * Lucubro. 37 Quod utiliùs non editum fuiſſet.

Experior curis & [38] dare verba meis.
Quid potiùs faciam deſertis [39] ſolus in oris?
Quam-ve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum ſpecto, locus eſt [40] inamabilis, & quo
Eſſe poteſt toto triſtius orbe nihil:
[41] *Sive homines, vix ſunt homines hoc nomine [42] digni,*
[43] *Quàmque lupi, ſævæ plus feritatis habent.*
Non metuunt leges, [44] ſed cedit viribus æquum,
Victaque pugnaci jura ſub enſe jacent.
[45] *Pellibus & laxis arcent mala frigora braccis,*
Oraque ſunt longis horrida tecta comis.
In [46] paucis [47] extant Græcæ veſtigia linguæ,
Hæc quoque jam [48] Getico barbara facta [48] ſono
Unus in hoc non eſt populo, [49] qui fortè Latinè
[50] *Quælibet è medio reddere verba queat.*
Ipſe ego Romanus vates ([51] ignoſcite Muſæ)
[52] *Sarmatico cogor plurima more loqui.*
[53] *Et pudet, & fateor: jam deſuetudine longâ*
Vix [54] ſubeunt ipſi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin ſint & in hoc non pauca libello
Barbara: non hominis culpa, ſed illa loci.
Ne tamen [55] Auſoniæ perdam [56] commercia linguæ,
[57] *Et fiat patrio [58] vox mea muta [59] ſono:*
Ipſe [60] loquor mecum, [61] deſuetaque verba retracto:
Et ſtudii repeto ſigna ſiniſtra mei.
[62] *Sic animum tempuſque traho, meque ipſe [63] reduco*
A contemplatu ſemoveoque mali.
Carminibus quæro miſerarum oblivia rerum:
[64] *Præmia ſi ſtudio conſequar iſta, ſat eſt.*

38 Fallere curas meas. 39 Romanus. 40 Inamœnus, ingratus. 41 Sc. ſpecto. 42 Quia ratione non utuntur. 43 Sc. *habeat.* i. ſæviores ſunt lupis. 44 Sed jus vi vincitur. 45 Pellitis veſtibus, togiſque. 46 Vocibus. 47 Al. *remanent.* 48 Geticâ inflexione & terminatione. 49 Qui fortè poſſit eſſe interpres inter Latinum & Tomitanum. 50 Tritiſſima, vulgaria, quotidiana interpretari poſſit. 51 Me Barbarum fieri. 52 Sarmaticâ linguâ 53 Sic. l. 3. El. ult. *Dicere ſæpè aliquid conanti, turpe fateri, Verba mihi deſunt, dedidicique loqui.* 54 In promptu ſunt, occurrunt. 55 Latinæ. 56 Uſum. 57 Et ne obliviſcar paternam linguam. 58 Verba mea. 59 Latino ſermone. 60 Scribo. 61 Jamdiu à me intermiſſa. 62 Eo modo animus quieſcit, & fallitur, & tempus ita producitur. 63 Removeo tantiſper à moleſtiis. 64 Oblivia miſerarum rerum. Q. d. Satis magnum præmium me arbitror conſecutum, ſi tranquillitatem animi ſubindè carminibus faciendis adipiſcar.

ELEGIA VIII.

[1] *Non adeò* [2] *cecidi, quamvis* [3] *abjectus, ut infra*
Te quoque ſim, [4] *inferiùs quo nihil eſſe poteſt.*
Quæ tibi res [5] *animos in me facit improbe? cur-ve*
Caſibus [6] *inſultas, quos potes ipſe pati?*
Nec mala [7] *te reddunt mitem placidumque jacenti*
Noſtra, quibus poſſint [8] *illacrymare feræ?*
Nec metuis dubio Fortunæ ſtantis [9] *in orbe*
Numen? & exoſæ [10] *verba ſuperba Deæ?*
[11] *Exiget ab dignas* [12] *ultrix Rhamnuſia pœnas!*
[13] *Impoſito calcas quid mea fata pede?*
Vidi ego naufragiumque viroſque ſub æquore mergi:
[14] *Et nunquam, dixi, juſtior unda fuit.*
[15] *Vilia qui quondam miſeris alimenta, negârat,*
Nunc mendicato paſcitur ipſe cibo.
[16] *Paſſibus ambiguis Fortuna* [17] *volubilis errat,*
Et manet in nullo certa [18] *tenaxque loco:*
Sed modò [19] *læta manet, vultus modò ſumit acerbos,*
[20] *Et tantùm conſtans in levitate ſuâ eſt.*
Nos quoque [21] *floruimus:* [22] *ſed flos fuit ille caducus,*
Flammaque de ſtipulâ noſtra breviſque fuit.
Ne-ve tamen totâ [23] *capias fera gaudia mente,*
[24] *Non eſt placandi ſpes mihi nulla* [25] *Dei.*
[26] *Vel quia peccavi* [27] *citra ſcelus;* [28] *utque pudore*

1 Inimicum ſibi inſultantem monet, ut memor fortunæ varietatis, minimè lætetur ejus exilio & ruinâ: quandoquidem poſſit accidere, ut in patriam redeat, illumque videat graviore aliquâ cauſâ fugatum. 2 Proſtratus, infelix ſum. 3 Contemptus. 4 Vilius, & contemptius.

5 Audaciam. 6 Irrides. 7 Commiſerationem in re excitant. 8 Condolere. 9 In globo volubili, ubi omnia incerta ſunt. Fortuna enim non modò cæca exiſtimata fuit, ſed etiam inconſtans, incerta, & varia. 10 Imperium. 11 Inferet tibi pœnas. 12 Indignationis & vindictæ Dea, quam Græci *Nemeſin* vocant. Indignabatur enim ſuperbis & elatis. Dicta eſt: *Rhamnuſia* à pago *Rhamnunte*, ubi templum illius fuit. 13 Arrogantur. Q. d. Quid me abjectum & exulem uſque adeo deſpicis, tanquam vile lutum: quod pedibus ingredientium conculcatur? 14 Et nunquam dixi, merito illorum id accidit. Q. d. Nunquam malo alieno gaviſus fui. 15 Vidi etiam divitem redactum ad id inopiæ ut mendicaret. 16 Incerto greſſu. Fortuna enim incerta eſt. Undè Virg. *Multa dies variuſque labor mutabilis ævi Rettulit in melius, multos alterna reviſens Luſit, & in ſolido rurſus Fortuna locavit.* Vide quæ nos ad Sal. p. 37. a. & b. & p. 38. a. & b. 17 Inconſtans. 18 Et firma. 19 Felix. 20 Et perpetuò levis & inconſtans eſt. 21 Virtute, nobilitate, honore. 22 Sed felicitas illa fuit brevis. 23 Ob infortunium meum. 24 Non eſt nulla. i. aliqua. 25 Cæſaris Auguſti. 26 Rationem reddit, quare ſperet Cæſarem leniri poſſe. 27 Sive ſcelere; ſed errore & imprudentia. 28 Et ut meum crimen ſive factum non caret ignominia. Intelligit enim factum ſuum ſcelere quidem carere, ſed pudendum tamen eſſe quiddam; ſive de quo pudeat dicere.

Non

Non caret, [29] invidiâ ſi mea culpa caret:
[30] Vel quia nil ingens, [31] ad finem Solis ab ortu,
Illo, cui paret, mitius orbis habet.
Scilicet ut [32] non eſt per vim [32] ſuperabilis ulli,
[33] Molle cor ad [34] timidas ſic habet ille preces.
Exemploque [35] Deûm, [36] quibus acceſſurus & ipſe eſt,
[37] Cum pœnæ veniâ [38] plura petenda petam.
[39] Si numeres anno Soles & nubila toto,
Invenies [40] nitidum ſæpius iſſe diem.
Ergo, ne nimium noſtrâ lætere ruinâ,
[41] Reſtitui quondam me quoque poſſe puta.
Poſſe puta fieri, lenito Principe, vultus
Ut videas mediâ [42] triſtis in Urbe meos:
[42] Utque ego te videam [43] cauſâ graviore [44] fugatum:
[45] Hæc [46] ſunt à primis proxima [45] vota meis.

29 Odio. Q. d. Crimen meum odioſum non eſt. 30 Ordo eſt: *Vel quia ingens orbis habet nil mitius illo* ſc. Cæſare, *cui paret*. i. cui ipſe orbis ſubjectus eſt, &c. 31 Ab Oriente ad Occidentem. 32 Invictus.

33 Placabile. 34 Humiles. 35 Deorum, qui ſolent veniam hominibus concedere aut, qui magis proſint, quàm obſint. 36 In quorum numerum etiam ipſe Auguſtus perventurus eſt. Sic ſuprâ El. 5. *Di tamen & Cæſar Diis acceſſure.* 37 Ut mihi ignoſcat. 38 Plura quàm ab eo petiturus ſim. i. impetrem ab eo ut mihi ignoſcat, & alia quædam. 39 Si compares cœlum ſerenum cum nubilo. Oſtendit, Deos plus de hominibus benè mereri. 40 Clarum. 41 In patriam revocari. 42 Ob reſtitutionem meam in patriam. 42 Sc. *Et puta poſſe fieri.* 43 Ob majus delictum, quàm ſit meum. 44 In exilium miſſum. Sic l. 1. El. 2. *Quod, quem* fugat *ille, tenetis?* 45 Ut videam te graviore cauſâ fugatum. 46 Sunt ſecunda poſt prima mea vota: quæ ſunt, ut primò reducar! ſecundò ut tu exules.

ELEGIA IX.

[1] O Tua ſi ſineres in noſtris nomina poni
[2] Carminibus, poſitus quàm mihi ſæpè fores!
Te canerem [3] ſolum [4] meriti memor, inque libellis
[5] Creviſſet ſine te [6] pagina nulla meis.
Quid tibi deberem, totâ ſciretur in urbe:
[7] Exul in amiſſâ ſi tamen urbe legor.
Te præſens mitem noſſet, te [8] ſerior ætas:
[9] Scripta vetuſtatem ſi modò noſtra ferent.
Nec [10] tibi ceſſaret doctus [10] benè dicere lector:

1 Laudat amici fidem, faeturque ejus beneficio ſe vitam ducere, ſimulque gratias agit. Poſtremo dicit, ſe libenter ejus beneficia nota omnibus facturum fuiſſe, ſi ille ſuis ſcriptis nominari pateretur. 2 Libri. 3 Præ omnibus. 4 Auxilii. 5 Nulla pagina acceſſiſſe: ſine nomine tuo. i. omnibus paginis te celebraſſem. 6 Nulli libri mei. 7 Si populus dignatur exulis ſcripta legere. Metonymia. 8 Poſteri. 9 Si ſcripta noſtra ad poſteros ſunt perventura. 10 Laudare te.

Hic

Hic te [11] ſervato vate [12] maneret honor.
Cæſaris eſt primum munus, [13] quòd ducimus auras:
Gratia [14] poſt magnos eſt tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam: tu, quam dedit ille, tueris,
Et facis [15] accepto munere poſſe frui.
Cùmq; perhorreres [16] caſus [17] pars maxima noſtros,
[18] Pars etiam credi pertimuiſſe velit,
[19] Naufragiumque meum tumulo ſpectarit ab alto,
Nec dederit nanti per freta ſæva manum:
[20] Seminecem [21] Stygiâ revocaſti ſolus ab undâ,
Hoc quoque, quod memores poſſumus eſſe, [22] tuum eſt.
Dî tibi ſe tribuant cum Cæſare ſemper [23] amicos:
Non potuit votum [24] plenius eſſe meum.
[25] Hæc meus [26] argutis, ſi tu paterêre, libellis
Poneret in multâ luce videnda [26] liber.
Nunc quoque ſe, quamvis jam eſt juſſa quieſcere, quin te
Nominet [27] invitum, vix mea Muſa [28] tenet.
Utque canem pavidæ nactum veſtigia cervæ
[29] Luctantem fruſtrà [30] copula dura [31] tenet:
Utque fores [32] nondùm reſerati carceris acer
Nunc pede, nunc ipſa fronte laceſſit equus:
Sic mea, [33] lege data, [34] vincta atque incluſa [35] Thalia
Per titulum [36] vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris [37] lædaris amici,
Parebo juſſis, [38] parce timere, tuis.
At non parerem, ſi [39] non meminiſſe putares:
[40] Hoc quod non prohibet vox tua, gratus ero.
Dùmque (quod ô breve ſit) [41] lumen vitale, videbo,
[42] Serviet officio ſpiritus iſte tuo.

11 Me Ovidio à te ſervato. 12 Hunc tibi honorem conciliarem. 13 Quòd reſpiramus. i. vivimus. 14 Poſt Jovem & Auguſtum: *vel*, poſt Auguſtum & ejus liberos. i. tu ſecundò vitæ meæ cauſa es. 15 Acceptâ vitâ. 16 Exilium meum. i. ne mecum relegaretur. 17 Amicorum. 18 Cùm etiam quidam non veri amici ſimularent timere, ut ſic ab onere defendendi me liberarentur, cùm tamen nihil timerent. 19 Et cùm miſeriam meam viderit, nec tulerit mihi opem. Allegoria eſt. 20 Nimium afflictus, ne penitus interirem, effeciſti, ſolus poſt Auguſtum ſervaſti me. 21 A morte. 22 Quia ſi non viveremus non poſſemus eſſe memores. 23 Propitios. 24 Majus eſſe, quàm precari, ut Dii cum Cæſare tibi ſint amici & propitii. 25 Beneficia. 26 Eruditis, nec vulgariter ſcriptis. 26 Meum ſtudium. 27 Contra voluntatem tuam. 28 Vix ſe cohibet. 29 Nitentem inſequi. 30 Durus funis quo canes à venatoribus allegati dicuntur. 31 Vix alligatus tenetur alteri cani. 32 Nondum aperti termini, undè equi incipiant currere. 33 Ne te nominem. 34 Ligata: imperato ſc. ſibi ſilentio. 35 Muſarum una. 36 Abs te vetiti, qui non pateris nomen tuum in carminibus meis poni. 37 Damnum feras. 38 Te nominandum. 39 Me non recordari tui. Q. d. Mallem te nominare potius, quàm me immemorem judicares. 40 In illo officio quod non prohibes. 41 Lumen hoc quo vivimus, vitales auras. i. vitam. i. quamdiu vivam. 42 Obſequar tibi.

ELEGIA X.

[1] UT ſumus in Ponto, ter frigore [2] conſtitit Iſter:
Facta eſt Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patriâ procul eſſe [3] tot annis,
Dardana quot Grajo Traja [4] ſub hoſte fuit.
[5] Stare putes, adeò procedunt tempora tardè,
[6] Et peragit lentis paſſibus annus iter.
Nec mihi [7] ſolſtitium [8] quicquam de noctibus aufert,
Efficit [9] anguſtos nec mihi [10] bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura [11] novata eſt,
Cumque meis curis omnia longa facit.
[12] An peragunt ſolitos communia tempora motus?
Suntque magis vitæ tempora longa meæ:
[13] Quem tenet Euxini [14] mendax cognomine littus,
Et Scythici [15] verè terra ſiniſtra freti.
Innumeræ circùm gentes fera bella minantur,
Quæ, niſi de rapto vivere turpe putant.
Nil [16] extra tutum eſt, [17] tumulus defenditur ipſe
Mœnibus exiguis, [18] ingenioque loci.
Cùm minimè credas, ut aves, denſiſſimus hoſtis
Advolat, & prædam, vix benè viſus agit.
Sæpè intra muros clauſis [19] venientia portis
Per medias [20] legimus [21] noxia tela vias.
Eſt igitur rarus, qui jam [22] colere audeat, iſque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galeâ paſtor junctis [23] pice cantat [24] avenis:

1 Poſtquam tres annos ſe in Ponto fuiſſe ſcribit Poëta, eos tamen ſibi decem videri, idque loci aſperitate, & difficultatibus, quas deindè ſubjungit. 2 Congelatus fuit. Quibus verbis tertiam hyemem. i. tertium annum deſignat. 3 Decem. 4 Obſeſſa. Decem enim annos Troja à Græcis obſeſſa fuit. 5 Credas tempora non labi, nec moveri cùm tempus ſit numerus motus ſecundum prius & poſterius. 6 Et annus diu durat. 7 *Solſtitium* dicitur, quaſi *ſolis ſtatio* cùm Sol ultrà non progreditur, ſed retrocedere incipit. Sunt autem duo ſolſtitia: alterum æſtivum (de quo hic intelligit Ovidius) i. octavo Kalendas Julii, cùm noctes fiunt breviores: alterum hyemale, octavo Kalendas Januarii, Sole in Capricornum tranſitum faciente. 8 Breviores noctes efficit. Quamvis enim noctes eo tempore ſint breviores, longiores tamen Ovidio videbantur. Quod his accidit, qui gravi aliquâ curâ conficiuntur. 9 Breves. Eo enim tempore & noctes ſunt longæ, & dies breves. 10 Solſtitium hyemale. 11 Quia omnia mihi videntur mutata. 12 An cælum more ſolito movetur? 13 Sc. me. Incommoda Scythiæ commemorat, ut probet, tempora ita ſibi videri propter vitæ infelicitatem. 14 Quia potiùs eſt inhoſpitalis. *Euxinus* enim ſignificat hoſpitalis. Vide ſupra l. 3. El. 13. & l. 4. El. 4. 15 Verè terra, ut in ſiniſtrâ parte ſita, ſic etiam infelix. Læva enim Pontum ingredientibus erat Tomos. 16 Urbem. 17 In quo urbs ſita eſt. 18 Situ & naturâ loci, quia naturâ munita eſt. Sic Tacit. l. 6. Locorumque ingenio *ſeſe contra imbelles regis copias tutabantur.* 19 Miſſa. 20 Colligimus. 21 Hoſtilia, venenata. 22 Agros. 23 Non cerâ, ſed pice. 24 Fiſtulis. 25 *Pro-*

[25] *Proque lupo pavidæ bella verentur oves.*
[26] *Vix ope caſtelli defendimur, & tamen intùs*
Miſta facit Grajis [27] *barbara turba metum.*
Quippe ſimul [28] *nobis habitat* [29] *diſcrimine nullo*
Barbarus, [30] *& tecti plus quoque parte tenet.*
Quos, [31] *ut non timeas, poſsis odiſſe, videndo*
Pellibus & longâ corpora tecta comâ.
Hos quoque, [32] *qui geniti Grajâ creduntur ab urbe,*
[33] *Pro patrio cultu* [34] *Perſica bracca tegit.*
Exercent [35] *illi* [36] *ſociæ commercia linguæ:*
[37] *Per geſtum res eſt ſignificanda mihi.*
[38] *Barbarus hic ego ſum, quia non intelligor ulli,*
Et rident [39] *ſtolidi verba Latina Getæ.*
Meque palam tutò de me mala multa loquuntur:
Forſitan [40] *objiciunt exiliumque mihi.*
[41] *Utque fit, in me aliquid, ſi quid dicentibus illis*
Abnuerim quoties, adnuerimque, putant.
Adde, [42] *quòd injuſtum rigido jus dicitur enſe,*
Dantur & in medio vulnera ſæpè foro.
O [43] *duram* [44] *Lacheſin, quæ* [45] *tam grave ſidus habenti*
[46] *Fila dedit vitæ non breviora meæ!*
Quòd [47] *patriæ vultu, veſtroque caremus amici,*
Quod ſic in Scythicis gentibus [48] *eſſe queror:*
[49] *Utraque pœna gravis: merui tamen* [50] *Urbe carere:*
Non merui tali [51] *forſitan eſſe loco.*
Quid loquor ah demens? ipſam quoque perdere vitam,
Cæſaris offenſo numine, dignus eram.

25 Et non timent tam lupos, quàm bella & hoſtes. 26 Ægrè cum difficultate. 27 Getæ, qui unâ cum Græcis Tomon habitant. 28 Nobiſcum in eâdem domo. 29 Nihil nos ſeparante. 30 Et majorem domus partem habitat. 31 Pellitis veſtibus & togis. 32 Coloni Græci. 33 Pro habitu Græco, qui eſt cultior & civilior. 34 Veſtis illa, quâ utuntur etiam Perſæ. 35 Getæ & Græci. 36 Notæ. 37 Ut faciunt multi. 38 Quia linguam illorum intelligere non poſſum. 39 Stupidi, nullius judicii. 40 Exprobrant. 41 Ordo eſt: *Et ut fit, putant aliquid in.* i. contra vel de, *me*, ſc. mali, *ſi quid abnuerim.* i. capite negaverim, *& quoties adnuerim.* i. capite affirmaverim, *illis.* i. Barbaris, *dicentibus.* i. loquentibus, *quid,* i. aliquid. 42 Quòd armis, non legibus, controverſiæ finiantur. Hoc eſt quòd paulò antè dixit. *Victaque pugnaci jura ſub enſe jacent.* Ita Cicero: *Silent inter arma leges.* 43 Al. *diram.* 44 Lacheſis, Atropos & Clotho tres Parcæ, quæ fatis hominum diſpenſandis præeſſe finguntur. 45 Tam infelici ſidere nato. i. tam infelici. 46 Mihi non dedit breviorem vitam, ſed quæ mihi producit vitam ad miſeriam. 47 Romæ. 48 Vivere. 49 Et carere amicorum conſuetudine, & in Scythiâ vivere. 50 Româ abeſſe. 51 Ne abſolutè affirmando Cæſarem offendat, & injuſtitiæ coarguat.

ELEGIA XI.

[1] *QUòd, te, [2] neſcio quis, [3] per jurgia [4] dixerit eſſe*
Exulis uxorem, [5] littera queſta tua eſt:
Indolui: non tam mea [6] quòd fortuna malè audit,
Qui jam conſuevi fortiter eſſe miſer:
Quàm quòd, cui minimè vellem, ſum cauſa pudoris,
Teque reor noſtris [7] erubuiſſe malis.
Perfer, & obdura, multò graviora tuliſti,
[8] Eripuit cùm me Principis ira tibi.
Fallitur iſte tamen, quo judice nominor exul:
[9] Mollior eſt culpam pœna ſecuta meam.
Maxima pœna mihi eſt [10] ipſum offendiſſe, [11] priuſque
Veniſſet mallem funeris hora mihi.
[12] Quaſſa tamen noſtra eſt, non merſa, nec [13] obruta navis:
Utque caret [14] portu, ſic tamen extat aquis.
Nec vitam, nec opus, nec jus mihi civis [15] ademit,
Qui merui [16] vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit ullum,
[17] Nil niſi me patriis juſſit abeſſe [18] focis.
[19] Utque aliis, quorum, numerum comprendere [20] non eſt,
Cæſareum numen, ſic mihi mite fuit.
Ipſe relegati, non exulis utitur in me
Nomine, [21] tuta [22] ſuo judice cauſa mea eſt.
Jure igitur laudes, Cæſar, [23] pro parte virili
Carmina noſtra tuas qualiacunque canunt.
Jure Deos, ut adhùc cœli tibi limina claudant,
[24] Teque velint [25] ſine ſe, comprecor, eſſe Deum.

1 Dolet Poëta, uxorem ab inimico jurgiis laceſſitam, exuliſque uxorem appellatam. Eam hortatur, ut omnia patiatur, quandoquidem Auguſtus ſe non exulem, ſed relegatum nominavit. 2 Sic per contemptum interdum loqui ſolemus, cùm indignum æſtimamus eum, ut nominemus. 3 Inter jurgia. 4 Objecerit tibi. 5 Epiſtola. 6 Quòd ego exul nominor. 7 Pudibundam factam. 8 Cum ego diſcederem a te. 9 Mitior: relegatus enim ſum, non exul. 10 Me læſiſſe Cæſarem. 11 Priuſquam ego Cæſarem offendi. 12 In periculo eſt. 13 Submerſa. 14 Reductione. 15 Eripuit Cæſar. 16 Errore. 17 Nullâ me aliâ pœna affecit, niſi ſolum vertere, ſive Româ migrare. 18 Domo. 19 Sc. *fuit mite.* 20 Non licet non poteſt, ὐκ ἔςι. 21 Non poteſt perire. 22 Ipſo Auguſto judice. Is enim judicavit me non exulem, ſed relegatum: quæ pœna mollior erat. Sic l. 2. *Quippe relegatus non exul, dicor in illo.* Et El. 2. hujus libri: *Nec exul Evicti verbis non minor ipſe tui.* 23 Quantum poſſunt, quantum in ipſis eſt, quantæ ſunt eorum vires. 24 Et velint te eſſe Deum non apud ipſos in cœlo, ſed nobiſcum. 25 Alio loco, quam illi ſunt.

Optat idem populus : [26] *ſed , ut in mare flumina vaſtum ,*
Sic ſolet exiguæ currere rivus aquæ.
[27] *At tu fortunam , cujus vocor exul ab ore ,*
[28] *Nomine mendaci* [29] *parce gravare meam.*

26 Ita meæ ut populi , preces ad Deos pervenient , quemadmodum & parva flumina mare ita ingrediuntur ut magna. Eſt autem in his verbis Allegoria , quâ ſe facit *rivum* , populum Romanum *flumen* , & *currere* pro precari , mare vaſtum pro Cæſare vel Diis. 27 Apoſtrophe ad illum conviciatorem qua petit , ut ab hac petulantia deſiſtat. 28 Nomine falſo : non enim ſum exul , ſed relegatus , quod minùs eſt infame. 29 Noli miſeriæ meæ quippiam addere.

ELEGIA XII.

[1] *SCribis , ut oblectem ſtudio* [2] *lacrymabile tempus ,*
Ne pereant [3] *turpi pectora noſtra* [3] *ſitu :*
Difficile eſt , quod , amice , mones : quia carmina lætum
*Sunt opus , & *[4]* pacem mentis habere volunt.*
Noſtra per adverſas agitur fortuna procellas :
[5] *Sorte nec ulla meâ triſtior eſſe poteſt.*
[6] *Exigis , ut* [7] *Priamus natorum funere* [8] *plaudat ,*
Et [9] *Niobe* [10] *feſtos ducat ut orba* [10] *choros.*
Luctibus , an ſtudio videor debere [11] *teneri ,*
[12] *Solus in extremos juſſus abire Getas ?*
Des licet hic [13] *valido pectus mihi* [13] *robore fultum ,*
Fama refert [14] *Anyti quale fuiſſe* [14] *reo :*

1 Amico hortanti ut exilium carminibus oblectaret , reſpondet Poëta : cauſaſque aſſignat , cur id ſibi facere non liceat. Denique oſtendit , ſe non poſſe teneri , quin ſemper aliquid componat , compoſita vero igni comburat. 2 Tempus hoc mei exilii. 3 Turpi ignavia : quia ignavia & deſidia , quibus ingenia velut ſitum contrahunt , ignominiâ non carent. 4 Otium , tranquillitatem animi. Hoc eſt quod ſupra dixit l. 1. El. 1. *Carmina proveniunt animo deducta ſereno , Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis. Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt : Me mare , me venti , me fera jactat hyems.* 5 Conditione , ſtatu meo. 6 Petis. Amplificatio Priami & Niobes exemplis. 7 Rex Trojæ , quinquaginta liberos amiſerat. 8 Lætitiæ ſigna det. 9 Tantali filia , Pelopis ſoror , uxor Amphionis , regis Thebanorum : quæ cum marito ſuo ſeptem filios , totidemque filias peperiſſet , animo elata , Latonæ ſeſe præferre non dubitavit. Quâ re indignata Dea Latona , Apollinis & Dianæ ſagittis liberos Niobes unum omnes interficiendos curavit Niobenque ipſam in ſaxum mutavit. Vide Met. 6. Fab. 4. 10 Feſtivas ſaltationes. Chorus multorum vocibus conſtat. Eſt enim *chorus* multitudo cantorum , ad muſicum concentum conficiendum parata. 11 Detineri , occupari. 12 Sine comitibus. 13 Conſtantiâ inſuperabili. 14 Socrati , qui fuit reus Anyti , i. ab Anyto accuſatus , ſive quem Anytus accuſavit. Accuſatio hæc erat : Socrates injuſtè agit , juventutem depravans , ac Deos , quos civitas putat , ipſe non putans , ſed alia quædam nova dæmonia , ut docet Plato in Apologiâ Socratis : ubi addit , eum tantâ fuiſſe ſapientiâ & fortitudine , ut noluerit pro ſe aut cauſam dicere , aut quenquam precari. Vide & Laërt , Socrat.

[15] *Fracta cadet tantæ ſapientia mole ruinæ :*
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille [16] ſenex dictus ſapiens [17] ab Apolline, nullum
Scribere [18] in hoc caſu ſuſtinuiſſet opus.
[19] *Ut veniant patriæ veniant oblivia noſtri,*
Omnis & admiſſi ſenſus abeſſe queat ;
At [20] timor [21] officio fungi vetat ipſe quieto,
Cinctus ab innumero me tenet hoſte locus.
Adde, quòd ingenium [22] longâ rubigine læſum
[23] *Torpet, & eſt multò, quàm fuit antè, minus.*
Fertilis, aſſiduo ſi non [24] renovetur aratro,
Nil, niſi [25] cum ſpinis gramen, habebit ager.
T*empore qui longo [26] ſteterit, male curret, & inter*
[27] *Carceribus miſſos, ultimus ibit equus.*
Vertitur in teneram [28] cariem, rimiſque debiſcit,
Si qua diu ſolitis cymba [29] vacavit aquis.
[30] *Me quoque deſpero ([31] fuerim cùm parvus & antè)*
Illi, qui fueram, poſſe redire parem.
[32] *Contudit ingenium [33] patientia longa malorum,*
Et pars antiqui magna vigoris abeſt.
Sæpè tamen nobis, ut nunc quoque, [34] ſumpta tabella eſt,
Inque ſuos volui cogere [35] verba pedes :
Carmina ſcripta mihi ſunt nulla, aut qualia cernis,
Digna ſui domini [36] tempore, digna [37] loco.
Denique non parvas animo dat [38] gloria vires,
Et [39] fæcunda facit pectora laudis amor.
Nominis & famæ quondam [40] fulgore trahebar,
Dùm tulit [41] antennas aura ſecunda meas.
[42] *Non adeò eſt benè nunc, [43] ut ſit mihi gloria curæ:*
Si liceat, [44] nulli cognitus eſſe velim.
[45] *An, quia [46] ceſſerunt primò benè carmina, ſuades*

15 Non poterit contra niti, ſed tantæ moli calamitatis ſuccumbet. 16 Socrates. 17 Oracula Apollinis. 18 In hac miſeriâ, quâ ego ſum. 19 Quamvis omnium obliviſcar. 20 Hoſtilis. 21 Prohibet me verſus componere. 22 Longâ componendi deſuetudine. Metaphora à ferro petita. 23 Languet 24 Colatur. 25 Inutiles herbas. 26 In ſtabulis. 27 Terminis, undè equi incipiunt currere. Virg. *Ut, cùm carceribus ſeſe effudêre quadrigæ*, &c. 28 Putredinem lignum corrumpentem. 29 Non fuit in ſolitâ aquâ. 30 Minimè puto me poſthac id effecturum, quod effeci, 31 Cùm nec antè magno fuerim ingenio, quando florebam. 32 Fregit, comminuit. 33 Diu enim mala paſſus ſum. 34 Verſus ſcripſi. 35 Verſus. 36 Triſti. 37 Barbaro. 38 Cupido gloriæ. Hinc alibi: *Laudataque virtus Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.* 39 Al. *facunda.* 40 Celebritate. 41 Navem. Metaphora. *Antenna* eſt lignum tranſverſum in malo. 42 Non tam benè res meæ ſeſe nunc habent. 43 Fortunatorum enim iſtæ cogitationes ſunt. 44 Propter infamiam exilii. 45 Ironica interrogatio. 46 Succeſſerunt, felicia mihi fuerunt.

Scri-

Scribere, [47] ſucceſſus ut ſequar ipſe meos?
[48] *Pace novem veſtrâ liceat dixiſſe [49] ſorores,*
Vos eſtis [50] noſtræ maxima cauſa [50] fugæ.
Utque dedit [51] juſtas [52] tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipſe meis.
[53] *Nil mihi debuerat cum verſibus ampliùs eſſe.*
Sed fugerem meritò naufragus omne [54] fretum,
[55] *At puto, [56] ſi demens ſtudium fatale retentem,*
Hic mihi præbebit [57] carminis arma locus.
Non liber hic ullus, non, qui [58] mihi commodet aurem,
Verbaque ſignificent quid mea, norit, adeſt.
[59] *Omnia barbariæ loca ſunt, vociſque ferinæ:*
Omnia ſunt Getici plena timore ſoni.
Ipſe mihi videor jam dediciſſe Latinè:
Nam didici Geticè Sarmaticeque loqui.
Non tamen, ut verum fatear tibi, noſtra revelli
[60] *A componendo carmine Muſa poteſt.*
Scribimus, & ſcriptos abſumimus igne libellos:
Exitus & ſtudii [61] parva favilla mei.
[62] *Nec poſſum, & cupio non ullos ducere verſus:*
Ponitur [63] idcircò noſter in igne labor.
Nec, niſi pars caſu flammis erepta [64] dolo-ve,
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
[65] *Sic utinam, quæ nil metuentem [66] tale [67] magiſtrum*
Perdidit, in cineres [68] ars mea verſa foret.

47 Ut fortunam eandem ſequar? 48 Bonâ veniâ. 49 Muſæ. 50 Carmina, quorum vos Muſæ autores eſtis. 51 Sc. *pœnas.* 52 Perillus. Vide l. 3. El. 12. 53 Rei i communionis. Prudentis enim non eſt, ad id redire, unde detrimentum acceperis. 54 Periculum. 55 Ironicè hæc dicuntur. 56 Si repetam ſive regrediar ad ſtudium meum, quod mihi fato quodam nocuit, inveniam arma carmini idonea. 57 Libros denotat, & ea quæ ſubjungit. 58 Me audiat. 59 Ordo eſt: *Omnia ſunt loca barbariæ, &* vocis ferinæ. i. tenentur à barbarie, & ferinâ voce. i. voce quæ homines non ſonat: ut genitivi (*barbariæ, & vocis ferinæ*) regantur à verbo *ſunt.* 60 Quo minùs componat. 61 Parvus ignis ſeu parva favilla, & cinis eſt fructus ſtudii mei. 62 Et non poſſum non componere. 63 Hanc ob cauſam: quia cupio verſus facere, nec poſſum, 64 Ut me ipſum fallam. 65 Poſtremi hi duo verſus ſunt acerba optatio de Arte amandi, quam docuit Ovidius in poëmate, quòd exſtat. 66 Exilium indè oriturum. 67 Me Ovidium. 68 Libri de Arte amandi, aut tota Poëſis.

ELE-

ELEGIA XIII.

[1] HAnc tuus è [2] Getico mittit tibi Naſo ſalutem,
Mittere rem ſi quis, [3] quâ caret ipſe, poteſt.
[4] Æger enim [5] traxi contagia corpore mentis,
Libera [6] tormentô pars mihi ne qua [7] vacet:
Perque dies multos [8] lateris cruciatibus uror:
Sic quoque non modico frigore læſit hyems.
Si tamen ipſe vales, [9] aliquâ nos parte valemus:
Quippe mea eſt [10] humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cùm dederis [11] ingenia pignora, cùmque
[12] Per numeros omnes [13] hoc tueare [13] caput:
[14] Quod tua me rarò ſolatur epiſtola, peccas:
[15] Remque piam præſtas, & mihi [16] verba negas.
[17] Hoc, precor, emenda: quod ſi correxeris unum,
[18] Nullus in egregio corpore [18] nævus erit.
[19] Pluribus accuſem, fieri niſi poſſet, ut ad me
[20] Littera non veniat, miſſa ſit illa tamen.
Dî faciant, ut ſit [21] temeraria noſtra querela,
Teque putem falſò non meminiſſe mei.
[22] Quod precor, [23] eſſe liquet [24] neque enim mutabile robur
Credere me fas eſt pectoris eſſe tui.
[25] Cana priùs [26] gelido deſint abſynthia [26] Ponto,

1 Amicum hortatur, ut, quandoquidem amoris multa olim pignora ſibi præſtitit, nunc verbis & literis ne parcat. Quod ſi emendârit, dicit nihil ab ejus amicitiâ amplius deſiderandum eſſe.
2 Sc. *litore.*
3 Salutem denotat. Q. d. Si ſalutem poteſt mittere, qui ipſe ſalvus non eſt.
4 Triſtis.
5 Ipſum corpus præ nimiâ mentis triſtitiâ cœpit malè valere. 6 Cruciatu, dolore. 7 Careat. 8 Pleuritide. i. dolore lateris laboro ſeu vexor. 9 In amicis. 10 Auxilio tuo ſuſtentata, Sic l. 1. El. 5. Te mea, ſuppoſitâ veluti trabe, fulta ruina eſt. 11 Magnas ſignificationes amoris. 12 Omnibus modis. 13 Me Δειτικῶς. 14 Quod rarò ad me ſcribas. 15 Et opus pium facis officioque ſatisfacis, dùm tueris me per omnes numeros, meamque cauſam agis. 16 Literas tuas. 17 Ne neges mihi verba. 18 Nulla macula ſive vitium. *Nævus* macula eſt, quæ in homine naſcitur. Hic verò pro maculâ amicitiæ ponitur. Q. d. Nihil abs te requiram ampliùs, ſi hanc veluti ex formoſo corpore labem aut maculam unicam ſuſtuleris. 19 Pluribus verbis officium tuum accuſarem. 20 Epiſtola tua. 21 Vana, falſa, quòd literæ tuæ interierint. 22 Ut falſo de te querar. 23 Apparet te ſcripſiſſe. 24 Credere nequeo mentis tuæ conſtantiam in me amando eſſe labefactatam. 25 Cujus folia ſunt alba. 26 Ponticæ regioni frigidæ, Eſt enim in ſeptentrione. In Ponto magna eſt abſynthii copia: undè & cognomen *Pontici* habet.

Et careat dulci [27] Trinacris Hybla thymo:
Immemorem quàm te quiſquam [28] convincat [29] amici:
[30] Non ita ſunt fati ſtamina nigra mei.
Tu tamen, ut [31] falſæ poſſis quoque [32] pellere culpæ
Crimina; [33] quod non es, ne videare, cave.
Utque ſolebamus [34] conſumere longa loquendo
Tempora, [35] ſermoni deficiente die:
[36] Sic ferat, ac referat [37] tacitas nunc littera voces,
Et [38] peragant linguæ charta, manuſque vices.
Quod fore, ne nimiùm videar [39] diffidere, ſit me
Verſibus hoc paucis admonuiſſe ſatis:
Accipe, quo ſemper finitur epiſtola verbo,
Atque meis [40] diſtent [41] ut tua fata, Vale.

27 Hybla civitas Siciliæ. *Trinacria* autem Sicilia dicta eſt à tribus promontoriis, Pachyno ſc. Lilybæo, & Peloro. Græci enim ἄκρας *extremitates* vocant, vel *promontoria*. 28 Probet. 29 Mei. 30 Non ſunt adeò infelicia, ut ſis immemor amici. 31 Ut falſò dicaris amici immemor. 32 Tollere. 33 Deſertor amicitiæ. 34 Confabulando. 35 Cùm dies priùs, quàm verba, deficeret. i. in noctem uſque. 36 Sic fiat litterarum commutatio. 37 Scriptas. 38 Munus linguæ obeant quod epiſtola ſolet efficere. 39 Minus credere. 40 Diverſa ſint. 41 Utinam.

ELEGIA XIV.

[1] QUanta tibi dederim noſtris [2] monumenta libellis,
[3] O mihi me conjux carior, ipſa vides.
*[4] Detrahat auctori multum fortuna * licebit:*
[5] Tu tamen ingenio clara ferêre meo.
[6] Dùmque legar, mecum pariter tua fama legetur,

1 In hac ultimâ Elegiâ uxori immortalitatem pollicetur Poëta: dicitque multas fore, quæ, quamvis miſeram eam eſſe exiſtiment, illi tamen invideant, & fœlicem appellent. Simulque oſtendit, nihil ab eo majus præſtari potuiſſe. Quod cum ita ſit, eam hortatur ut in fide permaneat, ne à quoquam jure accuſari queat. Exempliſque etiam probat, ejuſmodi fidem erga maritos nullo unquàm taceri ſolitam. 2 Laudes, per quas cognoſceris. 3 Exprimit hunc amorem l. 3. El. 3. *Omnia cùm ſubeant vincis tamen omnia conjux.* 4 Imminuat mihi, valdè infelicem me faciat. * Pro conjunctione *licet* poſitum eſt: quale eſt hoc Martialis: *Tu Cæſar vel nocte veni, ſint atra* licebit: *Non deerit populo, te veniente, dies.* 5 Tu tamen verſibus, ex ingenio meo projectis, celebrabere. 6 Et dùm ſcripta mea legentur.

[7] Nec potes in mœſtos [8] omnis abire rogos.
Cùmque viri caſu poſſis miſeranda videri,
Invenies aliquas, quæ quod es, eſſe velint:
Quæ te [9] noſtrorum [10] cùm ſis in parte [9] malorum,
Felicem dicant, [11] invideantque tibi.
Non ego divitias dando tibi [12] plura dediſſem:
[13] Nil feret ad manes divitis umbra ſuos.
[14] Perpetui [15] fructum donavi nominis: idque,
Quo dare [16] nil potui munere majus, habes.
Adde, quod & [17] rerum ſola es [18] tutela meorum,
Ad te non parvi venit [19] honoris onus:
Quòd [20] nunquam de te vox eſt mea muta, tuique
[21] Judiciis debes eſſe [21] ſuperba [22] viri.
[23] Quæ ne quis poſſit [24] temeraria dicere, [25] perſta,
Et pariter ſerva meque, piamque fidem.
Nam tua, dum [26] ſtetimus turpi ſine crimine manſit,
Et tantum probitas [27] irreprehenſa fuit:
[28] Par eadem noſtrâ nunc eſt tibi facta [29] ruinâ:
[30] Conſpicuum virtus hic tua ponat [30] opus.
Eſſe [31] bonam facile eſt, [32] ubi, [33] quod vetat eſſe, [34] remotum eſt,
Et nihil officiis [35] nupta quod obſtet, habet.
[36] Cùm Deus intonuit [36] non ſe ſubducere nimbo,
Id demùm eſt pietas, id [37] ſocialis amor.

7 Nec poteſt fama tua penitus deleri, quemadmodum corpus abſumitur rogo. 8 Tota. 9 Meæ calamitatis. 10 Cùm mecum dolenter feras exilium meum. 11 A me prædicari. 12 Quam dedi. Intelligit autem famæ immortalitatem. 13 Nihil divitiarum anima locupletis ad inferos feret. Propert. *Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas: Nudus ad infernas, ſtulte, vehēre rates.* 14 Æternæ famæ immortalitatem meis carminibus tibi comparavi. 15 Uſum. 16 Immortalitatem famæ. 17 Fortunarum. 18 Gubernatrix. 19 Q. d. Quamvis ſit onus & labor, res meas tueri, tamen erit magno honori. 20 Semper loquitur in laudem tuam. 21 Quòd vir ſuus judicet te maximam. 22 Plena faſtus. 23 Judicia. 24 Falſa & temerè ficta. 25 Perſevera in amore conjugali. 26 In urbe viximus & floruimus, incolumes fuimus. 27 Non etiam laudata. 28 Ac anteà fuit. i. in noſtrâ ruinâ parem te oſtendiſti, *vel*, parem ejus demonſtrandæ occaſionem habes. 29 Propter noſtram ruinam. 30 Memorabile factum. i. quaſi quandam ſtatuam tua fides conjugalis erigat in hac ruiná conſpicuam omnibus. 31 Fæminam & uxorem 32 Quando, cùm. 33 Illud quod probibet eſſe bonam uxorem. Q. d. Nihil prohibet te quo minus ſis mihi fida. 34 Eſt ademptum. Q. d. Facile uxor poteſt eſſe bona, quando ei id adimitur, quod eam bonam eſſe prohibet. 35 Et quando uxor ſecura apud maritum manere poteſt. 36 Cum adverſi aliquid marito accidit, tùm laborem non refugere. Allegoria. 37 Conjugalis.

Rara

Rara quidem eſt 38 *virtus ,* 39 *quā non fortuna* 40 *gubernat :*
41 *Quæ maneat ſtabili,* 42 *cùm fugit illa , pede.*
43 *Si tamen eſt ,* 44 *pretium cui virtus ipſa petitum ,*
45 *Inque parùm lætis* 46 *ardua rebus adeſt :*
Si 47 *tempus numeres per ſæcula nulla* 48 *tacetur ,*
Et loca tranſgreditur , 49 *quà patet orbis iter.*
Aſpicis , ut longo teneat laudabilis ævo
50 *Nomen inextinctum* 51 *Penelopeia fides ?*
Cernis , ut 52 *Admeti cantetur , &* 53 *Hectoris uxor ?*
Auſaque in accenſos 54 *Iphias ire rogos ?*
Ut vivat fama conjux 55 *Phylaceia* 56 *cujus*
Iliacam celere vir pede preſſit humum ?
57 *Nil opus eſt* 58 *morte pro me , ſed amore , fideque :*
59 *Non ex difficili fama petenda tibi eſt.*
Nec te credideris , 60 *quia non facis iſta moneri :*

38 Amicitia. 39 Q. d. Rari ſunt, qui non ſequantur fortunam potius , quam virtutem. 40 Regit , ut , creſcente illâ creſcat ; deficiente , deficiat. 41 Et virtus, quæ permaneat inmutabilis , eſt rara. 42 Cùm fortuna aliquem deſerit.

43 Sc. *aliqua virtus.* i. ſi quis bonus invenitur , quem non gubernet fortuna , ſed virtus ipſa : quia vix reperitur aliquis , qui gratis velit eſſe probus. 44 Cui ipſa virtus eſt pretium meriti ſui : quia vir bonus non ducitur fortunâ , nec aliud præmium quærit , quàm virtutem. Virtus enim per ſe adpetitur. 45 In rebus adverſis. 46 Magnifica , erecta , non ad fortunam inclinata. 47 Quo laudatur. 48 Siletur virtus ipſa. Ea enim ſemper vivit vigetque. 49 Incolæ omnium locorum orbis mirantur virtutem. 50 Immortalem , non intermorituram famam. 51 Fides Penelopes erga Ulyſſem. Sic de Pont. l. 3. El. 1. *Æmula Penelope fieres , ſi laude pudicâ , Inſtantes velles fallere nupta procos.* Vide Heroïd. Ep. 1. 52 Alceſtes , Theſtoris filia. Ibidem: *Si mea mora redimenda tuâ (quod abominor) eſſet , Admeti conjux , quam ſequeris , erat.* De harum amore erga maritos diximus ſuprà. 53 Andromache. Sic l. 1. El. 5. *Nec probitate tuâ prior eſt aut Hectoris uxor.* 54 Euadne , Iphiæ filia , uxor Capanei. Sic de Pont. L. 3. El. 1. *Iphias ante oculos tibi erit ponenda , volenti Corpus in accenſos mittere fortè rogos.* 55 Laodamia , Acaſti filia , uxor Proteſilai , ſic dicta à *Pulace* Theſtaliæ urbe , quæ ſub ejus mariti Proteſilai imperio fuit. 56 Cujus maritus Proteſilaus celeriter ſive primus in terram Trojanam egreſſus eſt. 57 Per ferrum ſc. & ignes : id enim ad exempla referendum eſt : Alceſtidis ſc. quæ pro marito Admeto mori voluit : Euadnes , quæ & ipſa rogum mariti conſcendit , eademque ſe cremari paſſa eſt : & Laodamiæ , quæ in viri amplexibus periit : Penelopes autem exemplum ad fidem maritalem pertinet : ea enim , ut fidem abſenti Ulyſſi ſervaret , procos , in domo ipſius dominantes , textu ac retextu telæ eluſit : & Andromache , ut tolerantiæ exemplum à Poëtâ allegatur , quæ nullis adverſitatibus & periculis ſuorum , à viri amore ac fide ſeſe divelli paſſa eſt. 58 Al. *lethe.* 59 Nam ut moriaris pro aliquo , eſt petere nomen ſibi ex difficili. Facilius enim eſt amare , & fidem ſervare , quàm mortem pro alio oppetere. 60 Tanquam immemorem officii.

[61] *Vela damus, quamvis remige navis eat.*
Qui monet, ut facias, quod jam facis, ille monendo,
Laudat, [62] *& hortatu comprobat acta ſuo.*

61 Q. d. Sponte etiam currentem equum calcaribus incitamus: ideòque hæc amore magis impulſus ad te ſcribenda putavi, quàm quòd arbitrarer te præceptis & monitis meis egere. 62 Et hortando laudat quicquid agis.

FINIS.

INDEX

Ad
1514 65205

INDEX RERUM ET VERBORUM MEMORABILIUM

hoc Libello contentorum.

Prior numerus Latinus Librum, poſterior Elegiam indicat, uti & prior Cypherus, quem vocant, verſum, alter notam.

A

ABdera urbs Thraciæ è regione Samotraciæ. I: ix. 19: 35.

Abrogare quid proprie ſignificat. II: i. 278: 37.

Propter *abuſum* res ipſæ non debent tolli. II: i. à verſu 256 ad 300 uſque.

Abſynthium canum dicitur, quia alba habet folia, plurimum creſcit in Ponto: V. XIII. 25: 26.

Abſyrtus. qui etiam Ægialeus dicitur. Aëthæ, Colchorum Regis & Ipſiæ filius à ſorore ſua Medea membratim diſcerptus eſt. iii: Ix. 6: 9, 10.

Abydos ſeu *Abydus*, urbs Aſiæ, patria Leandri. I: ix. 28: 50.

Accius atrox, Poëta Tragicus. II. i. 359: 44.

Acchilles Peleï & Thetidis filius Telephum haſta à ſe percuſſum, eadem ſanavit. I: i. 100: 30. Emſonius dicitur, ab Emo monte Theſſaliæ, III: xi. 28: 36. Ejus corpus, una parte excepta, fuit invulnerabile, I: ii. 5: 10. Sub muliebri veſte inter virgines delituit apud Lycomedem Scyri inſulæ regem. II: i. 405: 23. Ex cujus Deidamiä Pyrrhum filium ſuum ſuſcepit. II: i. 399: 9. & 405: 23, Hectoris cadaver curtui ſuo alligatum circum muros Trojanos traxit.

IV : iii. 42. 43, 44. Fortiſſimus Græcorum non tulit lachrymas Priami. III: iv. 2: 38. & V: i. 55: 51, 53. Briſeïda rapuit. II: i. 405: 23. Lyra dolorem minuit. IV: I. 15: 19.
Acontius Cydippæ amorem ſuum quomodo pomo indicavit. III. ix. 73:14.
Acriſius pater Danaës. II: i. 401. 14.
Actæon à canibus ſuis dilaceratus eſt, quod imprudens vidit Dianam. II: i. 5: 26.
Actorides pro Patroclo. I: viii. 29: 31. Vide *Patroclus*.
Adapartile latus. III. xi. 45: 67.
Admetus uxorem duxit Alceſtem, Peliæ filiam. II: i. 403: 19. Vide *Alceſte*. Hujus armenta pavit Apollo novem annis. ibid.
Adriaticum mare ita appellatum ab Adria urbe. I: ix. 9: 8.
Adulter unde componi videatur. II: i. 499: 67.
Adyta ſunt ſolis ſacerdotibus pervia. II: i. 305. 79.
Ædiles ludos aliquando populo exhibebant & fabulas Poëtarum emebant. II: i. 108: 81.
Aër nubibus obductus pluviam & tempeſtatem minatur. I: ii. 24 39.
Æëta ſive *Æëthes* Rex Golchorum. III: ix. 9, 11: 16, 19, Vide *Medea* & *Tomos*.
Ægidos eſt Theſeus Ægeï filius, Pirithoi amicus. V: iv. 127: 23. Vide *Theſeus*.
Ægiſtus Thiëſtis filius, adulterium cum Clytemneſtra commiſit, & Agamemnona intefecit. II: i. 396: 3, 4, 10. Hermionem Pyrrho, Achillis filio, concedit. II: i. 399: 10.
Æmilius Macer, Veronenſis Poëta, de avibus, ſerpentibus, & herbis carmina ſcripſit: IV: x. 44: 57.
Æmon rex Theſſaliæ. IV: i. 261: 18.
Æmoniā vel Hæmoniā regio Græciæ, alio nomine Theſſalia, prius Pyrrhea dicta. I: ix. 32: 51. & IV. i. 16: 20.
Æmonius equus pro equo Theſſalico. III: xi. 28: 39.
Æneadum genetrix pro Venere, quæ etiam Romanorum mater dicitur. II: i. 161: 19. 20.
Æneas filius Veneris & Anchiſæ ex adulterio I: ii. 7: 13. & II: i. 261: 19, 20. Tutus fuit præſidio matris. I: ii. 7: 17.
Æneïs opus Virgilii etiam amores docet. II: i. 261: 17. Vide Virgilius.
Æolus rex ventorum, Jovis filius

filius & Sergeſtæ, (alias Alceſtæ) Hippotæ Trojani filiæ. I. iii.119: 17.
Æquinoctii verni deſcriptio. III: xii. 3: 5.
Æquor arare. I:ii.76.98,
Æquus. I. ii 7: 11.
Ærope Atreï uxor. II: i. 391: 94, 95.
Æſculapius Apollinis & Coronidis filius, medicus præſtantiſſimus V: VI. 11: 11.
Æſtus pro vehementiori amore IV: iii. 25: 37
Ætas poſt annum quinquageſimum ſolet eſſe deterior. IV: iv. 34: 44.
Ætna mons Siciliæ perpetuò ardens V:ii.175: 85.
Agamemnon Atreï ex Ærope filius Mycenarum rex ab uxore Clytemneſtra & Ægiſtho occiditur. II: i. 396: 3.
Ager niſi colatur ſpinas profert. V: xii. 24: 24. 25.
Agere & *peragere* reum. I: i. 24: 37.
Agnus ereptus dentibus lupi non audet procul à ſtabulis diſcedere. I: i. 77: 3.
Ajax Telamonis filius. II: i. 525: 7.
Alcathoë urbs eadem cum Megara, nomen habet ab Alcathoö I: ix. 39. 66.
Alceſte Theſtoris filia, Admeti regis Theſſaliæ uxor pro illo ægrotante morti ſe obtulit V: v. 55: 68. 69.
Alcmene Alcmæna Electrionis & Lyſidices filia, Amphitruonis uxor à Jove ſub Amphitruonis ſpecie gravida facta Herculem peperit. II: i: 401: 17, 18.
Alea quid: De *alearum* luſu quidam ſcripſere. II. i. 475: 23, 24.
Alexander Emathius dictus ab Emathiâ ſeu Macedoniâ. III: v. 39: 51. Ejus clementia erga Porum regem, & erga cadaver Darii. V: V. 39, 40: 52.
Alexandria in Ægypto ab Alexandro Magno condita. I: ii. 78: 3.
Althæa Theſtii filia, cur torrem fatalem, in quo vita filii ſui Meleagri continebatur, combuſſerit. I: vi. 18:21.22.23.
Ambitio hominem reddit ſollicitum. IV: x. 385. 50.
Ambitione multi perierunt. III: iv. &c. 38. &c.
Αμήτωρ quare Pallas dicatur. III: xiv. 13: 19.
Amici fides in adverſis ſpectatur. I: iv. 25, 29, & VIII. 24, 29: III: iv. 2: 2. & V: xiv. 19. &c. 23. &c.
Amici in rebus adverſis perquam pauci ſunt. I: iii:

iii. 16:22. & VII. 1: 1.2, &c.
Amicitia inter pares firmiſſima eſt. *III.* iv. 44: 62.
Amomum herba vel frutex ſuaviſſimi odoris, cujus pulveres cadavera incorrupta ſervant. *III*: iii. 69: 93.
Amor Theſeï in Pirithoum. I: iii. 66: 92.
Anacreon Poeta Lyricus, ubi natus, & unde vinoſus dicatur. II: i. 354: 51, 53.
Anchiali mœnia. I: ix. 36: 61.
Anchiſes Capis filius ex Venere Æneam ſuſcepit. II: i. 299: 68.
Anchora navibus maxime eſt neceſſaria. V: ii. 41: 44.
Andromache Etionis regis Thebanorum filia, Hectois uxor, nobilis & clara fœmina. V: v. 49: 56. & XIV. 35: 53. Maritum ſuum Hectorem ardentiſſime amavit. I: v. 19: 29. Illius cruentum corpus vidit ab Acchille circum muros Trojanos trahi. IV. iii. 3: 42; 43, 44.
Andromeda Perſei, Danaës filii uxor. II: i. 401: 15.
Animarum immortalitatem, & Platonicam metempſychoſin ſtatuit Ovidius. III: iii. 59: 74.
IV: x. 85: 8. 78.
Animi bona non ſunt mortalia. *III*: vii. 44: 53,
Animus liber eſt, & quo vult vagatur. IV: ii. 57 &c. 81 &c.
Annales vide *Hiſtoria.*
Anſer Poëta fuit admodum procax. II: i. 435: 71, 75.
Antenna. V: xii. 40! 41.
Antigone EOdipodis, Thebanorum regis filia. III: iii. 68: 89.
Antimachus Colophonius. I: v. 1: 2.
Antiſtes propriè. III: xiv. 1: 2.
Anthropophagi. IV: iv. 62: 80.
Anyti reus dicitur Socrates, quia *Anytus* ex ejus accuſatoribus fuit. V: xii. 13: 14.
Aönides dicuntur Muſæ à fonte *Aône* illis ſacro. IV: x. 39: 51.
Apollinia ars pro arte Medica. III: iii. 10: 13.
Apollo Latonæ & Jovis filius. Deus Poëtarum, Muſarum dux & præſes μουσηγέτης dicitur. III: ii. 3: 4. Cur Leucadius dictus, & laurum amet. III: i. 42: 70. V: ii. 76. 87. Comam non tondet, ſol enim capillis prolixis pingitur, III: i. 60: 94. Trojæ conditor favebat Troanis; hinc etiam Paridis ſagittam direxit in

eam

eam partem corporis Achillis, quæ vulnerabilis erat. I: ii. 5: 10. Admeti Theſſaliæ regis armenta novem annis pavit, & quare. II: i. 303: 19.
Apollonia. I: ix. 39: 60.
Apophoreta. II: i. 491: 58.
Aqua virginis ſic dicta à virgine quæ ejus fontem indicavit. III: xii. 22: 36.
Aquilo unde dictus I: ii. 29: 49.
Ad *aras* tanquam ad locum tutum Veteres, extremo ingruente periculo, confugere ſolebant. IV: ii. 43, 45: 46, 47. & IV: v. 2. 4: & V: vi, 14. 13.
Arcadia ſive *Parrhaſia.* I: iii. 48: 72.
Arctophylax, quodnam ſydus, & quando occidat. I: iii. 103: 34 &: V. 15: 23.
Arctos Parrhaſis. I: iii. 48: 72, 73: & V: v. 39, 49.
Ardere pro vehementer, amare. III: xii. 24: 39.
Arena & *Arenarii.* II: i: 161: 23.
Arena Martia. II: i. 82: 43. & 282: 44.
Arena pro campo arena ſtrato. IV: vi. 31: 45.
Argolica claſſis. I: i. 83: 11.
Argolici comes pro Pylade. I: viii. 27: 31.
Argos navis unde dicta, & quare in cœlum fuerit tranſlata: & Argonautæ II: i. 439: 77. & III: ix. 7, & ſequentibus: II, & deinceps.
Ariadne ſive *Ariadna* Minois Cretenſium regis, ex Paſiphaë filia, Theſeum quem deperibat, per filum ex labyrintho extricavit. II: i. 402: 20. A Theſeo in inſula Naxo relicta Baccho nubit. V: iii. 42: 60, 61.
Aries aureus, qui poſtea inter ſydera collocatus fuit, Pryxum & Hellen per Helleſpontum detulit: Helle autem in Helleſpontum decidit. III: xii. 3: 6.
Ariſtides Myleſius Poëta ſcripſit laſciviam & luxuriam Mileſiorum. II: i. 43: 83 & 413: 38.
Arma Jovis pro ira Auguſti. I: i. 81: 7.
Ars, pro navigandi peritia. I: ii. 32: 56.
Propter *Artem* amandi Ovidius ab Auguſto relegatus eſt. I: i. 55: 79, 100, 110. & I: i. 115: 45. & paſſim.
Artes ingenuæ dant honorem & dignitatem. I, viii. 45: 46:
Arundineum carmen. IV: i. 12: 14.
Athenæ civitas Græciæ, undè dictæ. I: ii. 78: 1.
Olim petebant Romani

Athenas ſtudendi gratia. I: ii. 78, 79: 99.
Athletæ ungebantur. quare, & quo unguento. III: xii. 21: 34.
Atreus ubi intellexit fratrem ſuum cum uxore ſuâ concubuiſſe, ei liberos epulandos appoſuit. II: i. 391: 94.
Atrium libertatis. III: i. 71, 72: 10: 11.
Attica apis. V: vi. 30: 26.
Audax pro ſceleſto. II: i. 68: 25.
Augures quot modis *auguria* captarent, I: viii. 51: 52, 52, 54.
Augurium quid. ibid.
Sine *auguriis* aut auſpiciis nihil inceptabant Veteteres. II: i. 174: 88.
Auguſtum pro magnifico vel ſancto. I: i. 71: 93. & II: i. 287: 48.
Auguſtus dicitur Deus, & quare. I: i. 20: 31. & IV. 38: & 46. II: vi. 12: 25. & III: v. 406. & paſſim. Vide Iupiter. Vocatur Vir cœleſtis, id eſt, cui cœleſtes honores exhibebantur. I: iii. 37: 55. Ovidium relegavit, quia libros amorum ſcripſerat, &, neſcio quid, viderat. I: i. 24: 35. 55: 79. 88. & paſſim. Habitavit in Palatio. I, i, 69: 92. Ludos ſeculares inſtituit Phœbo. II: i, 25: 33. Superato Partho ſæpe veniam dedit. II: i, 43: 52, 53.
Auriga pro gubernatore navis. I: iii, 118: 55.
Aurigarum factiones. III, xii. 23: 38.
Auſonia & *Auſones*. I: ii, 92: 20. & III. 6: 11. & IV: x. 50, 65. & V, ii. 48, 54. & V. 4, 50. item 50: 50. pro Italia. II, i. 75, 69.
Auſonia lingua. pro Latina lingua. V: vii. 61, 55.
Auſoniæ matres, id eſt fœminæ Latinæ. II: i. 23, 23.
Auſonium jus pro jure Romano. ibid. 169, 17.
Auſonius dux, pro Tiberio. II, i. 171: 86.
Automedon auriga currus Achillæi. V: vi. 10. 8.
Aues occines & præpetes. I. Viii. 50, 53.
Avidus lupus pro inſatiabili. I. i. 78, 4.
Axenus, ἄξενος, inhoſpitalis. IV: iv. 56: 75.
Axis quid. I, ii. 46. 66.
Axis poli. I: iii. 48, 71.

B

Bacchanalia ſive feſtum Bacchi, quando celebrari ſolebant. V: iii. 1. 2.
Bacchæ ſive *Bacchides* fuerunt Bacchi ſacrificulæ: unde ſic appellatæ. IV: I. 48. & V. iii. 37: 52.

Bacchari. I. ii, 29, 50,
Bacchus Jovis ex Semele filius. II, ,i. 401: 16. & V. iii, 32. 47. & V: iii. 32: 47. & V. iii. 35: 48. Liber, & Dionyſius vocatur. I. ix. 38. 64, 65, & II: i. 381: 75. Lyæus cur appelletur. II, I. 401, 14. Bimather & διθύραμβος dictus. V, iii. 25. 25, 36, 37. Vini inventor, cujus uſum hominibus tradidit. V, iii. 37: 53. Copiam mulierum in exercitu circumduxit, armatam haſtis pampinis involutis. ibid. 37: 42. Vxoris ſuæ Ariadnes coronam in cœlum tranſtulit. ibid. 60: 61.
Baliſta tormenti genus apud antiquos. I. ii, 48: 68.
Barbari, qui Græcis & Romanis dicuntur. II: i. 206: 32.
Barbarorum mos erat ſacrificare homines. IV, iv. 78: 10.
Baſternæ qui. II, i. 78: 19.
Battiades vide *Callimachus*.
Battis puella, quam amavit Philetas Poëta, quamque carminibus ſuis celebravit. I: IV. 2, 4. 5.
Battus ſive *Baſſus* Poëta jambico carmine claruit. IV: X. 47, 62.
Belides. III: i. 62: 96, 97.
Bellatrix Diva, eſt Dea Minerva. Vide Minerva & Pallas.
Bellerophontes ſeu *Bellerophon* Glauci filius, ſtupri accuſatus miſſus eſt ad Solymos Aſiæ populos debellandum, Chimæram & Amaſones occidendum, cum victor rediiſſet prolata innocentia accepit uxorem filiam Regis Lyciæ. I, ii. 397: 6, 7.
Bellua Inda vel Indica pro elephante. IV, v. 7: 9.
Bellum a Jove contra Gigantes geſtum. II: i. 71: 83, 333.
Belus Pater Danai & Ægypti, qui Danaus quinquaginta habuit filias, Belides vocatæ, quæ omnes, una excepta maritos ſuos occiderunt. III: I. 62, 96, 97.
Bene qui latuit, bene vixit. III: iv. 25, 36, 37.
Beſſi populi Thaciæ finitimi. III: x. 5, 11.
Biſtonia Thraciæ urbs, ſic dicta à Biſtone Martis & Calirrhoes filio. I: ix. 23: 39.
Biſtoniæ aquæ. ibid. 48, 80.
Bona animi nobis eripi non poſſunt, nec morte quidem. III: viii. 44: 54.
Bona luce, id eſt, felici die. I: i. 97, 28.
Boreas unde dictus. I: ii. 29, 49.
Boſphorus unde dictus. II: i. 298: 67. Cimmericus à Cimmerio oppido Scytiæ ſic dictus. III: iv. 49: 70.

Bracca Perſica. V: X. 34:34.
Braccati erant Getæ. IV: vi. 47: 64.
Briareus Gigas habens centum manus. IV. vii. 27. 28.
Bruma a brevitate dierum nomen habet. IV: vii. 1, 2.
Bucolica Virgilii unde nomen habeant. II: i. 531, 27.
Buſiride ſævior. Hic *Buſiris* fuit Neptuni filius, Ægyptiorum Tyrannus, qui cum hoſpites Jovi immolare ſoleret ab Hercule, cui eaſdem inſidias parabat, occiſus eſt. III: xi. 39: 55, 56.
Buſtum propriè eſt cadaver jam crematum. III: xi. 80: 4.

C

Cadavera mortuorum abluí, & deinde comburi ſolita. I: iii. 60: 74. & III: iii. 96: 26. & iii. iv. 12: 8, 13.
Cadere pro immolari, mactari. I: ix. 43: 73.
Cæyx ſive *Ceyx* filius Luciferi, cum uxore Halcyone in Halcyonem converſus. V. i. 60: 59.
Calculi ſeu latrones olim ex vitro fiebant. II: i. 477: 34, 35, 36, 37, 38.
Caliſto Lycaonis filia à Junone in Urſam mutata, à Jove in aëra refertur. I: ii. 29: 50. & III. & 48: 42. & II: i. 190: 3. & III. 48: 42. & II, i. 190: 3. & III: xi. 8: 12.
Callimachus Hiſtoricus Ægyptius, Battiades dicitur a Batto, ſive patre, ſive gentis ſuæ auctore, & Lyden puellam amavit. II: i. 376: 55. Poëta ſcripſit de fumo in duas partes eunte in ſacris Eteoclis & Polynicis. V. v. 34, 36, 37, 38. 42, 43, 44, 45, 46, 47.
Calliope una Muſarum, Ciphei mater, pro carmine. II. i. 56, 63.
Calvus Poëta & Orator, Ciceronis adverſarius, de Quintilia elegias ſcripſit. II, i. 431, 63.
Calypſo fuit capta amore Vlyſſis. II, i. 380, 73.
Canace ex fratre Macario filium peperit, quo ſcelere comperto, ſe ipſam juſſu patris interfecit. II, i. 384, 80, 81, 82.
Candida pro felicibus. I, viii. 7, 8.
Candidam veſtem induebant, qui natalem celebrabant. III, xiii. 14, 17, 18.
Candor pro ſinceritate. III, vi. 7, 5.
Canis quis jactus & unde damnoſus dicatur in talis. II, i. 474, 25, 26, 27, 28.

Can-

Cantando laboris & ægritudinis tædium fallitur. IV, i. 4, &c. 6, &c.
Capaneus unus ex ſeptem regibus, qui Thebas obſederunt, ſuperbus & Deorum contemptor, qui non contentus viciſſe homines Jovem ipſum provocare auſus eſt, eo invito capturum ſe Thebas minitans, pro quo ſcelere in oppugnatione Thebani muri fulmine ictus cecidit. Hic primus ſcalarum oppugnationem invenit, & à Thebanis, cum ſcalis ad murum admotis in urbem aſcendere conaretur lapidibus obrutus eſt, hinc dicitur fulmine ictus periiſſe. IV. iii. 63, 89. & V. iii. 29, 42. & 53, 4.
Capax eſt quod aliquid capit. II, i. 408, 28.
Caphoreus mons Euboæ tempeſtuoſus & formidoloſus propter ſcopulorum frequentiam. Hic Nauplius ultus eſt mortem filii ſui Palamedis, dolo Vlyſſis, interfecti. I, i. 80, 12. & V, vii. 36, 36.
Capitolinus mons unde dictus. I, iii. 29, 39. Eſt Pars Latii, ad illum duces triumphantes veniebant, & vota ſuſcepta ſolvebant. III, xiii. 46, 68.
Capitolium fuit contiguum domui Ovidii. I, iii. 29, 39.
Caput aquæ pro fonte, I, vi. 1, 2.
Carcer unde equi emittuntur. V, viii. 26, 32. & ibid. XII. 26, 27.
Carmina requirunt ſolitudinem & quietem, atque omni metu carere debent. I, i. 36, 62, 63, & I, x. 34, 43, 45. & V, xii. 3, 4. Fuere Ovidio cauſa exilli. I, i. 23, 35, 26. & I, i. 56, 78, 79. ibid. 63, 86. & II, i. 3, 5. ibid. 5, 6. & 10, 13. 14. imo paſſim. Non ſinunt auctores ſuos mori. III, vii. 33. 39. & 54, 6. & 54. 67. & IV, x. 13, 63.
Omne genus *carminis* poteſt animis nocere & non nocere. II, i. 249, 11. &c. & 263 : 32.
Carnifex pro homine crudeli. III, xi. 26, 55.
Caſſandra Phœbi ſacerdos, Priami regis filia. II, i. 400, 13.
Caſtor & *Pollux* fratres gemini, Jovis, ex Leda ſub cygni forma compreſſa, filii, & qui & Tyndarides dicuntur, à Tyndaro Ledæ marito. IV, v. 40, 32.
Cato vide *Valerius Cato.*
Cauſa iniqua fit pejor & odioſior defenſione I, i. 25, 40.

Cauſa ſive actio in foro triplex, ponitur etiam pro lite & controverſia, I, viii. 46, 47.
Cauſa exilii Ovidii. Vide *exilium* & *Ovidius.*
Cayſtrum & *Cayſtrius* ales pro olore V, i. 11, 14, 15, 16.
Cedrus arbos cariem nunquam ſentit, & illius ſucco aut oleo illita ævum ferunt & immunia ſunt a tineïs. I, i. 17. & III, i. 14, 19.
Cenchris Corinthiacis. I, ix. 9, 14. 15.
Cenſus equeſtris erat quinquaginta ſeſtertia, quæ decem millia philippæorum ſive philippicorum talerorum ſeu 12500 coronatorum ſummam conſtituebant. II, i. 15, 35.
Centauri. IV, vii. 15, 21, 22.
Cerberus unde dictus, IV, vii. 16, 24.
Centumviri. II, i. 94, 10.
Ceres Saturni & Opis filia, frugum inventrix rem cum Iaſio habuit II, i. 300, 73. Ejus currus ab alatis ſerpentibus trahebatur: illa Triptolemum educavit, &c. III, viii. 1, 2. & III, xii, 11, 17.
Cercalia pro frumento, quod *Cereris* donum eſt. III, xii. 11, 17.
Ceroma vide *Vnguentum.*
Caryбdis. IV, vii. 13, 18.
& V, ii. 73, 83.
Chimæra mons Lydiæ, unde fabula orta Chimæram monſtrum eſſe, II, i. 397, 6, 7. & IV, vii. 13, 14, 19, 20.
Chorus quid. V, xii. 8. 10.
Chryſeïs, *Chryſæ* Appollinis Sminthei ſacerdotis filia, quam amavit Agamemnon ſed patri reddere coactus fuit. II, i. 373, 65.
Cinna vide *Helvius Cinna.*
Circe fuit Vlyſſis amore capta. II, i. 38, 73.
Circus quis locus. II, i. 283, 15, 46.
Claros ſive Clarium, Ioniæ civitas Apollinis oraculo nobilis, juxta Colophonem. I, v. 1, 2.
Clavi menſura, id eſt, latitudo Veſtis ſenatoriæ. IV, X. 35, 58.
Clymene Phaëtontis mater. III, iv. 30, 44.
Clypeum poſt vulnera ſumere. I, iii. 35. 52.
Clytemneſtra, filia Tyndari ex Leda Agamemnonis uxor, adulterium commiſit cum Ægiſtho. II, i. 345, 1, 2, 3, 10. A filio ſuo Oreſte occiſa eſt. I, iv. 12, 24. & II, i. 395, 1, 2, 3, 4.
Colchi qui. II, i. 191. 6.
Colchis regio Aſiæ, regnum Ætæ, patria Medeæ, pro Medea. III, ix. 12, 25, 23.

Color purpureus non convenit luctui. ſed triumphis & rebus lætis. I, i. 5. 11.
Columba ab accipitre ſauciata ſemel ſemper metuit ſtrepitum alarum. I, ii, 75, 99.
Columbæ nunquam ad ſordida ſed ſemper ad candida tecta veniunt. I, viii. 7, 8, 9.
Comitor paſſive. III, vii. 47, 57.
Confabulatio tempus fallit. III, iii. 14, 16, 17.
Conſtantinopolis. I, ix. 31, 53.
Conſternatio animi lucem, & oris hilaritatem fœdat. I, iii. 13, 19.
Conſules Hircius & Pauſa apud Mutinam contra Antonium pugnantes interfecti ſunt. IV, ix. 6, 12.
Coos civitas in Inſula Coô, hinc Phileras poëta ac orator, qui Battida amavit Cous dictus. I, v. 2, 4. 5.
Corinna amica Ovidii. Duæ fuere corinnæ & quæ. IV, x. 61, 80, 81.
Corinthi quid egerit Medea. III, viii. 4, 6.
Cornelius Gallus, Orator Poeta inſignis Lycorida celebravit, quare coactus fuit mori. II, i. 445, 87, 88.
Cornificius poëta. II, i. 436, 73.
Cornua pro extremis chartæ partibus, quæ extra volumen cornuum inſtar eminent. I, i. 8, 18. Cur Poëtæ fluminibus tribuant. IV, ii. 41, 56.
Cornua ſumere, pro arma & vires ſumere. IV, ix. 27, 32.
Cothurnus eſt calceamentum Tragœdiæ. II, i. 393, 97. & 553, 556, 42.
Corytos eſt theca arcuum ſeu ſagittarum, propriè ſagittarum dicitur Pharetra. V, vi. 15, 16.
Cottus centimanus gigas. IV, vii. 17, 28.
Crimina quando exagitantur. III, xi. 1, 2.
Critici, qui. I, i. 34, 54.
Crœſus Lydorum Rex Alyarthæ filius, omnium hominum ditiſſimus. III, vii. 42, 50.
Currus triumphalis trahebatur à quatuor albis equis. II, i. 178, 91. Erat deauratus. IV, ii. 49, 75.
Cyaneæ quæ & Symplegades dicuntur, inſulæ ſeu potius ſcopuli ſub Thracio Boſphoro, modico ſpatio inter ſe diſtantes dicuntur inſtabiles. I, ix, 34, 56, 58. & 47, 78.
Cyclades ſunt inſulæ in mari Ægeo in *cyclon* id eſt, in orbem ſitæ circum Delum

Delum. I, X. 8, 14.

Cygnus moriens flebiliter canit. V, I. 11, 6.

Cynoſura eſt illud ſidus, quod canis minor appellatur. IV, iii. 2, 5.

Cyzicus & *Cizicum* inſula in Propontide, duobus pontibus continenti juncta, habens urbem ejuſdem nominis, à Cyzico rege ſic nominatam. I, ix, 29, 30, 51, 52, 53.

D

Danaë, Acriſii regis Argivorum filia, turri incluſa à Jove in imbrem aureum mutato compreſſa Perſeum peperit. II, i. 401, 14, 15.

Danaës nurus. ibid.

Danaus quinquaginta filias habuit, cujus frater Ægyptus totidem filios habebat. III: i. 63, 98.

Danubius vide Iſter.

Dardania oppidum Troadis, item regio Aſiæ, ſic dicta à Dardano rege, Jovis filio ex Electra Atlantis filia. Hanc regionem poſteà Tros Trojam nominavit. I, ix. 25, 41. 44.

Dare manum placidam eſt opem ferre. III, i. 2, 5, 7.

Darius à ſuis proditus, ab hoſte Alexandro regio more terris mandatur. III, v. 40: 53.

Dea Ops, quæ & *Dea* Levana dicitur, quæ. IV, iii. 46, 69.

December dicitur fumoſus & quare. II i. 491, 58, 59.

Decolor dicitur quaſi *diſcolor*, IV, ii. 42: 58.

Decumanus pro maximo quia undæ decimæ ſunt maximæ, uti ovum decimum maximum eſt, vel quia denarius numerus aliquomodo eſt extremus. I, iv, 50, 69.

Dedalus & Icarus non ſuis, ſed alienis pennis volarunt, filius temeritate ſua periit, pater vero medium tenens ſalvus evaſit. III, iv, 21, 22, 31, 32, 33, 34, 35. & III, viii. 6, 9.

Deducta carmina, id eſt, compoſita carmina. I, i. 71, 79.

Deïdamia, Lycomedis Scyri inſulæ regis filia, gravida facta ab Achille Pyrrhum peperit. II, i. 405, 29.

Deliciæ quæ propriè dicantur. II, i. 349, 32.

Delphi civitas in Bæotia, juxta montem Parnaſſum, ubi clariſſimum templum habuit Apollo, reddebatque oracula. IV, viii. 44, 54.

Delphines ludibundi ex aqua exilire ſolent. III, x. 43, 70.

Demaduiſſe pro valde maduiſſe.

duiſſe. V, iv. 40.
Deplorati in morbis qui dicuntur. III, V. 8, 10.
Deploratum idem eſt quod deſperatum, cui medicina fieri nulla poteſt. I. iii. 46. 67.
Deus pro Auguſto Cæſare. I, i. 20, 35. & paſſim.
Deus ruricola vocatur Priapus & quare. I, ix. 26: 46.
Deum precari tenentur, qui in periculo ſunt conſtituti. I, ii. 1: 1.
Omnia ſunt ſub *Deo.* IV. viii. 48: 59,
Sæpe *Deo* uno prementealter *Deus* fert opem. I, ii. 4, 7.
Dii pro Principibus I. i. 31. 50. & 74, 98. & I, iv. 70, 87. Etiam eos puniunt, qui vel caſu contra eos peccant. II. i. 107, 27. Sæpe plura dant, quam petimus. V, viii. 30, 37, 38, 39. Palatini qui. I, i. 71, 94. Cœleſtes poteſtatem habent in ventos. I, ii. 59, 78. Maris. I, ii. 1, 1.
Deos ac *Diis* genitos Veteres appellabant, quos eximia laude dignos cenſebant. IV, X. 42, 55.
Diis non vacat minutias intueri. II, i. 215, 47.
Diis marinis color marinus affingitur. I. ii. 59, 78.
Diana, Jovis filia ex Latona, Dea venationis dicitur pharetrata, Colebatur autem circa Epheſum, Pontum, Perſidem, & Cretam. Iv, iv. 64, 88.
Diana Taurica. ibid. 66, 91.
Lex erat, ut quæ in templo *Dianæ* dicerentur rata fierent. III, x. 72, 14.
Dianæ accolæ montis Tauri hoſpites immolabant, quod tamen non poſtulabat illa, ſed erat Thoantis immanitas. IV, iv. 63, 64, 81, 87.
Dicta pro maledictis & calumniis. I, i. 25, 39.
Didonis Tyriæ amores ſcripſit Virgilius. II, i. 533, 21.
Diēs ſæpius clari ſunt, quam nubili. V, viii. 31. 35.
Diomedes & Vlyſſes palladium quomodo ſuſtulerint. III, i. 29, 45.
Dionyſiopolis urbs, à Baccho, qui etiam Dionyſius vocatur, ſic dicta. I, ix. 38, 65.
Diſciplinæ liberales honorem & dignitatem adferunt. I, viii. 45, 56.
Divinare. I, Viii. 49, 50.
Divitiæ hominem in morte relinquunt.

relinquunt. V, iv. 13, 13.
Dodona civitas Chaoniæ. Hinc Jupiter *Dodonæus.* V, viii. 43, 55.
Dolon ab Vlyſſe & Diomede occiſus eſt. III: iv. 27, 38, 39.
Dolor hominem eloquentem facit, & incluſus ſuffocat. V, i. 63, 63.
Domina pro *uxore*, IV, iii. 9: 15.
Domus pro *familia*. I, iii. 64, 89.
Dos quid, & *dotes* animi. III, vii. 14, 16, 17.
Druſus Cæſar vocatur, non quod aliquando Cæſar fuerit, ſed quod è familia Cæſaris eſſet. II, i. 230, 78.
Dulichium inſula in mari Jonio Itachæ vicina, una ex iis, quibus Ulyſſes imperavit, qui hinc *Dulichius* dicitur. I, iv. 60, 77.
Dulichia arbor dulcedine fructus ſui ita trahebat ſocios Vlyſſis, ut reditum in patriam obliviſcerentur. IV, i. 31, 37. 38,

E

Ebrietas ſecreta detegit & linguam Protervam facit. III, v. 48: 63. Fuit Elpenori cauſa mortis. III, iv. 15, 19, 26, 30.
Echion unus illorum, quorum opera adjutus Cadmus Thebas condidit. Huic *Echioniæ* arces, pro arcibus Thebanis. V, v. 44, 56.
Electra fuit filia Agamemnonis & ſoror Oreſtis, quem ſervavit. II, i. 395, 396: 1, 2, 3, 4. Pro Tragœdia Electra. ibid.
Elegiacum carmen quale. II, i, 220, 62. Claudicare dicitur. III, i. 11: 15, 16, & 56: 90.
Eleuſis civitas Atticæ provinciæ. III, viii. 1, 2.
Elpenor, unus ex comitibus Vlyſſis, apud Circen ebrius cum ſociis abire properans è longis lapſus ſcalis collum fregit. III: iv. 15, 19: 26, 30.
Emathia poſtea Macedonia dicta. Hinc Alexander vocatur *Emathius* dux. III, V. 29, 51.
Ematureſcere pro maturum facere, lenire. II, i. 124: 42.
Empedocles etiam ignem ex atomis conſtare ſentit. II. i. 424: 52.
Endymion dicitur rem habuiſſe cum luna & quare. II: i. 299, 69.
Ennius Poëta qualis, & quid ſcripſerit. I: X. 28: 36.
Enſe latro abutitur, & utitur viator. II: i. 271: 28, 29.
Eous unus ex quatuor equis ſolis, pro Oriente. IV: ix. 22, 26.

Epi-

Epitaphium Ovidii. III, iii. 73, &c.
Epulum quid. II, i. 487. 54, 55.
Equeſtris cenſus quis. IV, x. 8, 17.
Equo ligneo Troja capiebatur. I, iii. 76, 4, 14.
Equo donare eſt *equitem* facere. II i. 90, 3. Quatuor *equi* albi trahebant currum triumphalem. II, i. 78, 91.
Erichtonius, qui & Erichteus, Rex Athenarum unde natus & dictus. II. i. 293, 57.
Eridanus Italiæ fluvius, hodie Padus appellatur, undè nomen habeat. III, iv. 39, 41.
Erymanthis unde dicta, *Erymanthidos* urſæ cuſtos. I, iii. 103, 34.
Erymanthidos urſæ proxima tellus. III, iv. 47. 67, & V, iii. 7, 10. Vide *Vrſa Major.*
Eteocles & Polynices Oedipi Thebanorum regis filii mutuis vulneribus cecidere. II, i. 319, 97. & V, v. 34, 37, 42, 43, 44, 47. A fratre interemptus, & à ſorore ſepultus eſt. III. iii. 82, 83, 88, 91.
Evadne Martis filia ex Thebe uxore Aſopi, uxor Capanei, quem tantoperè dilexit, ut, cum illum apud Thebas fulmine periiſſe intellexiſſet, fere in ſtuporem diriguerit deinde cum celebraretur funus in rogum ſe coniecerit. IV, iii. 64, 93. & V, v. 54, 66. & 8. xiv. 38, 54.
Eubius hiſtoricus exulavit. II, i, 416, 40.
Eubœa inſula maris Ægæi hinc *Euboici* fluctus. V, vii. 25, 35, 36.
Eumedes, quomodo filio Dodone privatus eſt. III, iv. 27, 38. 39.
Euoë vox quid ſignificet. IV, i. 41, 48.
Euri deſcriptio. I, i. 27, 46.
Eurialus Trojanus fuit arctiſſimo amicitiæ vinculo cum Niſo conjunctus. I, iv. 23. 25. & I: viii. 33, 36. & V, iv. 26, 26, 23. & V, v. 54, 66, & V, xiv. 31: 54.
Eurydicen uxorem quomodo bis amiſerit Orpheus. IV, i. 17, 23.
Euxinus pontus cur ſic dictus. III, xiii. 27, 28, 35. & V, x, 14, 14.
Euxinus ſiniſter. II, i. 197, 16. id eſt infelix. V, x. 14, 15.
Exequiæ ſunt funebre officium. I, vii. 14, 16.
Exilium à relegatione, ut differat. II, i. 127, 52. & V, xi. 21, 22. Fuit Ovidio inſtar funeris & exequiarum. I. i. 118, 49. & I.

& *I*,ii. 74. 94. & *I*,iii. 28, 89, 28, 57. 18. & *I*, vi. 38, 47. & *I*, vii. 14, 16. & *III*, iii. 54, 67 & alibi. Imo morte pejus. *III*, vii. 7, 9. & *III*, viii. 39, 60. & *III*, xiii. 11, 3, 5, 8. 16, 11. & IV: iii. 39, 40, 56, 57, 58, 59.

Exilii cauſa fuere Ovidio duæ res: Altera, quod libros de arte amandi ediderit, altera, quod Auguſtum in re turpi atque obſcœna inſcius deprehenderit, ſcilicet quod viderit Auguſtum inceſtum cum propria ſua filia committentem. *II*, i. 7, 9. & *II*, i. 103, 23, 27. & *II*, i, 207, & ſequentibus, 33, 34, & deinceps. *III*, V. 49; 50, 64, 65, 66. & V: vi. 28: 36.

Expugnabilis quid. IV, x. 65: 85.

Exſanguis proprie; & cur exſangues palleant. *III*, i. 55, 8.

Exulis habitus, qualis eſſe debeat. I, i. 4, 10.

F

F*Abula* quid. II, i. 396, 57.

Fabulæ emebantur. II, i. 509, 81.

Factiones aurigarum. III. xii. 23, 38,

Fama non ante, ſed, poſt mortem præclarorum virorum nomen dare ſolet. IV, x. 121, 122: 53, 54, 55. Solet ingenio ſtimulos ſubdere. V, i. 76: 83.

Fas pro æquitate. II, i. 205, 29.

Faſces & ſecures ſigna imperii conſularis. V, vi. 31, 36.

Fata ne ab ipſis Diis quidem immutari poſſe exiſtimabant Veteres. IV, iii. 18. 24, 25.

Favonius ventus unde dictus. I: ii. 27, 47.

Felices plurimos habent amicos. I, viii. 1. & 1.

Felle ſerpentis Getæ inficiunt ſagittas. V, vii. 16, 17, 18, 18. & V: x. 21. 21.

Feralia quæ. III, iii. 83, 8.

Feriæ vernales. III, xii. 17, 26.

Ferrum pro duro & aſpero. V, iii. 28, 40.

Fibræ. I, viii. 49: 51.

Fictilia vaſa. II, i. 489, 56, 57.

Fides amici ſpectatur in adverſis. I, iv. 29: & paſſim. Etiam in hoſte laudatur. *I*, viii. 24, & ſeq, 28, & porro.

Figuli & figulina. II, i. 489, 56, 57.

Filia Ovidii, Perilla maritum in Africam ſecuta eſt. I, iii. 19: 25.

Fingere propriè eſt formare. *II*, i, 489 : 57.
Flamma vigil, pro lampade. IV : v. 4, 6.
Flava unde Minerva dicta. *I*, ix. 1, 2.
Floralia, quomodo celebrari ſolebant. *II*, i. 310 : 16, 17.
Mos erat ut *Flores* ſpargerentur in ea via, per quam triumphantes ibant. IV, ii. 50, 69.
Senectus *formæ* eſt damnoſa. *III*, vii. 35, 42.
Formæ, quarum tota via in corradendo frumento conſiſtit, nunquam tendunt ad inanea horrea. *I*, viii. 9, 10.
Fortuna, quid, unde dicta? diſtinguitur à caſu. *II*, i, 197, 27. Dat & adimit opes pro libitu. *III*, viii. 41 : 48, 48. Vitrea eſt : dum ſplendet frangitur. ibid. Variabilis eſt. *III*, xi, 67, 79. Volubili globo inſiſtit, quia non modo cæca, ſed & inconſtans incerta ac varia eſt. V, viii. 7, 15 &c. 9, 16. &c. Pro ſtatu ac conditione hominis. *I*, i. 11, 25.
Fortunæ lumina pro felicitate. *I*, viii. 13, 15.
Fortunam ſequitur vulgus. *I*, viii. 1 &c. 13 : 1. &c, 15.
Quicunque humili *fortuna* contentus eſt, tutus vivit. *III*, iv. 26, 37.
Forum quid. *III*, i. 27, 43. Dicitur verboſum. IV, x. 18, 30.
Tria *fora* Romæ erant. *III*, xii. 25, 40.
Frater jure pars fratris appellatur. V, x. 37, 44. Ovidii ab adoleſcentia conferebat ſe ad eloquentiæ ſtudium. IV, x. 29, 30, 30, 31. Scripta ejuſdem authoris vocantur fratres. *I*, i. 107, 36, & alibi.
Fraudi eſſe, & in *fraudem* incidere. *II*, i. 493, 10.
Quantum ſit *frigus* in Ponto. *III*, x. per totum.
Qui *fulmine* tactus eſt, ſtupet. *I*, iii. 17, 18.
Fumoſus dicitur menſis December & cur. *II*, i. 491, 59.
Fumus in duas partes ſcindebatur, tum in crematione cadaverum Eteoclis & Polynicis fratrum mutuis vulneribus occiſorum : tum in eorum ſacris. V, V. 35, 38, 44, 47.
Furta pro adulteriis, quæ furtim committantur. *II*, i. 347 : 29.
Fuſcus, *fuſcare*. *II*, i. 487, 53.

G

Gallus vide *Cornelius Gallus*.
Ganges Indiæ fluvius eſt omnium fluminum maximus. V, iii. 23, 32.
Ganimedes, filius Troïs regis, & Ili Aſſaraci, qui à Diis raptus eſt in pincernam Jovis, cujus amaſius fuit. II, i. 406, 26.
Gemma eſt oculus, quem primo vitis emittit. III, xii, 13, 22.
Gèner Junonis pro Hercule, vide *Hercules*.
Gener Peliæ pro Admeto. II, i, 402, 19.
Geniale, an Geniale tempus? III, xiii. 17, 33.
Genius, quis Deus? ibid.
Germania ſubacta à Tiberio. IV, ii. 1, 112.
Geryon cur tricorpor dicatur. IV, vii. 16. 23.
Getæ populi in Schytia Europæa, vergunt ad Pontum in Orientem. I, iv. 62, 81. & II, i. 191, 8. & III,. x. 5, 12. Sunt pelliti & braccati. IV, vi. 47, 64. & V, ivi. 49, 45. & V, x. 33, 31, 34. Armis vexant Tomon. V, II 69, 74. & V, iii. 11. Horum deſcriptio. V, vii. 45. &c. 41, &c.
Getica regio nec vites nec arbores alit. III, xii 14, 16, 21, 27. Marticola vocatur. V, iii. 22, 29.
Geticum mare. I, iv. 62: 81.
Gigantes cœlum invadere parantes à Diis cæſi & fulmine interfecti ſunt. II, i. 71, 83. Serpentipedes ſeu Anguipedes unde dicti. IV, vii. 17, 27.
Gladiatores. II, i. 17, 22. Ludi *gladiatorii* ubi fiebant? II: i, 282: 44.
Glacies. III, x. à verſu 20. ad finem uſque.
Gloria ardua vadit per præceps iter. IV, iii. 74, 69. Solet ingenio ſtimulos addere. V, i. 76, 83. & V, xii. 37, 38, 39.
Gorgones quæ, & unde dictæ. IV, vii. 11, 17.
Græci, qui ſemel tempeſtatem evaſerunt apud montem Capherea, ſemper loca illa devitant. I. i. 83, 10. Quos barbaros vocant. II, i. 306, 32.
Gyges Cœli & terræ filius, fuit *gigas* centimanus.

H

Habitus exulis eſt incultus & lugubris. I, i. 4, 7.
Hædi ſive *hœdi* ſignum cœleſte in ortu & occaſu tempeſtatem pluviamque ciens. I, x. 13, 20.
Hæmon Antigonem amaſſe dicitur. II, i. 402, 17.
Hæmonii equi fuere equi Acchillis Theſſali. Nam Theſſalia etiam *Hæmonia* ſive *Æmonia* dicta fuit à mon-

à monte. III, xi. 28: 39.
Halcyon & Ceyx in halcyonas mutantur. V, ii. 60, 59.
Harpiæ quot, & unde nomina habeant. IV, vii. 17, 26.
Harpina & Pſilla, equi quos Pelops è Phrygia veniens ſecum duxit. II, i. 386, 86.
Haruſpices quando litatum exiſtimabant. I, viii. 49, 50.
Hecatombe ſacrificium in quo centum unius generis victimæ mactabantur. II, i. 75, 81.
Hector, Priami filius valde ab uxore Andromache amabatur. I, V. 19, 29. Fuit vir fortis. Hinc *Hector* ſæpè pro viro forti ſumitur. III, xi. 26, 38. Laudavit Patroclum, qui indutus armis Achillis ſibi reſtitit. I, viii. 30, 31. Innotuit infortunio Trojæ. IV. iii. 75, 7, 8.
Hectoris urbs pro Troja, I, ix. 7, 28. Uxor. V, xiv. 37, 53. Vide Andromache.
Hedera ſive corona ex *hederā*, quæ & Baccho ſacra, convenit Poëtis ſed felicibus. I, vi, 2, 3: 3, 4.
Helena à Paride rapta cauſa fuit excidii Trojani. I, iii. 76, 4.
Helicon mons Bœotiæ, in quo degunt Muſæ, & iis ſacer. IV, i. 50, 51, 63. & IV, x. 23. 120, 36, 52,
Helle novercales inſidias metuens, cum vellet cum Phryxo fratre ariete aureo Pontum trajicere, in mare decidit, eique nomen dedit *Helles* mare, quod *Helleſpontus* vocatur. III, xii. 3, 6.
Helleſpontus. I, ix. 15, 27, 25: 26, 47, 49.
Helvius Cinna fuit Poëta laſcivus. II, i. 435, 69.
Hercules Jovis & Alcmenæ filius. II, i. 402, 404: 17, 18, 24. Ejus uxor. II, i. 405, 25. Ex hoſte factus eſt gener Junonis, cujus filiam Heben in cœlo uxorem duxit. III, V. 42, 55, 56. Muſagetes dictus. III, i. 69, 8.
Hermione Menelai ex Helena filia, ab avo materno Tyndaro deſponſata eſt Oreſti, indignante Menelao, qui illam Pyrrho deſpondit, qui propterea ab Oreſte occiſus eſt. II. i. 399, 10.
Heſperia pro toto occidentali plaga. IV, ix. 22: 26.
Heſperus. I, ii. 72, 98.
Hexametron conſtat ſex pedibus. III, i. 11, 15, 16.
Hircus Baccho immolatur, quia vitem depaſcit. II: i. 381, 3.
Hippolytus Theſeï & Hippolytæ

polytæ filius, de quo Seneca Tragœdiam ſcripſit, fruſtra à noverca Phædra amatur. *II*, i. 383, 78, 79.
Hippotades dicitur Æolus & unde. I, iii. 19, 57.
Hirundo veris prænuncia, cur ſub trabibus nidos faciat. *III*, xii. 10, 14, 15.
Hirſutus pro ſevero, horrido. II, i. 59 : 16.
Hiſtoriæ etiam amori inſerviunt. II, i. 259, 15, 16, &c.
Homerus quid ſcripſerit. II, i. 371, 375, 61, 66. Vide *Mæonides*: Fuit pauper. IV, x. 22 : 35.
Hominis immitis & ἀςόργε notatio. III, xi. 3, 3.
Homines Dianæ Tauricæ immolabantur. IV, iv, 63, 64, 87, 91, 93, 95, 96.
Honores pro muneribus ſive Magiſtratu. IV, x. 33, 45.
Horatius Poëta Lyricus numeroſus & fluens cur dicatur, Natus eſt ante Ovidium annis 22. IV, x. 49, 64, 65.
Horteaſius laſciva carmina ſcripſit. II, i. 431, 80.
Hoſpes quis. II, i. 488, 55. Pro peregrino. III, i. 20, 30, Turpius ejicitur quam non admittitur. V, vi, 13, 12.
Hoſpitalia, II, i, 491, 58.
Hoſpites ſuos Dianæ immolabant Tauricæ regionis incolæ, IV, iv, 63, 87.
Hoſpitium quid, *II* i, 488, 55, & III, xii. 54, 80.
Hyades ſtellæ in fronte tauri ita dictæ ab ὕειν *pluere I*, x, 16, 24,
Hybla urbs vel mons Siciliæ, cujus ager floribus & thymo abundabat, optimique mellis copiam dabat. V, vi, 38, 43, & V, xii, 23 : 27,
Hyems pro aſperis hyemalibus tempeſtatibus, I, i, 42, 62.
Hyemis deſcriptio, III, x, per totum.
Ovidius videtur ſentire *hyeme* annum finiri, vere autem incipere, *III*, x, 4, 5.
Hylas filius Theodamantis, quem *Hercules* rapuit, ac poſtea ſemper ſibi comitem habuit. *II*, i. 405, 25.
Hymettus mons Atticæ regionis, qui floribus ſemper veſtitur. Hic mel optimum gignit. V, iv. 30, 26.
Hypemneſtra ſola ex Belidibus, invito patre, maritum ſuum ſervavit. *III*: i. 69 : 98.
Hyrtacus Trojanus pater Niſi. *I*: iv. 24 : 27.

I

Iaſius Jovis & Electræ filius, frater Dardani & Armo-

Armoniæ Cadmi uxoris, cum quo concubuit Ceres. Hic ſumpta uxore Cybele, Corybantem genuit. II, i. 300, 70.
Icarius patria Lacedæmonius, pater Pelopes. V, v. 44, 57.
Icarium mare. I, i. 90 : 19, 20.
Icarus Dædali filius ſua temeritate mortem ſibi accerſivit. I, i. 90 : 18, 19. & III, iv. 21, &c. 3, &c.
Ida mons altiſſimus Trojam ſpectans ; eſt etiam mons Cretæ. IV, i. 42 : 52.
Ignavia & deſidia ingenia quaſi ſitum contrahunt. V, xii. 2 : 3.
Ignis pro fulmine. I, i. 82, 8. Veſtæ ſacer extingui non debebat. III, i. 29, 46.
Igne nihil utilius, incendiarii tamen eo abutuntur. II, i. 267, 23.
Ilia quæ, & quomodo gravida facta à Marte. II, i. 26 : 17.
Iliades puer pro Ganimede. II : i. 406, 26. Vide *Ganimedes.*
Iliades Remus, vide *Remus.*
Ilias Homeri. II, i. 371 : 61, 62.
Ilium antea Troja dictum, urbs Phrygiæ ſive Troadis. I, iv. 60 : 61.
Illyria, Illyris, Illyrium hodiè Slavonia dicitur. I, iii. 121, 59.
Illyrii, quinam. II, i. 225, 68.
Imbria terra. I, ix. 18.
Inachus, fluvius, pater *Iſidis.* II, i. 297, 61.
Inceſtus ſive inceſtum, quale crimen. II, i. 503, 73.
Incus inſtrumentum ferreum, ſuper quod fabri ferrum cudunt. I, vi. 29 : 28.
Incude media opus ablatum dicitur, cum pars perfecta, pars imperfecta relinquitur. ibid.
Indeclinata amicitia. IV, v. 24 : 26.
Indelibatus pro illæſo, integro. I, iv. 28, 33.
Indeploratus. III, iii. 46, 66.
Indus decolor, ſive diſcolor, id eſt niger & mali coloris eſt, & undè. V, iii. 24, 33.
Infantes Romani ſolebant, ſimul ac editi eſſent humi deponere, & opem Deam invocare, quæ naſcentibus opem ferret. Quos autem alere decreverant, eos humo tollebant, cui rei Deam Levanam præficiebant, quæ ſcilicet pueris de terra levandis præeſſet. IV, iii. 46, 69.
Ingenui non ſunt patientes laborum. I, iv. 72, 90.

Ingenuus pro pudico. II: i. 304: 77.
Iniquus. I, ii. 6: 12.
Inſigne pro nota. II, i. 247: 97.
Inſignia quæ dicantur. ibid.
Inſtita tenuis faſciola, quæ ſtolæ infimam partem ambiebat, limbus infimus veſtis matronalis, ſumitur pro nupta vel matrona. II, i. 248. 78.
Iô vox clamantis in triumpho. IV, ii. 47, 73, 71.
Iô Inachi fluvii filia, à Jove in vaccam converſa, cui Juno œſtrum immiſit, & toto orbe fatigata, tandem in Ægyptum pervenit, & illic in *Iſidem* converſa eſt, ab illa *Ionium* mare dictum. II: i: 297: 63, &c.
Iole Euryti OEchaliæ regis filia, ab Hercule amata, & poſtea filio ejus Hylo uxor data. II, i. 405: 22.
Ionium mare, quodnam. I: iii. 105: 36. & II: i. 297: 66.
Iphias. Euadne *Iphiæ* filia. Vide *Euadne.*
Iphigenia Agamemnonis filia, Pelopis neptis, Dianæ victima deſtinata, ab illa liberatur, & ejus loco cerva ſupponitur. Hæc Dianæ tauricæ ſacris præfecta eſt. IV, iv. 67, 77, 94: 9. Cum fratre Oreſte aufugiens tranſtulit ſecum Dianæ ſimulacrum. IV: iv. 80, 82, 16, 17.
Irus pro pauperrimo. III, vii. 42, 49.
Iſis prius *Io* nominata, filia Inachi fluminis Dea Ægyptiaca, & ejus ſacra. II: i. 297: 61, &c.
Iſter, ſive Danubius cur ſextiplex dicatur. II: i. 188, 189: 2, 9. & III: x. 38: 45. Fuit terminus imperii Romani. II, i. 197, 203: 15, 17. Fluit inter Tomon & Sauromatas. III: x. 7: 16, 17. & IV: x. 119: 31, 51. & V: vi. 2: 2. & V, x. 1: 2. Aliquando congelat. III: x. 29: 47, 48.
Iſthmus bimaris. I: x. 5: 9.
Ithaca vel *Ithace* Inſula in mari Ionio, ante Epirum dicta, in qua regnavit Ulyſſes, qui inde *Ithacenſis* & *Ithacus* dicitur. I: iv. 67: 85.
Itys à matre ſua occiſus, & quare; is poſtea in Phaſianum mutatus eſt. II, i. 390: 93.

J

J*Azyges* & Colchi, qui populi. II, i. 191: 5.
Judex pro critico. I, i. 37, 54.
Judicis officium. I, i. 37, 54, 55, 56, 57:
Judices infernales ſunt. Minos,

Minos, Æacus & Rhadamantus. IV: x. 88: 12.
Juno Saturnia dicta. Hæc Iö in vaccam convertit, & per totum orbem in Ægyptum uſque egit. II: i. 297, 65, 66.
In *Junonis* æde ſæpè cogitant quam multis illa pellicibus indoluit. II: i. 291: 54.
Junonis gener pro Hercule. III. v. 42: 55, 56.
Jupiter, Opis & Saturni filius, in aureum imbrem mutatus, in Dianaæ gremium decidit, undè illa prægnans facta eſt. II: i. 401: 14. Cum Herculem gigneret ex duabus noctibus unam fecit. II: i. 402: 16. Si mitteret fulmina quoties homines peccant, brevi foret inermis. II: i. 32, 33, 41. Poſtquam detonuit ſerenitatem rurſum inducit. II: i. 35: 41, 42. Pro Auguſto. I. i. 81: 7. & I: iii. 121: 67. & I, iv. 79. ac pluribus in locis.
In *Jovis* æde ſuccurrit quam multas matres ille fecerit. II: i. 289. 296: 53.
Jovis ignis pro fulmine. I: iii. 11: 18. Telum pro fulmine. IV, ix. 14, 18.
Jovi ſorte obtigit cœlum, Non vacat exiguis rebus adeſſe. II: i. 216: 97.

L

Laboris tædium fallitur cantando. IV: i. 5, & ſeq: 6, & deinceps.
Lacheſis parcarum una. V. x. 44: 44. Vide *Parcæ*.
Lachrymæ doloris ſolatium ſunt. IV, iii, 31: 54. Inevitabile malum leniunt. V: i. 59, 57.
Laërtius heros eſt Ulyſſes, Laërtis filius. V: v. 3: 6.
Lampſacius ſive *Lampſacium*, urbs Aſiæ ad Helleſpontum. I: ix. 26, 45, 46.
Laodamia Acaſti filia mortuum maritum Proteſilaum, ſive ejus umbram, amplexa, dolore exanimata eſt. I: iii. 91: 21. & I: v. 20: 30. 31. & II: i. 402: 21. & V: v. 51: 71, & V: xiv. 33, 51, 57.
Lar, *Lares*, & *Larium* unde nomen habeant. I: iii. 30, 43: 42, 63: & I: ix. 468. Pro domo. III: xiii. 52: 78.
Latium, quæ pars Italiæ, & unde dictum. IV: ii. 69, 92.
Latmus vel *Latmius*, mons Cariæ. II: i. 212. 69.
Latmius heros pro Endymione. ibid. Vide *Endymion*.

Latona & *Latonia* proles permiſere Niobem prolem ſuam à ſe extinctam flere. V, I. 45, 57.
Latonia ſtirps, id eſt, Apollo. III, ii. 3 : 4.
Latrunculorum ludus. II, i. 477, 34.
Bene qui *latuit*, bene vixit. III, iv. 25, 36.
Latus clavus & *Laticlavii*. IV, x. 29, 35 : 41. 48.
Laurus maximè in honore fuit apud Veteres dicata triumphis, &c. III, i. 39 : 65, 66, 67. Ab Apolline amata & quare. III, i. 49, 70.
Laus vide *gloria*.
Leander Helleſpontum tranare ſolebat. III, x. 41 : 66, 68.
Lemnia ſaxa. V, i. 63 ; 62.
Lemnos ſive *Lemnum* inſula, Vulcano dicata. ibid.
Leoni ſatis eſt corpora proſtraſſe. III, v, 33 : 45.
Leones Pœni ſive Africani maximi ſunt & ferociſſimi. IV. vi. 5, 8.
Leſbia Catulli amica vocabatur Clodia. II. i. 427 : 60.
Leſbia vates dicitur Sappho, quia in inſula Lesbo nata eſt. III, vii. 20 : 25.
Lethe fluvius apud inferos, ἀπὸ τῆς λήθης, .i. ab oblivione, ſic dictus, quod ejus aquam ſi quis guſtaſſet, mox rerum omnium præteritarum obliviſceretur. I, vii. 36, 45. & IV, ix. 2, 6.
Lethæis aquis quæ ſubmerſa dicuntur. IV : 2, 9.
Leucadiam amavit Varro. II, i. 439, 76.
Leucadium mare. V, ii. 76 : 83.
Lucadius Deus pro Apolline. III, i. 42, 70.
Levana Dea præerat pueris de terra levandis. IV, iii. 46, 62.
Liba propriè. III, xiii. 17, 22. Solebant Diis offerri, diebus natalitiis. IV, x. 12, 13.
Liber ſive Bacchus, vide *Bacchus*.
Liber unde dictus. I, i. 1, 4. & I, vi. 35, 43.
Liber primus Triſtium creditur conſcriptus in itinere. I, i. 40, 60.
Libri appellantur viſcera ſcriptoris ſui. I, i. 107, 36. Amorum & de Arte amandi fuere Ovidio cauſa exilii. I, i. 21, 24 : 32, 36. & II, i. 61, 72. & paſſim. In illis nihil eſt contra leges. II, i. 243, &c. 92.
Libri olim non erant per folia compacti, ui apud nos, ſed in forma cylindri convoluti, unde & volumina dicta ; quæ

qui legerent evolvere cogebantur. II, i. 238: 86.
Tóga *libera*, quænam. IV, x. 38, 40.
Liberalia unde vocentur, IV, x. 38, 40.
Liberalibus feſtis *Libero* patri, id eſt Baccho hircus mactabatur, & quare. II, i. 381, 75.
Libertatis atrium, II, i. 71, 72: 10, 11.
Lima inſtrumentum fabrile, quo ferrum, aut aliquid aliud terendo expolitur. Hinc *ultimam limam adhibere*, pro emendare ac perpolire. I, vi. 3?, 39.
Limen offendere ſiniſtrum erat omen Veteribus, cum domum ingrederentur, aut cum domo egrederentur. I, iii. 55: 77.
Literæ ſolatio ſunt in adverſis. I, x. 12, 19.
Littus propriè maris eſt, ripa fluminis. V, ii. 53, 67.
Littus arare pro *operam perdere*. V, iv. 48, 37.
Livia Druſilla uxor Auguſti. II, i. 162, 78. & IV, i. 11, 18.
Livor pro invidia. IV, x. 123, 16.
Lotus vel *lotos* fructus arbuſculæ cujuſdam, qualis, & *Lotophagi* qui. III, i. 31, 38. & IV, i. 31, 38.
Lucifer, cum ſolem antegreditur, dicitur *Phoſphorus*, & cum ſolem ſubſequitur, *Heſperus*. I, iii. 72, 98. Eſt Veneris Planeta. III, v. 55, 56: 71, &c. Filium habuit Ceyxem, qui in Halcyonem mutatus eſt. V, iv. 6c. 59.
Lucretius Poëta ſentit ignem, ut alia corpora fieri ex concurſu atomorum. Quid ſcripſerit. II, i, 425: 53, 54, 55. 56. 57.
In *luctu* capillum & barbam Romani non tondebant, & crines pulvere fœdabant. I, iii. 90: 19, 29, 24. Quid mulieres faciebant. III, iii. 48: 59, 62, 63, 94.
Ludere pro ſcribere. IV, x. 1: 3, 4. Citat Min-ellius hic locum Virgilii Bucol. Ecl. I. Malè meo judicio. Nam ſi animadvertas, facile intelliges *ludere* ibi ſumere pro *canere*, vel *tibia canere*. Dicit enim Tityrus:
Ludere quæ vellem, calamo permiſit agreſti.
Dixerat illi ante Melibœus:
Tu Tityre lentus in umbra reſonare doces Amarillida ſylvas.
Ludi & *Ludi* ſæculares. II. i. 25, 33. Etiam nequi-

nequitiæ ſemina præbere poſſunt. II, i. 279 : 39. Vernales apud Romanos. III, xii. 19 : &c. 31, &c.
Luna rem habuiſſe dicitur cum Endymione & quare. II : i. 299 : 69 :
Lupata undè dicta. IV : vi. — 4 : 7.
Lupi duri pro frænis. ibid.
Luſor pharetrati amoris pro Ovidio. V : i. 22 : 26.
Luſus varii, qui omnes tempus noſtrum, rem irrecuperabilem, perdere ſolent. II : i. 271, &c.
Luſtrum quinquennale tempus undè dictum. IV : viii. 32 : 42.
Per *Luſtra* priſci illi Romani tempus deſignabant, poſteri vero per Conſules. IV : x. 78 : 9.
Lybia regio Africæ. I : iii. 29 : 26.
Lycaon Rex Arcadiæ ſive Parrhaſiæ, Caliſtonis pater. I : iii. 48 : 72.
Lycaonius axis unde dictus. III : ii. 2 : 3.
Lycoris à Cornelio Gallo carminibus celebrata. II : i. 445 : 86, 87.
Lycurgus Thraciæ Rex undè bipennifer dictus. V : iii. 39 : 56, 57.
Lyde amica Calimachi. I : V. 1 : 3.
Lyæus Bacchus unde dictus: ejus mater fuit Semele. II : i. 401 : 16.
Lyrneſis pro Briſeïde, id eſt Hippodamia Briſeïs filia, ſic dicta ab oppido *Lyrneſo*. IV : i. 15 : 19.

M

Macer vide *Æmilius Macer*.
Macareus Æoli filius, mutuo Canaces ſororis ſuæ amore correptus cum ea concubuit, puerumque ex ea ſuſcepit. Hic re cognita fuga ſalutem quæſivit, & Apollinis ſacerdos factus eſt. II : i. 384. 81, 82.
Mæonides, ſive Bacchæ fuere mulieres, quæ Baccho orgia celebrabant. IV, i. 41, 48.
Meonides dictus Homerus. I. i. 47, 69. & II, i. 376, 70. & IV : 2 : 35. An à Patre Mæone nomen habeat, ut autor noſter autumat : an potius à Mæonia regione Minoris Aſiæ, quæ poſtea Lidia dicta eſt, judicent alii. Quanquam prior ſententia mihi magis arrideat ; tum quia certum eſt Mæonem Homeri patrem fuiſſe, unde gentile nomen Mæonides : tum, quia de patria Homeri ambigitur. Septem enim urbes de patria ejus contendunt.

Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamis, Iòs, Argos, Athenæ
Vide apud Argellium vel Aulum Gellium. Lib. 3. Cap. 11.
ἑπτὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν ὁμήρου,
Σμύρνα, Ῥόδος, Κολοφὼν, Σαλαμὶν, ἴος, ἄργος, Ἀθῆναι.

Mæonius vates pro Homero. IV, iv, 2, 35.

Meotis palus in Scythia. III, xii. 2, 4.

Magiſtratus, qui primo adoleſcentibus darentur. IV, x. 33, 45.

Magna mala tempore augentur, parva minuuntur. V, ii. 11, 12. 14, 15. Quo quis *major*, eo facilius iram deponit. III. v. 32, 33, 40, &c.

Mala, quæ Ovidium preſſerunt tot ſunt, ut fidem ſuperent. I, iv. 45, & deinceps.

Malus pro malevolo, inimico, adverſario, & invido. I : i. 29 : 44.

Manes pro anima à corpore ſecreta. III : xi. 23 : 44.

Manum dare, pro opem ferre. III : i. 2 : 7.

Manum ſummam imponere. I : vi. 28, 37.

Manus victas dare, eſt ſe victum fateri. I, iii. 88, 15.

Mare Icarium. I. i. 90, 19, 20.

Mars unde dictus. Rem habuit cum Venere. II, i. 296, 60, 61, 62.

Martius menſis regnante Romulo fuit principium anni. III : xii. 2, 3.

Medea cum Jaſone fugiens partem Eetam trucidavit, fratrem Abſyrtum ejuſque membra fruſtilatim concidit, ac paſſim per agros diſiecit, quæ dum pater colligeret aufugit. III, ix. 6, 8, 9, 10, 16. Irata, quod Jaſon, ſe repulſa, Creuſam duxiſſet uxorem, in ultionem filios illius & ſuos jugulavit Peliam patrem ipſius occidit, Creuſam mariti ſui uxorem combuſſit. II : i, 386, 387, 526 : 88, 89, 8. & III : ix. 9 : 16. Hujus currus à draconibus trahebatur. III : viii. 3 : 5.

Media plebs. I : i. 88 : 17.

Medicina & ſalutares & noxias herbas monſtrat. II : i. 269, 270 : 26.

Meduſa unde pro capillis pulcherrimis angues acceperit, & cur Gorgon ſit dicta. IV : vii. 11 : 17. & IV : v. 20, &c. 36, &c.

Megara Herculis uxor, quam Creon rex Thebarum, hujus enim filio erat, illi uxorem dedit. II : i. 405. 24.

Meleager Oëne Calidoniæ regis filius, cum mater fatalem ejus ſtipem in ignem

ignem conjeciſſet, ille intus exuſtis inteſtinis omnibus miſere periit. I: vi. 18, 21, 22.

Memmius Poëta mordaciſſimus. II: 433, 69.

Mœnetiades pro Patroclo. I. iv. 25: 21. Vide *Patroclus*.

Menander Græcus Poëta ſcripſit Comœdias centum & octo, cum quibus omnibus, à ſe converſis in mari periit Terentius. II: i. 369: 57, 58, 59.

Meretrices nudæ floralia celebrabant. II: i. 310: 86, 87:

Merops Clemenes maritus, & Phaëtontis pater putativus. III: iv. 29, 30: 41, 42, 43, 44.

Mens etiam loca vetita intrat, imo in cœlum ipſum aſcendit. IV: vi. 57. 60: 81, 82. 83.

Menſa erat apud Romanos rotunda. II: i. 454: 97.

Meſembria urbs Thraciæ, hujus incolæ *Meſembri* vocabantur. I: ix. 37: 63.

Meſembriacus portus. ibid.

Metamorphoſeon libri quindecim. I. i. 115: 48. & Hos combuſſit ipſe Naſo; verum cum pluribus exemplis conſcripti extarent, abolere non potuit, ſed imperfectos reliquit. I: vi. 1. 13: 15. & II: i. 93: 73. In hoc opere laudat potiſſimum Julium Cæſarem & Auguſtum. II: i. 65. 76. & III: xiv. 19. 28.

Metella fuit celebrata ſub perſona Perillæ, II: i. 437: 75.

Μετεμψύχωσις Pythagoræ. III: iii. 61: 78.

Meterea urbs ſupra Thyram fluvium. II: I. 191. 7.

Metius Suffetius, Albanorum Dictator, juſſu Tullii hoſtilii quadrigis diſtractus eſt. I: iii. 76: 4.

Miles pro calculo ſive latrunculo. II: i. 77: 34. &c.

Mileſii incolæ Mileti urbis (nomen habentis à conditore Mileto) impudentiſſimi fuerunt. II: i. 413: 38. Horum colonia fuit Tomos vel Tomon locus exilii Ovidii. III: ix. 3: 4.

Miletis urbs quæ? I: ix. 41: 69.

Milites ſinguli, perfuncta militia, donantur ſeptenis, pluribuſve aliquando jugeribus terræ, quo poſſent reliquum vitæ tutò agere. Solebant autem, cum à militia diſcederent arma alicui Deo ſuſpendere. IV: viii. 21: 27, 28, 29.

Mimi unde dicti. II. i. 4, 515: 63, 90, 91.

Minerva ex Jovis cerebro ſine

ſine matre procreata, unde flava dicta. I: ix. 1, 2: 3. 4. Dicitur pugnax, quia belli Dea & bellicoſa eſt. III: ix. 7: 13. Ejus ſimulacrum navis, qua vehebatur Ovidius, inſigne & tutela fuit. I: ix. 1. 2, 3, 4. Agna illi mactabatur. I: ix, 43: 62.

Minium rubri coloris eſt, Belgis *vermellioen.* I: i. 7: 16.

Minotaurus. IV, vii. 17, 29.

Minya urbs Theſſaliæ. Hinc *Minyæ* ejus urbis incolæ, ſic dicti vel à *Minya* Neptuni filio, vel a *Minya* Orchomeni rege Chryſæ filio: hi ponuntur pro Argonautis. III: ix. 13: 25.

Miſeris etiam obſequi tenemur. V: vii. 30: 41, 38.

Mons Capitolinus, vide *Capitolium.*

Monumentum quid propriè ſignificet. II: i. 418: 46.

Mordere dictis, eſt maledictis & calumniis proſcindere. I, i. 25: 39.

Morituri ſolent ſuis aliquid mandare. II: i. 55: 73. & III: iii. 43, 50.

Mors omnia mala tollit. IV: vi. 50: 68.

Omnia noſtra ſunt *mortalia.* III: vii. 43. 52.

Mortuorum oculos ſolent propinquiores claudere. III: iii. 44: 52, 53.

Mulciber unde dicitur Vulcanus, fuit contra Trojanos. I, ii. 5, 8.

Mundum non eſſe æternum, ſed periturum canit Lucretius. II: ii. 426, 56, 57.

Muſa Teia pro Anacreontis carmine. II: i. 354: 52.

Muſæ ſunt novem ſorores, Jovis, & *Mnemoſynes* filiæ, & quæ. II. i. 3, 13, 5, 17. Pierides dictæ unde. III, ii. 3, 4. & III, vii. 4: 5, & IV: i. 28, 35. Levant dolorem. IV, x. 112. & ſeq: 42, & porro. Quamvis Ovidio nocuere, tamen iis vacabat. III, viii. 9, 11.

Muſtum vocatur calidum & quare. III: x. 72: 10.

Mycenæus, id eſt Agamemnon Mycenæ rex. II: i. 400: 12.

Mynia vide ſupra *Minya.*

N

N*Ævus* quid. V, xiii. 14: 19.

Narratio fallit tempus & & tædium morbi. III, iii. 12, 16, 17.

Natalis celebratio. III: xiii, 14. &c. 17. &c. & IV, x. 12, 22. 23.

Natandi artem quidam ſcripſit. II, i. 486: 50.

Nauplius rex Eubœæ, Pater Palamedis, filii ſui necem quomodo ultus ſit. I: i. 83: 12.
Naves ſola aura & velis tardius procedunt, velis & remis celerius. I, i. 91, 21.
Neptunus Deus maris. I, ii. 1, 1. Ulyſſi iratus vitam illi adimere conatus eſt, & quare. I, ii. 9, 18, 20, & III, ii. 63, 89. & IV, iv. 78, 96. Fuit Palladis patruus. I, ii. 10, 21. Huic mare ſorte obtigit. *II*, i. 53, 64. Cum Meduſa concubuit in templo Minervæ, & Pegaſum genuit. IV, vii. 17.
Neritus mons in inſula Ithaca, undè Ulyſſes *Neritius* dux dicitur. I. iv. 58, 73.
Neſtor, Pylius appellatus à Pylo patria ſuâ, Nereï & Chloridis filius, trecentos annos vixiſſe dicitur. V, v. 62, 74.
Nihil prodeſt, quod non lædere poſſit idem. II, i. 266.
Nilus fluvius Ægypti dicitur jocoſus. I, ii. 8, 5.
Niobe Tantali filia, ſoror Pelopis, & Amphionis uxor lugebat ſeptem ſuos filios ac totidem filias ab Apolline & Diana interfectos. V: i. 57, 55. Lætari non potuit. V xii. 8, 2, 10.
Niſus cum amicum ſuum Euryalum ab hoſtibus circumventum inde eripere non poſſet, maluit ſe certiſſimæ morti objicere, quam illum deſerere. I, iv. 24, 25. & I, viii, 33, 26, 24.
Nix quanta cadit ubi Ovidius exulabat. III. x. 13 & ſeq', 25 & deinceps.
Noctis periphraſis. I, iii. 22, 29.
Nomen Romanum pro imperio Romano. II i. 156, 71.
Non eſt ἐξὸν ἐςι id eſt, non licet. III, iv. 55, 79.
Notus pro vento ſæviſſimo. I: ii. 15. 28. Ejus deſcriptio. I: iii. 8, 30.
Novercæ miſcent acomita. V, vii. 16. 18.
Noviſſimus idem quod ultimus ſeu poſtremus. II, 199, 22.
Nubes dicitur à nubendo, id eſt, tegendo cœlum. I, iii. 13, 107, 20. 42. Animi pro triſtitia. I, iii. 13, 19.
Nubilus pro obſcuro ac ideò triſti. I, i, 40, 59.
Nubila tempora pro rebus adverſis. I, viii. 6, 5.
Nuntii periphraſis. III, xii. 43, 65, 66.
Nurus pro caſtis fœminis. II, i. 244, 93.

Oculus

O

OCulus vitis. III, xii. 13, 22.

Odeſſos vel Odeſſon urbs, Mileſiorum colonia. I, ix. 37, 64.

OEdipus Latii & Jocaſtæ filius, patrem occidit matremque uxorem duxit I. i. 114, 44.

OEnomanus rex Elidis & Piſæ, quomodo Pelopi filiam ſuam Hippodamiam uxorem dederit. II, i. 385, 85.

Oleo ungebantur athlethæ, & quare. III, xii. 21, 34.

Olor vide Cygnus.

Olympici ludi, Olympia IV, x. 96, 20, 21.

Siniſtrum omen putabant, Veteres limen offendere cum domum ingrederentur, aut domo egrederentur- I.iii. 55 : 77.

Ops filia cœli & Veſtæ, uxor Saturni, dicitur turrigera, & quare. II : i. 24 : 30. 31.

Orbis ultimus. I : i. 125 : 56, 57.

Oreſtes Agamemnonis filius, ſic appellatus ob feram & montanam naturam, matrem Ægiſthum occidit. II : i. 395 : 1, Poſt interfectam matrem Clytemneſtram furiis agitatus eſt. Hujus fidiſſimus amicus fuit Pylades, qui pro illo mori voluit. I : iv. 22 : 24. & I : viii. 27 : 30. & III. xi. 59. &c. 84. &c. & IV : iv. 70 &c. I &c. V : iv. 25 : 21. &c. V : vi. 21. 25. Thoantem occidit. IV : iv. 69 : 97. Et Pylades, corporibus duo, voluntate & affectibus unus, id eſt iidem, erant. IV : iv. 71, 72. 1, 2, 3.

Orpheus Calliopes & Apollinis filius cithara canendo ſylvas & ſaxa traxit : ad inferos deſcendit repetitum uxorem Eurydicen. IV : i. 17, 18 : 22, 23.

Oriens undè purpureus & rutilus vocetur. I : ii. 27 : 44.

Otia pro ſtudiis. I: vi. 26 : 34.

Ovidius ex nobiliſſima Naſonum familia ortus ; fuit Poëta ingenioſus & eruditus. I : V. 4 : 8. Ad poëſin natus clam patre poëſi operam dabat. IV. x. 19, 20 : 31 &c. Fuit Centumvir & centumviratum bene geſſit. II : i. 93, 94, 9, 10, 11. 13. Mediocres poſſedit divitias. II, i. 13, 15 : 34. Fuit eques. IV : ii 6 : 25. & IV : x. 8 : 15, 16, 17. Fuit triumvir capitalis. IV : x. 34 : 46. Quando floruit. IV : x. 54 : 72. Primum librum triſtium

triſtium ubi ſcripſit I, i. 42: 64. Quibus de cauſis relegatus & in exilium miſſus. I, i.23,55,68: 35. 78,79,91. & II, i. 104: 23. & alibi. Ejus amor erga piam uxorem. I, ii. 37,58,61,62,63. & III, iii. 15, &c. 21, Tres uxores duxit, primam anno ætatis ſuæ circiter 16. cum duabus prioribus divortium fecit; cum tertia diu vixit. IV,x,69. &c. 88, &c. Jubet uxorem in luctu modo aliquo uti. II,iii, 48 &c. 91,&c. Hortatur ut omnia patienter ferat. V, iv. 3, 4. & V, xi, 1, 1. & V, xiv, 1 9, 25, 26, 27. Immortalitatem id eſt immortale nomen illi pollicetur. V, xiv. 1, 1, 14. Vitam ſuam exponit. IV. ix. per totum. Vita fuit verecunda, & diſſimilis libris amatoriis. I, viii, 8: 58, & alibi. Fatetur peccatum ſuum errorem fuiſſe & imprudentiam non ſcelus. I, ii. 98, 29. 30, & III, V, 38, 49. 86, 56, 57, 64, 65, 66, 68, 11, & paſſim. Multa ſua ſcripta cremavit. IV, x. 62, 63, 82, 83, & V, xiii. 60, &c. 61, Innumerabilibus malis preſſus fuit. I, iv, 45, &c. 59, 9, &c, & IV, iv, 59, &c, 61, &c, & V, i. 30, 33, & V, ii. 20 ad 30: 32 ad 35. & V, vi. 37. &c. : 42, &c : & paſſim. Amici ejus qui in officio manſerunt. I, iii. 16, 22, & I, iv. 32, 33. & alibi. Comites ab Auguſto adjuncti illi in itinere mortem inferre tentarunt. V, ii. 30, 34. Ejus pater ad annum nonageſimum pervenit. IV, x. 77, 99.

P.

PAdus à Phaetonte Græcè Eridanus dictus. III, iv. 30, 41. & V, ii. 13, 17.

Pæantius pro Philoctete *Pæantis* filio. V, i. 61, 68. Vide *Philoctetes.*

Palamedes Nauplii filius, dolo Ulyſſis miſerè periit. I, i. 83, 12. & I, ii. 9, 18.

Palatini Dii. I, i: 71, 94.

Palatium, quid, & undè dictum: ſumitur etiam pro domo imperatoria regia aut magnifica. I, i. 69: 92, 95. III, i. 31, 49.

Palinurus gubernator navis Æneæ, ſomno oppreſſus in mare decidit. V, vi. 7, 6.

Palladium quid, & ubi ſervaretur. ac quinam illud è Troja ſuſtulerint.

rint. III, i. 29, 45.
Pallas quæ & Minerva appellatur, Neptuni neptis ex Jovis celebro ſine matre creata. I, ii. 10, 21. & III, xiv. 13 : 19, 20. Eſt Dea prudentiæ. I, iv. 76, 95. Ejus templum fuit in palatio. III, i. 29, 15. Fuit invita à Jove Vulcano deſponſata. II. i. 293, 57. Armigera & armifera dicitur. IV, x. 13, 15. Adverſabatur Trojanis. I, ii. 6, 12. Adfuit ſemper Ulyſſi. I, ii. 9, 18. & I, iv. 76, 95. Cur Erichtonium ſuſtulerit. II, i. 293, 57:
Pallas pro oleo, cujus inventrix eſt. IV, v. 4, 7.
Palma pro victoria & quare, II, i. 506, 78.
Palus Meotis. III, iv. 49, 73.
Pandi Delphines. III, x. 43, 70.
Pannonia & Illyris regio Iſtro contermina, hodie Slavonia & Hungaria dicitur : hujus incolæ à Græcis Pæones dicebantur. II, i. 225, 67.
Parcæ ſunt tres filiæ Erebi & noctis, ſcilicet Clothe, Lacheſis, & Atropos imperium habentes in vitam humanam. Fata nent. V, iii. 14, 25, 26 : 19, 22. 35, 36, 37.
Papyrifer amnis pro Nilo. III, x. 27, 44.
Paris Helenam rapuit. I, iii. 76, 4.
Parrhaſia ſive Arcadia. I, iii. 48 : 72, 73.
Parrhaſia Arctos. ibid.
Parrhaſia virgo eſt Calyſto. II, i. 190. 3.
Parthi populi Aſiæ, infenſiſſimi Romanis. II, i. 43, 228 : 52, 53 & 72.
Parthus cur eques dicatur. II, i. 228, 74.
Paſiphaë Minoïs uxor, Minotaurum peperit. IV. vii. 17, 29.
Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat. V, viii. 15 : 16, 17.
Pater Patriæ vocabatur Auguſtus. II, i. 181 : 95. & IV, iv. 13, 18.
Pater Ovidii nolebat ipſum fieri poëtam. IV. x. 20, 21 : 23, &c. Ad annum nonageſimum pervenit. IV, x. 77. 99.
Patroclus (non, ut noſter vult Actoris filius) ſed Actoris nepos, Menœti filius & Stheneles, arctiſſima amicitia Achilli junctus fuit. V, iv. 25, 21.

Indurus armis Achillis Hectori reſiſtebat, à quo occiſus & tamen laudatus eſt. I, viii. 30, 32.
Peccamus aut errore aut ſcelere. II: i. 292, 55.
Pectus quæpars hominis. III, i. 565, 53.
Pecus propriè. IV, i. 89: 93.
Pegaſus equus alatus, natus ex ſanguine Meduſæ, cum ad Parnaſſum montem perveniſſet pede fodiens effecit Hippocrenen. III. vii. 15, 9. Neptunum habuit patrem & matrem Meduſam. IV, vii. 11: 17.
Pegaſides undæ pro fonte Hippocrene. III: vii. 15: 19.
Pelias filius Neptuni ex Tyro Salmoneï regis filia, qui Jaſonem ad Colchicam expeditionem miſit. V: v. 55: 68.
Peliæ gener quis. II, i. 403: 19.
In *Pelignis*, quarta regione *I*taliæ, quorum caput erat Sulmo patria Ovidii, qui populi fuere. *IV*, viii. 10: 14. & *IV*: x. 3: 6.
Pellex eſt meretrix cum alterius marito rem habens. *II*: i. 292: 55.
Pelops Tantali filius, unde eburneum brachium habuerit, & quomodo OEnomaum curſu equorum viceri, ac Hippodamiam ſponſam acceperit. II, i. 385, 386. 83, 85, 87.
Pelopeia virgo, pro Iphigenia Agamemnonis filia, proneptis Pelopis. IV, iv. 67: 94.
Penates & *Lares* etiam privatorum domibus præeſſe credebantur, ſumuntur etiam pro domibus. I, iii. 42, 45, 67. & IV, vii. 9: 12. Pro patria. *I*, iv. 81: 99.
Penelope Icarii filia, Ulyſſis uxor inexpugnabilis caſtitatis mulier. I, V. 22, 33. & *II*, i. 376: 69. & V, v. 44, 51, 57, 63. & V, xiv. 36, 50, 51.
Penetrale quid. *II*, xii: 53: 79.
Penſa undè dicta. IV, i. 13, 15.
Pentametron conſtat quinque pedibus. III, i. 11, 15, 16.
Pentheus filius Echionis ex Agave conjuge, filia Cadmi, à marre & ſorore occiſus, & quare. V, iii. 40: 58.
Perilla Ovidii filia, quam hortatur, ut Muſis operam det. *III*. viii. 4, 5. Bis peperit, & duos habuit Maritos. IV, x. 75, 95, 96.
Sub *Perillæ* perſona laudata fuit Metella. II, i. 437:

437 : 75.

Perillus Phalaridi bovem æneum fabricavit, cui, qui includebatur, cum torreretur lamentationibus mugitum referebat: verum *Perillus* primus præmii loco bovi iſti incluſus experimentum artis ſuæ dedit. *III*, xi. 40. &c. 60 &c.

Æs *Perillæum* pro bove æneo a Perillo fabricato, V, i. 53, 50.

Perſeus, acceptis à Mercurio talaribus, pegaſo & alis vehebatur. *III*, viii. 6 : 8, 9.

Perſis, ſive *Perſia*, regio orientalis, à rege *Perſe* ſeu Perſeo Medeæ filio ſic dicta. V, iii. 23 : 30.

Phædra Minoïs Cretenſium regis filia Theſeï uxor noverca Hippolyti, fuit crudelis, & cauſa mortis ejus. *II*, i. 383, 403, 79, 20.

Phaëton, ſi viveret, non auderet denuò Patris ſui, ſcilicet Solis currum aſcendere. I, i. 79, 5. Non fuit a ſuis inficiandus, quia à Jove fulmimine fuit percuſſus IV, iii. 66. 94, 95, 96. Si Meropis filius videri voluiſſet, non à Jove fulmine ictus periiſſet. III. iv. 30 : 44.

Phaëtontis incendium Jupiter ſedavit fulmine. IV, iii. 65 : 94.

Phalaris crudeliſſimus Agrigentinorum Tyrannus æneum habuit taurum, cui damnati incluſi, cum lento igne torrerentur bovis mugitum edebant, quorum primus fuit *Perillus*, qui hoc inventi ſui præmium tulit. *III*, xi. 40 &c. 57, 58 &c. Flere permiſit in illo tauro. V, i. 53, 50.

Pharetrati Sarmatæ. *IV*, x. 110, 39, 40.

Pharetratus amor pro Cupidine. V, i. 23, 26, 27.

Phaſiacæ & Colchicæ undæ, undè dictæ. *II*, i. 439, 77.

Philoctetes Pæantis filius. V, i. 61, 60. Pæne totis decem annis aluit vulnus ab angue datum. V, ii. 13, 17, 13, 17, 18, 20.

Philomela Pandionis, Athenienſium regis filia, a ſororis ſuæ marito Tereo compreſſa, poſtea in luſciniam mutata eſt. *II*, i. 390, 93.

Phocæus, *Pylades* ex *Phocide* regione, filius Strophii. IV. iv, 71, 1. Vide Pylades.

Phœbas Apollinis vates, *IV*, iv. 41 : 48. Pro Caſſandra Priami regis Trojanorum filia. II, i. 400, 33.

13.

Phœbo ſive Apollini & Minervæ ſive Dianæ ludi ſeculares fiunt. II, i. 25: 33. Vide *Apollo.*

Phœbi ars pro arte medendi, cujus inventor Phœbus dicitur. III, iv. 78, 15.

Phœnices unde Sidonii dicantur. IV, iii. 2, 6.

Phoſphorus dicitur *Lucifer* cum antegreditur ſolem, cum ſubſequitur *Heſperus.* I, iii. 72. 98.

Phrynus, Athamantis & Nepheles filius, una cum ſorore Helle Inus novercæ inſidias metuens, conſcenſo aurei velleris ariete pontum transfretare cœpit: ſed Helle undarum ſtrepitu in pontum decidit & ſubmerſa eſt: Phrynus vero incolumis in Colchon ad Æetam regem pervenit. III, xii. 3. 6.

Pylaccïa uxor pro Laodamia Acaſti filia, Proteſilaï uxor, ſic dicta à *Pylace* Theſſaliæ urbe. V, xiv. 39: 55, 56. Vide *Laodamia.*

Phyllidis & Amarillidis amores cecinit Virgilius Maro juvenis admodum, in Buccolicis. II, i. 537: 23, 24, 25, 26.

Pierides Muſæ dictæ & unde III, ii. 3, 4. & III, vii. 4: 5. & IV. i. 28: 2, 35. & IV, ix. 16: 14, 41. & V, i. 24: 33, & V: iii. 10: 13, & V. *VII.* 23: 31.

Pilarum genera, & qui *pilarum* luſus docuerunt. *II: I,* 485: 48. 49.

Pinea texta pro navium lateribus, aut ipſa navi è trabibus pineïs facta. *I*: iii, 111: 42.

Pirithoüs Theſeï amantiſſimus fuit. *I*, iv. 19: 21, 22, Fingitur cum Theſeo ad rapiendam Proſerpinam inferos adiiſſe. *I*, iv, 19, 20: 22. & *I*: viii. 31: 34, 35. & *II*: i. 402: 2, & V: iv, 25: 21.

Piſa civitas Arcadiæ. *II*, i. 386: 85. *Item* urbs in Elide, juxta quam coronabantur victores in Olympico certamine. *IV*, x. 95: 19.

Piſæa oliva, oliva apud Piſas coronabantur victores in Olympico certamine. ibid.

Piſtes ultimum Zodiaci ſignum. *IV*: vii, 3: 4.

Plauſtrum cœleſte. I: iii, 48: 70.

Pleiades ſeptem ſtellæ inter os Tauri, & cauda arietis ſitæ, dicuntur a πλεῖν id eſt navigare. Poëta volunt illas fuiſſe

fuiſſe filias Atlantis ex *Pleione.* Vocantur Latinè Vergiliæ, quod verno tempore oriantur. I : x. 14 : 21.
Pleuritis. V : xii. 5 : 8.
Plumbum homines potententes deſignat. III : iv. 11, 18.
Pluto indoluit, quod Theſeus amico ſuo Pirithoō comes fuerit ad manes. I : viii, 32, 34, 35.
Podalirius, Æſculapii filius, ſic dictus à pedum magnitudine, ob inſignem Medicinæ peritiam, è Creta inſula una cum fratre Machaone ad bellum Trojanum evocatus eſt. V, vi, 11 : 11.
Pœan, pater Philoctetis, qui *Pœantius* dicitur. Vide *Philoctetes.*
Poëſis non eſt ars ſevera. *I* : viii. 57 : 64. Facit homines ſtupidos, ut non ſentiant occurrentia. I : v, 11, 77 : 17, 84, 85, & V : vii, 39, 40 : 38, Nullam adfert utilitatem ſive lucrum. IV, V. 21 : 34. Ægritudinem lenit. IV : i. 19. &c. 25, 36. & IV : x. 13. &c. 42. &c. & V : iv : 34, 77 : 84, 85. & V : vii, 39 : 40.
Poëtæ ſunt Apollinis atque Muſarum ſacerdotes & miniſtri, dicuntur ſacri. *III*, ii. 4 : 6. & V : iii. 47 : 63. Solebant ſcripta, quæ edere vellent, convocatis ſodalibus recitare, eorumque judicium exquirere. III : xiv, 30 : 50. & *IV*, i. 89, 90 : 3.
Pollyx cum fratre ſuo Caſtore vitam partitus eſt. IV : v, 30 : 33.
Polus mundi ſive axis undè dictus *polus* Arcticus. *I* : ii : 46 : 66. Occultus quis. IV : x. 108 : 36, 37.
Polynices. Hujus cadaver, cum rogo Eteoclis imponeretur, flamma ſeu fumus in duas partes dividebatur. II : i. 319 : 97. & V : v. 35 : 44. Vide *Eteocles.*
Ponticus & Baſſus poëtæ quales. IV : x. 47 : 60.
Pontus fuit terra exilii Ovidii. I : ii. 83 : 12. & I : VII. 38 : 45. & II : i. 75 : 71. & III : iv. 46 : 64. & alibi. Unde dictus. *III.* verſu ultimo. 35. & IV : iv, 55 : 74, & V : xiii. 21 : 26.
Pontus, ſive mare *Ponticum* quodnam mare ſit. I : ii, 23 : 37. Alluit Getas. I : ix. 13, 14 : 21.
Porus Rex Indiæ, ab Alexandro captivus abductus, poſtea dimiſſus, & am-

que Boſphorum protenditur. I, ix. 29, 32 : 55. Hujus longitudo undecim, latitudo tantum tria millia paſſuum continet. III, xii. 41, 62.

Proſcenia. II, i, 517, 94.

Proteſilaus Theſſalus, qui & Pylaceus ſive Pylacides dicitur ab urbe Pylace, Iphicli filius, Laodamiæ maritus, primus ex cunctis Græcis in terram Trojanorum deſcendit, & à Dardano viro interfectus eſt, II, i. 404, 21. & V, v, 57, 70. Vide *Laodamia.*

Protrahere quô ſenſu. III, iv. 72, 95.

Pſilla & Harpia, equi quos Pelops è Phrygia veniens, ſecum duxit. II, i. 368, 86.

Pumex dicitur fragilis, quia cito frangi ac teri poteſt. I, i, 9, 19. & III, i, 13, 20. Eo libri poliri ſolebant. ibid.

Pulpitum pars Theatri. II, i, 94.

Purpura apud Tyrios Sidonioſque præſtantiſſima tingebatur. IV, ii, 27, 40.

Pylades Phoci filius cum Oreſte Agamemnonis filio poſt matrem Clytemneſtram interfectam furiis agitato, cum vitæ periculo ad Colchos profectus eſt. I, iv. 21, 23. & IV, iv. 25, 21. & V, vi. 25, 25. Pro Oreſte mortem obire non recuſavit. I, viii. 28, 30. & IV, iv. 71 : 1, 2.

Pyrrhus Acchillis filius ab Oreſte occiſus, & quare. II, i, 399, 405 : 10, 22.

Pyrrhi parens, pro Deianira *Pyrrhi* matre, Lycomedis filia. II, i. 424, 23.

Pytagoras dixit animas è corpore recedentes primo petere aëra, deinde in alia corpora tranſire, ac propterea carnes edere vetuit. III, iii, 61 : 75. 76, 77, 78.

Q

Quadrupedes homines ſunt Centauri. IV, vii, 15 : 21, 22.

Quernea corona foribus Palatii propoſita, & cur. III, i, 36, 48 : 61, 77.

Quinquatria Minervæ ſacra, unde dicta. IV, x. 13, 25.

Quirinus vide *Romulus.*

Quirites dicti ſunt Romani, à Quirino id eſt Romulo. II, i. 568, 64.

R

Receptus & *canere receptui.* IV, ix, 31, 37.

Rector pro navis Magiſtro ſeu

ſeu ampliore regno donatus eſt. *III*, v. 39, 52.
Porta decumana unde dicta. *I*, i. 50, 69.
Porticus quare erigebantur. II, i. 286, 47.
Potentes, quamvis poſſint plurimum prodeſſe, ſæpè non proſunt, ſed potius nocent. *III*, iv. 5 : 1, 10.
Praſinus color viridis eſt color, & virenti Veri dicatus. *III*, xii. 23, 38.
Præceptores & *Præcepta*. *II*, i, 486, 51.
Præconium pro criminatione. IV, ix. 19, 24.
Præconſumptum quid. IV, iv, 30, 41.
Præcordia, partes præjacentes cordi, involucra cordis. I, vii, 41, 47.
Decem *præmia* ſunt decem olympiadæ, id eſt anni quinquaginta. IV, x. 96, 20, 21.
Præpoſtera contra, & alio modo quam debent fieri. I, vii. 5, 7.
Prætexta toga eſt veſtis conſularis, & ponitur pro veſte honoratiore. V, vi. 31, 34, 35.
Prætor undè dictus. II, i. 508 : 81.
Prætores aliquando ludos populo exhibebant, & fabulas emebant. ibid.
Precantes mulieres habebant capillos circum caput ſparſos. I. iii, 45, 64.
Priamus, filius Laomedontis, Trojæ rex ultimus. I, iii. 75, 2. Hectore circum muros rapto doluit, & lachrymas emiſit. IV, iii. 30 : 41, 42, 43, 44. & V, iv. 11, 10. Bello Trojano quinquaginta liberos amiſit. V, xiv. 7, 7.
Priapus vir ex urbe Lampſaco, Deus hortorum. *I*, ix. 45, 46.
Princeps, quia omnes alios antecedit πρωστάτης dicitur. *III*, xiv, 21, 22. Eſt res publica. IV, iv. 15, 22.
Procax à procando, id eſt poſcendo dicitur. *II*, i. 435, 70.
Progne Pandionis regis Athenienſium filia, uxor Tereï Thracum regis filium Ityn occidit, & patri comedendum appoſuit propter ſororem Philomelam, ab illo violatam, & tandem in hirundinem fuit converſa. *II*, i, 389, 93. & *III*, xii, 9, 14.
Propertius Elegiarum Poëta. *II*, i. 465, 12. Amores ſuos carmine decantavit, & quando. IV, x. 45, 53 : 58, 71.
Propontis uno nomine dicitur totum illud mare, quod ab Helleſponti anguſtiis ad Thraciam uſque

ſeu Gubernatore. I : ii, 31 : 53.
Relegatio quid, & quomodo differat ab exilio. II : i, 137 : 52, & V, xi, 21 : 22.
Remus Iliæ filius à fratre ſuo Romulo interfectus eſt, quia mœnia novæ urbis tranſiliit. IV : iii, 7, 8 : 12, 13.
Res pro cauſa, controverſia, & negotio. I : i, 37 : 55.
Reum agere, & *reum peragere* in quo differant. I : i, 24 : 37.
Reus Anyti eſt Socrates. V : xii, 12 : 14. Vide *Socrates*.
Rhætia & Thraſia quales provinciæ. II, i. 226, 69.
Rhamnuſia indignationis & vindictæ Dea, à pago Rhamunte, ubi templum habuit ſic dicta. V. viii. 9, 12.
Rhetorica alii utuntur, alii abutuntur. II, i. 274, 30.
Rigida pro ſevera & honeſta matrona. II, i. 251, 3.
Rogus quid. I, iii. 98, 28. & I, iv. 12, 13.
Sola *Roma* urbs dicebatur, reliquæ civitates & oppida. I, i. 1, 5. Condita eſt a Romulo in monte Palatino III, i. 32, 52. In ſeptem montibus poſita. *I*, iii. 33, 48. & *I*, iv. 69, 88. Septem illi montes enumerantur. III. vii. 51, 63. Dicitur Martia, à Romulo Martis filio. III. vii. 52, 64.
Romani Quirites appellantur & unde. I : iii. 33 : 49. Quos barbaros vocabant. II : i. 206 : 32.
Romulus Quirinus dictus & quare. I : ii, 33 : 49. & I, vii, 37 : 43. Habitavit in monte Palatino. III, i. 32 : 50, 51, 52.
Roſeus color flammeæ æſtati dicatus. III : xii. 23 : 38.
Rudentes funes nauticæ majores. I : iii, 111, 45.
Rudis qualis virga, & *rude* donari quid. IV : viii. 24 : 31.

S.

S*Acerdos* Deo dicatus eſt ad ſacrificia facienda. III, ii. 4 : 6.
Sacerdotibus ſolis in adyta intrare licebat. II, i, 305 : 79.
Same inſula in mari Jonio alio nomine Cephalenia dicta. I : iv. 67 : 85.
Samos ſive *Same* oppidi nomen in eadem inſula à Romanis diruti. ibid.

Samius ſenex pro Pythagora, quia Samos patria ipſius fuit. III, iii. 62: 78. Vide *Pythagoras*.
Samothracia alio nomine *Samothrace* inſula in mari Ægæo Thraciæ adjacens. I, ix. 19, 32.
Sappho, poëtria Græca invenit carmen quod à ſe Sapphicum nominavit. II, i. 365, 366: 53. Lesbia dicitur ab inſula Lesbo. ibid. & III, vii. 20, 25.
Sarmatæ, qui & *Sauromatæ* populi Schytiæ ſeptentrionalis. I. iii. 130: 68. & II, i. 198, 365, 367: 20, 53, 54. & V, I. 74, 79. Fera gens. III, x. 5, 10.
Sarmatia regio latiſſima, & quæ. I, ii. 8: 92, 19.
Saturnalia. II, i. 491, 58.
Saturnia dicitur Juno, quia *Saturni* filia fuit. I, ii. 7, 15. & II, i. 297, 65.
Saturnus Cœli & Veſtæ filius, qui Opem ſororem matrimonio ſibi junxit, & patri Cœlo virilia exſecuit, ex quibus in mare abjectis, ſpumaque agitatis nata eſt Venus. Hic poſtea diu in Latio latuit, dum Jovem fugeret. IV, ii. 69. 92.
Satyri Bacchi comites & quales. V, iii. 37, 53.
Sauromatæ vide *Sarmatæ*.
Sauromates bubulcus. III, xii. 30, 48.
Scena propriè quid & undè dicta. I, viii. 48, 49. Eſt frons Theatri. II, i. 415, 15.
Schœneïa virgo eſt Atalanta, regis Arcadiæ, ſive inſulæ Scyri filia. II, i. 399, 11.
Schytha aſſiduo infeſtabant locum Ovidiani exilii. I. i. 43, 66. & III. ii. 25: 35. & III. x. 1, 12: 1, 2, 4, 24. & III, xi. 13, 19. & V, ii. 69, 74. & V, x. 14. &c: 15, &c.
Schytia eſt regio ſeptentrionalis latiſſima, ejus pars quædam Moſcovia Tartariaque hodie dicta eſt. I, iii. 61, 84. Eſt ultima regio imperii Romani. I, iii. 83, 8. In illa regione maxima cum moleſtia exulatur. III, xii. 1, 3.
Scripta authores ſuos immortales faciunt. III, iii. 8, 7.
Scriptor dicitur pater ſcripti ſui. I, i. 107, 36. Nullum eſt *ſcriptum* in quo non ſit aliquid, quod non poſſit in pejorem partem & vitium interpretari. II, i. 254, 10.
Scylla Niſi regis Megarenſium filia, capta amore Mi-

Minoïs paterni hoſtis, patrem ſpoliavit purpureo crine, in quo ſitum erat regni fatum: verum à Minoë ſpreta, doloris impatientiâ in Cirum avem mutata eſt. II, i, 393, 98.

Scyllæ Phorci filiæ fabula. IV, viii, 14, 18.

Securus famæ, qui eſt ſine cura parandæ laudis, & contemptor nominis, & celebritatis. I, i, 49, 72.

Semele Bacchi ex Jove mater, Cadmi Thebanorum regis filia. II, i, 40, 16. Parenti ſuo Cadmo fuit aliena facta, quod igne celeſti perierit. IV. iii, 67 : 97, 98.

Senectus quæ pulchritudinem deformat, ita venit, ut non ſentiatur. IV, vii, 35, 36 : 42, 43.

Senio in luſu talorum. II, i, 473, 23.

Sepeliri in propria terra eſt aliquid. I, ii, 53, 71. & III, iii, 32 : 39, 45, 50.

Septem reges Thebas oppugnarunt, quorum quiſque ex *ſeptem* iſtius urbis portis unam ſibi oppugnandam ſumpſit. II, i, 320, 94. 98. 99.

Servi in bello capti ſacrificati, IV, ii, 35, 36 : 51.

Servius Sulpitius laſciva carmina ſcripſit.

Seſtos urbs in littore Thraciæ in Europa, Abydos in Aſia, ambæ Leandri & Heronis amoribus nobilitatæ. I, ix, 28: 50.

Siccæ genæ dicuntur, cum nullæ profluunt lachrymæ. I, i. 28, 43.

Sicilia dicitur Trinacria à tribus promontoriis, Pachino, Lilibæo & Peloro. V, xiii. 22, 27.

Sidonium oſtrium pro purpura. IV, ii, 27, 40.

Singultatus ſonus. III. v, 16, 21.

Simulacra propriè ſunt mortuorum imagines. III, xi. 30, 31 : 41.

Siſenna tranſtulit laſcivos & impudiciſſimos Ariſtæ libellos. II, i, 444 : 83, 84, 86.

Situs pro ignavia. V, xii. 2, 3.

Soccus eſt Comædiæ calceamentum. II, i, 355, 356: 42.

Socrates cujus criminis à tribus ſuis accuſatoribus, Anyto, Melito, & Lucone fuit accuſatus, & à judicibus condemnatus, & quanta contra fuit ſapientia, fortitudine ac patientia. V, xii, 12: 14.

Socrates fuit ab Apolline ſapiens vocatus. V, xii, 15 : 16- 17.

Sol ne aſpectu epularum pollueretur, cum Atreus fratri ſuo liberos epulandos appoſuiſſet aufugit. II, i, 392 : 94, 99.

Sole latente, aut nubibus preſſo

preſſo fugit umbra. I:viii. 11, 12: 1 &c.
Solſtitium, quaſi Solis ſtatio, quid & qualis. V: ix. 7: 7, 10.
Solus pro deſerto & nemini noto. I, viii. 6, 6.
Sors vide *Fortuna*.
Spectatores pecuniæ, qui? I, iv. 25, 30.
Sphinx qualis, & ejus mors. IV, vii. 17, 25.
Stamina Percarum. V, iii, 26, 35.
Statio propriè quid, de variis locis dicitur. II, i, 219, 61.
Sterope Atlantis filia, una Pleïadum, hinc *Steropes* ſidus. I, x. 14, 21.
Sthenobœa Prœti Corinthiorum, aut ut alii malunt, Archivorum regis uxor, Jobatæ regis Lyciorum filia, Bellerophontis amore capta, illum falsò accuſans ferè occidit. II, i. 397, 6, 9.
Stringere pro vulnerare, lædere. V, vi. 21, 19.
Stola honeſtarum mulierum veſtis, qualis & unde dicta. II, i, 25, 2: 5.
Strimon nivoſus, fluvius in confinio Thraciæ. V, iii, 22, 23: 28.
Studia quam ſint utilia. I, viii, 45, 46.
Stygia palus in tartara confluit. I, iv. 20, 22. & V, ii. 74, 84.
Stygium forum. IV, x, 88, 12.
Ad Stygias undas mitti, pro interire. I, ii, 65, 84, & V, ix. 19: 20, 21.
Subire pro in mentem venire, & in promptu habere. I, i, 175, 53. & IV, i, 10, 14. & V, vii. 18, 54.
Subſcribere pro aſſentiri, aſtipulari. I, ii, 3, 6.
Sulmo Ovidii patria. II, i, 322, 3. & IV, x, 3, 6.
Suppellex. III, i, 201, 24.
Suſpirare pro gemere. I, i, 27. 42.
Sybaritida ſunt libri Sybaritanæ proterviæ pleni: ſic dicti ab urbe *Sybare*, cujus incolæ *Sybaritæ* miræ & inauditæ fuere ſuperbiæ & luxus. II, i, 417, 24.
Symplegades, quæ & Cyaneæ vocantur ſunt duæ inſulæ ſive potius ſcopuli. I, ix, 47, 78. Vide *Cyanea*.

T

Tæda fax in nuptiis præferri ſolita pro conjugio. IV. v, 3, 5.
Talorum luſus, quinam de eo ſcripſere, & *talus* quid, II, i. 413, 25.
Tanaïs fluvius Schytiæ, Aſiam dividens ab Europa. III, iv. 49, 71.
Tantalides eſt Pelops Tantali filius, II, i. 385, 386: 83, 85, 87.
Tantalus Jovis ex Plote nympha

nympha filius, Agamemnonis & Menelai avus, Pelopem filium ſuum epulandum appoſuit. ibid.
Tartara tangere eſt imum fundum tangere, quia Tartaris nihil eſt inferius. I, ii. 22, 35.
Tartareus Deus eſt Pluto. I, vii. 32, 36.
Taurica dira. IV, iv. 63, &c: 85, &c.
Teïa Muſa pro carmine Anacreontis, cujus patria fuit *Teos* oppidum Joniæ, unde Teïus dicitur. II, i. 364: 81, 82.
Telegon ſeu *Telegonus* Ulyſſis ex Circe filius patrem ſuum ignotum interfecit. I, i. 114, 44.
Telephus ab Achille haſtâ vulneratus, eâdem ſanatus fuit. I, ii. 100, 30. & I, ii. 19, 26. & V, ii. 11, 12: 19, 22.
Tempeſtatis elegans deſcriptio. I, ii. 13, & ſequentibus: 28, &c. & I, iii. 107. & deinceps: 39, &c. Non ſemper vis ejus eſt eadem. II, i. 49, 50: 64.
Templa etiam materiam peccandi præbent. II, i. 287, 49, &c.
Templum Junonis fuit in Capitolio junctum templo Jovis. II, i. 290, 54.
Templum Martis ultoris. II, i. 295, 60. Veneris genetricis junctum erat ædi Martis. II, i. 262, 21.
Tempus quid: V, x. 5, 5. Omnia mollit, donat ac terit. IV, vi. 1, &c: 1, &c.
Terentius conviva non fuit, quia in Andria ſua deſcribit convivium à quibuſdam adoleſcentibus celebratum. II, i. 359, 45. Quatuor fabulas à Menandro factas tranſtulit, quæ hodiè adhuc extant. II, i. 369, 58. Centum & octo fabulas quas Menander Græcè ſcripſit in Latinam linguam vertit, cum quibus omnibus in mari periit. ibid.
Tergeminus homo eſt Geryon. IV, vii. 16, 23.
Tergeminus canis eſt Cerberus. ibid. 24.
Tereus, item pellex, ac uxor & filius ejus in aves converſi. II, i. 389: 92. 93. Ille in upupam, Philomela in luſciniam, Progne in hirundinem, & Itys in Phaſianum. III, xii. 9, 14.
Tertia numina pro cœlo. Illa tria numina ſunt, qui univerſum mundum inter ſe diviſerunt, nempe Jupiter, Neptunus, & Pluto. II, i. 53, 64.

Theſſera eſt corpus habens ſex latera, quæ quadrata ſunt. II, i. 475 : 30, 31, 32, 33.

Teſtis fidem meretur, ubi nullum præmium ſit conſecuturus, ſi mentiatur. III, x. 35, 56.

Teuthrantia regio ſupra Elida & pars Trojadis, in Mediterraneo, quam Myſi antiquitùs tenuerunt. Sunt igitur Myſiæ regna, quæ tenuit rex *Teuthrantus* ſive *Teuthrax*, qui virili ſtirpe carens Argiopen filiam Telepho deſpondit, eumque reliquit regni ſucceſſorem. II, i. 19, 26.

Teucri iidem qui Trojani. I, ii. 6, 11.

Thalia, una Muſarum, pro carmine. IV, x, 56, 76. & V, ix. 31, 35.

Theatra non eſſe toleranda propter abuſum, & undè dicta. II, i. 280, 42.

Theatrum Marcelli, aut Cornelii Balbi. III, I. 69, 9.

Thebæ urbs Beotiæ. II, i. 319: 96, 97. A Capaneo obſeſſæ, & à Jove liberatæ. IV, iii, 63, 89. & V, iii. 29 : 41, 42. Heptapulæ ſive ſeptem habentes portas. II, i. 323 : 98, 99.

Thebana pro Andromache. IV, iii. 29, 42.

Thebana ſoror eſt Antigone OEdipodis Thebarum regis filia. III. iii. 68, 89.

Theſeus Ægæi regis Athenarum filius ex Pithei filia ab Ariadna ex labyrintho extricatur. II, i. 402, 20. Pro *Theſei* Tragœdia. II. i. 43, 20.

Theſei amor & fides in Pirithoum tantus fuit, ut cum eo inferos adierit. I, iii. 66, 92. & II, i. 402, 20. & V, iv. 26, 23. Fides erga amicum etiam ab ipſo Plutone laudata, cujus uxorem raptum venerant. I, viii. 37, 36.

Theſſalia. I, ix. 30, 51. & IV, i. 16, 20. Vide *Æmonia*.

Theſſalus axis, id eſt, currus Achillis. IV, iii. 30, 44.

Theſtias quæ. I, vi. 18 : 21, 22, 23. Vide *Althæa*.

Thetis filium ſuum Achillem apud, Lycomedem, Scyri regem, ſub muliebri veſte celavit. II, i. 345, 3.

Thoas rex Tauricæ regionis fidem Oreſtis & Pyladis tantoperè probavit, ut utrumque incolumem abire permiſerit. I, viii. 28, 31. & IV. 66, 91. Ad huncce delata eſt Iphigenia Agamemnonis filia,

filia,& ab eo Dianæ Tauricæ ſacris præfecta. Eum poſtea occidit Oreſtes à ſorore Iphigenia adjutus cum illum Thoas Dianæ aræ deſtinaſſet. IV, iv. 81 : 17.

Thraces, de quibus Ovidius, ſunt ſeptentrionales Germaniæ populi ad Pontum Euxinum. *II:* i. 226 : 70. Solebant littoribus ſuis appellentes interficere. I : x. 27: 35.

Thracia eſt regio Europæ latiſſima, nomen habens à Thrace Martis filio, aut ab aſperitate regionis, quam Græci τραχύτητα vocant, ſita ad Lævam Ponti. I: x. 31 : 40.

Thyeſtes Pelopis ex Hippodamia filius proprios filios, ſibi à fatre Atreo, cujus uxorem conſtupraverat, epulandos appoſitos comedit. II, i. 391 : 94, 95.

Thynnias oppidum fuit in ora Ponti ſiniſtra, inter Cyaneas & Apolloniam Hinc *Thymiaci* ſinus. I : ix. 35 : 59.

Thyrſus haſta pampinis circumveſtita, quam Bacchi ſacerdotes in ſacris ejus geſtabant. IV : i. 43 : 53.

Tiberius fuit ab Auguſto in filium adoptatus. II, i. 165 : 81.

Ad *tibiam* ſolebant majores funera efferre. V : i. 48 : 47.

Tibullus Poeta. II, i. 447: 464 : 88, 89. 91. & IV : x. 51 : 67. Eodem anno natus eſt quo Tiberius. IV : x. 6 : 12.

Ticidus Poëta ſcripſit Elegias de Perilla, quam amavit. II : i. 433 : 66.

Tigris pro crudeliſſima femina. I : v. 44: 50.

Tinctile virus quale. III, x. 64 : 97.

Tiphys, primæ navis, quæ Argo dicta eſt, gubernator, & Jaſonis atque Argonautarum ſocius fuit. IV : iii. 77, 11. 12, 13.

Tiſiphone furiarum una pro invidia IV : ix. 6, 10.

Tiſiphonæa tempora. ibid.

Titulus quid. I: i. 7, 15. Pro fama ac laude. I, i. 53 : 76.

Toga, *toga* virilis, *toga* liberior, unde dicta. IV : x. 38 : 40.

Tomos urbs Ponti in Getico littore, colonia Græca, Ovidii exilio nota, ſic dicta à τέμνω quod habet. in præterito modo τέτομα quod illic Medea Abſyrti fratris membra fruſtulatim conciderit ut patrem Æetam inſequentem moraretur. I, ii. 85: 13. & I: x. 41. 69. & II, i. 346, 575, 27, 71. & III: ii. 18, 26. & III,

III, vi. 37: 50. & III: ix. 1, 3, 6, 34: 1, 5, 54. & III, xi. 36: 50. & III: xii. 51: 78. & IV: x. 97: 22. & V: x. 14: 15.
Tomitæ & *Tomitanæ* hujus urbis incolæ. I: ii, 85: 13. & III, ii. 25: 35. & III: xi. 14 &c.: 18 &c. & paſſim.
Tonitrus ſiniſtri cur felices exiſtimabantur. I: viii. 49: 52.
Torus eſt lectus ab intortis herbis ita vocatus. II: i. 346: 27.
Tori vetiti pro caſtis matronis. II: i. 345: 27.
Tragœdia gravitate ſtyli vincit omne genus ſcripti, & undè dicta. II, i. 381, 553: 74, 75. 42, &c.
Triceps canis eſt Cerberus. IV: vii. 16: 24.
Tricorpor homo pro Geryonte. IV: vii. 16: 23.
Trinacria dicitur Sicilia & quare. IV, xiii. 22: 27.
Triptolemus Cleï Eleuſium regis filius, primus dicitur in Græcia agriculturæ rationem & fruges inveniſſe. III, viii. 1, 2.
Triſtitia animi lucem & oris hilaritatem maculat. I, iii, 13, 19.
Triſtium libri unde inſcripſerit Ovidius. I: i.
Triſtium primus liber in itinere ſcriptus creditur. I, i: 43, 64.
Triumphalem currum trahebant quatuor albi equi. II: i. 78, 91. & IV: ii. 23: 30.
Triumphantes laurati, ſive lauro coronati urbem ingrediebantur. II: i, 172. 86, 91.
Trochus & *trochorum* ludus. II: i, 486, 51.
Troja equo ligneo fuit capta. I: iii, 75, 3, 4. Argolicis armis concidit. II: i, 317, 318. 94, 95.
Tumuli floribus conſpergebantur. III: iii. 82, 10.
Tunica qualis veſtis & unde dicta. IV: x. 38, 40.
Turbo quid. I: ii, 25, 41.
Turpius ejicitur quam non admittitur hoſpes. V: vi. 13, 12.
Turrigera dicitur Ops, & quare. II: i, 24: 30, 31.
Tyndaridæ ſunt Caſtor & Pollux, nepotes Tyndari, à nautis invocari ſoliti. I: v. 45, 75.

U

Ulmus addebatur vitibus, & quare. II: i. 43. 58.
Ulyſſes filius Laërtæ, & Anticleæ, vel ut alii volunt Siſyphi rex Ithacæ & Dulichii inſularum, à filio ſuo Telegone occiſus eſt, & quomodo.

modo. *I*, i. 114, 44. Neritius dictus, & erravit decem annos poſt captam Trojam. *I*, iv. 48, 59:71, &c. & *II*, i, 37, 69. Multa adverſa paſſus eſt. V, v. 51, 62. Non tot mala paſſus eſt quam Ovidius. *III*, xi. 61, 88. Maxima pars laborum ejus eſt ficta. *I*, iv. 79, 98. Uxoris ſuæ Penelopes natalem célebravit inter errores ſuos. V, v. 3, 6.

Umbra quid. *III*, iii. 63, 82. Comes eſt euntibus per radios ſolares. *I*, viii. 11, 11. Tenuis rogos effugit, id eſt, anima hominis incorporea & immortalis eſt. *IV*, x. 86: 9, 10.

Unguentum quo Athletæ *ungebantur*, quale, & ex qua materia conficiebatur. *III*, xii. 21, 34.

Urbs pro Roma. *I*, i. 1, 5. & *I*, iii. 2, 34: 5, 48. & paſſim.

Urbs Quirini pro Roma à Quirino, id eſt, Romulo condita. *I*, viii. 37, 43.

Urſa Major & Minor: ἄρκτοι Græcè. Hanc quæ & Cynoſura dicitur, atque una ex Jovis nutricibus fuit, in navigando ſequebantur Phœnices, quia polo eſt proxima: alteram, quæ etiam Helice vocatur, Græci ſequebantur, quia facile internoſci poterat. Harum neutra unquam occidit. I, iii. 48, 71. & IV, iii. 1, 2, 3: 4, 5. 6, 7. & IV, ix. 18, 23.

Urſa Erymanthidis undè dicta. *I*, iii. 103, 34. & *I*, x. 15, 23. & *III*, iv. 47, 67. & V, iii. 7, 10.

Mænalis *urſa* à Mænalo Arcadiæ monte. Caliſto enim, quæ in urſam mutata dicitur ex Arcadia fuit. *III*, xi. 8, 12.

Urit etiam frigus. III, ii. 8, 11.

Uxor Ovidii volebat illi comes eſſe exilii. I. ii. 41, 6. Ejus pietas erga maritum. I, iii. 17, 23. Illius natalem celebrat Ovidius. V, v. per totum. Immortalitatem illi promittit. V, xiv. 1, 14.

Per Herculis *uxorem* Ovidius Herculis Tragœdiam intelligit. II, i. 405, 24.

Vacca Minervæ immolabatur. I, ix. 43, 74.

Vaccinina quid. Hujus purpureo ſucco tingebant colorem, qui in triumphis adhibebatur. I, i. 5: 13, 14.

Varro Leucadiam amavit. II, i. 439, 76.

Vena unde dicta. III, xiv. 34, 45.

Venti cardinales ſeu principes

cipes ſunt quatuor, & qui. I, ii. 27, 43. Septentrionales cur ſicciores, quam meridionales. I, ii. 20. 50. Dicuntur alati. III, x. 45, 73.
Ventis quippiam tradere. I, vii. 35, 40.
Venturum pro e venturo I, viii. 41, 43.
Venus unde ducat originem. II, i. 261, 20. Dicitur nata è ſpuma maris. II, i. 528 : 9, 10.
Veneris Genetricis templum junctum erat ædi Martis. II, i. 296, 62.
Veneris planeta manè dicitur Lucifer ſive Phoſphorus, & ſigna dat mox orituri ſolis, veſperi vocatur Heſperus. III, v; 56 : 73, 75.
Verba dare, quo ſenſu. IV, iv. 34, 35 : 50, 51.
Veris deſcriptio. III, xii, 5, 8
Vernare, pro lætari, laſcivire cantu. III, xii. 8, 13.
Veſta, Saturni filia ex Ope, ſumitur pro terra, quæ ſua vi ſtat : habet templum in Palatio, in quo Palladium ſervatur. III, i. 29, 45.
Veſtales virgines *Veſtæ* ſacra curabant; in adulterio deprehenſæ vivæ terra obruebantur & defodiebantur. *II*, i. 311, 87, & IV, i. 13, 2.
Veteres ſine auſpiciis & auguriis nihil inceptabant. II, i. 174, 88.
Via ſacra ubi, & unde dicta. *III*, i. 28. 44.
Victoria Dea quomodo depingebatur, & ubi ſtatuebatur. II, i. 169, 84. Ejus ſignum erat laurus, quæ triumphantibus dabatur. II, i. 172, 86.
Vinum reficit vires. III, iii. 22, 29. In Ponto, nimio frigore congelatum, vaſe fracto, formam ejus retinet : & non hauritur, ſed per fruſta bibitur. *III*, x. 23, 24 : 39, 40, 41.
Violæ ſunt purpurei coloris. *I*, i, 5, 13.
Virga pro faſcibus & ſecuribus, ſignis imperii conſularis : vel pro virga lictoris, quà ille obvios è via ſubmovebat. V, vi. 32, 36.
Virgilius ſcripſit Buccolica, & in iis amores Phillidis & Amarillidis, *II*, i. 537, 538 : 22, 23, 27. Scripſit etiam libros Æneïdos. *II*, i. 533, 16, &c. Dicebat ſe ex ſtercore Ennii gemmas colligere. *II*, i. 423, 52. Fuit pauper. IV, x. 21, 22 : 35.
Virgo malè vecta eſt Helle, quæ non pervecta fuit trans Helleſpontum. *I*, ix. 27, 49.
Virtus in triſti materia magis poterit eluceſcere. IV, iii. 73, 80 : 4, 9, 18. & IV, v. 49, 50 : 61. & *IV*, xiv. 14, 30.

Volumen à volvendo dictum, eſt pars codicis. IV: i. 35,43. & II: i.238, 86.

Votum quid, & quomodo cippo mortui alicujus inſcribebatur. III:iii. 76,9.

Vulcanus ignis Deus à mulcendo Mulciber dictus eſt, erat contra Trojanos, I: ii. 5, 8, 9.

Vulgus ſequitur fortunam. I: viii. 1 &c. 13,14:1,15, 16, 20, 21.

Vulnera occluſa tractando renovantur. IV: iv. 41, 57, 58.

X

X*Enia* quæ. II: i. 491,58.

Z

Z*Ancle* urbs Siciliæ proxima, à ſpecie falcis ſic dicta. Huic *Zancle* Charibdis, id eſt, ſaxum in freto Siculo. V: ii. 73: 83.

Zephyrus unde dictus. I, ii, 28, 47, 48. & III: xii. 1: 1, 2.

Zerinthus urbs Thraciæ. Huic *Zerinthia* littora pro ipſius Thraciæ littoribus. I: ix. 19: 31.

FINIS.

L 138

Ac 1465205